

Міністерство освіти і науки України
Хмельницька обласна рада
Хмельницька обласна державна адміністрація
Хмельницький університет управління та права
імені Леоніда Юзькова
Поморська академія (Польща)
Університет Гарц
(Федеративна Республіка Німеччина)
Шауляйський університет (Литва)
Хмельницька торгово-промислова палата
Хмельницька обласна організація
спілки економістів України

ЗБІРНИК ТЕЗ

**IV Міжнародної науково-практичної
інтернет-конференції
«Стратегічні напрями соціально-економічного
розвитку держави в умовах глобалізації»**

*Присвячується 20-річчю заснування кафедри менеджменту,
фінансів, банківської справи та страхування
Хмельницького університету управління та права
імені Леоніда Юзькова*

**20 вересня 2019 року
м. Хмельницький**

Міністерство освіти і науки України
Хмельницька обласна рада
Хмельницька обласна державна адміністрація
Хмельницький університет управління та права
імені Леоніда Юзькова
Поморська академія (Польща)
Університет Гарц (Федеративна Республіка Німеччина)
Шауляйський університет (Литва)
Хмельницька торгово-промислова палата
Хмельницька обласна організація спілки економістів України

***«Стратегічні напрями
соціально-економічного розвитку
держави в умовах глобалізації»***

ЗБІРНИК ТЕЗ

***IV Міжнародної науково-практичної
інтернет-конференції***

*Присвячується 20-річчю заснування кафедри менеджменту,
фінансів, банківської справи та страхування
Хмельницького університету управління та права
імені Леоніда Юзькова*

**м. Хмельницький
2019**

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Хмельницького університету управління та права
(протокол № 1 від 29 серпня 2019 року)*

К 65 Стратегічні напрями соціально-економічного розвитку держави в умовах глобалізації : збірник тез IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Хмельницький, 20 вересня 2019 року) ; за заг. ред. д. е. н., проф. Синчака В. П. – Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2019. – 314 с.

У збірнику подано тези доповідей учасників IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції “Стратегічні напрями соціально-економічного розвитку держави в умовах глобалізації”, проведеної 20 вересня 2019 року з нагоди заснування кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова.

Матеріали конференції містять результати досліджень науковців, практикуючих спеціалістів, для яких актуальною є проблематика соціально-економічного розвитку держави в умовах глобалізації. Авторські публікації сформовано за тематичними напрямками науково-практичної конференції, що передбачають «Соціальні та поведінкові науки», «Публічне управління та адміністрування», «Право» і «Управління та адміністрування».

Збірник розрахований на наукових та науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти і наукових установ, студентів, аспірантів і докторантів, практикуючих фахівців і широкий читацький загал.

Організаційний комітет IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції “Стратегічні напрями соціально-економічного розвитку держави в умовах глобалізації” не завжди поділяє думку учасників конференції.

У збірнику максимально точно збережена орфографія, пунктуація та стилістика, які були запропоновані учасниками конференції.

Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть автори публікацій, їхні наукові керівники, рецензенти та структурні підрозділи вищих навчальних закладів та установ, які рекомендували ці матеріали до друку.

УДК 330.1

С 83

© Колектив авторів, 2019

© Хмельницький університет
управління та права імені
Леоніда Юзькова, 2019

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО

*Ректора Хмельницького університету управління та права
імені Леоніда Юзькова, доктора юридичних наук, професора, академіка
Академії наук вищої освіти України, заслуженого юриста України*

Омельчука Олега Миколайовича

***до учасників IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
«Стратегічні напрями соціально-економічного розвитку держави
в умовах глобалізації», присвяченої 20-річчю заснування кафедри
менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування***

Вельмишановні учасники конференції!

Радий вітати Вас з початком роботи IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Окремі вітання висловлюю науково-педагогічним працівникам кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування, колектив якої цими днями відзначає свій 20-річний ювілей з дня заснування.

Наша конференція дозволила інтегруватися науковцям до секцій за інтересами для обговорення концептуальних питань соціально-економічного розвитку держави та регіонів у глобальному середовищі. Переконалий, такий формат її проведення дозволить об'єднати навколо науково-практичної тематики не лише учасників конференції, але й широке коло користувачів інтернет-мережі, адже динамічний розвиток національної економіки та глобального середовища обумовлюють необхідність вирішення нових завдань, як з боку науковців, так і практиків, для досягнення стабільності та інноваційного розвитку національної економіки, формування соціально-орієнтованої держави для забезпечення життєдіяльності демократичного суспільства. Щиро сподіваюся, що Ваші наукові здобутки стануть фундаментом справжніх реформ та розв'язання актуальних завдань соціально-економічного розвитку нашої держави в умовах світових процесів економічної та політичної інтеграції.

Зичу учасникам конференції плідної роботи та фахових дискусій під час обговорення доповідей. Бажаю усім міцного здоров'я, щастя, родинного затишку, добробуту та миру, невичерпної енергії та нових вагомих здобутків у професійній діяльності.

**З повагою,
ректор Хмельницького університету
управління та права імені Леоніда Юзькова**

О. М. Омельчук

Синчак Віктор Петрович,

завідувач кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування Хмельницького університету управління та права імені

Леоніда Юзькова,

доктор економічних наук, професор

З МЕНЕДЖМЕНТОМ ДО ФІНАНСІВ

Без розвитку кафедр заклади вищої освіти не мають майбутнього (автор).

Одним із базових структурних підрозділів, що функціонує у складі Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, є кафедра менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування (до 2001 року – кафедра загального менеджменту та менеджменту організацій), якій на початку вересня 2019 року виповнилося 20 років з дня заснування. Цій події присвячена IV Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Стратегічні напрями соціально-економічного розвитку держави в умовах глобалізації», що відбулася 20 вересня 2019 року у Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова.

З часу заснування кафедра менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування пройшла роки свого становлення. З їх плінністю змінювалися її назви, формувався чисельний і якісний склад науково-педагогічних працівників, розширювався перелік закріплених навчальних дисциплін, відкривалися нові спеціальності та спеціалізації.

Станом на 2019–2020 навчальний рік на кафедрі працює 11 науково-педагогічних працівників, з них 1 доктор економічних наук, професор, 8 кандидатів економічних наук, з яких 4 доценти. Серед науково-педагогічних працівників кафедри спільно з іншими структурними підрозділами сформовано 2 проектні групи, які відповідальні за започаткування освітньої діяльності за спеціальностями 072 Фінанси, банківська справа та страхування та 073 Менеджмент. За кафедрою закріплено 57 навчальних дисциплін.

Першим завідувачем кафедри було призначено кандидата економічних наук, старшого наукового співробітника (нині – доктор наук з державного управління, професор) Комара Юрія Миколайовича, який очолював кафедру з вересня 1999 року по вересень 2000 року. Із червня 2001 року і дотепер кафедру очолює доктор економічних наук, професор Синчак Віктор Петрович.

У перші роки становлення кафедра поступово поповнювалася досвідченими науково-педагогічними працівниками та талановитою молоддю. Так, у 1999 – 2000 рр. і 1999 – 2006 рр. на кафедрі працювали відповідно кандидат

економічних наук, доцент Блажієвська Ганна Василівна та старший викладач кафедри Гуменюк (Шнурова) Оксана Григорівна (нині – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри філософії, соціально-гуманітарних наук і фізичного виховання).

У 2000 році на кафедрі розпочинали свою науково-педагогічну діяльність випускники першого випуску факультету управління та економіки Хмельницького університету управління та права – Корюгін Андрій Валерійович і Новерсалюк Артур Анатолійович (працював у 2000–2011 рр.). Згодом до їх числа долучилися випускники наступних випусків університету, магістри за спеціальністю Адміністративний менеджмент, зокрема Захаркевич Наталія Петрівна (2004 р.), Рижа Тетяна Володимирівна (працювала у 2009–2018 рр.), Крушинська Алла Вікторівна (2010 р.), Самарічева Тетяна Анатолівна (2011 р.) та Мазур Ольга Василівна (працювала у 2011 – 2016 рр.).

Значну допомогу у становленні та формуванні кафедри у період 1999–2012 рр. надавали науково-педагогічні працівники Хмельницького національного університету кандидати наук, доценти Стадник Валентина Василівна (нині – доктор економічних наук, професор), Рясних Євгенія Григорівна (нині – професор), Швець Людмила Павлівна, Бойко Руслан Васильович, Гончар Ольга Іванівна (нині – доктор економічних наук, професор), Тараненко Світлана Миколаївна, Вельбой Володимир Пилипович; старший викладач Майорова Наталія Іванівна, а також доктор економічних наук, професор [Доманчук Дмитро Потапович] з Подільського держаного аграрно-технічного університету, які працювали на кафедрі за сумісництвом.

У 2005 році до штатної чисельності кафедри було зараховано кандидата економічних наук, доцента Корженівську Наталію Леонідівну (працювала у 2005–2008 рр.), а у 2008 році – кандидата економічних наук Ковальчук Вікторію Вікторівну (працювала у 2008–2016 рр.). Із 2008 року до 2018 року на кафедрі працювала кандидат економічних наук, старший науковий співробітник [Плішка Тетяна Петрівна].

Зміни, що відбувалися на кафедрі з 2001 року, сприяли корегуванню навчальних планів, до яких було включено вибіркові навчальні дисципліни «Податкова система», «Податковий менеджмент», «Страхування», «Банківська справа», «Ціноутворення», «Бізнес-планування», «Місцеві фінанси». Такі перемены дозволили кафедрі розпочати підготовку до відкриття нової спеціальності в майбутньому. Це вплинуло і на зміну назви кафедри, яку у 2001 році було перейменовано на кафедру менеджменту, фінансів та кредиту, що функціонувала під такою назвою до 2010 року.

Із 2001 року кафедрою було посилено вимоги до проведення та методичного забезпечення виробничої та переддипломних практик для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 7.03060101 Менеджмент організацій

і адміністрування (за видами економічної діяльності), змінено підходи до обчислення студентами розрахунково-аналітичних показників баз практик, унормовано структуру та обсяги звітів з урахуванням досвіду вітчизняних закладів вищої освіти.

У наступних роках кафедра поступово збільшувалась за чисельністю, покращувалися показники роботи за напрямками діяльності. Відбулися зміни у показниках якісного складу науково-педагогічних працівників завдяки захисту кандидатських дисертацій випускниками університету та членами кафедри Корюгіним Андрієм Валерійовичем (2005 р.), Захаркевич Наталією Петрівною (2006 р.), Рижою Тетяною Володимирівною (2014 р.), Самарічевою Тетяною Анатоліївною (2019 р.). У 2009 році захистив дисертацію завідувач кафедри Синчак Віктор Петрович на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. Відтак перед структурним підрозділом постали завдання здобути статус профільної кафедри за спеціальністю 7.03060101 Менеджмент організацій і адміністрування (за видами економічної діяльності) та започаткувати спеціальність 8.03050801 Фінанси і кредит.

У 2010 році штатна чисельність кафедри менеджменту, фінансів та кредиту дещо збільшилася завдяки об'єднанню з кафедрою економічної теорії та підприємництва. Відповідно до цих змін відбулося і її перейменування на кафедру менеджменту, економічної теорії та фінансів. Із такою назвою базовий структурний підрозділ функціонував до 2016 року.

З об'єднанням колектив кафедри поповнився досвідченими науково-педагогічними працівниками, кандидатами наук, доцентами Вірою Павлівною Гавриш (працювала у 2010–2016 рр.), Станіславою Миколаївною Підгородецькою (працювала у 2010–2016 рр.), Людилою Миколаївною Качаровською (працювала у 2010–2013 рр.). У 2012 році з кафедри державного управління та місцевого самоврядування за заявою про переведення перейшла та поповнила штатну чисельність кафедри менеджменту, економічної теорії та фінансів кандидат економічних наук, доцент Арзянцева Дар'я Андріївна.

Одночасно із посиленням конкурентної позиції та зростанням іміджу, кафедра згодом підвищила свій статус, ставши профільною з підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем Бакалавр у галузі знань 0306 Менеджмент за напрямом підготовки 6.030601 Менеджмент. Із часом такий статус було набуто і щодо підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем Спеціаліст з галузі знань 0306 Менеджмент і адміністрування за спеціальністю 7.03060101 Менеджмент організацій і адміністрування (за видами економічної діяльності). Із 2017 року кафедра відповідальна за підготовку магістрів спеціальності 073 Менеджмент із спеціалізації Бізнес-менеджмент, а з 2019 року – спеціалізації Організація та управління охороною здоров'я галузі знань 07 Управління і адміністрування.

На кафедрі здійснюється підготовка здобувачів наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування галузі знань 07 Управління і адміністрування. Із 2017 року започатковано підготовку фахівців на першому (бакалаврському) рівні за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування галузі знань 07 Управління і адміністрування, а з 2018 року – підготовку фахівців на другому (магістерському) рівні за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування галузі знань 07 Управління і адміністрування.

З набранням чинності постанови Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти», а також у зв'язку із необхідністю започаткування спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування галузі знань 07 Управління і адміністрування, відбулося чергове перейменування кафедри. Тож з 1 грудня 2016 року структурний підрозділ отримав назву «Кафедра менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування», під якою функціонує дотепер.

Пріоритетним напрямком діяльності на кафедрі є навчальна робота. Щорічно науково-педагогічні працівники стовідсотково забезпечені навчальним навантаженням, у структурі якого значна частка припадає на аудиторні заняття та керівництво магістерськими роботами. Навчальні дисципліни нормативно забезпечені актуальною літературою з бібліотечного фонду університету. Науково-педагогічні працівники є авторами та співавторами навчальних посібників, зокрема «Маркетинг» (2010 р.), «Фінансовий менеджмент» (2013 р.), «Формування регіонального лідера: навчання впродовж життя» (2013 р.), «Рекламний менеджмент» (2017 р.), «Інформаційно-методичне забезпечення наукових досліджень» (2018 р.), «Моніторинг та контроль у діяльності старости ОТГ» (2019 р.).

Збільшення чисельності науково-педагогічних працівників і підвищення якісного складу дозволили охопити нові напрями в науково-дослідній роботі кафедри. Значно розширено наукову тематику. У її складі затверджено три наукові теми:

1) «Механізми управління підприємствами та установами в системі державного регулювання національною економікою» (керівник – д.е.н., професор Синчак В. П.);

2) «Фінансові механізми регулювання діяльності юридичних і фізичних осіб в економічному та соціальному середовищі» – *державний реєстраційний номер 0110V007929* (керівник – д.е.н., професор Синчак В.П.). За напрямом цієї теми у 2016 р. і 2019 р. захищено дві кандидатські дисертації;

3) «Проблеми переходу до інноваційно-інвестиційної моделі економічного зростання в умовах ринкової економіки» (керівник – к.е.н., доцент Арзянцева Д. А.).

Здобутки науково-дослідної роботи за кафедральною науковою тематикою у 2017 році опубліковані в колективній монографії «Фінансово-управлінські аспекти інноваційно-інвестиційного розвитку підприємництва в національній економіці» за науковою редакцією д.е.н., професора Синчака В. П. Загалом, за результатами наукової роботи, науково-педагогічними працівниками та аспірантами кафедри опубліковано близько 500 наукових праць у зарубіжних та вітчизняних виданнях, у т. ч. 17 монографій. Результати наукової роботи доповідались на більш ніж 200 міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях і семінарах.

Брендом кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування стала Міжнародна науково-практична конференція «Стратегічні напрями соціально-економічного розвитку держави в умовах глобалізації», що періодично (один раз у два роки) організовується та проводиться з 2013 року науково-педагогічними працівниками за підтримки ректора університету, доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України Омельчука Олега Миколайовича. За 2013–2019 рр. видано чотири збірники тез доповідей учасників I–IV міжнародних конференцій, у яких опубліковані результати досліджень вітчизняних і зарубіжних науковців, практикуючих фахівців у галузі економіки, публічного управління, банківської системи, представників фіскальної та казначейської служб, менеджерів виробничої та невиробничої сфер, студентів вищих навчальних закладів.

Достатньо важливим напрямом у діяльності кафедри є організаційно-виховна робота. З 2012 року кафедра започаткувала в рамках святкування тижня факультету управління та економіки проведення Економічного турніру серед студентів 3–4 курсів. У 2012 році команда, підготовлена науково-педагогічними працівниками кафедри, взяла участь в однойменному заході, що проводився в Подільському державному аграрно-технічному університеті між студентами вищих навчальних закладів Хмельницької області й інших областей України та стала його переможцем і володарем почесного кубка.

На основі навчальної дисципліни «Економічне обґрунтування управлінських рішень» старшим викладачем кафедри Крушинською А.В. започатковано щорічне проведення турніру з Моделювання бізнес-процесів та прийняття управлінських рішень. Згодом цей турнір став міжнародним, у якому у 2013 році брали участь по дві команди з України та Росії і одна з Білорусі.

З 2009 року значно активізувалась науково-дослідна робота студентів під керівництвом науково-педагогічних працівників кафедри. Регулярною стала їх участь у всеукраїнських науково-практичних конференціях, студентських олімпіадах із навчальних дисциплін кафедри та у конкурсах студентських наукових робіт. Науково-педагогічні працівники кафедри неодноразово забезпечували підготовку призерів і номінантів всеукраїнських

олімпіад і конкурсів студентських наукових робіт. У 2013 – 2014 і 2015 – 2016 навчальних роках студентки Мотузюк Анастасія та Щавінська Марина відповідно стали призерами та були нагороджені дипломами III ступеня II етапу Всеукраїнської олімпіади з навчальної дисципліни «Податкова система» (підготовку здійснювали завідувач кафедру Синчак В. П. і доцент кафедри Рижа Т. В.).

У 2017 році студентки Гуменюк Діана та Грицькова Анастасія, а у 2019 році студентка Грицькова Анастасія стали призерами у номінації II етапу Всеукраїнської олімпіади з навчальних дисциплін відповідно «Регіональна економіка» та «Стратегічне управління» (підготовку здійснював доцент Корюгін А. В.).

У 2019 році студентка Ярема Оксана стала призером і одержала диплом III ступеня за перемогу у другому турі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з природничих, технічних і гуманітарних наук за напрямом «Менеджмент організацій» (підготовку здійснювала доцент Арзянцева Д. А.).

Кафедра активно працює у напрямку профорієнтаційної роботи. З 2005 року підтримується співпраця з Шепетівським НВК №1. У 2016 – 2017 Хмельницької області, що проводиться за тематикою, розробленою науково-педагогічними працівниками кафедри. Науково-педагогічні працівники кафедри, доценти Арзянцева Д. А., Бучковська Я. Г., Захаркевич Н. П., Корюгін А. В., Кудельський В. Е., Самарічева Т. А., Ткачук Н. М., старший викладач Крушинська А. В. є постійними учасниками таких заходів.

На кафедрі належним чином налагоджено роботу з ведення документації (відповідальні заступник завідувача кафедри доцент Захаркевич Н. П. і доцент Ткачук Н. М.), оформлення протоколів засідань кафедри (секретар кафедри, доцент кафедри Самарічева Т. А.), проведення наукових, навчально-методичних і виховних заходів (доценти Корюгін А. В., Арзянцева Д. А., Бучковська Я. Г., старший викладач Крушинська А. В.), забезпечення матеріалами сторінку кафедри на веб-сайті університету (доцент кафедри Кудельський В. Е.).

Отож за двадцятирічний період функціонування кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування пройшла свій еволюційний шлях від етапу становлення та збереження до розвитку. Кожний із цих етапів має свої особливості й передбачає стратегічні та тактичні завдання, що визначені планами роботи кафедри та зафіксовані у Концепції розвитку Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова. Виконання стратегічних і тактичних завдань і надалі сприятиме якісній підготовці фахівців за спеціальностями 072 Фінанси, банківська справа та страхування і 073 Менеджмент, галузі знань 07 Управління і адміністрування на першому, другому та третьому рівнях, якісно впливатиме на навчання

студентів інших спеціальностей, до роботи з якими залучаються науково-педагогічні працівники кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування.

Алексєєнко Максим Дмитрович,
професор кафедри банківської справи
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана,
доктор економічних наук, професор

ДЕПОЗИТНА ПОЛІТИКА БАНКІВ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Дослідженню теоретичних і практичних аспектів проблем депозитного формування ресурсів у банківському секторі присвячено праці відомих вітчизняних науковців [1, с. 93–99; 2, с. 155–157]. Високо оцінюючи внесок науковців у вивчення проблем депозитного формування ресурсів, необхідно зауважити, що в сучасних умовах ця проблема потребує подальших досліджень з урахуванням сучасних реалій. Поділяємо думку В. Стельмаха, який вважає, що, по-перше, банки відновлюються після кризи. У банківській системі у 2018 році прибуток у 21,7 млрд грн, приріст обсягу депозитів фізичних осіб – 14,8%; банки активізували кредитування [3]. YouControl визначає, що рівень капіталізації банків, що пройшли системну кризу, значно підвищився. Банки, за підсумками регулярного стрес-тестування й оцінки якості активів, продовжують нарощувати захисний буфер на випадок майбутніх криз. Завдяки інструменту для перевірки надійності банків FinScore з 76 банків України, щопрацюють, був визначений перелік найнадійніших, куди в першому кварталі 2019 року увійшли 13 фінансових установ [4]. Цьому сприяє зважена монетарна політика НБУ, високі відсоткові ставки та дієва кредитна політика самих банків.

По-друге, на початок 2019 року 52,8% кредитів у банках – це кредити, що не працюють. Важливо, щоб рівень проблемних кредитів знизився хоча б до 30–40%, а в ідеалі – до 10% [3]. Це буде свідчити, що відбулося повне відновлення банків після кризи.

За перше півріччя 2019 року в цілому за банківською системою населення збільшило обсяг депозитного портфеля в гривні на 25,1 млрд грн (на 9,37%) [5]. Завдяки лояльності фізичних осіб топ-10 зайняті банками з іноземним і державним капіталом. За цей же період більш ніж на 1,5 млрд грн

або 20,11 % збільшив обсяг гривневих вкладів населення ПУМБ, який, за результатами першого півріччя увійшов до топ-5 банків за обсягом приросту депозитного портфеля фізичних осіб у гривні. Зокрема ПУМБ посідає сьоме місце серед банків за розміром депозитного портфеля населення, і 85 % його вкладників відкривають депозити повторно.

На залучення коштів до банку впливають регулятори фінансового ринку. У 2019 році Національний банк скеровує свою діяльність на виконання стратегічних завдань, реалізуючи окреслені дії та ключові активності, щоб створити сприятливе середовище для учасників фінансової екосистеми – від банків до бізнесу, від споживачів фінансових послуг до тих осіб, які позбавлені доступу до них [6, с. 20]. Це сприятиме активізації монетарної політики національного банку в контексті забезпечення сталого розвитку економіки України [7, с. 42].

Складна сутність і багатолікість прояву дефініції «депозит» ускладнюють розуміння практики залучення грошових заощаджень суб'єктів економіки до кредитних установ, насамперед до банків. Глибшому усвідомленню сутності дефініції «депозит» та механізму залучення коштів до банків сприяє поділ депозитів на окремі складові з подальшим групуванням їх за однорідними ознаками, тобто їх класифікація.

Вважаємо, що доцільно обмежити розгляд ознак класифікації депозитів лише тими, які суттєво впливають на організацію залучення та повернення банками грошових коштів суб'єктів економіки. Доцільно розглядати класифікаційні ознаки депозитів за трьома групами: об'єктами депозитних відносин; суб'єктами депозитних відносин; умовами та порядком розміщення грошових коштів в банках. Зауважимо, що класифікаційні ознаки кожної групи за своїм складом неоднорідні, а тому їх можна деталізувати.

Ознаки класифікації, які належать до групи умов та порядку розміщення коштів у банках, за своїм складом є ще більш неоднорідними. Вони можуть характеризувати різні аспекти умов депозитів, зокрема юридичні, податкові, бухгалтерські, мотиви розміщення коштів.

Зважаючи на спосіб оформлення розрізняють депозити, оформлені договором банківського рахунку; договором банківського депозиту з видачою ощадної книжки; договором банківського депозиту з видачою депозитного (ощадного) сертифіката; договором банківського депозиту з видачою іншого документа, що підтверджує внесення грошової суми або банківських металів і відповідає вимогам, установленим законом, іншими нормативно-правовими актами у сфері банківської діяльності та звичаями ділового обороту.

За характером розпорядження вклади поділяють на іменні, тобто такі, що належать певній особі; на пред'явника (анонімні) – за ними для внесення та вилучення коштів не потрібні жодні відомості про вкладника і зразок його підпису; кодовані – за ними операції здійснюються за допомогою

підпису-коду, встановленого самим вкладником. Документи, за якими може бути ідентифікована особа вкладника, зберігаються у сейфі відповідального працівника банку, доступ до якого мають лише вповноважені особи банку.

Залежно від місця юридичного оформлення депозитного договору виокремлюють депозити, що оформленні за місцем знаходження структурних підрозділів банку та дистанційно. В останньому випадку вкладники мають можливість, використовуючи сучасні канали зв'язку та можливості програмно-технічних комплексів, здійснювати самообслуговування за депозитною послугою. Оформлення вкладів в інтернет-банкінгу (без підписання паперів) в Україні цілком законне. Це регулюється нормативними актами НБУ, котрі передбачають можливості відкриття депозитів онлайн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коваленко Ю. М. Інституційна довіра у національному фінансовому секторі та система гарантування банківських депозитів. Малий і середній бізнес (право, держава, економіка). 2015. № 1–2. С. 93–99.
2. Бухтіарова А. Г. Обмеження системи страхування вкладів як стимули для вкладників. Економіка та підприємництво: формування інноваційних моделей: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (7–8 червня 2013 р.). Херсон: Гельветика, 2013. С. 155–157.
3. Владимир Стельмах: Экономика нуждается в антиимпортной индустриализации и снижении кредитных ставок. URL : <https://enovosty.com/finance/full/506-vladimir-stelmax-ekonomika-nuzhdaetsya-v-antiimportnoj-industrializacii-i-snizhenii-kreditnyx-stavok>
4. Названы топ-13 самых надежных банков Украины. URL : <https://www.epravda.com.ua/rus/news/2019/07/11/649569/>
5. Дохід, накопичення або доступ до грошей – депозити для будь-яких цілей. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2019/09/12/39032631/>
6. Стратегія Національного банку України. Програма дій 2019. НБУ, 2019, 32 с.
7. Формування монетарної політики національного банку в контексті забезпечення сталого розвитку економіки України : Монографія / О. М. Колодізев, І. О. Губарева, Є. М. Огородня. Харків : ІНЖЕК, 2015. 325 с.

Андрос Світлана Вікторівна,

провідний науковий співробітник

відділу фінансово-кредитної та податкової політики

Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки»,

доктор економічних наук, доцент

АКТИВІЗАЦІЯ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ЯК ДЖЕРЕЛО ЗРОСТАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ

Кредити в Україні найдорожчі в Східній Європі. Високі відсоткові ставки по ним обумовлені високою інфляцією. 2018 року інфляція в Україні була на рівні 9,8%. Нині облікова ставка НБУ знаходиться на рівні 18% (річних), тобто під неї комерційні банки можуть позичати в НБУ необхідні кошти. Крім того, Міністерство фінансів для покриття дефіциту держбюджету пропонує на продаж облігації внутрішньої державної позики з високою прибутковістю (під 20%). У такому разі комерційним банкам не вигідно давати кредити, наприклад, під 12%, коли Мінфін вони можуть кредитувати під 20%.

Для того, щоб знизити відсотки по кредитах, потрібно знизити ризики країни. Якщо кредитні ставки зменшити безпідставно, в результаті можна отримати банківську кризу, яка призведе до падіння 5–10% ВВП країни. Емісія великої кількості дешевих грошей також призведе до ще більшої інфляції.

За активного сприяння кредитуванню в Україні, що є однією з головних цілей діяльності банків, проблема банківського кредитування АПК до тепер залишається невирішеною. Основною перешкодою для активізації банківського кредитування аграріїв є відсутність достовірного джерела інформації для оцінки кредитоспроможності позичальника і належної оцінки ризиків банку. Гарантією взаєморозуміння є послідовне формування кредитної історії. Передбачена можливість оцінки банками невеликих кредитів малому бізнесу (до 5 млн грн) за спрощеною схемою – на портфельній основі. Якщо позичальник не може показати прозору фінансову звітність, банк для мінімізації кредитних ризиків попросить надати якісну заставу в великих обсягах. Використання ринку землі також є фундаментальним фактором для активного кредитування агросектора. Так, за даними НБУ, залишки кредитних коштів на рахунках банків за станом на кінець липня 2019 р. склали майже 343,5 млрд грн, з яких тільки 17,292 млрд грн (5,0%) – кредитні кошти, надані банками підприємствам сільського, лісового і рибного господарств [1]. 2019 року у загальному кредитному портфелі Кредобанку частка кредитів підприємствам сільського господарства, мисливства та надання пов'язаних із ними послуг – 1,908,807,27 тис грн, з яких кредити у гривнях – 1,600,500,91 тис грн

(83,8%) і в іноземній валюті – 308,306,36 тис грн (16,2%) відповідно. Частка кредитів підприємствам лісового господарства та лісозаготівлі, а також підприємствам рибного господарства у кредитному портфелі склала 15,46 тис грн і 682,73 тис грн відповідно. Із загальної суми непрацюючих кредитів у портфелі цього банку підприємствам сільського господарства, мисливства та надання пов'язаних із ними послуг (101,349,59 тис грн), частка кредитів, що непрацюють у гривнях – 72,215,67 тис грн [1]. Нині банк пропонує кредити на реалізацію інвестиційних проектів, поповнення оборотних коштів для фінансування сільськогосподарського циклу та придбання сільгосптехніки.

У загальному кредитному портфелі Укргазбанку на частку агросектора припадає 30% [1]. Банк пропонує кредитні програми для сільгоспвиробників на фінансування операційного циклу, придбання нової сільгосптехніки у тому числі «єкокредити», авалювання простих векселів для фінансування оборотних коштів підприємств АПК, кредитування під заставу зерна. Цей банк разом з Німецько-українським фондом кредитує клієнтів з інвестиційною метою, поповнення оборотних коштів сільгосппідприємств. Працює програма пільгового кредитування аграріїв на придбання білоруської техніки.

2019 р. майже 45% кредитного портфеля ММСБ Ощадбанку склала частка кредитів аграріям [1]. Банк пропонує підприємствам АПК фінансування всіх напрямків діяльності. Банк працює з різними міжнародними програмами Європейського інвестиційного банку, Європейського інвестиційного фонду, Німецько-українського фонду. Завдяки їм є можливість знизити кредитну ставку для аграріїв (до 18% річних) або зменшити заставу, що надається.

2018 р. частка вітчизняних аграрних компаній, які обслуговуються у Приватбанку, зросла з 44% до 56% (серед усіх агрокомпаній, які користуються послугами банків) [1]. В 2019 р. було заплановано для агросектору низку нових партнерських програм для придбання техніки, насіння, добрив, нові банківські сервіси для аграріїв. Банк у рамках своєї програми підтримки малого бізнесу «Країна успішного бізнесу» розвиває продукт «АгроКуб» для залучення фінансування на придбання сільгосптехніки, паливно-мастильних матеріалів.

2019 р. у загальному кредитному портфелі Укрексімбанку частка кредитів підприємствам сільського господарства, мисливства та надання пов'язаних із ними послуг склала 3,846,639,42 тис грн. Частка кредитів підприємствам рибного господарств – 185,093,88 тис грн, з яких на 100% – це кредити у гривнях. Із загальної суми непрацюючих кредитів Укрексімбанку підприємствам сільського господарства, мисливства та надання пов'язаних із ними послуг (692,675,95 тис грн) частка непрацюючих кредитів у гривнях – 211,166,19 тис грн (30,49%) і в іноземній валюті – 481,509,76 тис грн (69,51%) відповідно [1]. Цей банк пропонує аграріям спеціальні кредитні

продукти: «Інвестиційний» (модернізація виробництва), «Сільгосптехніка» (придбання техніки), «Оборотний» (поповнення оборотного капіталу).

Отже, банківське кредитування АПК України здійснюється більшою мірою за такими напрямками: кредитування для поповнення обігових коштів, на реалізацію інвестиційних проектів, лізингові кредити, кредити на покупку сільгосптехніки. Відсоткові ставки по кредитах для аграріїв на рівні 20%–30% річних, що, безумовно, аграріям не вигідно. Водночас для фермерів і сільгоспвиробників у банках впроваджені програми, за яких до умов кредитування і відсоткових ставок для аграрного бізнесу застосовується індивідуальний підхід. Найбільш затребувані аграріями партнерські програми кредитування на придбання сільгосптехніки та обладнання. За рахунок того, що партнери банку (наприклад, Ощадбанку), постачальники техніки компенсують частину відсоткової ставки, для позичальників-аграріїв вона суттєво знижується. Залежно від банку і партнера мінімальна ставка за такими кредитами становить 0,1%, середня – 5-7% [1].

Аграріям доцільно отримувати кредити в державних банках, які беруть участь у державних програмах компенсації коштів. Процедура отримання компенсації проста і не вимагає особливих документів. Іноді можна отримати вигідні умови фінансування за рахунок комбінування декількох програм, наприклад, державної програми компенсації і партнерської програми банку. При цьому сільгоспвиробник може отримати державну компенсацію на придбання техніки і кредит зі зниженою ставкою за партнерською програмою. Якщо по інших напрямках держпідтримки (наприклад, у частині механізмів розподілу коштів) у аграріїв виникало багато питань, то програма компенсації вартості сільгосптехніки нині користується популярністю.

Серед основних чинників зменшення обсягів кредитування за участю комерційних банків виділимо такі: 1) стратегія банків спрямована на кредитування поточних операцій, а не капітальних вкладень; 2) велика частка присутності потужних агрохолдингів у секторі АПК, здатних вирішувати питання додаткового фінансування шляхом залучення власних коштів; 3) держпрограми підтримки сільгоспвиробників за рахунок надання дотацій і збільшення розмірів відшкодування у сфері виробництва сільгосппродукції; 4) зниження частки державного фінансування, спрямованого на компенсацію відсотків за банківськими кредитами для аграріїв; 5) участь великих банків у програмах підтримки сільгоспвиробників зі сторони держави, і тому зниження можливостей невеликих банків взяти участь у кредитуванні АПК.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Показники банківської системи. Обсяги активних операцій та частка непрацюючих активів в цілому по системі. НБУ, 2019. ULR : <https://www.bank.gov.ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#1>.

Андрушко Людмила Володимирівна,*

*студентка 4 курсу спеціальності Менеджмент Хмельницького
університету управління та права імені Леоніда Юзькова*

ВПЛИВ ЕКОСИСТЕМ НА ЕКОНОМІКУ ТА ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ

Товари та послуги екосистеми є важливою основою функціонування й підтримання життя на Землі. Рівень людського добробуту як прямо, так і опосередковано залежить від доступу до природних ресурсів, задоволення базових потреб за рахунок життєво необхідних природних ресурсів: прісна вода, первинна біомаса, яку людство використовує як харчовий ресурс, природні матеріали, які слугують основою розвитку виробництва та ін. Саме такі товари екосистеми становлять частину загальної економічної вартості планети. Добробут людини і стійкість екосистем взаємозалежні. Основним складником наземної екосистеми є ліси, вони справляють найбільший вплив на зовнішнє середовище порівняно з іншими наземними екосистемами.

Що менше навколо дерев, то більше ми будемо хворіти. Кожне зрубане дерево наближає економічну катастрофу та зміну клімату. Одне дерево за добу здатне віддати у повітря стільки кисню, скільки потім потрібно чотирьом людям. Один гектар лісу здатен поглинути вуглекислий газ від двохсот п'ятдесяти людей. Лише протягом одного року одне дерево може охолоджувати повітря не гірше, ніж десять безперервно працюючих кондиціонерів. Деревина вбирають у себе приблизно тринадцять тисяч літрів дощової води щороку і фільтрують орієнтовно двадцять вісім кілограмів забруднень. І на жаль, деякі бачать у них лише дрова.

Деревина є одним із найважливіших ресурсів країни після вугілля, нафти та газу. У деревообробній промисловості України, за попередніми даними, зайнято близько 350 тис. осіб, або ж 500 тис. осіб, якщо враховувати галузі, пов'язані із деревообробкою. Експорт лісу приносить понад 1,7 млрд доларів. Лісова промисловість відповідальна за 3,6 відсотка ВВП України. Державне агентство лісових ресурсів та Міністерство екології затверджують щорічні допустимі обсяги вирубки для кожного окремого лісництва. Агентство контролює 306 державних лісгоспів в Україні через 24 різні управління лісового та мисливського господарства. Ці лісгоспи поставляють 83% усіх колод, зібраних в Україні. 92% доходу з цих лісгосподарств йде з цієї лісозаготівлі. Існують різні типи вирубок, але в Україні найчастіше використовують суцільну вирубку, тобто вирубують усі дерева з певної ділянки, залишаючи величезні пустуючі площі серед лісу, що призводить до зсуву ґрунтів з гірських місцевостей та підняття води в річках та озерах.

* Науковий керівник – Захаркевич Н.П. доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, к.е.н., доцент.

2008 р. в Україні масштабна повінь у західних регіонах спричинила збитків більш ніж на 3 млрд гривень, загинули люди. Однією з головних причин катастрофи стала масова вирубка лісів. Від повеней і сильних потоків води є ще одна загроза – вони спричиняють ерозію ґрунтів. Для України це серйозна проблема, бо наша країна – великий виробник агропродукції. Внаслідок ерозії втрачається третина кожного долара створеної у сільському господарстві доданої вартості, – а на кожну тонну вирощеного зерна припадає десять тонн ерозованого ґрунту.

За останні 150 років планета вже втратила половину верхнього шару ґрунту, найбільш родючої його частини. Дереву допомагають з цим боротися – вони забирають із землі зайву вологу, а їх коріння утримує ґрунт. Дедалі частіше замість лісів та парків у містах виростають нові висотки, створюючи бетонні джунглі.

У містах дуже викривлений тепловий баланс; інколи температура в місті і сусідній сільській місцевості може відрізнитися на 6–12 градусів. Це відбувається тому, що бетон і асфальт поглинають тепло краще, ніж рослини і ґрунт, а дощова вода замість того, щоб випаровуватись і зменшувати температуру, скидається в каналізацію. Утворюється тепловий острів. Різниця температур на сонці та в тіні дерев може досягати кількох десятків градусів. 70% усіх викидів вуглецю припадає саме на міста, що шкідливо не лише для клімату, але й для жителів міст.

За світовою статистикою від 10 до 40% людей у різних регіонах світу мають алергічні захворювання, і ці показники зростають щоденно. Відомо, що одним з чинників розвитку алергічних захворювань є забруднене повітря.

Ліси настільки сильно впливають на нас, що Всесвітній фонд дикої природи запропонував посадити по всьому світу трильйон дерев – це допоможе боротися зі зміною клімату, зберегти біорізноманіття і, звичайно, життя людей. До цього процесу може долучитись кожна людина – наразі з трильйону дерев вже висадили 13,6 мільярда.

Таким чином, можна сказати, лісові екосистеми полягають у взаємодії дерев з атмосферою, водою, ґрунтом та в підтримці їхніх якісних і кількісних параметрів на оптимальному екологічному рівні. Під послугами лісових екосистем розуміють рекреаційну цінність лісових масивів, захист ґрунтів від ерозії, підвищення урожайності сільськогосподарських культур, збереження біорізноманіття, регулювання водостоку, продукування кисню, поглинання двоокису вуглецю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Earth sight Complicit in Corruption July 2018 UKR_1018_Layout
2. Edmondson JL, Davies ZG, McCormack SA, Gaston KJ & Leake JR (2011) Чи ущільнені ґрунти в міських екосистемах? Загальноміський аналіз

Арзянцева Дар'я Андріївна,

*кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту,
фінансів, банківської справи та страхування
Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова,*

Пунда Олександр Олегович,

*д.ю.н., доцент, провідний науковий співробітник Науково-дослідного
інституту фіскальної політики Університету ДФС України*

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА СИСТЕМА КОНТРОЛЮ КОРДОНІВ ЄС (ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ДЛЯ УКРАЇНИ)

Формування інформаційного суспільства в Україні потребує підвищення ефективності та конкурентоспроможності всіх сфер соціальної діяльності за рахунок прискорення процесів їх інформатизації. Сучасний етап інформаційної революції ставить за мету не тільки впровадження новітніх технологій взаємодії між суб'єктами соціально-економічних відносин, а й розробку єдиних рішень з організації економічних механізмів реалізації глобальних інформаційних бізнес-структур, які стали широко відомими під назвою «цифрова економіка».

Важливим є врахування новітніх тенденцій у сфері формування інноваційної інфраструктури в ЄС. У жовтні 2018 року Європейський Союз (ЄС) розпочав фінансування нової автоматизованої системи прикордонного контролю, яка буде вперше протестована в Угорщині, Греції та Латвії. iBorderCtrl (Інтелектуальна система контролю кордону), яка є інноваційним проектом, спрямованим на створення можливості провадження швидкого і ретельного прикордонного контролю для громадян третіх країн, що перетинають наземні кордони країн-членів ЄС, за допомогою технологій, що враховують надсучасні технологічні розробки. iBorderCtrl – це проект, який використовує систему штучного інтелекту (AI) і буде реалізований за допомогою віртуальної системи охорони, головною метою якої є виявлення будь-яких ознак неправдивих свідчень з боку осіб при перетині кордону. iBorderCtrl – це лише один з багатьох проектів, спрямованих на автоматизацію кордонів ЄС, завданням якого є протидія нелегальній міграції та організованій злочинності.

iBorderCtrl складається із програмно-апаратних технологій, інтегрованих у єдиний комплекс, починаючи від портативних зчитувачів та сканерів прикордонників, до різних підсистем невідкладної допомоги та новацій для автоматичного контролю, високочутливих бездротових мереж для мобільного контролю, засобів безпеки серверних сховищ та обробки даних. Одним із головних завдань проекту є розробка та впровадження складної системи,

що робить можливою концепцію мобільності та складається із двоетапної процедури, розробленої для скорочення вартості й витрат часу подорожуючого у прикордонному пункті пропуску. iBorderCtrl також зосереджена на наземних пунктах перетину кордону – дорогах, автострадах, залізничних станціях. Вона спрямована на покращення сприяння необхідній ретельній перевірці громадян третіх країн, які прагнуть перетнути кордони ЄС.

iBorderCtrl забезпечує узгоджене досягнення мети пришвидшення перетину зовнішніх кордонів ЄС та забезпечення безпеки та довіри до прикордонного контролю, що здійснюється за допомогою об'єднання багатьох сучасних технологій (програмних і апаратних), впорядкованих від біометричних верифікацій, автоматичного виявлення обману, перевірки на достовірність документів до оцінки ризиків. iBorderCtrl розроблена та упроваджена як складна система, що робить можливою концепцію мобільності та складається із двоетапної процедури, розробленої для скорочення вартості й витрат часу подорожуючого у прикордонному наземному пункті пропуску: дорогах, автострадах, залізничних станціях.

Продовження зростання транскордонного трафіку в поєднанні зі зростанням загрози незаконної міграції сьогодні чинить на прикордонні інституції значний тиск. Повільний перетин кордону впливає на рівень задоволення подорожуючих, бізнес та торгівлю. Прикордонні перевірки стають все більш складними через зростання обсягів міжнародної торгівлі, складніший ланцюжок поставок і усе «витонченішу» злочинну діяльність. Органи влади також потребують здешевити усі свої процедури.

Зважаючи на це, особливими завданнями iBorderCtrl є:

- значно підвищити ефективність термінів ретельної прикордонної перевірки та безпеки подорожуючих, як і скоротити рівень незаконного перетину кордону;
- досягти більшого комфорту, скоротити час на кордоні шляхом використання портативних девайсів подорожуючих та портативних пристроїв працівників прикордонної охорони;
- використовувати передреєстраційні кроки як засоби для кращого інформування подорожуючих про їхні права та процедури, котрі вони повинні пройти для подальшої подорожі, про збір даних та шляхи їх аналізу у ЄС та національні законні вимоги, а також для отримання від подорожуючого, якщо це необхідно, отриманні згоди на використання даних;
- скоротити суб'єктивний контроль та навантаження на прикордонників, а також збільшити обсяги об'єктивного контролю за допомогою автоматизованих неінвазивних засобів, не збільшуючи час перебування подорожуючих на кордоні;
- створити п'ятий рівень для чотирирівневої моделі контролю доступу Системи інтегрованого управління кордонами із залученням сумлінних

подорожуючих, особливо тих, що подорожують систематично в межах Шенгенської співдружності, охоплюючи систему винагород для них, заснована на кількості успішних переходів і безперерйному перебуванні.

iBorderCtrl заплановано включити в Систему європейської інформаційної та авторизованої системи подорожей, котрі запропоновані Європейською комісею для посилення процедури прикордонного контролю. Практичне запровадження iBorderCtrl нині знаходиться в стадії лабораторного тестування. У цей період актуальним є початок пілотного розгортання наземних компонентів, яке триватиме упродовж дев'яти місяців (і закінчиться у серпні 2019) на наземних кордонах Угорщини, Греції та Латвії. І цією метою були відібрані ті прикордонні пункти пропуску, де упроваджено прототипи iBorderCtrl, й загалом платформа буде випробувана в реальному часі.

Досвід формування інтелектуальної системи контролю кордонів є особливо цінним для України, особливо в умовах створення спільних пунктів пропуску на ділянках західного кордону України та посилення транзитного потенціалу України, як у сфері міграції, так і у сфері міжнародної торгівлі.

Багрій Наталія Анатоліївна,*

студентка 4 курсу спеціальності Менеджмент

Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ УКРАЇНИ

Інвестиційна привабливість України є одним з найважливіших елементів, на якому базується добробут держави, розвиток економіки, виробництва, підприємства та бізнесу.

На сьогодні залучення інвестицій сприяє впровадженню нових технологій, оновленню зношених основних виробничих фондів, створенню нових робочих місць та інших важливих складових, які сприяють розвитку країн, їх регіонів і галузей. Прагнення до відкритості економіки, підвищенню конкурентоспроможності національного виробництва, завоювання довіри на світовому ринку, участі в міжнародному фінансовому обміні обумовлює необхідність створення умов для залучення іноземних інвестицій.

В Україні найбільш привабливою стороною для іноземних інвестицій є географічне положення країни, а саме близькість як до Європи, так і до Центральної Азії, Чорноморські порти, які не замерзають та дозволяють

* Науковий керівник – Граматович Ю.В., в. о. старшого викладача кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова.

транспортувати вантажі з південних до північних країн, із країн Балтії до Чорного моря і далі на Близький Схід. До цього можна додати, й сухопутні кордони з 8 країнами, і понад 2700-кілометрову берегову лінію, при чому все розташовано в самому центрі Європи і визначає природні конкурентні переваги.

Таким чином, в Україні вигідно розташовувати виробництво як для внутрішнього ринку з його високим попитом, так і для експорту в різних напрямках, що формує подвійну перевагу, оскільки існує можливість будівництва великих заводів для подальшого продажу частини продукції на місці, а з іншого – для вивезення за кордон. Не менш важливими є ще такі переваги як велика чисельність потенційної робочої сили, сприятливі природні умови, великий за розмірами ринок для реалізації продукції, високий рівень кваліфікації робочої сили, наявний значний промисловий і сільськогосподарський потенціал.

За даними Держстату надходження прямих інвестицій (акціонерного капіталу) у січні-червні 2019 року склали 1259,5 млн дол. США. Обсяг залучених з початку інвестування прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в економіку України на 01.07.2019 року становив 33724,4млн дол. США. У I півріччі 2019 року приріст іноземних інвестицій в економіку України склав 839,6 млн дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу).

Інвестиції спрямовуються у вже розвинені сфери економічної діяльності. Так, станом на 01.07.2019 року найвагоміші обсяги надходжень прямих інвестицій були спрямовані до підприємств промисловості – 33,3 % та установ та організацій, що здійснюють оптову та роздрібну торгівлю; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 16,6%.

Ключовими іноземними інвесторами для України є такі країни, як Кіпр, Нідерланди, Велика Британія, Німеччина, Швейцарія, Австрія, Віргінські Острови. Частки вкладів у відсотках інвестицій країнами-інвесторами, відображено на рисунку 1.1.

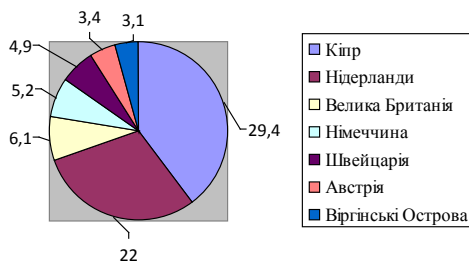

Рис. 1.1 Частки вкладів у відсотках інвестицій країнами-інвесторами
Примітка. Побудовано автором

З поданої діаграми видно, що ключовим інвестором для України є Кіпр, частка його інвестиції становить 29,4%, що є найбільшою порівняно з іншими іноземними інвесторами, на другому місці з часткою у 22% є Нідерланди, наступними є Велика Британія (6,1%), Німеччина (5,2%), Швейцарія (4,9%), Австрія (3,4%) та найменшу часткукладають Віргінські Острови (3,1%).

Обсяги освоєння капітальних інвестицій підприємствами України у І півріччі 2019 року складають 233,9 млрд грн, а за відповідний період 2018 року та 2017 року – 205,13 та 155,1 млрд грн відповідно, тобто спостерігається позитивна тенденція росту протягом 2017 – 2019 рр. на 50,8%, що є позитивним явищем для країни. У той же час провідними сферами економічної діяльності, за обсягами освоєння капітальних інвестицій, у І півріччі 2019 року залишаються промисловість – 40,3%, будівництво – 10,8%, сільське, лісове та рибне господарство – 10,1%, інформація та телекомунікації – 3,7%, оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 7,9%, транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність – 8,4%, державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування – 5,4%, операції з нерухомим майном – 4,9%.

Але, незважаючи на цей позитивно змінений відсоток іноземних інвестицій, існує і низка недоліків у інвестиційному кліматі України, що знижують її інвестиційну привабливість, а саме: адміністративні перешкоди, складна система ліцензування, високий рівень оподаткування, високий відсоток тіньової економіки, слабкість державних інститутів та законодавчої системи тощо.

З метою подолання даних недоліків та подальшого покращення інвестиційної привабливості України, стимулювання надходження прямих іноземних інвестицій в економіку України повинно стати ключовим елементом державної політики та включати удосконалення нормативно-правової бази інвестиційної діяльності, прозорість процесу приватизації, стимулювання залучення інвестицій в інтелектуальний капітал, розвиток корпоративного управління, формування позитивного іміджу країни для закордонних інвесторів.

Також варто відмітити, що незважаючи на зазначені недоліки Україна не знаходиться осторонь світових процесів, є достатньо інтегрованою у світове господарство і порушення макростабільності на зовнішніх ринках має свій відголос в Україні. Про це свідчать міжнародні рейтинги України, в яких вона покращила свої позиції, а саме у рейтингу Doing Business 2019 Україна піднялась на +5 пунктів і посіла 71 позицію зі 190 країн світу. Країна продемонструвала найбільше зростання в таких категоріях, як оподаткування (зростання на 110 позицій, 54 місце), міжнародна торгівля (+70 позицій, 78 місце) і захист прав інвесторів (+56 позицій, 72 місце), крім того, Україна посіла 83 місце з 140 в рейтингу Глобальної конкурентоспроможності економіки (Global Competitiveness Index).

Отже, Україна повинна стати однією з провідних країн у залучення іноземних інвестицій, оскільки має для цього величезний природно-ресурсний потенціал, вигідне економіко-географічне положення, кваліфіковану робочу силу, значний внутрішній ринок тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бутенко А.І. Інвестиційна привабливість підприємницького середовища як джерело ринкової трансформації економіки / А.І. Бутенко, О.С. Павлова // Прометей :зб. наук. праць. – 2017. – № 3 (33). – С. 63-68.
2. Карпінський Б.А. Інвестиційний клімат України /Фінанси України. 2018. №7 С. 139-148.
3. Шморгун, Л. Г. Прямі іноземні інвестиції в економіку України: проблеми залучення та галузевого спрямування. Формування ринкових відносин в Україні. 2018. № 5. С. 67-71.

Барабаш Леся Віталіївна,

*доцент, кандидат економічних наук, доцент
кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Уманського національного університету садівництва*

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ СПРАВЕДЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ У ПОДАТКОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Одним з основоположних принципів функціонування податкових систем, за твердженням ще класичної фінансової науки, є справедливість. В умовах сучасних держав і податкових систем, обраних ними, саме справедливість є ключовим критерієм, який забезпечує сталий розвиток бізнесу та економіки країни в цілому.

Справедливість оподаткування в сучасному економічному світі передбачає жорстке правове регламентування та відповідний умовам, у яких працює платник, податковий тиск. Тобто, трактуючи класичні постулати сучасною фінансовою мовою, справедливість оподаткування – це загальність і рівність платників перед податковими нормами в цілому з урахуванням пріоритетів розвитку економіки держави та її сегментів в опосередкованому розумінні.

На сучасному етапі розвитку податкової системи України, як і в інших державах з транзитивним типом економіки, ідея автентичного пошуку напрямів реалізації принципу справедливості в оподаткуванні не перебуває в колі найнагальніших питань. Однак загальносвітові тенденції спонукають

до активізації цього питання, адже справедлива податкова система сприяє формуванню демократичного суспільства.

Наразі реалізація принципу справедливості в оподаткуванні розглядається з різних позицій. Зокрема Барін О., зосереджуючись на правовому підґрунті згаданої дефініції, вбачає під нею «... встановлення податків і зборів відповідно до податкоспроможності платників податків, яка вираховується через прожитковий мінімум, середню заробітну плату, мінімальну заробітну плату для забезпечення всім мінімального та соціально-гарантованого рівня якості життя» [1].

Податковим кодексом України справедливість оподаткування трактується як «встановлення податків і зборів відповідно до платоспроможності платників податків» [3]. Хоча в раніше чинному Законі України «Про систему оподаткування» дотримання принципу соціальної справедливості зводилося переважно до захисту доходів малозабезпечених верств населення[4]. Проте, незважаючи на проголошення цієї концепції функціонування як основоположного принципу податкової системи, його практична реалізація фактично не відбувалася.

Справедливість оподаткування і надалі залишається в податковій системі України лише проголошеним принципом навіть не оподаткування, а податкового законодавства. Однак залишається питанням: що ж саме можна розуміти під справедливістю оподаткування наразі?

В основі концепції справедливості в оподаткуванні лежать міркування А. Сміта, який вважав, що справедливість полягає в участі громадянина у доходах держави шляхом пропорційного оподаткування відповідно до рівня своїх доходів. На протигагу йому, Дж. Мілль стверджував, що поняття справедливості зіставне з дефініцією «платоспроможність», коли «жертва» у формі податку сплачується виходячи не з рівня доходу, а з обсягу залишку коштів у платника [2].

Як бачимо, у сучасних податкових системах справедливість оподаткування трактують переважно з погляду А. Сміта. Однак обґрунтування суто пропорційності є хибним, адже нині супутником поняття «справедливість оподаткування» став інший принцип, озвучений все тим же А. Смітом, – соціальної справедливості. Відтак в умовах посилення в Україні міграційних процесів, що послаблюють економіку країни, доречно здійснювати побудову нової парадигми системи оподаткування та провадження податкової політики, що базується на принципі соціальної справедливості оподаткування.

Незважаючи на різноплановість податків і податкових платежів у сучасній податковій системі України, всім їм притаманні однакові елементи податку. І серед останніх найвагомішими у плані соціальної справедливості можуть стати такі, як ставка та платник податку.

Превалювання пропорційної системи оподаткування, яке спостерігається щодо всіх податків і зборів, не сприяє посиленню ні справедливості,

ні соціальної справедливості оподаткування. А реалізувати зазначену мету можна шляхом впровадження прогресивної системи ставок податків і зборів. По-перше, такий підхід може бути реалізований щодо доходів і прибутків як фізичних, так і юридичних осіб. Для перших це знизить податковий тягар, для других – надасть можливості підприємствам, що лише розвиваються чи потрапили у скрутне фінансове становище, вирівняти фінансові потоки та відчути підтримку з боку держави.

Щодо такої категорії, як платник податку, то задля реалізації принципу соціальної справедливості оподаткування у групах платників слід, крім фізичних і юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, робити поправки на соціально незахищені верстви населення осіб з обмеженими фізичними можливостями, пенсіонерів, молодь до 35 років тощо. Такий підхід не лише дасть можливість розвивати підприємництво серед малозахищених верств населення, а й сприятиме підвищенню рівня зайнятості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барін О.Р. Принцип справедливості як один з основоположних принципів оподаткування. Порівняльно-аналітичне право. 2015. № 5. С. 162–164
2. Історія економічних учень : Підруч.: у 2-х ч. Ч. 1 / За ред. В. Д. Базилевича. 3-тє вид., випр. і доп. К. : Знання, 2006. 582 с.
3. Податковий кодекс України : Закон України № 2755 від 02.12.2010 у редакції від 01.07.2019. Офіційний портал «Законодавство України». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
4. Про систему оподаткування : Закон України № 1251 від 25.06.1991. Офіційний портал «Законодавство України». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1251-12>

Баранецька Ольга Вікторівна,

*доцент кафедри безпеки, правоохоронної діяльності та фінансових розслідувань Тернопільського національного економічного університету,
кандидат економічних наук*

ТРАНСФОРМАЦІЯ БОРГОВОЇ ПОЛІТИКИ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ВЕКТОР ЗМІЦНЕННЯ БОРГОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Важливим чинником забезпечення фінансової стійкості держави, каталізатором реалізації її добробуту та важелем макроекономічного регулювання національної економіки є боргова політика. В умовах загострення проблем боргової сфери питання ефективної реалізації боргової політики з метою зміцнення боргової безпеки України є надзвичайно актуальним.

З метою оптимізації боргової політики України в умовах фінансово-економічної дисбалансів першочерговими заходами держави повинно стати вдосконалення нормативно-правового забезпечення шляхом прийняття закону про державний борг, що сприятиме нейтралізації суперечностей між положеннями окремих нормативних актів щодо питань погашення й обслуговування державного боргу, визначатиме основні пріоритети та напрями боргової політики.

Окрім того, залучення кредитних ресурсів необхідно визначати в обсягах, необхідних для реалізації програм інвестиційно-інноваційного розвитку країни, що матиме позитивний ефект у майбутніх періодах.

Водночас немалі зусилля уповноваженим органам влади варто спрямувати на скорочення частки зовнішньої заборгованості в загальному обсязі загального та гарантованого державою боргу України, оскільки зовнішні позики призводять до вивезення капіталу з країни, так як за своєю суттю вони є продажем нерезидентам права на отримання частини прибутку резидентів України.

Уряду варто проводити постійний моніторинг структури та розмірів державного боргу з метою вжиття необхідних заходів їх оптимізації та забезпечувати реалізацію довгострокового стратегічного прогнозування з метою досягнення збалансованості бюджету, стабільного економічного зростання та стійкості фінансової системи.

В умовах зростання пікових виплат за борговими зобов'язаннями доцільно посилити співпрацю України з міжнародними кредиторами, що сприятиме недопущенню зростання ризику неплатоспроможності держави, а також забезпечить покращенню макроекономічної ситуації в країні.

Здійснення ефективної боргової політики передбачає розробку концепції боргової стратегії, в якій державний борг розглядатиметься як інструмент економічного зростання [1]. Поступова оптимізація процесу формування, обслуговування та погашення боргу може бути досягнута шляхом запровадження дієвого контролінгу державного боргу та застосування ефективної боргової політики [7].

Зауважимо, що ключові положення щодо трансформації вітчизняної боргової політики та принципи її реалізації (безумовності, мінімізації ризиків, оптимальності, збереження фінансової незалежності, прозорості та стабільності) знайшли своє відображення в розробленій та затвердженій Середньостроковій стратегії управління державним боргом на 2017 – 2019 рр. [5] відповідно до Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017 – 2020 рр. [6] та Плану заходів з реалізації Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017 – 2020 рр. [3; 4].

Успішність боргової політики великою мірою залежить від визначення її пріоритетів та мети, що реалізуються через низку завдань, зокрема [2]:

- досягнення безпечного рівня індикаторів боргової безпеки;
- підвищення ефективності здійснення запозичень з погляду умов залучення та зменшення вартості боргу;
- підвищення ефективності використання запозичених коштів;
- забезпечення своєчасності та повноти виплати суми основного боргу та нарахованих відсотків;
- стимулювання процесів інвестування у виробництво за рахунок державних гарантій під час здійснення позик;
- створення якісної нормативно-правової бази й ефективної системи обліку та контролю за державним боргом.

Щодо вітчизняної системи управління державним боргом, то визначальними її завданнями в короткостроковому періоді є:

- забезпечення фінансування державного бюджету за мінімально можливою вартістю обслуговування державного боргу з урахуванням ризиків;
- забезпечення ефективного функціонування внутрішнього ринку державних цінних паперів;
- розширення доступу до міжнародного ринку капіталу.

Отож основними напрямками дотримання та зміцнення боргової безпеки України визначимо такі: удосконалення законодавчого забезпечення формування, обслуговування, погашення та використання внутрішньої та зовнішньої заборгованості; вдосконалення дієвої практики управління заборгованістю держави; ефективність поліпшення державних запозичень; забезпечення ефективності боргової політики щодо надання державних гарантій; чітке визначення й обґрунтування необхідності залучення боргових ресурсів у національну економіку; розширення джерел залучення ресурсів за рахунок внутрішніх можливостей (розвиток внутрішнього фінансового ринку та покращення його функціонування з метою мінімізації вартості державних запозичень, розширення кола інвесторів через активізацію страхового ринку, ринку державних цінних паперів тощо); ефективність використання отриманих позик, векторність їх спрямування на забезпечення інноваційного розвитку, соціально-економічної стабільності та зростання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Жиленко С. М. Боргова політика України: тенденції та перспективи. URL : <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/economy/2012/189-177-4.pdf> (Дата звернення: 12.08.2019).
2. Забезпечення ефективності здійснення запозичень у системі управління державним боргом України. URL : <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/Londar-8f556.pdf>(Дата звернення: 15.08.2019).
3. Про внесення змін до плану заходів з реалізації Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017 – 2020 рр. :

- розпорядженням КМУ № 267-р від 25.04.2018. URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/267-2018-%D1%80> (Дата звернення: 14.08.2019).
4. Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017 – 2020 рр.. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/go/415-2017-p> (Дата звернення: 12.08.2019).
 5. Про затвердження Середньострокової стратегії управління державним боргом на 2017 – 2019 рр. : розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 грудня 2017 р. № 905. URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/905-2017-%D0%BF> (Дата звернення: 15.08.2019).
 6. Про схвалення Урядом Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017 – 2020 рр.. URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-%D1%80/page2> (Дата звернення: 13.08.2019).
 7. Сударікова К. Г. Проблеми державного боргу та оптимізація боргової політики України. URL : http://www.rusnauka.com/1_KAND_2010/Economics/3_57231.doc.htm (Дата звернення: 19.08.2019).

Бахарсва Ярослава Василівна,

*асистент кафедри комп'ютерних наук та економічної кібернетики
Вінницького національного аграрного університету*

УМОВИ ОНЛАЙН-РЕЄСТРАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Серед основних пріоритетних напрямків трансформаційних змін економіки України сьогодні є розробка та впровадження ринкових механізмів для реальної підтримки вітчизняного бізнесу, пошук взаємозацікавлених регулятивних засобів і механізмів для створення сприятливого інвестиційного клімату та партнерських відносин у бізнес-середовищі, підтримка новостворених і діючих малих/середніх підприємств [1].

Нові реформаторські зміни торкнулись і оптимізації процедури відкриття власного бізнесу. В Україні розроблені та впровадженні відповідні правила та механізм реєстрації як фізичної особи-підприємця. Безпосередньо процес реєстрації фізичною особою-підприємцем (ФОП) або приватним підприємцем (ПП) визначається вимогами Закону України № 755 «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» [2].

Для проведення державної реєстрації фізичні особи можуть звернутись до державного реєстратора наступним чином:

- особисто;
- через уповноважену особу;

- направити документи за допомогою поштового зв'язку, обов'язково з описом вкладення;
- в електронному вигляді, за допомогою спеціального порталу.

Документи для проведення реєстраційних дій щодо фізичних осіб-підприємців в електронній формі подаються особисто заявником через персональний кабінет на веб-сайті «Онлайн будинок юстиції» або Кабінет електронних сервісів Мін'юсту, де можна перевірити, чи входить до переліку центр сертифікації ключів, що надавав вам електронний підпис [3].

Перелік документів, необхідних для державної реєстрації фізичної особи-підприємця, зазначено у ст.18 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань». Також одночасно з подачею документів для державної реєстрації фізичної особи підприємцем у електронній формі може бути подана заява на обрання спрощеної системи оподаткування.

Для реєстрації фізичної особи-підприємця в онлайн-режимі необхідний кваліфікований електронний підпис (КЕП). Його можна отримати в акредитованих центрах, наприклад, у центрі ДФС, у центрі Мін'юсту. Також їх можна отримати в системі Приват-24 (розділ «Усі послуги» – «Бізнес» – «Електронний цифровий підпис» – «Завантажити сертифікат» та пройти необхідні кроки з внесенням конкретних даних для формування заявки на отримання сертифікату підпису). Здійснити реєстрацію можна також через Портал державних послуг iGov або Кабінет електронних сервісів Мін'юсту. Однак ці сервіси доступні не для всіх областей України.

Варто відмітити, що приватним підприємцям, які обрали систему оподаткування з ПДВ, окрім КЕП самої фізичної особи, необхідно буде замовити виготовлення печатки та замовити окремо КЕП для печатки, накладання якої буде необхідним для деяких документів.

Якщо раніше для отримання ЕЦП громадяни мали можливість звертатися до відповідних акредитованих центрів сертифікації ключів (АЦСК) лише за місцем проживання (реєстрації ФОП), то з 2018 року цю умову для фізичних осіб скасовано, і вони мають можливість обрати будь-який АЦСК.

На офіційному порталі Інформаційно-довідкового департаменту Державної фіскальної служби України (https://acskidd.gov.ua/r_kor) наведено детальну інформацію щодо отримання електронних довірчих послуг (ЕДП), серед яких порядок отримання даних послуг фізичною особою та укладення Договору про надання ЕДП з Інформаційно-довідковим департаментом ДФС.

Для відкриття банківського рахунку он-лайн фізична особа має бути вже офіційно зареєстрованим підприємцем, бути клієнтом відповідного банку та мати КЕП. У разі виконання цих умов та надання відповідним банком послуг з відкриття рахунків в онлайн-режимі необхідно пройти такі кроки:

1. Внести у відповідну форму реєстраційні дані ФОП;
2. Обрати регіон обслуговування;
3. Внести коректні та справжні анкетні дані;
4. Замовити корпоративну картку;
5. Визначити підписанта (підписантів) банківських документів;
6. Отримати реквізити рахунку он-лайн.

Здійснити реєстрацію можна також через Портал державних послуг iGov, однак ці сервіси доступні не для всіх областей України [4].

Для отримання послуги з реєстрації ФОП необхідно перейти на вкладку «Послуги бізнесу» – «Реєстраційні дані» – «Державна реєстрація фізичної особи-підприємця», обрати регіон, заповнити форму заявки (внести контактні дані, обрану систему оподаткування, вид діяльності згідно з КВЕД), натиснути кнопку «Замовити послугу», після чого відбудеться перенаправлення на сторінку підписання Вашої електронної заяви КЕП. Відповідь щодо реєстрації/відмови буде надіслано на вказану адресу електронної пошти.

На цьому онлайн-реєстрацію підприємця буде завершено та необхідно буде перейти до наступних кроків, що забезпечуватимуть функціонування ПП: замовлення печатки (в разі необхідності), відкриття банківського рахунку. Реєстрація Книги обліку доходів та витрат та ін.

Таким чином, в Україні на сьогодні існує спрощена процедура реєстрації фізичної особи-підприємця в онлайн-режимі з використанням сучасних інформаційних технологій, які, залежно від регіону, надаються відповідними державними органами з можливістю застосування КЕП багатьох установ, серед яких, й банківські установи, користувачами послуг яких є значна кількість українців. Така процедура дає можливість майбутнім підприємцям, окрім економії часу на реєстрацію, також формувати в онлайн-режимі інші запити щодо надання електронних державних послуг у процесі здійснення/припинення господарської діяльності без необхідності фізичної присутності в органах державного врядування та інших установах, зважаючи на функціонування єдиної інформаційної бази даних, що об'єднує більшість з них.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Герман І.В. Напрямки організації та стимулювання розвитку туристичного бізнесу України (на прикладі діяльності ФОП). Молодий вчений. 2018. №6 (58). С.381-387.
2. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців : Закон України від 15.05.2003 № 755- IV.Відомості верховної ради України. 2003. № 31-32. Ст. 263.
3. Офіційний сайт ДП «Будинок юстиції». URL : <https://online.minjust.gov.ua>.
4. Портал державних послуг. URL : <https://igov.gov.ua/business/1>.

Білик Катерина Андріївна,*

*студентка 1 курсу магістратури за спеціальністю
Публічне управління та адміністрування Хмельницького університету
управління та права імені Леоніда Юзькова*

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Сьогодні проблеми щодо управління соціально-економічним розвитком регіонів України є надзвичайно актуальними. Це пов'язано, насамперед, із відсутністю ефективних механізмів державного управління в країні, що може призвести до негативних наслідків, таких як: зростання диспропорцій у соціальному та економічному розвитку регіонів нашої держави та загострення управлінських, політичних, соціальних і економічних проблем.

У сучасних умовах ринкових перетворень управління регіональним розвитком є ключовою ланкою механізму державного управління [1]. Однак є низка проблем, які перешкоджають соціально-економічному розвитку регіонів України. До таких проблем управління традиційно відносять відсутність цільових державних програм щодо розв'язання соціально-економічних проблем; недосконалу систему управління регіональним розвитком; надмірну централізацію управління; відсутність партнерства: центр-регіони-територіальна громада; недосконалість правового регулювання щодо розподілу повноважень між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування; періодичну зміну центрального органу виконавчої влади, який є відповідальним за формування та забезпечення реалізації державної регіональної політики; відсутність довгострокової стратегії розвитку України, яка б мала стати підґрунтям реалізації Державної стратегії регіонального розвитку; недостатню кількість кваліфікованих кадрів, необхідних для стратегічного планування, розроблення та впровадження новітніх інструментів стимулювання регіонального розвитку, аналізу та моніторингу їх ефективності [1].

Особливої уваги в управлінні соціально-економічним розвитком регіонів України заслуговує Державна стратегія регіонального розвитку (ДСРР). Названий документ повинен бути проекцією державних та загальноєвропейських підходів до конкретного регіону, яка визначає стартові позиції області, а також систему пріоритетів, що мають вирішальну роль у забезпеченні цільового сценарію розвитку області. При його розробці беруться до уваги умови складної економічної ситуації та визначаються пріоритети розподілу

* Науковий керівник – Арзянцева Д.А., доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, к.е.н., доцент

ресурсів у тих галузях, що зможуть забезпечити найкращий результат у найкоротші терміни, довгостроковий і комплексний вплив на розвиток економіки регіону [2].

На нашу думку, ДСРР містить у собі цілу низку недоліків, які потребують усунення. По-перше, підхід до розроблення такого документа, як правило, є формальним, тобто він виконаний за встановленим типовим шаблоном. Розробники навіть не враховують специфіку та особливості кожного регіону. Це є неправильним, адже окремі регіони держави мають розбіжності в природно-кліматичних умовах життя й підприємництва; в масштабах та напрямках використання природних ресурсів, які визначають «продуктивність» регіонів; у стадіях технологічного розвитку, що впливає на ті або інші види виробництва товарів (сировинні ресурси, товари кінцевого споживання, послуги) тощо.

Відомий науковець О. В. Тофанюк у своїх працях наголошує на тому, що неврахування потреб окремих міст і районів під час розроблення програм розвитку регіону призвело до нереформованості сектора житлово-комунального господарства, що привело до періодичної зміни центрального органу виконавчої влади, який є відповідальним за формування та забезпечення реалізації державної регіональної політики [5, 163].

Варто відмітити і те, що ДСРР повинна враховувати зарубіжний досвід, зокрема європейський досвід розвитку [1], адже основними виконавцями стратегій нашої держави залишаються органи влади, тоді як у європейських країнах функціонують інституції агенцій регіонального розвитку [5, с. 164].

Наступною проблемою в управлінні соціально-економічним розвитком регіонів України є відсутність прозорої та ефективної системи фінансування регіонального розвитку [2]. На жаль, Україна не має достатньої кількості фінансово-економічних ресурсів. Причиною цього є відсутність взаємозв'язку між центром, регіоном та територіальною громадою [1].

Ще однією проблемою є те, що на законодавчому рівні в Україні вже сформована європейська система державної регіональної політики, але втілення її проводиться поки що фрагментарно. Наприклад: у 2014 році було ухвалено ДСРР на період до 2020 року, але до цього часу так і не було профінансовано визначені в ній заходи для досягнення загальноукраїнської мети, зокрема для забезпечення єдності українського простору, загальноукраїнської солідарності та міжрегіональної співпраці [3].

Для вирішення цих проблем необхідна реалізація таких заходів:

1. Співпраця між державною владою, місцевим самоврядуванням, бізнесом та громадянським суспільством.

Формування нової ДСРР – 2027 вимагає партнерства, координації зусиль та спільної роботи. Визначна роль у розробці регіональних стратегій на період до 2027 року належить агенціям регіонального розвитку (АРР). Вони

сприяють співпраці між державним, приватним та громадським секторами, організаціями роботодавців та їх об'єднаннями.

2. Збіг регіональної політики та політичної діяльності.

Необхідно враховувати природні, історичні, економічні, демографічні та інші особливості регіонів, їх етнічної і культурної самобутності.

3. Збільшення державною обсягів надання бюджетної підтримки місцевим органам влади на розвиток громад та розбудову інфраструктури.

У цьому аспекті варто відзначити позитивні зрушення України. Так, якщо у 2014 році було передбачено регіонам з державного бюджету на підтримку соціально-економічного розвитку лише 0,5 млрд грн, то в 2017 році обсяг коштів на реалізацію інфраструктурних проектів склав понад 16 млрд грн, а на 2018 рік передбачено понад 19 млрд грн, що у 39 разів більше, ніж було у 2014 році [4].

4. Зосередження уваги на стратегічних питаннях розвитку, а не тільки на поточних.

Регіональний та місцевий розвиток не обмежується будівництвом шкіл і дитячих садочків. Розвиток – це забезпечення економічного зростання! І вже за рахунок надходження податків, які зростатимуть завдяки розвитку економіки, вирішення питань ремонту та будівництва шкіл і дитячих садків.

5. Активне проведення інвестиційної політики.

Нова регіональна політика повинна стати інвестиційною політикою, яка націлена на підвищення конкурентоспроможності регіонів та на ефективне використання державних і місцевих ресурсів для впровадження проектів, які сприятимуть економічному зростанню.

Таким чином, вирішення описаних вище проблем сприятиме зростанню соціально-економічного потенціалу регіонів, підвищенню рівня і якості життя населення та стане передумовою забезпечення стабільності в нашій державі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Качний О. С. Державне управління соціально-економічним розвитком регіонів України: стан і перспективи змін у контексті глобальних викликів та європейських стандартів. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2018. №3. URL : http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/3_2018/40.pdf
2. Ковальчук В. Г. Нові підходи до управління соціально-економічним розвитком регіонів. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2015. № 1. URL : http://el-zbirn-du.at.ua/2015_1/8.pdf
3. Програми «U-LEAD з Європою». Група радників з впровадження державної регіональної політики в Україні. 2019. URL: <http://www.rdpa.regionet.org.ua/297>
4. Результати фінансової децентралізації за 10 місяців 2018 року – експертний

аналіз. Децентралізація дає можливості. URL : <https://decentralization.gov.ua/news/10197>

5. Тофанюк О. В. Державне регулювання соціально-економічного розвитку регіонів України. Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. 2018. Випуск 33. С. 159-165.

Бондаренко Василь Анатолійович,

*науковий співробітник відділу дослідження митних ризиків НДЦМС НДІФП
Університету державної фіскальної служби України*

ЗМІНА ПРИНЦИПІВ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ РОЗПОРЯДЖЕННЯ КОНФІСКОВАНИМ МАЙНОМ, ВИЛУЧЕНИМ МИТНИЦЬМИ

До 2001 року організація розпорядження конфіскованим у справах про порушення митних правил майном здійснювалась самостійно митниціями. Необхідності внесення змін до діючого на той час механізму розпорядження таким майном не існувало.

Втім, починаючи з 2001 року (з набранням чинності Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям законів України «Про державну виконавчу службу» та «Про виконавче провадження»), функції з розпорядження вилученим митниціями і конфіскованим судами майном було передано до органів державної виконавчої служби.

Слід зазначити, що рішення про залучення державних виконавців до розпорядження вилученим митниціями конфіскованим майном не передувало проведення неупереджених фінансово-економічних розрахунків. Цей крок був втілений як удосконалення процесу судового розгляду, а саме встановлення єдиної в країні системи його завершальної стадії – виконання через процедуру виконавчого провадження.

Таким чином, починаючи з 2001 року, вилучене митниціями майно, щодо якого прийнято рішення суду про конфіскацію, передається для подальшого розпорядження (у тому числі реалізації) державним виконавцям, які входять до системи органів Міністерства юстиції України. Однак, як засвідчив час, прийняття такого кроку не пішло на користь розпорядженню майном, що конфіскувалось за матеріалами митниць.

Показники розпорядження конфіскованим за матеріалами митниць майном засвідчують наявність численної кількості проблем у цьому напрямі, починаючи з низької ефективності продажів такого майна (до бюджету у вигляді коштів від реалізації потрапляє лише приблизно 10 частина вартості

конфіскованого майна) та закінчуючи непоодинокими випадками встановлення нестач такого майна (перспектива відшкодування вартості нестач здебільшого є безнадійною).

Загалом, робота органів державної виконавчої служби при організації розпорядження конфіскованим майном характеризується такими рисами та пояснюється такими причинами:

- несвоєчасність реалізації майна через обтяжену процедуру виконавчого провадження (на сьогодні в середньому від півроку до року);
- значна уцінка конфіскованого майна в процесі розпорядження ним (внаслідок тривалої процедури виконавчого провадження, фактору сезонності, кон'юнктури ринку);
- гонитва за кількісним показником виконаних постанов (закінчених виконавчих проваджень), що має наслідком низький показник бюджетних надходжень та значні обсяги знищення та безоплатного передання конфіскованого майна;
- закритість проведення операцій з розпорядження нереалізованим на електронних торгах майном через заборону втручання інших органів у виконавче провадження;
- відсутність бухгалтерського обліку операцій з конфіскованим майном, що негативно впливає на якість контролю за формуванням доходної частини бюджету;
- недостатнє та несвоєчасне фінансування процедури виконання призводить до затягування строків здійснення виконавчого провадження;
- відсутність в органах державної виконавчої служби власних складських приміщень та спеціально обладнаних майданчиків для зберігання конфіскованого майна.

Серед причин, які зумовлюють низький економічний ефект від розпорядження державними виконавцями конфіскованим майном, є надто тривала процедура виконавчого провадження, яка має бути забезпечена державним виконавцем відповідно до вимог законодавства, через що майно втрачає первинну якість та характеристики, які були на момент його конфіскації.

Органи державної виконавчої служби, що покликані забезпечувати примусову завершальну стадію судового процесу, у випадках з митним конфіскатом не здійснюють жодних заходів примусового виконання рішень, оскільки на момент виконання таких рішень майно вже вилучено митницею у порушника і перебуває на складі митниці. Державному виконавцю залишається лише вилучити майно у митниці, що не потребує примусу, провести його оцінку та передати на реалізацію.

Відповідно до положень Закону України «Про виконавче провадження» завданням державних виконавців є забезпечення виконання рішень, що підлягають примусову виконанню. Органи державної виконавчої служби у

випадках з митним конфіскатом не здійснюють жодних заходів примусового виконання рішень, оскільки на момент виконання таких рішень майно вже вилучено митницею в порушника і перебуває на складі митниці.

Таким чином, відбувається фактичне дублювання дій двох державних органів, що лише тягне за собою невиправдані витрати Державного бюджету України, затягує строки розпорядження майном та знижує ефективність розпорядження ним.

Залучення державних виконавців до розпорядження конфіскованим майном, що попередньо було вилучено митницями, є не тільки неефективним, але й потребує додаткових державних коштів на проведення повторної оцінки майна в рамках виконавчого провадження, забезпечення зберігання майна до моменту остаточного розпорядження ним, забезпечення належної кількості державних виконавців для сталої роботи в цьому напрямі.

Бухгалтерський облік руху державного майна, конфіскованого за рішенням суду, та коштів, перерахованих до державного бюджету від реалізації цього майна, в органах ДВС та підрозділах Міністерства юстиції України взагалі не передбачений. Моніторинг продажу державного майна, не здійснюється, державна виконавча служба часто не має реальної інформації про повноту розрахунків та ціни на конфісковане майно, передане в реалізацію.

Підбиваючи підсумки вищезазначене, раціональним є уповноваження митниць на самостійне розпорядження конфіскованим за рішеннями судів майном, яке було попередньо вилучене цими органами та не потребує вжиття заходів примусового впливу. Такий крок сприятиме підвищенню ефективності розпорядження таким майном та контролю за розпорядження ним. Також у такий спосіб вдасться підвищити ефективність використання кадрового потенціалу державних службовців та вивільнення службових осіб державної виконавчої служби для виконання функцій, пов'язаних з примусовим виконанням рішень судів.

Набуття митними органами права виконання рішень суду про конфіскацію майна, що було попередньо вилучене цими органами через порушення митних правил, а також встановлення об'єктивної оцінки майна, що переходить у власність держави, та визначення контрольованого механізму утилізації/знищення усуне цілу низку проблемних питань та забезпечить:

- вивільнення складів від залежалою конфіската;
- оперативне розпорядження усім без винятку конфіскованим майном;
- запобігання псуванню та знеціненню майна внаслідок тривалого зберігання та відповідно збільшення бюджетних надходжень;
- зменшення витрат бюджетних коштів, пов'язаних з експертною оцінкою, транспортуванням, зберіганням майна, що переходить у власність держави;
- належний облік та контроль за обсягами предметів порушень митних правил, що випускаються у вільний обіг в Україні в установленому порядку;

- запобігання неконтрольованому потраплянню в обіг в Україні товарів, що були попередньо конфісковані судами передані державним виконавцям, а в подальшому після перегляду судових рішень – повернуті власникам без дотримання митних процедур;

- підвищення ефективності використання кадрового потенціалу державних службовців та вивільнення службових осіб державної виконавчої служби для виконання функцій, пов'язаних з примусовим виконанням рішень судів.

Булат Галина Володимирівна,

доцент кафедри менеджменту,

фінансів, банківської справи та страхування

Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова,

кандидат економічних наук, доцент

ГАРМОНІЗАЦІЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ ДО ВИМОГ МСФЗ

Впровадження бухгалтерського обліку за Міжнародними стандартами фінансової звітності на підприємствах України є однієї зі складових інтеграції її у світову економіку. У результаті підприємства дістають можливість виходу на міжнародні ринки, залучення додаткових інвестицій, оскільки звітність, складена за МСФО, більше інформативна і зрозуміла для іноземних інвесторів. Крім того, впровадження МСФО дозволить удосконалити організаційну структуру підприємств у цілому й обліку. Однак з трансформацією обліку за вимогами міжнародних стандартів виникають певні ризики, які необхідно врахувати в обліковій політиці підприємства, щоб уникнути отримання неякісної інформації, яка призведе до складання «формальних» фінансових звітів.

Тому наприкінці жовтня 2017 року президент України підписав Закон «Про внесення змін до Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Основна мета – привести українські норми у відповідність до законодавства ЄС та оновити порядок застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) [1].

Закон розширив список компаній, які повинні готувати фінансову звітність та вести звіт за МСФЗ, а також публікувати на своєму сайті фінансову звітність та аудиторський звіт (положення набрало чинності з 1 січня 2018 або 2019 року залежно від підприємства).

Зміни значною мірою стосуються великих підприємств. За законом до цієї категорії підпадають компанії, чий показники на дату складання фінансової звітності відповідають двом з трьох критеріїв:

- балансова вартість активів – понад 20 млн євро;
- чистий прибуток від реалізації – понад 40 млн євро;
- середня кількість співробітників – понад 250 осіб.

Більшість гуртових та роздрібних компаній відповідають цим критеріям.

До такої категорії входить і частина підприємств споживчої кооперації. І хоча за даними Держстату України частка таких підприємств у складі юридичних осіб, що здійснюють свою діяльність на території України, невелика, але вони мають важливе значення в економіці країни, оскільки діяльність споживчої кооперації охоплює гуртову та роздрібну торгівлю, заготівлю, виробництво, будівництво, транспорт, освіту, надання послуг та зовнішньоекономічну діяльність (табл.1).

Таблиця 1

Кількість юридичних осіб за організаційними формами

№	Юридичні особи	На 01.04.2017р.	На 01.04.2018р.	На 01.04.2019р.
1	Усього юридичних осіб: шт. %	1198110 100	1247161 100	1312302 100
2	Підприємства споживчої кооперації: шт. %	1232 0,10	1209 0,09	1182 0,09

Джерело: систематизовано автором за [2].

Як видно із таблиці, кількість підприємств споживчої кооперації з кожним роком зменшується, що свідчить про негативні тенденції в діяльності таких підприємств.

З метою покращення діяльності підприємств споживчої кооперації 04.10.2012 року XXI з'їздом Споживчої кооперації України було прийнято Програму подальшого реформування споживчої кооперації України.

Основними векторами Програми формування конкурентних переваг підприємств споживчої кооперації України є такі: поновлення та збереження цілісної системи споживчої кооперації; перетворення споживчої кооперації України в потужну економічну структуру на ринку товарів і послуг; урегулювання процедур розпорядження пайовиком кооперативним майном;

розширення масштабів міжнародного співробітництва у світовій економіці.

Тому для забезпечення життєздатності системи споживчої кооперації необхідно докорінно змінити форми та методи управління підприємствами, організаціями, установами та окремими галузями. Інформаційною основою, повинен залишатися раціонально побудований бухгалтерський облік, а також його гармонізація до вимог МСФЗ.

Про необхідність використання МСФЗ говорить і той факт, що Укркоопспілка на початку 2012 р. набула членства в EuroCoopri. EuroCoop, що представляє інтереси кооперативів у інститутах Євросоюзу, готовий надавати всіляке сприяння й допомогу в розвитку української споживчої кооперації, тому в основі програми реформування української системи споживчої кооперації лежить синхронізація нормативно-правової бази, яка забезпечить адаптацію до ринкової економіки, підвищення ефективності господарської діяльності. Така синхронізація стосується й облікової політики кооперативних підприємств.

Процес впровадження МСФЗ вимагає розробки інтеграційної програми, яка регламентуватиме зміни до облікової політики та етапи такого переходу. У частині трансформаційних процедур при переході на МСФЗ бухгалтер повинен здійснити певні кроки (рис.1).

Перехід на ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності відповідно до вимог МСФЗ – це природний процес розвитку та інтеграції, який має як переваги, так і недоліки.

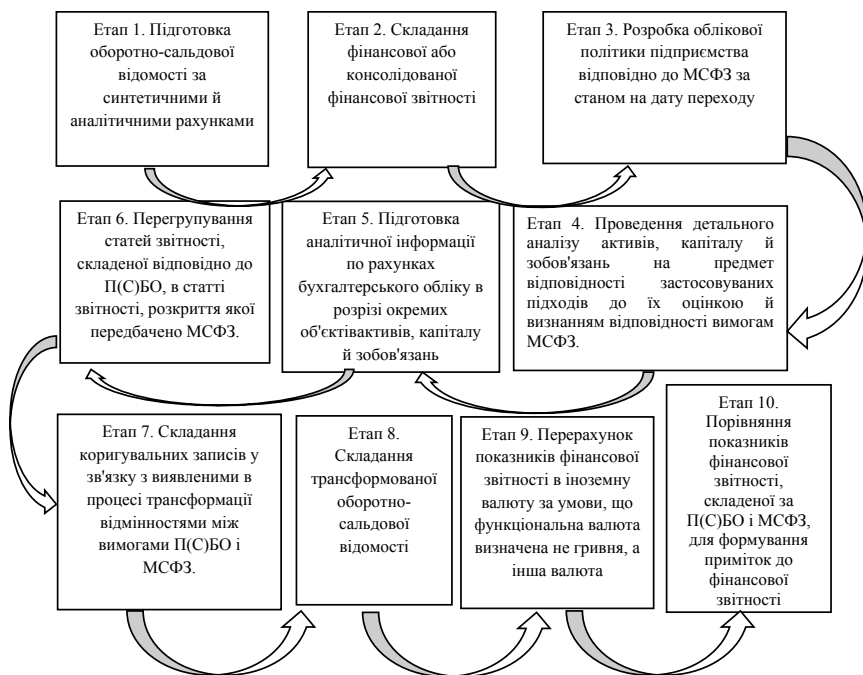

Рис.1. Етапи трансформації облікової політики підприємств споживчої кооперації

Джерело: систематизовано автором за [3]

Можна виділити такі переваги впровадження концепції МСФЗ на підприємстві: можливість надавати партнерам, інвесторам та іншим особам максимально об'єктивну інформацію про фінансовий бік діяльності компанії; бухгалтерський облік буде організований за принципами, на який поступово переходить весь розвинений світ; поглиблення міжнародної співпраці з іноземними контрагентами; однозначне розуміння фінансової звітності та зростання довіри до її показників у всьому світі.

До негативних наслідків впровадження МСФЗ, у свою чергу, можна віднести такі: відносно високий рівень складності переходу до МСФЗ; необхідність навчання бухгалтерів і менеджерів до роботи в умовах нової концептуальної схеми ведення обліку та складання фінансової звітності.

Дані «за» і «проти» необхідно враховувати і підприємствам споживчої кооперації в ході проведення трансформації їх облікової політики до вимог МСФЗ.

Отже, використання МСФЗ для складання фінансової звітності підприємств споживчої кооперації дозволить підвищити якість звітної інформації для прийняття управлінських рішень; зміцнити довіру до поданої інформації; краще розуміти ризики і прибутковість підприємства; полегшити доступ до капіталу, в тому числі з іноземних джерел.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (щодо удосконалення деяких положень)». : Закон України від 5 жовтня 2017 року №2164-VIII URL : /ukrainepravocom/law-making/bill_enacted_into_law/ zakon-ukraini-pro-vnesennya-zmindo-zakonu-ukraini-pro-bukhgalterskiy-oblik-ta-finansovu-zvitnist-v. (Дата звернення: 15.09.2019р.)
2. Сайт Держстату України. URL :// www.ukrstat.gov.ua/edrpo/ukr / EDRPU_2019 /ks_opfg/ks_opfg_0419.htm. (Дата звернення: 15.09.2019р.)
3. Алгоритм переходу на МСФО: практические рекомендации URL : //uteka.ua/publication/ commerce-12-msfo-28-algorithm-perexoda-namsfo-prakticheskie-rekomendacii. (Дата звернення: 15.09.2019р.)

Булешна Вікторія Анатоліївна,*

студентка 3-го курсу спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування факультету управління та економіки Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ВОДНИХ РЕСУРСІВ

Науково-технічний прогрес, зростання масштабів господарської діяльності зумовлюють посилення антропогенного тиску на довкілля, що спричиняє порушення рівноваги в навколишньому природному середовищі та викликає загострення соціально-економічних проблем.

Водночас з використанням невідновлювальних сировинних та енергетичних запасів збільшується забруднення довкілля, особливо водних ресурсів та атмосферного повітря, зменшуються площі лісів і родючих земель, зникають окремі види рослин, тварин тощо.

Економічна оцінка водних ресурсів як об'єктів природокористування передбачає визначення обсягів їх використання для оптимального розподілу об'єму води та джерела водоспоживання між учасниками водогосподарського комплексу.

Як правило, для забезпечення потреб у питній, технологічній і технічній воді будують водозабірні споруди (водосховища, фільтрувальні станції, інші гідроспоруди), транспортуючі водомагістралі, каналізаційні проводи та гідроочисні споруди. Тут дуже важливе правильне визначення витрат на їх будівництво. Більш складною є детальна економічна оцінка змін, що вносяться в природу та господарство території, яку охоплює водосховище. Про важливість правильного визначення цих показників свідчать витрати на підготовку водосховищ, які інколи досягають до 40 і більше відсотків загальної вартості будівництва. Як стверджує практичний досвід, будь-яке затоплення сільськогосподарських земель і лісових угідь та пов'язані з цим заходи щодо організаційно-господарського облаштування населення, відшкодування сільськогосподарської продукції, лісорозведення і лісоочищення належать до найскладніших проблем гідротехнічного будівництва.

На сьогодні гостро стоїть питання реалізації адекватної системи оподаткування та системи зборів у сфері водокористування, сприяння формуванню екологічної свідомості водокористувачів та удосконалення системи штрафів. Саме таке управління сприятиме стабільному економічному розвитку та має задовольнити принципи сталого розвитку.

Фінансові потоки у сфері використання та охорони водних ресурсів мають в ідеалі формуватися за рахунок платності водокористування. Тому

* Науковий керівник – Захаркевич Н.П., доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, к.е.н., доцент

необхідно виявити джерела формування механізму самофінансування відновлювальних процесів, спрямованих на розвиток комплексу водного господарства.

Сучасну систему фінансування водного господарства необхідно розширити та конкретизувати, включивши до нього:

- платежі за перевищення лімітів скидання забруднюючих речовин та забруднених вод;
- штрафи за понадлімітний відбір води із водних джерел;
- штрафи за аварійне скидання забруднюючих речовин до водних об'єктів і ґрунт, що призводить до забруднення підземних вод.

За даними світових аналітиків, проблема водоспоживання чистої води залежить від культури народів світу та їх фінансових можливостей.

За останнє століття споживання прісної води у світі збільшилася вдвічі й гідроресурси планети не відповідають такому швидкому зростанню потреб людини. За даними Всесвітньої комісії з питань (World Commission on Water), сьогодні кожній людині щодня потрібно 40 (від 20 до 50) літрів води для пиття, приготування їжі та особистої гігієни. Однак близько мільярда людей у 28 країнах світу не мають доступу до такої кількості життєво важливих ресурсів. Більше 40 % населення світу (близько 2,5 млрд осіб) проживає в районах, що характеризуються середнім або високим дефіцитом води. Передбачається, що до 2025 року ця кількість зросте до 5,5 млрд осіб і складе дві третини населення Землі.

Найбільш великими споживачами води (за обсягами) є Індія, Китай, США, Пакистан, Японія, Таїланд, Індонезія, Бангладеш, Мексика і Російська Федерація.

За оцінкою експертів, Україна вважається однією з найменш забезпечених у Європі країн за запасами місцевих водних ресурсів – 1 тис. м³ на 1 жителя. Для порівняння у Швеції та Німеччині – 2,5 тис. м³, Франції – 3,5 тис. м³, Великобританії – 5 тис. м³. Водночас їх використання є неефективним та нераціональним. Як зазначають спеціалісти Національного інституту стратегічних досліджень, впродовж XX століття, з метою збільшення господарського використання води, відбулося масштабне зарегулювання ріки Дніпро та інших рік, що обумовило техногенні порушення 70–80% руслового стоку, підпір ґрунтових вод, а також регіональне підтоплення земель. Незважаючи на істотне скорочення обсягів водокористування (порівняно з 1990 роком майже вдвічі) та відповідне зменшення техногенного навантаження на водні об'єкти, екологічний стан поверхневих і підземних джерел водопостачання не покращується. Щороку в поверхневій воді об'єкти країни скидаються великі об'єми недостатньо очищених комунально-побутових і промислових стічних вод, що є наслідком неефективності систем очищення води. Забруднення води викликає деградацію річок, водосховищ, озерних

систем та погіршення якості води, що негативно впливає на здоров'я людей. Головною причиною виникнення кризового стану довкілля є низький пріоритет екологічної політики в Україні.

На основі статистичних та аналітичних даних необхідно розширити діяльність з розробки концепції охорони водного середовища та раціонального використання водних ресурсів та створити регіональні моніторингові центри з питань підтримки якості поверхневих вод та соціальної поінформованості суспільства наслідків вживання неякісної питної води.

Отже, Україна належить до найменш водозабезпечених країн світу. Згідно з водогосподарськими балансами та урахуванням якості води її дефіцит коливається в межах 10–15 км. Дефіцитними залишається більшість природних водних джерел, а водні ресурси дедалі більше стають головним лімітуючим чинником розвитку і розміщення продуктивних сил України. На сьогодні водокористування в басейнах усіх річок практично досягло верхньої межі, існує великий дисбаланс між потребами водних ресурсів і можливостями їх забезпечення як за кількістю, так і за якістю води. Проблема водозабезпечення населення, галузей промисловості й сільського господарства стала однією із найгостріших проблем. Її розв'язання в перспективі можливе на основі ощадливого використання, розробки і впровадження безводних, маловодних технологій, переведення промислових підприємств на водооборотне споживання, оптимізації зрошувальних і поливних норм і нормованого водоспоживання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Данилишина Б.М. Продуктивність водоресурсних джерел України: теорія і практика. Київ, 2017. 412 с.
2. Манів З. О., Луцький І. М., Манів С. З. Регіональна економіка : навчальний посібник. Львів, 2011. 639 с.
3. Назаренко О. М., Поплавська В.В. Теоретичні аспекти ринку водних ресурсів. Вісник НУБІП. 2016. №5. С. 7-10.
4. World Commission on Water: веб-сайт. URL : <http://www.worldwatercouncil.org/en/world-water-vision>.

Бучковська Яна Георгіївна

доцент кафедри менеджменту,

фінансів, банківської справи та страхування

Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова,

кандидат економічних наук

ВИТРАТИ ДОМОГОСПОДАРСТВ: СУТІСНО-АНАЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ

У сучасних умовах господарювання одним із важливих завдань, що поставили перед державою, є врегулювання відносин та вдосконалення взаємодії між державою та її громадянами. Групи людей, які проживають в одному помешканні, повністю або частково об'єднують свої доходи і майно, спільно споживають певні види товарів і послуг система національних рахунків визначає як домогосподарство [2]. Залишаючись чи не найменш досліджуваною економічною одиницею, домогосподарства як активні суб'єкти фінансових відносин, відіграють важливу роль у соціально-економічному розвитку держави. Зростання їхньої ролі зумовлено такими чинниками:

- по-перше, домогосподарства беруть активну участь у кругообігу ринкової економіки як самостійні незалежні суб'єкти господарювання, які мають власні потреби та інтереси. Приватна власність надає домогосподарствам право користуватися й розпоряджатися ресурсами, укладати будь-які угоди, використовувати будь-які придбані ресурси і реалізувати вироблювану продукцію, виходячи з власних інтересів;

- по-друге, домогосподарства одночасно діють і як виробники (продавці), і як споживачі (покупці). На ринку ресурсів домогосподарства пропонують працю і підприємницькі здібності, землю, капітал. На ринку споживчих благ вони визначають свій попит на них;

- по-третє, задоволення потреб домогосподарств у різноманітних товарах та послугах є метою національного виробництва, а попит на них цього економічного суб'єкта є одним із найвагоміших компонентів сукупного попиту;

- по-четверте, частина доходу, що залишається невикористаною домогосподарствами при витратах на поточні споживчі потреби, накопичується і може стати потужним джерелом формування фінансових ресурсів держави [6, с.159].

Стабільність розвитку домогосподарств як суб'єктів економічних відносин тісно пов'язана із достатністю ресурсів, необхідних для задоволення як поточних потреб їх членів (придбання продуктів харчування, товарів промислового призначення, оплата різноманітних послуг), так і потреб їх

розвитку в майбутньому, які вони формують за рахунок грошових доходів та через натуральне самозабезпечення за рахунок особистої трудової діяльності окремих членів господарства. Тобто для задоволення своїх потреб члени домогосподарств здійснюють певні витрати, рівень і структура яких є важливим індикатором їх економічного і соціального стану.

Між зростанням доходів домогосподарств і питомою вагою витрат на різні потреби спостерігається тісний взаємозв'язок. Ці закономірності вперше дослідив німецький економіст Е. Енгель. На його думку, що бідніша сім'я, то більша частка всіх витрат виділяється на придбання продуктів харчування. У міру зростання доходів родини питома вага витрат на харчування скорочується, частка витрат на житло, комунальні послуги, одяг може не змінюватися, а питома вага всіх інших витрат збільшується [3, с. 287].

Дослідники класифікують витрати за різноманітними ознаками, серед яких виділяють витрати за цільовим призначенням, за ступенем необхідності, за ступенем регулярності здійснення, періодичністю здійснення та іншими. Департамент обстежень домогосподарств Державної служби статистики України у збірнику «Витрати і ресурси домогосподарств України» визначає витрати як «суму платежів домогосподарства за товари і послуги, отримані у звітному періоді, а також суму коштів, направлених ними на купівлю акцій, сертифікатів, валюти, нерухомості, будівництва, капітальний та поточний ремонт, допомогу родичам і знайомим, на вклади до банківських установ, на податки та інші внески» [1].

Якщо підходити до аналізу витрат домашніх господарств України з позиції їх поділу на споживчі і неспоживчі, то варто відмітити, що такий поділ є дещо умовним, і його застосовують, коли мова йде про використання частини доходу в певному часовому періоді, адже майже будь-яке використання отриманого домашнім господарством доходу прямо або опосередковано направлено на задоволення потреб членів домашнього господарства, тобто на споживання. Розглянемо динаміку витрат домогосподарств на рис. 1. Наведені дані свідчать про зростання обсягу здійснюваних споживчих та неспоживчих витрат домогосподарствами в абсолютному значенні, однак, якщо розглянути їх зіставлення, то частка неспоживчих витрат скорочувалась до 2016 року та збільшилася з 2018 році, що становить 6,8% та 8,0 % відповідно.

У структурі сукупних витрат домогосподарств України лівову частку (90 і більше відсотків усіх витрат) займають витрати, пов'язані із споживанням, оскільки домашні господарства і є основними споживачами товарів і послуг, вироблених в економіці (за вдалим висловом А. Маршалла, «домашнє господарство належить до сфери науки про споживання» [4, с. 185]). Споживчі сукупні витрати включають у себе всі грошові витрати домогосподарства на купівлю продуктів харчування, непродовольчих товарів та оплату послуг

(житлово-комунальних, освітніх, послуг з охорони здоров'я, транспорту і зв'язку, туристично-відпочинкових тощо). Розглянемо їх структуру у табл. 1.

Рис. 1. Динаміка сукупних споживчих та неспоживчих витрат домогосподарств України у 2010-2018 рр., грн

Таблиця 1

Структура витрат домогосподарств України у 2013-2018 рр.*

Показник	2013р.	2014р.	2015р.	2016р.	2017р.	2018р.	Зміни
Сукупні витрати в середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство, грн	3820,3	4048,9	4952,0	5720,4	7139,4	8308,6	+4488,3
Структура сукупних витрат домогосподарств	Відсотків						
Споживчі сукупні витрати	90,2	91,6	92,9	93,2	92,9	92,0	+1,8
Продукти харчування та безалкогольні напої	50,1	51,9	53,1	49,8	47,9	47,7	-2,4
Алкогільні напої, тютюнові вироби	3,5	3,4	3,3	2,9	3,1	3,4	-0,1
Непродовольчі товари та послуги, в тому числі	36,6	36,3	36,5	40,5	41,9	40,9	+4,3
Одяг і взуття	5,9	6,0	5,7	5,6	5,5	5,4	-0,5
Житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива	9,5	9,4	11,7	16,0	17,0	15,2	+5,7
Предмети домашнього вжитку, побутова техніка та поточне утримання житла	2,3	2,3	2,0	1,7	2,0	2,1	-0,2
Охорона здоров'я	3,4	3,6	3,7	4,2	3,8	4,0	+0,6
Транспорт	4,3	4,3	3,7	3,6	3,7	3,7	-0,6

Зв'язок	2,8	2,8	2,4	2,3	2,4	2,6	-0,2
Відпочинок і культура	2,1	1,8	1,5	1,4	1,6	1,8	-0,3
Освіта	1,2	1,1	1,1	1,0	1,1	1,0	-0,2
Ресторани та готелі	2,5	2,3	2,0	2,2	2,3	2,4	-0,1
Різні товари і послуги	2,6	2,7	2,7	2,5	2,5	2,7	+0,1
Неспоживчі сукупні витрати	9,8	8,4	7,1	6,8	7,1	8,0	-1,8

**Складено автором за даними [5]*

Найбільшу питому вагу у споживчих витратах вітчизняних домогосподарств займають витрати на харчування, однак їх частка скорочується з 50,1% у 2013 році до 47,7% у 2018 році. Помітно зростає частка витрат домогосподарств на житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива – з 9,5% у 2013 році до 15,2% у 2018 році. Інші статті витрат домогосподарств змінюються в межах одного відсотка: найбільше зросла частка витрат домогосподарств на охорону здоров'я – на 0,6% та помітно скоротилися частки витрат на транспорт – на 0,6%, одяг і взуття – на 0,5%, на предмети домашнього вжитку, побутову техніку та поточне утримання житла, зв'язок та освіту – на 0,2% кожна. Знаковою рисою формування витрат домогосподарств є те, що стаття витрат на алкогольні напої та тютюн скоротилася лише на 0,1%, однак перевищує витрати на освіту, відпочинок та культуру разом на 0,6%.

У структурі неспоживчих витрат домінують витрати на допомогу родичам, на ведення особистого підсобного господарства та купівлю акцій, сертифікатів, валюти та вклади до банків, займають у межах 3,0% кожна зі статей.

Отже, велика частка споживчих витрат у загальній їх структурі свідчить про задоволення потреб домогосподарств від найпростіших до вищих зі значним домінуванням витрат на харчування, питома вага яких у структурі загальних споживчих витрат українців залишається найвищою як серед країн ЄС, де вони знаходиться у межах 12,0%–12,5% від рівня загальних споживчих витрат, так і країн пострадянського простору та обмежену здатність домогосподарств до активної фінансової поведінки. Основним фактором, що визначає обсяг і структуру витрат домогосподарств, є обсяг їхніх доходів, зростання яких призводить до зростання обсягу витрат та змін у їхній структурі, що і виступатиме об'єктом подальших наукових розвідок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Витрати та ресурси домогосподарств України у 2018 році: статистичний збірник. Частина 1. Київ : Державна служба статистики України, 2019. 379 с.

2. Зятковський І.В. Інституційні сектори економіки. Тернопіль : ТДЕУ. 2006. 34 с.
3. Кізіма Т.О. Фінанси домогосподарств: сучасна парадигма та доміанти розвитку : монографія.: Знання, 2010. 431 с.
4. Маршалл А. Принципы экономической науки. т. II. / пер. с англ. М. : Издательская группа «Прогресс», 1993. 310 с.
5. Структура сукупних витрат домогосподарств (1999–2018). Офіційний сайт Державної служби статистики України URL : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/gdvdg_rik/dvdg_u/str_vut2010_u.htm
6. Федоренко В.Г., Діденко О.М., Руженський М.М., Іткін О.Ф. Політична економія : підручник / за наук. ред. д.е.н., проф. В.Г. Федоренка. К. : Алерта, 2008. 478 с.

Виговська Тетяна Вікторівна,

*доцент кафедри філософії, соціально-гуманітарних наук та фізичного
виховання Хмельницького університету управління та права
імені Леоніда Юзькова,
кандидат біологічних наук, доцент*

ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОСТІ ЕКОЛОГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ З ФОНДУ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА НА ХМЕЛЬНИЧЧИНІ

Для вирішення будь-яких екологічних проблем, насамперед, необхідно компетентне екологічне управління. Проблема ефективності екологічного управління в Україні та на Хмельниччині зокрема є, на нашу думку, досить актуальною.

Який же зміст поняття «ефективність», коли йдеться про державне управління (в тому числі екологічне)? Ефективність – це міра досягнення проголошених завдань політики, яка показує, наскільки результати наблизились до задекларованих завдань.

Або ефективність (чи краще результативність) – це зіставлення між затратами на проведення політики та досягнутими результатами, яке може вимірюватися як у натуральних показниках (продукт праці), так і вартісних – якщо можливо дати грошову оцінку всім затратам і результатам. [3, с. 49].

Ефективність може бути критерієм оцінки варіантів політики (програми). [2, с. 59]. Ефективність політики (програми) – це зіставлення між затратами на проведення політики та досягнутими результатами. Для визначення

ефективності слід підраховувати потенційні витрати і вигоди, що пов'язані з реалізацією цієї альтернативи політики. Вигоди – це позитивні результати. Витрати – це витрачені ресурси, час та гроші, потенційно можливі негативні результати. За ефективної екологічної політики маємо отримати максимум вигод при мінімумі витрат. Поки що такого здебільшого не спостерігається.

Щоб усе-таки здійснювати ефективне екологічне управління, необхідно знати і керуватися типовим процесом прийняття стратегічних рішень. (Див. рис. 1).

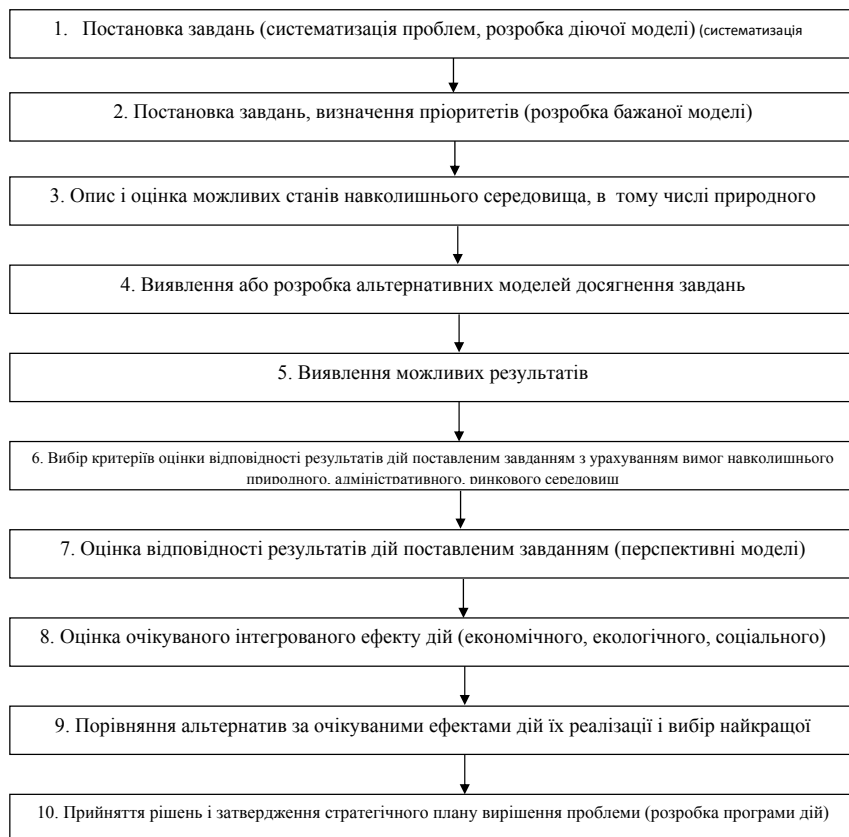

Рис. 1. Типовий процес прийняття стратегічних рішень [1].

Для прикладу: нині у м.Хмельницькому є природоохоронна територія місцевого значення, що має назву «Парк Заріччя». У 1998–1999 рр. міська рада 3-го скликання під керівництвом Михайла Чекмана запобігла знищенню насаджень у цьому парку-саду і забронила будівництво гаражного масиву

на 200 автомобілів з красномовною назвою «Зоряний» серед дитячих садків та шкіл цього мікрорайону. А далі, як належить справжнім господарям, міська влада почала фінансувати відновлення та впорядкування цієї природоохоронної території. Витрати були досить значними й обраховувались десятками тисяч гривень. Але навіть поверхневий контроль використання коштів виявив явні зловживання та приписки зі сторони РБУ зеленого господарства. Крім того, розроблений проект облаштування парку, що коштував 4,5 тис. грн, на папері дуже привабливий, не враховував наявної ситуації з насадженнями тощо, а отже, сам передбачав знищення насаджень. Нині парк періодично прибирають члени Хмельницької організації УкрТОП товариства охорони природи, Всеукраїнської екологічної Ліги та НВК № 4. Про догляд за ним з боку комунальних служб міста можна навіть не говорити. Тож чи ефективно здійснюється екологічне управління на всіх рівнях? І наскільки ефективно витрачаються природоохоронні кошти?

Можна навести багато прикладів, коли є управлінські структури в галузі охорони довкілля, є досить активні міські громади, є громадські екологічні організації, що можуть до певної міри і самі здійснювати екологічне управління, але немає очікуваного ефекту впровадження тих чи інших екологічних проектів і ефекту від реалізації екологічної політики та витрачання природоохоронних коштів.

Якщо оцінювати ефективність наявної системи економічних інструментів природокористування за критеріями екологічної доцільності й поліпшення якості довкілля, то слід підкреслити його нерезультативність щодо розв'язання проблеми збереження навколишнього природного середовища та неспроможність забезпечити екологічно сприятливі умови господарювання. Але якщо оцінювати ефективність наявного економічного механізму природокористування за критерієм наповнення державного бюджету (критерієм доходності), то слід підкреслити його безумовну результативність як дієвого засобу досягнення національно значної мети – задоволення фінансових потреб держави [5, С. 52].

Саме гонитва за наповненням бюджету за будь-яку ціну приводить часто до прийняття поспішних економічно й екологічно необґрунтованих управлінських рішень. Це, у свою чергу, надалі вимагатиме додаткових витрат для ліквідації спровокованих екологічних проблем. Ці витрати можуть здійснюватися як з бюджету, так і з фонду охорони навколишнього природного середовища.

Чому виникає така невідповідність між теорією екологічного управління і практикою?

По-перше, не вироблено чітких критеріїв оцінки ефективності екологічного управління. Іноді говорять про оцінку екологічного управління за реальним станом навколишнього середовища, іноді як за критерій

ефективного екологічного управління пропонують взяти рівень екологічної безпеки регіону чи місцевості та/або реальну демографічну ситуацію. Єдиної думки немає навіть серед екологічних спеціалістів.

Але коли підбивають підсумки роботи екологічних управлінь за певний період, то звітують дещо іншими показниками. Необхідно розробити чіткі й зрозумілі громадськості критерії оцінки ефективності екологічного управління і почати нарешті їх застосовувати.

По-друге, не передбачено жорсткого контролю та застосування суворих економічних санкцій за неефективне екологічне управління та неефективне використання коштів на природоохоронні заходи. А тут приховані значні резерви для поліпшення стану довкілля.

По-третє, ми ще не стали громадянським суспільством, де до голосу громади і громадських організацій прислухається влада і не сміє ігнорувати ці вимоги. Від виборів до виборів у нас на Хмельниччині влада прагне не чути громаду. Іноді лише робить вигляд, що до її думки прислухається, а діє все одно на свій розсуд і свою користь. Водночас варто пам'ятати, що громадське екологічне управління є різновидом екологічного управління, і його існування зумовлене необхідністю реалізації прав громадян на участь в управлінні державними справами.

Тому під час оцінки роботи державних службовців у галузі екологічного управління необхідно враховувати оцінку їх діяльності громадськими екологічними організаціями чи/та представниками цих громадських організацій в бюро ради громадських організацій при обласних державних управліннях екології.

По-четверте, надзвичайно важливо налагодити чітку взаємодію між всіма гілками й рівнями системи екологічного управління для підвищення її ефективності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Екологічне управління : підручник. В. Я. Шевчук, Ю. М. Саталкін, Г. О. Білявський та ін. К. : Либідь, 2004. – 432 с.
2. Ефективність державного управління. Ю. Бажал, О. Кілієвич, Мертенс О. та ін.: за заг. ред. І. Розпутенка. К.: Вид-во «К.І.С.», 2002. 420 с.
3. Ефективність державного управління. Збірник наукових праць Львівського регіонального інституту державного управління Академії державного управління при Президентові України. за ред. А. О. Чемериса. Львів : ЛРІДУ УАДУ. 2002. Випуск 1/2. 268 с.
4. Малиш М. А. Ефективна державна політика України у сфері охорони довкілля. URL : / www.nbu.gov.ua
5. Стратегія екологічно-ї політики України до 2020 року. URL : www.u-e-p.eu.

Власюк Світлана Анатоліївна,

*доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Уманського національного університету садівництва
кандидат економічних наук, доцент*

Бондаренко Наталія Вікторівна,

*доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Уманського національного університету садівництва
кандидат економічних наук, доцент*

ЕКОНОМІЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах інтеграційних процесів, які нині мають чільне місце в Україні, особливого значення набуває створення відповідних механізмів ефективного фінансування сільськогосподарського господарства, яке виступає основним локомотивом економіки України. Сільськогосподарське виробництво, яке має довготривалий цикл (мін 6 місяців) потребує інвестицій ще до початку самого виробництва, у той час ефективною та результативною виявиться діяльність, аграрії зможуть дізнатися лише після реалізації сировини, продукції тощо.

Подальше функціонування аграрного сектору економіки вимагає зваженого підходу щодо фінансування господарської діяльності сільськогосподарських підприємств. Нині, в Україні існують різноманітні джерела фінансування. У цьому контексті значним і суттєвим є вміння виокремити пріоритетне джерело, що зумовлює необхідність глибшого дослідження теоретичних, методичних і практичних питань задля розв'язання найболючіших проблем сільськогосподарських товаровиробників, та забезпечення їх конкурентоспроможності на вітчизняному та світовому ринках [1].

Основні фінансові ресурси сільськогосподарського підприємства – це незавершене виробництво, яке не може бути заставою для отримання зовнішніх джерел фінансування. Вплив погодних факторів, пертурбація цінових трендів на глобальних ринках ставлять аграрний сектор в невідгідні та ризикові умови ведення бізнесу, що в свою чергу виступає стримуючим чинником для залучення альтернативних джерел фінансування для його розвитку.

Фінансові ресурси у сільськогосподарському виробництві формуються для забезпечення операційної, фінансової та інвестиційної діяльності. Чітка та виражена організація процесу формування фінансових ресурсів надасть можливість ефективного управління грошовими потоками галузі, прийняття оптимальних та виважених фінансових рішень, підвищення результативності діяльності [2, с.115].

Рівень забезпечення сільськогосподарських підприємств ресурсами, які гарантуватимуть стабільний розвиток виробництва, захист соціальної сфери, конкурентоспроможність діяльності, і є, основою фінансування аграрної галузі.

Нині, важливим чинником фінансування ефективної та результативної діяльності товаровиробників сільгосппродукції є залучення у виробничий процес додаткових фінансових ресурсів, так як у сільськогосподарських підприємств постійно виникають труднощі з нагромадженням та недостатністю власних джерел формування як основних, так і оборотних засобів виробництва. Основними шляхами вирішення цієї проблеми є залучення у основну діяльність підприємств АПК позикових коштів та формування нових підходів у кредитній політиці банків щодо їх кредитних відносин з даними підприємствами [3, с.40].

Підтримка розвитку АПК бюджетом для малого і середнього підприємництва аграрного виробництва, передбачає фінансову підтримку заходів в АПК шляхом здешевлення кредитів в 2016-2017 рр. в сумі 300 млн. грн, 2018 році – 66 млн. грн., 2019 році – 127,2 млн. грн., обсяги надання кредитів фермерським господарствам, за даний період мали тенденцію до збільшення, і в 2016 році становили 15,8 млн. грн., в 2017 р. – 25 млн. грн., 2018 році – 43,1 млн. грн., 2019 році – 200 млн.грн. [4].

Починаючи з 2015 р. загальна кількість підприємств, що отримали прибуток збільшилася з 69,5 % у 2010 р., до 88,5 % у 2015 р. та 89,0 % у 2018 р. Згідно зі статистичними даних у 2017 р. найбільш прибутковими виявилися великі підприємства – сума фінансового результату 8062,8 млн. грн., що складає 88,9 % від загальної кількості великих підприємств. Найбільш збитковими виявилися малі сільськогосподарські підприємства та мікропідприємства, серед їх загальної кількості 13,9 % та 14,0 % відповідно отримали збитки [5].

Кількість підприємств, які одержали чистий прибуток у 2017 р., становили 86,7 % відсотків до їх чистого прибутку становила 78457,7 млн. грн., сума збитку – 13306,4 млн. грн. Рівень рентабельності діяльності сільськогосподарських підприємств коливалася протягом останніх сімнадцяти років. Найбільш рентабельно спрацювали сільськогосподарські підприємства у 2015 р. – 43,0%. Для порівняння у 2010 р. та 2017р. рентабельність діяльності становила 24,5 % та 23,5 % відповідно [6].

Наразі, досить актуальним і дискусійним, що викликає діаметрально протилежні погляди є питання запровадження вільного ринку землі, механізмів його регулювання та можливих наслідків [7, с.117].

Рівень фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств напряму залежить від здатності залучення та результативного використання кредитних ресурсів, що в свою чергу дозволяє розширити можливості аграріїв та сформувати належний рівень фінансування.

Отже, фінансування сільськогосподарських підприємств передбачає використання декількох альтернативних джерел, які не виключають одне одного, та можуть бути використані одночасно. Основою виступає гармонійне поєднання джерел, форм та методів фінансування. Тільки постійна взаємодія різноманітних форм та джерел фінансування й державної підтримки дадуть можливість якісних зрушень у аграрній сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Власюк С. А. Альтернативні форми фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств. Зб. наук. праць Уманського НУС / Редкол.: О.О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. Умань: УНУС, 2016. (Вип. 88). Ч.2: Економічні науки. 344 с.
2. Коваль О.А. Теоретичне трактування економічних категорій «фінансове забезпечення» та «фінансовий механізм» / Інвестиції: практика та досвід. 2014. № 22. С.114–118.
3. Лисенок О.В. Вплив банків на економічний розвиток підприємств АПК / Формування ринкових відносин в Україні. 2014. №5(156). С.40–42.
4. Український клуб аграрного бізнесу. URL : http://ucab.ua/ua/doing_agribusiness/umovi_vedennya_agrobiznesu/derzhavna_pidtrimka
5. Державна служба статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Сільське господарство України. Статистичний збірник. 2017. URL:http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/09/zb_sg2017_pdf.pdf.
7. Вдовенко Л. О., Черненко О. С. Фінансова безпека суб'єктів підприємництва в аграрній сфері: монографія. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 252 с.

Вовчак Ольга Дмитрівна,

завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування

ДВНЗ «Університет банківської справи»,

доктор економічних наук, професор

ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ЕКОНОМІЦІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК БАНКІВ ЯК КОРПОРАЦІЙ

З початку ХХ ст. активізувалися процеси глобалізації, які супроводжуються об'єднанням економічних суб'єктів та зростанням економічної концентрації. Однією з основних тенденцій розвитку світової економіки є інтеграційні процеси, під якими розуміють об'єднання господарюючими суб'єктами своїх активів, технологій, збутових мереж та інших цінностей задля досягнення спільної мети і задоволення власних інтересів на період досягнення поставлених завдань. Результатом інтеграційних процесів є формування різноманітних видів складно організованих економічних систем, у тому числі, й інтегрованих корпоративних систем, як найбільш поширені в сучасній економіці. Переважно це групи юридичних осіб, що здійснюють спільну діяльність на основі інтеграції активів або відносин взаємодії задля досягнення спільної мети, і мають єдиний координуючий центр.

Завдання забезпечення стійкого динамічного зростання банківської системи зумовлюють пошук шляхів ефективної взаємодії корпоративного управління та економічного зростання банків. Для правильного розкриття сутності інтеграційних процесів у банківському секторі необхідно встановити причинно-наслідкові зв'язки консолідації банків з функціонуванням корпоративного банківського бізнесу, що є передумовою розвитку інтеграційної економіки. Більшість вчених і дослідників вважає, що пошук подальших принципів формування та функціонування ринкової (інтеграційної) економіки суттєво актуалізує можливі шляхи та методи перебудови функціонування банківської системи з урахуванням операцій консолідації банків у формі злиття і поглинання. Сьогодні значення злиття і поглинання економічних суб'єктів зросло настільки, що окремі західні фахівці-практики розглядають викликану ними консолідацію галузі як єдину можливу та неминучу стратегію в сучасній конкурентній боротьбі.

У сучасній ринковій економіці існують дві паралельно наявні системи економічного розвитку, що побудовані на різних економічних принципах – корпоративна економіка та економіка «вільного ринку». Корпоративна економіка побудована на обмеженні конкуренції великих компаній, її ринки мають олігополістичний та олігопольно-монополістичний характер. Економіка «вільного ринку» базується на необмеженій конкуренції дрібного та середнього бізнесу [1].

Консолідаційні процеси характерні здебільшого для корпоративного бізнесу, ознаки якого в повною мірою притаманні й банківському бізнесу:

- часткова власність: статутний капітал банку поділений на відповідну кількість рівних частин, якими володіють його акціонери на основі придбаних акцій;
- зосередження функції управління в руках вищого керівництва банку (менеджерів), які найчастіше не є власниками банку й працюють за наймом;
- обмежена відповідальність акціонерів банку: акціонери не відповідають за зобов'язаннями банку загалом, а лише в межах тієї суми, яка сплачена ними за придбані акції;
- вільний обіг банківських акцій: акціонери за бажанням можуть продати наявні акції банку чи придбати нові;
- відсутність права представництва в корпоративній формі бізнесу;
- централізація влади та відповідальності: Рада директорів банку представляє інтереси його акціонерів, делегуючи владу та відповідальність за поточну діяльність банку одній, зазвичай вищій посадовій особі; ці повноваження не можуть бути розділені між усіма власниками банку.

У процесі корпоратизації економіки відбуваються зміни не лише форм організації бізнесу, а й конкурентного середовища: вільну конкуренцію множини індивідуальних компаній змінює недосконала конкуренція обмеженої кількості корпорацій. Саме ця недосконалість корпоративної конкуренції й виявляється у складному переплетенні двох різнопланових тенденцій: монополізації та інтеграції, що впливає й на економічну поведінку банків як корпорацій. Перша тенденція зумовлена масштабами діяльності банків-корпорацій та захопленням ними ринків однотипних послуг. Водночас, множина та переваги організації масового надання послуг клієнтам на основі прогресивних технологій та ефективних методів корпоративного управління посилює об'єднавчу тенденцію. У такому середовищі найбільш успішними можуть бути лише великі корпоративні компанії (банки), які володіють, на відміну від інших банків, стратегіями реструктуризації та реорганізації бізнесу на основі консолідації у формі злиття та поглинання [2]. Тому каркасом сучасної банківської системи в усіх розвинених країнах світу є великі банки-корпорації – інтеграційні об'єднання банків.

Таким чином, корпоратизація економіки знімає перешкоди просторовим рамкам і темпам економічного розвитку, дозволяючи в повному обсязі використовувати не лише ефект масштабу, а й потенціал різноманітних організаційних структур. Крім того, володіючи значними фінансовими, матеріальними та інформаційними ресурсами, банки-корпорації можуть безперервно вдосконалювати та створювати нові технології та структури управління. Формуючи нову корпоративну архітектуру ринкової системи, корпоратизація породжує інтеграційні процеси в економічній системі

загалом та в банківському секторі зокрема, що знаходить вираження в консолідації банків у формі злиття й поглинання. Тому консолідаційні процеси в банківському секторі можна вважати рушійною силою ефективного розвитку банківської системи та сучасної економіки, що також формує її інтеграційну сутність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Цветков В. А. Корпоративный бизнес: теория и практика. СПб. : Нестор-История. 2011. 504с.
2. Динз Г. К победе через слияние. Как обратить отраслевую консолидацию себе на пользу [пер. с англ.]. М. : Альпина Бизнес Букс, 2004. 252 с.

Вовчак Ольга Дмитрівна,

*завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Державного вищого навчального закладу
«Університет банківської справи»,
доктор економічних наук, професор,*

Кравченко Анна Станіславівна,

*докторант, доцент кафедри фінансів, банківської справи
та страхування Державного вищого навчального закладу
«Університет банківської справи»,
кандидат економічних наук, доцент*

ФАТОРНИЙ ВПЛИВ НА РІВЕНЬ БАНКІВСЬКОЇ КРЕДИТНОЇ СТАВКИ

Кредитна діяльність банку – система заходів комерційного банку в сфері кредитування його клієнтів, що здійснює банк для реалізації своєї загальної стратегії в певному періоді часу. Формування необхідного рівня банківської кредитної ставки – основна складова кредитної стратегії банку.

Дослідження факторів впливу на рівень кредитних ставок визначає наявні проблеми та сприяє їх розв'язанню. Кредитна ставка формується під впливом різних факторів. Їх можна класифікувати так:

– зовнішні (макрорівень) – політико-економічний стан країни, зокрема рівень ВВП, інфляція, грошово-кредитна політика НБУ, рівень облікової ставки НБУ, ставки на міжбанківські кредити, норматив обов'язкових резервів, норматив ліквідності банку, стабільність монетарного та кредитного ринку, кон'юнктура фінансового ринку, динаміка національної та іноземної валюти, оподаткування банківської діяльності;

– внутрішні (мікрорівень) – відсоткова та кредитна політика банку, вартість кредитних ресурсів, рівень депозитної ставки, витрати, пов’язані із забезпеченням кредитування, норма прибутку кредитування, термін та розмір позики, банківські ризики, якість застави, зміст проекту, фінансовий стан позичальника, ділова репутація позичальника.

Істотний вплив на рівень кредитної ставки спричиняє Національний банк України через грошово-кредитну політику, зокрема визначений рівень облікової ставки НБУ, норматив ліквідності та обов’язкового резервування банку. Для оптимізації рівня кредитних ставок необхідні удосконалення нормативно-правової бази у сфері кредитування, комплексний підхід до оцінки кредитоспроможності потенційних позичальників.

Отже, слушно класифікувати фактори банківської кредитної ставки, поділивши їх за рівнем опосередкованого та безпосереднього впливу (рис.1):

Рис. 1. Фактори впливу на рівень банківської кредитної ставки

**Джерело: власні дослідження*

Апробація пропонованої систематизації опосередкованих та безпосередніх факторів впливу на рівень банківської кредитної ставки довела її практичну придатність.

Волонтир Людмила Олексіївна,

*доцент кафедри комп'ютерних наук та економічної кібернетики
Вінницького національного аграрного університету,
кандидат технічних наук, доцент*

МЕТОДИ ПРОГНОЗУВАННЯ: ВИКОРИСТАННЯ В БУРЯКІВНИЦТВІ

Розвиток сучасних економічних тенденцій у системі розробки концептуальних засад розвитку буряківництва зумовив необхідність впровадження нових підходів у процесах управління товарними, фінансовими та інформаційними потоками на основі використання прийомів економіко-математичного моделювання. Основною ідеєю впровадження цих методів є оцінка побудови прогнозів з погляду їх формалізації, систематизації, оптимізації та адаптації в умовах використання нових інформаційних технологій.

Якість прийняття управлінських рішень залежить від точності та надійності розроблених перспективних оцінок. У зв'язку з цим, одним із актуальних напрямків досліджень в економіці є прогнозування параметрів розвитку галузі буряківництва і отримання прогнозних рішень, що складають основу ефективної діяльності в процесі досягнення тактичних та стратегічних завдань.

На сьогодні впровадження нових підходів у процесах управління товарними, фінансовими та інформаційними потоками на основі використання прийомів економіко-математичного моделювання є актуальним питанням.

Основною ідеєю впровадження цих методів є оцінка побудови прогнозів з погляду їх формалізації, систематизації, оптимізації та адаптації в умовах використання нових інформаційних технологій. Досліджено використання різноманітних процедур згладжування динамічних рядів: безпосереднє вирівнювання рівнів методом найменших квадратів, звичайні і зважені ковзні середні, експоненціальне згладжування.

У спеціальних профільних наукових роботах прогноз визначається як науково обґрунтована оцінка функціонування економічного процесу на перспективу з деяким ступенем вірогідності [2, с. 14]. Методологія прогнозування включає такі складові: методи прогнозування, методики прогнозування і системи прогнозування.

Рівні динамічного ряду економічних явищ мають значну дисперсію. Для визначення переважаючої тенденції їх розвитку використовують різноманітні методики вирівнювання. До них належать: згладжування рівнів динамічного ряду за методом найменших квадратів, ковзні середні, зважені ковзні середні, експоненціальне вирівнювання, згладжування сплайнами, спектральні методи, медіальне згладжування та інші. Найбільш розповсюдженими є

методи звичайних та зважених ковзних середніх, а також експоненціальне згладжування.

Ковзні середні надають можливість згладити випадкові, періодичні коливання, виявити превалюючу тенденцію розвитку процесу. Отже, вони є основним інструментарієм фільтрації складових динамічного ряду [4].

Методи, в основі яких лежить метод середньої ковзної, є одними з ефективних методів складання прогнозів на короткостроковий та середньостроковий періоди. Представником цієї групи методів є модель Брауна. Апроксимація на основі цієї моделі надає ефективні оцінки апроксимації, що залежать від значення параметру згладжування. Зміст методу Брауна полягає в тому, що часовий ряд згладжується на основі зваженої рухомої середньої, котра підкоряється експоненціальному закону розподілу випадкової величини.

Прогноз урожаю цукрових буряків на 2012–2017 роки для визначення похибки апроксимації був знайдений за методами простої ковзкої з довжиною інтервалу згладжування, що становить 5 років та 12 років, а також за методом експоненціального згладжування з параметром $\alpha=0,3$ та $\alpha=0,7$.

На основі досліджуваних моделей було проведено згладжування рядів динаміки валового збору цукрового буряку по Україні. Статистичні дані для проведення дослідження взято за 1990–2017 роки [5].

Було проведено підбір нелінійних економетричних моделей залежності урожаю цукрових буряків від номеру періоду з метою визначення за ними прогнозу. Виконано апроксимацію початкових даних нелінійними економетричними моделями. Це степеневі моделі. Вони є адекватними на основі коефіцієнту детермінації.

Аналіз якості прогнозів проведений на основі середнього абсолютного відхилення. Отже, ця величина є найменшою для прогнозу, що визначений за методом експоненціального згладжування зі значенням константи $\alpha=0,7$. За цим методом визначено прогноз на наступні 5 років. Так, прогноз урожаю цукрових буряків на 2022 рік становить 15002 тис. ц.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Галузь інформаційних технологій в Україні // *InvestUkraine*: Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України // investukraine.com.
2. Федосеев В.В., Гармаш А.Н., Дайитбеков Д.М. и др. Экономико-математические методы и прикладные модели / под ред. В.В. Федосеева. М. : ЮНИТИ, 2001, 391с.
3. Харченко В.В. Сучасні системи підтримки рішень при управлінні виробничим потенціалом // *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. 2010, №154, Ч. 2, С. 308–311.

4. Види середніх скользящих (SMA, EMA, WMA). URL : <http://berg.com.ua/tech/indicators-overlays/types-of-moving-averages/>
5. Статистичний збірник «Сільське господарство України 2017 рік». URL : доступу www.ukrstat.gov.ua

Галус Олена Олександрівна,

*доцент кафедри конституційного, адміністративного
та фінансового права Хмельницького університету управління та права
імені Леоніда Юзькова,
кандидат юридичних наук, доцент*

ПРОГРАМА СОЦІАЛЬНОГО ТА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ЯК ВИД МУНІЦИПАЛЬНО-ПРАВОВОГО АКТА

Місцева програма економічного й соціального розвитку – це документ, у якому визначаються завдання та пріоритети економічного й соціального розвитку на короткостроковий період, як правило, на рік, засоби та шляхи їх досягнення, формується взаємоузгоджена й комплексна система напрямків та заходів органів місцевого самоврядування, спрямованих на ефективне розв’язання проблем економічного й соціального розвитку, характеризуються очікувані зміни у стані економіки та соціальної сфери [1, с. 472].

Згідно із Законом України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного й соціального розвитку України» [2] програми економічного й соціального розвитку Автономної Республіки Крим, областей, районів та міст затверджуються на короткостроковий період. Разом із програмою соціально-економічного розвитку розробляються місцеві цільові програми, які є її складовими.

Щодо цільових програм, то вони здебільшого спрямовані на вирішення певних питань в окремій галузі місцевого господарства. Наприклад, правові передумови для підготовки цільових програм з охорони довкілля, питань освіти, культури, охорони здоров’я, соціального захисту та зайнятості населення тощо [3, с. 139].

Програми соціального та економічного розвитку розробляються на всіх рівнях місцевого самоврядування. Місцеві ради затверджують програми соціально-економічного та культурного розвитку відповідно села, селища, міста, району, області, цільові програми з інших питань, заслуховування звітів про їх виконання.

Відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» районні, обласні ради делегують відповідним місцевим державним адміністраціям такі повноваження:

1) підготовка і внесення на розгляд ради проектів програм соціально-економічного та культурного розвитку відповідно районів і областей, цільових програм з інших питань;

2) підготовка пропозицій до програм соціально-економічного та культурного розвитку відповідно областей та загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального та культурного розвитку України [4].

Відповідно до Закону України «Про місцеві державні адміністрації» одним з основних завдання місцевих державних адміністрацій є виконання державних і регіональних програм соціально-економічного та культурного розвитку. Місцева державна адміністрація розробляє проекти програм соціально-економічного розвитку й подає їх на затвердження відповідній раді, забезпечує їх виконання, звітує перед відповідною радою про їх виконання. Голови місцевих державних адміністрацій щорічно звітують перед відповідними радами з питань виконання бюджету, програм соціально-економічного та культурного розвитку територій і делегованих повноважень [5].

Закон України «Про місцеві самоврядування в Україні» до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад відносить:

- підготовку програм соціально-економічного та культурного розвитку сіл, селищ, міст, цільових програм з інших питань самоврядування, подання їх на затвердження ради, організація їх виконання; подання раді звітів про хід і результати виконання цих програм;
- подання до районних, обласних рад необхідних показників та внесення пропозицій до програм соціально-економічного та культурного розвитку відповідно районів і областей [4].

Сільський, селищний, міський голова, у свою чергу, забезпечує підготовку на розгляд ради проектів програм соціально-економічного та культурного розвитку, цільових програм з інших питань самоврядування, місцевого бюджету та звіту про його виконання, рішень ради з інших питань, що належать до її відання; оприлюднює затверджені радою програми, бюджет та звіти про їх виконання тощо.

До прикладу, затверджена Хмельницькою міською радою Програма економічного та соціального розвитку міста Хмельницького на 2019 рік містить норми про оцінку підсумків економічного й соціального розвитку міста за попередній період; пріоритети економічного й соціального розвитку міста на відповідний рік; забезпечення економічного розвитку міста; розвиток інфраструктури міста; розвиток соціальної сфери; охорону навколишнього природного середовища, безпеку життєдіяльності, ресурсне забезпечення розвитку міста. Додатками до Програми є заходи щодо забезпечення виконання завдань програми економічного та соціального розвитку міста хмельницького на 2019 рік, основні прогностичні показники економічного та соціального розвитку міста тощо [6].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зінь Е. А. Регіональна економіка : підручник. К. : «ВД «Професіонал», 2007. 528 с.
2. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України : Закон України від 23.03.2000 № 1602-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1602-14>
3. Бедрій Р. Муніципально-правове забезпечення повноважень органів місцевого самоврядування у сфері господарської діяльності. Підприємництво, господарство і право. 2017. №5. С. 138-142.
4. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-BP. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80?find=1&text=%EF%F0%EE%E3%F0%E0%EC#w11>
5. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 09.04.1999 № 586-XIV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14?find=1&text=%EF%F0%EE%E3%F0%E0%EC#w11>
6. Про затвердження Програми економічного та соціального розвитку міста Хмельницького на 2019 рік : рішення Хмельницької міської ради від 14.12.2018 р. №14. URL : <https://khm.gov.ua/uk/content/pro-zatverdzhennya-programy-ekonomichnogo-ta-socialnogo-rozvytku-mista-hmelnyckogo-na-2019-0>

Гармата Олександр Миколайович,

доцент кафедри екології

Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова,

кандидат педагогічних наук,

Бондаренко Лідія Ігорівна,

студентка Національного педагогічного університету

ім. М. П. Драгоманова

СУЧАСНІ МЕТОДИ ОХОРОНИ ТА РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЇ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ

Проблема взаємодії суспільства і природи, її регіональні особливості та загальні закономірності завжди були в центрі уваги науковців і широкої громадськості. У наші дні ця проблема набула нового змісту, її наслідки безпосередньо впливають як на природний стан навколишнього середовища, так і на різні сторони матеріального та духовного життя сучасного суспільства [1].

До земель природно-заповідного фонду належать природні території та об'єкти (природні заповідники, національні природні парки, біосферні

заповідники, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища), а також штучно створені об'єкти (ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва) [2, ст. 44].

Особливість територій природно-заповідного фонду полягає в тому, що ці землі становлять значний інтерес. Низка категорій природно-заповідного фонду є важливими об'єктами туристичної галузі. У Законі України «Про туризм» зазначено, що туристичними ресурсами України є пропоновані або такі, що можуть пропонуватися, туристичні пропозиції на основі та з використанням об'єктів державної, комунальної чи приватної власності. Громадяни мають право на ознайомлення з територіями та об'єктами природно-заповідного фонду та здійснення інших видів користувань з дотриманням встановлених вимог щодо заповідного режиму [3, ст. 10].

Однак покращення доступу відвідувачів до заповідних об'єктів повинно суміщуватися з необхідністю обмеження антропогенного тиску на ці об'єкти. Для досягнення цієї мети у Законі України «Про туризм» передбачена норма, згідно з якою унікальні туристичні ресурси можуть перебувати на особливому режимі охорони, що обмежує доступ до них. Обмеження доступу до туристичних ресурсів визначається їх реальною пропускнуою спроможністю, рівнем припустимого антропогенного навантаження, сезонними та іншими умовами [4, ст. 3].

Для зменшення антропогенного впливу на території природно-заповідного фонду України та водночас розвитку туристичної галузі доцільно використовувати віртуальні екскурсії.

Віртуальна екскурсія – це організаційна форма навчання, що відрізняється від реальної екскурсії віртуальним відображенням реально існуючих об'єктів із метою створення умов для самостійного спостереження, збору інформації тощо [5].

З технічного погляду, віртуальна екскурсія – це сукупність панорамних знімків (фотографій), з'єднаних «переходами».

Застосування віртуальної екскурсії на територіях природно-заповідного фонду дозволить вирішити одразу декілька проблем:

1. Привернення уваги до об'єкта ПЗФ та його проблем;
2. Захистити території від додаткового антропогенного впливу;
3. Важко доступні та режимні території стануть доступними;
4. Інформація про об'єкти ПЗФ стане доступною і відкритою;
5. Розшириться можливість просвітницької діяльності.

Також перевагою віртуальної екскурсії є її дешевизна і доступність їх організації.

Отже, створення і використання віртуальних екскурсій на об'єктах ПЗФ має низку переваг, які позитивно вплинуть на розвиток туризму та стану

самих територій у цілому. Крім того в аспекті інформатизації суспільства такі екскурсії є актуальними.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Касперович А.В. Аналіз стану природно-заповідного фонду України та Львівської області//*Інвестиції: практика та досвід*. 2017. Випуск №9. С. 80-86.
2. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001, № 2768-III // *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 3-4. Ст. 27.
3. Про природно-заповідний фонд України закон України : від 16 червня 1992 р., № 2456-ХІІ // *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 34. Ст. 502
4. Про туризм закон України : від 15 вересня 1995 р., № 324/95-ВР // *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 31. Ст. 241.
5. Подліняєва О.О. Особливості використання сучасних медіа в освіті: віртуальна екскурсія // *Фізико-математична освіта: науковий журнал*. 2016. Випуск 4 (10). С. 100-104.

Герасимчук Василь Гнатович,

професор кафедри міжнародної економіки

Національного технічного університету України «Київський політехнічний

інститут імені Ігоря Сікорського»,

доктор економічних наук, професор

СТАЛИЙ РОЗВИТОК В УКРАЇНІ: ЕКОНОМІКА, ІННОВАЦІЇ, ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

1. Протягом останніх десятиліть хвилі популізму з проблем економічного розвитку змінювали одна одну: науково-технічна революція, науково-технічний прогрес, нововведення, різні види економік (постіндустріальна, інформаційна, інноваційна, знань, цифрова,...). Непорушною залишається послідовність досягнення успіху в економічному зростанні держави: мораль (традиції) – освіта – наука – виробництво – споживання. Цей ланцюжок супроводжується як позитивними зрушеннями в суспільному виробництві, так і негативними явищами. Йдеться, насамперед, про шкоду, яку людина завдає природі, відбираючи у неї все, при цьому забруднюючи повітря, воду, землю, знищуючи флору і фауну. Саме хижацьке ставлення людини до природи спонукало світових лідерів поставити на порядок денний розвитку цивілізації питання № 1 : сталий розвиток. Основна його ідея

на саміті ООН (2015р.) зведена до необхідності виконання всіма 193 країнами-членами ООН 17 завдань сталого розвитку (ЦСР) і 169 завдань [1]. Нами акцентується увага на завдання № 9 – «Створення стійкої інфраструктури, сприяння всеосяжної і стійкої індустріалізації та інновацій», оскільки з 17 ЦСР критична ситуація в Україні склалася саме з досягнень завдання 9 (25,9 з 100,0).

2. Для аналізу виконання Україною рішень саміту ООН «Перетворення нашого світу: Порядок денний у галузі сталого розвитку на період до 2030 року» за основу взято «Звіт про індекс ЦСР і інструментальних панелях 2018» [1]. Відзначимо, що його автори з року в рік намагаються охопити все більше країн для аналізу стану справ щодо вирішення проблем сталого розвитку, оскільки результати діяльності кожної з них відображаються як на країнах-сусідах, так і на всій нашій спільній планеті.

Україна в Індексі ЦСР-2018 займає 39-у позицію з сумарними 72,3 балами. Позитивні результати досягнуто щодо виконання завдань – 1 «Подолання бідності» (99,9), 6 «Чиста вода і належні санітарні умови» (96,6) і 10 «Зменшення нерівності» (99,2). Заклопотаність викликає низький рівень виконання ЦСР 9 «Індустрія, інновації та інфраструктура» (25,9), 14 «Збереження морських екосистем» (44,2)3 та «Хороше здоров'я і добробут» (64,3).

3. Про критичний стан розвитку промислового комплексу в Україні свідчить низку показників. Якщо в 1991 р. частка промислової продукції в структурі ВВП становила 44,0 %, то зараз вона «досягла» 14,0 %. У Німеччині цей показник становить близько 30,0 %, Польщі – 33,0 %. Одним з факторів низької конкурентоспроможності продукції є високий рівень її енергоємності, який в 6 разів перевищує середньосвітовий показник. Аналогічна ситуація з показниками трудо- і паливоємності, матеріало- і металоємності, а також електроємності виробництва. Низький попит на ринку на промислову продукцію вітчизняного товаровиробника не може не відбиватися на рівні заробітної плати працівників, їхньому добробуті. Середньомісячна зарплата в Україні становить 270 €, Польщі – 1216 €, Німеччині – 4224 €.

4. Зупинимось на оцінці складових ЦСР 9 «Індустрія, інновації та інфраструктура». Ініціатором, творцем, новатором у науково-технічному процесі є не політолог чи соціолог, не юрист чи економіст тощо, а інженер. Коли новачія впроваджується в реалії, вона стає інновацією, тобто товаром. Інженери в Україні стають все менш затребуваними. Їх кількість у сфері НДДКР зменшилася з 285,9 ос. на 1 млн населення в 2010 р. до 186,7 ос. в 2015р. З року в рік знижується кількість заявок на патенти – з 5620 в 2000 р. до 2233 в 2016 р. (табл. 1).

Витрати на НДДКР нині становлять 0,6% ВВП. У 1997р. цей показник дорівнював 1,2%, 2005р. – 1,0%, 2010р. – 0,8%. Нарешті, про кількість

промислового персоналу від загальної чисельності населення: Молдова – 9,97%, Казахстан – 6,41 %, Україна – 12,3%, Росія – 14,3%, Білорусь – 18,1% [2].

Таблиця 1

Заявки на патенти в Україні, 2016–2000рр.

Рік	2016	2015	2014	2013	2010	2005	2000
Кількість заявок	2233	2271	2457	2856	2556	3538	5620

Витрати на НДДКР нині становлять 0,6% ВВП. У 1997р. цей показник дорівнював 1,2%, 2005р. – 1,0%, 2010р. – 0,8%. Нарешті, про кількість промислового персоналу від загальної чисельності населення: Молдова – 9,97%, Казахстан – 6,41 %, Україна – 12,3%, Росія – 14,3%, Білорусь – 18,1% [2].

У нинішній (2019р.) структурі Комітетів Верховної Ради України IX скликання чомусь не знайшлося місця Комітету промислової політики. Є Комітет з питань аграрної та земельної політики (31 депутат). Щезла аналогічна установа (Мінпромполітики) і в уряді держави. Сформовано Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. У назві навіть не згадується промисловість, хоча з 13 основних завдань Міністерства зазначається необхідність формування та забезпечення реалізації державної промислової політики, науково-технічної політики в промисловості.

5. Щодо засад циклічної економіки. Закони ринку значною мірою спрямовані не на свідоме формування зважених потреб людини, пов'язаних з біосферними можливостями планети, а на збільшення прибутку. Прикладом варварського ставлення до природи може слугувати виробництво і використання продукції з пластика. Відомо, що відходи пластика вкрай негативно впливають на здоров'я людини, клімат і навколишнє середовище. До 2050 р. земна поверхня може стати забрудненою 12 млрд т сміття з пластику. Нині на кожного жителя планети припадає близько 1 т відходів. Переважна більшість виробів з пластмас не належать до категорії біорозкладаючих матеріалів. У багатьох країнах ЄС в законодавчому порядку розроблені заходи щодо, вирішення проблеми переробки відходів. Ще в радянські часи одним з обов'язкових вимог до розробників нових видів сировини і продукції ставилася вимога впровадження технологій з переробки використаної продукції. Понесені «нерентабельні» витрати включалися до собівартості основної продукції підприємства. Як результат, у країні випереджаючими темпами зростали обсяги переробки вторинної сировини, ніж утворення відходів від використаного пластика.

6. Україна через низьку купівельну спроможність населення (і не лише) перетворюється на звалище всесвітнього сміття. За останні 10 років завезено понад 1 млн т секонд-хенду, тобто по 24 кг поношеного одягу на

кожного жителя. У 2017р. Україна зайняла 3-є місце в світі за обсягами імпорту секонд-хенду після Пакистану і Малайзії. За нами – Росія, Камерун, Гватемала, Кенія, Індія, Туніс. Україну заповнили сотні тисяч «євроблях», тобто транспортні засоби, які відпрацювали свій ресурс у ЄС. Настала черга будівництва на території ЧАЕС сховища радіоактивних відходів з США, ЄС? Порушується таке рішення, як «великий інвестиційний проект, який допоможе розвиватися економіці країни». У відкритті будівництва взяла участь посол США в Україні Марі Йованович.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Sachs, J., Schmidt-Traub, G., Kroll, C., Lafortune, G., Fuller, G. (2018): SDG Index and Dashboards Report 2018. New York: Bertelsmann Stiftung and Sustainable Development Solutions Network (SDSN).
2. Каждое 2,2 рабочих места. Индустриализация, инновации инфраструктура: почему это важно. URL : <https://gymn19.minskedu.gov.by/files/00081/obj/110/53613/doc/9.pdf>. (дата обращения: 22.01.2019).

Гернего Юлія Олександрівна,

*доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана»,
кандидат економічних наук*

СОЦІАЛНІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ДЖЕРЕЛО ФОРМУВАННЯ ДОДАНОЇ ВАРТОСТІ В УКРАЇНІ

Сьогодення ставить перед суспільством все більше нових викликів. Зокрема нагальною є потреба поєднання економічної та соціальної компонент на національному та глобальному рівні. Особливої актуальності набуває дослідження інноваційних механізмів формування доданої вартості як запоруки прогресивного соціально-економічного розвитку.

В Україні показник доданої вартості розраховується експертами Державної служби статистики за витратами виробництва підприємств. В Оксфордському словнику наведено трактування доданої вартості як суми, на яку зростає вартість продукту на кожному етапі його виробництва [1]. На рівні підприємства додану вартість визначають, як різницю між вартістю продукції та вартістю засобів виробництва [2]. Тобто корисність доданої вартості визначається сформованим споживчим благом. Проте в дослідженнях зарубіжних фахівців панує точка зору про можливість визначити вартість

блага не лише у грошовому вимірі, адже існують ефекти в результаті активізації соціального, культурного, інтелектуального капіталу, що створюють важливі для людини блага в результаті господарської діяльності та сформувати основу для отримання корисності в нематеріальному еквіваленті [3-5]. Отже, резервом формування доданої вартості в Україні є соціальна сфера, зокрема освіта, охорона здоров'я та надання соціальної допомоги, мистецтво, спорт, розваги та відпочинок (рис. 1).

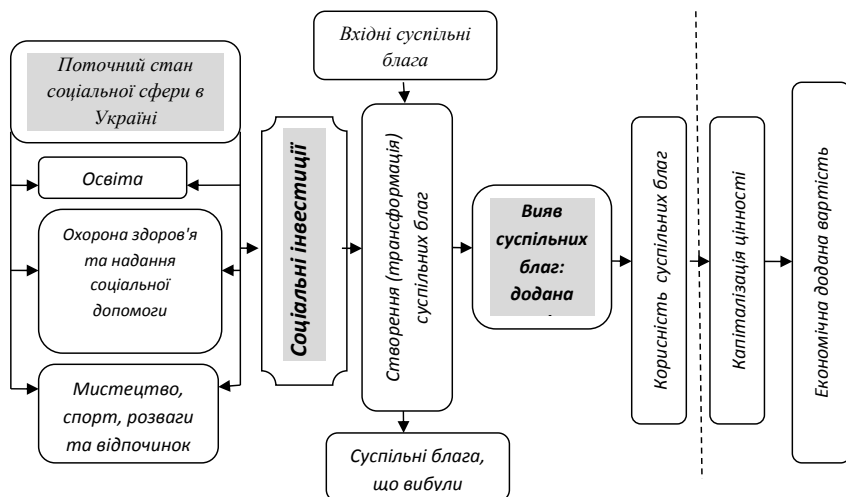

Рис. 1. – Процес створення доданої вартості у соціальній сфері в Україні*

**Джерело: узагальнено автором*

Поштовхом до створення суспільного блага нематеріальної форми у соціальній сфері слугують соціальні інвестиції, які дозволяють розвинути наявний потенціал вітчизняного суспільства, забезпечують вияв суспільних благ та формування корисності. Виникає питання щодо доцільності соціальних інвестицій, адже, зважаючи на тенденції розвитку економіки України, надзвичайно важливого значення набуває економічний вияв доданої вартості. Проте, беручи до уваги теоретичні обґрунтування соціальних інвестицій, соціальний ефект в короткостроковій перспективі здатний забезпечити економічний ефект у довгостроковій перспективі. Тому в контексті нашого дослідження надалі обґрунтовуємо, яким чином зростання інвестицій у соціальну сферу формує основу для збільшення доходу на прикладі компанії «Кока-Кола».

Фундацію Кока-Кола сформовано у 1984 році як благодійного підрозділу компанії «Кока-Кола» з метою перенаправлення 1 % операційного прибутку

компанії для благодійності [33]. Протягом 2006 – 2019 рр.. компанія надала в Україні близько 20 грантів з метою людського розвитку на суму понад 1,5 млн дол. США. Інвестиції компанії в людський розвиток України розподіляються згідно із визначеними напрямками (рис. 2).

Рис. 2. Напрями та пріоритети діяльності фундації «Кока-Кола» в Україні*

* Джерело: узагальнено автором за [6].

Одночасно із реалізацією соціальних інвестицій згідно із визначеними напрямками соціально-економічний накопичувальний (синергетичний) ефект притаманний для основної діяльності компанії «Кока-Кола», що виявляється у примноженні доданої вартості.

Аналітики компанії «Кока-Кола» наголошують на виключно економічному ефекті доданої вартості. Проте деталізація компонентів доданої вартості доводить існування соціально-економічної природи доданої вартості компанії. Первинним є прямий ефект, який знаходить свій вияв у оплаті праці робітників, відрахуванні до соціальних фондів та податкових надходженнях до бюджету. Це формує потужний економічний ефект. Проте заробітна плата працівників націлена на підтримку здоров'я, освіту, розвиток культури та мистецтва, що становить основу людського розвитку. Податкові відрахування до бюджету є ресурсом для підтримки соціально-незахищених верств населення. Непрямий ефект передбачає розповсюдження соціально-економічного ефекту на безпосередніх партнерів компанії «Кока-Кола» (постачальників, дистриб'юторів, представників торговельних точок) та їх

партнерів, які поряд із соціальними виплатами також можуть бути схильні до соціально-орієнтованої діяльності. Опосередкований ефект полягає із формуванням додаткового платоспроможного попиту внаслідок зростання заробітної плати, що, у свою чергу, позитивно позначається на здоров'ї та освіті. У вартісному вимірі сума усіх наведених ефектів здатна забезпечити позитивний результат на рівні національної економіки.

Таким чином, соціальні інвестиції, незважаючи на першопочатковий соціальний ефект, завдяки потенціалу його накопичення та примноження здатні сформувати додану вартість як на локальному, так і на національному рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Oxford Dictionary. Definition of Value Added. URL : <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/value-added>
2. Гурняк І. Л., Дацко О. І., Яремчук О. І. Додана вартість як базис економічного розвитку територіальних громад. *Регіональна економіка*. 2015. № 1. С. 37 - 47.
3. Woolcock M. Social capital and economic development: Toward a theoretical synthesis and policy framework. *Theory and Society*. 1998. № 27. P. 151-208.
4. Annie T. Was Weber right? The cultural capital root of socio-economic growth examined in five European countries. *International Journal of Manpower*. 2014. Vol. 35. Iss. 1/2. P. 56 - 88.
5. Berger L., Berger D. The talent management handbook: creating a sustainable competitive advantage by selecting, developing, and promoting the best people. New York : McGraw-Hill, 2010. 576 p.
6. Соціально-економічний вплив Системи компаній «Кока-Кола» в Україні. Звіт про дослідження. К.: Кока-Кола, 2017. 33 с.

Годнюк Ірина Валентинівна,

викладач кафедри обліку і оподаткування

Подільського спеціального навчально-реабілітаційного

соціально-економічного коледжу, кандидат економічних наук, доцент

РОЗВИТОК ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Капітал, втілений у людях, є рушійною силою розвитку трансформаційних процесів в економіці, забезпечуючи сталий високий рівень конкурентоспроможності, та визначає соціально-економічний прогрес у рамках загальних тенденцій, що складаються в сучасному світі [4].

Ефект від вкладень у людський капітал має не тільки економічний характер, але ще й соціальний, психологічний, демографічний. У процесі реалізації мети підвищення прибутковості людського капіталу досягаються і багато інших завдань: збільшення інтелектуального потенціалу населення, формування творчих і креативних здібностей, поліпшення показників здоров'я, створення безпечного і відкритого середовища і тощо.

Людський капітал є сукупністю знань, досвіду, навичок, творчих можливостей, а також здібностей конкретних фізичних осіб, що є невід'ємним від його володаря – фізичної особи, які сприяють створенню особистого, соціального та економічного добробуту.

Формування людського капіталу в контексті сучасних умов ринкової економіки, набуває нових особливостей [1, с. 164]:

- 1) безперервність навчання та нерозривний зв'язок освіти з виробничою діяльністю людини (протягом всього періоду праці);
- 2) здатність творчого застосування накопичених знань, навичок;
- 3) розвиток інноваційної економіки обумовлює вимоги безперервного навчання та елементів творчості не лише окремих працівників, а й цілих колективів підприємств, фірм та організацій.

Під час розробки політики розвитку людського капіталу держава повинна враховувати комплексне виконання двох взаємопов'язаних завдань:

- 1) якісне відтворення і накопичення людського капіталу (створення умов і стимулів його накопичення і заощадження, формування конкурентоспроможного людського капіталу, прогнозування перспективних напрямків розвитку людського капіталу відповідно до майбутніх потреб економіки);

- 2) ефективне використання накопиченого людського капіталу (в процесі суспільного виробництва за допомогою ринку праці, споживчих ринків; створення всередині країни умов для здійснення трудової, підприємницької, творчої діяльності) [3].

Для створення сприятливих умов формування та запобігання втрат людського капіталу на державному рівні визначено реформування освіти, одним із пріоритетних завдань якої є інклюзивна освіта. В Україні інклюзивна освіта поки що перебуває на початковій стадії розвитку. Становлення інклюзивної освіти осіб з особливими потребами відбувається на основі зарубіжного досвіду та базується на врахуванні місцевих особливостей.

Політика людського капіталу в інклюзивному середовищі передбачає забезпечення та розвиток інклюзивної освіти; розвиток регіонального законодавства у сфері соціального захисту і зайнятості інвалідів та контроль за дотриманням законодавства й положень програм щодо соціального захисту і зайнятості осіб з особливими потребами; розвиток регіональних структур реабілітації та зайнятості й розробка програм використання індивідуального потенціалу осіб з інвалідністю; дослідження потреб у реабілітації, технічних

засобах і зайнятості; дослідження ринку праці, сприяння зайнятості осіб з інвалідністю, допомога у професійному самовизначенні; проведення пільгової податкової та кредитно-фінансової політики щодо установ реабілітації, підприємств, що використовують працю осіб з особливими потребами; забезпечення доступу до інформації, освіти та об'єктів соціальної інфраструктури.

З метою досягнення успіхів на шляху формування економіки знань в Україні, на нашу думку, необхідним є виконання таких умов:

1. Перетворення української освіти на інноваційне середовище, в якому учні й студенти набуватимуть ключових компетентностей, необхідних для успішного життя у сучасному світі, а науковці матимуть усі необхідні можливості та ресурси для своєї роботи.

2. Забезпечення рівного доступу громадян до якісних медичних послуг шляхом створення нової організації системи охорони здоров'я.

3. Поліпшення ефективності соціальної підтримки населення, що дасть можливість надавати допомогу тим, хто потребує її найбільше, захистити малозабезпечені верстви населення та підтримати їх у процесі соціальної інтеграції.

4. Створення фонду розвитку людського капіталу за допомогою запровадження нового, додаткового податку для підприємств, що працюють у сфері ІТ-технологій.

Таким чином, якісний розвиток людського капіталу є основою зростання національної економіки та зміцнення конкурентних позицій України у світі. Без дієвого механізму збереження та розвитку людського інтелектуального капіталу неможливі позитивні зрушення в економіці знань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амосов О., Дегтяр А. Формування людського капіталу в умовах інноваційної економіки: методологічний аспект. Публічне управління: теорія та практика: збірник наукових праць Асоціації докторів наук з державного управління. Х. : Вид-во «ДокНаукДержУпр». 2011. № 3 (7). С. 164-172.
2. Годнюк І. В. Формування освіти в умовах інклюзивного середовища вищого навчального закладу «Вектор Поділля» : наук. журн. Кам'янець-Подільський : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2018. С.110-118
3. Интеллектуальный капитал и инновационное развитие региона : монография. Владим. гос. ун-т им. А. Г. и Н. Г. Столетовых; Финансовый ун-т при Правительстве РФ. Владимир: Изд-воВлГУ. 2014. 192 с.
4. І. Сахненко, В. Сахно Інвестування у розвиток людини як пріоритетний напрям формування та управління людським капіталом. URL : http://www.investplan.com.ua/pdf/11_2019/11.pdf

Городецька Анастасія Євгенівна,*

студентка 3 курсу, спеціальності

фінанси, банківська справа та страхування

Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

АГРАРНИЙ СЕКТОР ЯК ДРАЙВЕР ВІТЧИЗНЯНОЇ ЕКОНОМІКИ

Україна – це країна з потужним агропромисловим потенціалом та величезними перспективами розвитку сільського господарства. Вона має сприятливі кліматичні умови й володіє якісними земельними ресурсами, наявність яких свідчить про можливість ефективного розвитку сільськогосподарського виробництва.

Потреба створення умов для пріоритетного розвитку агропромислового комплексу та підсилення соціальної орієнтованості аграрної політики зумовлена винятковою важливістю галузі в національній економіці України, у житті людини й суспільства, а також незамінністю продукції, що виробляється в сільському господарстві й потребою відродження селянства як носія національної культури й моралі, як господаря на землі.

Драйвер економіки – галузь, яка буде обрана державою для подальшого просування і захоплення лідерських позицій у рамках реалізації стратегічних завдань, можуть бути покладені на неї і додаткові обов'язки.

Аграрний сектор є важливою стратегічною галуззю української національної економіки, яка забезпечує продовольчу безпеку та продовольчу незалежність нашої держави, дає значній частині сільського населення робочі місця. Він формує близько 60 % фонду споживання населення, займає друге місце серед секторів економіки у товарній структурі експорту і залишається практично єдиною галуззю, яка багато років поспіль забезпечує позитивне зовнішньоторгівельне сальдо [1].

Частка АПК у загальній структурі експорту країни досягнула 36,4 %.

Проте варто зазначити, що основу аграрного експорту все ще становить експорт сировини, а саме : продукція рослинного походження – пшениця, кукурудза, ячмінь та соєві боби. Частка цієї продукції у структурі становить порядку 55 %. Найбільше експортуються соняшникова олія – 24,8 %, кукурудза – 18 %, пшениця та суміші пшениці й жита – 14,45 %, соя – 4,84 %, ячмінь – 4,6 % та насіння ріпаку – 4,6 % [3] .

Також Україна впевнено тримає лідерські позиції з експорту меду. У 2017 році вона увійшла у трійку найбільших постачальників меду, захопивши у загальному обсязі 10 % світового експорту.

* Науковий керівник – Захакревич Н.П., доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, к.е.н., доцент

На 20 % виріс експорт фруктів, ягід та горіхів. У 2018 році Україна реалізувала 163 тисячі тонн цієї продукції, збільшивши експортну виручку до 229 мільйонів доларів.

Найбільший приріст експорту у вартості товару був від яблук – 8,3 мільйона доларів. Загальна виручка – близько 15 мільйонів.

Основним ринком збуту української сільськогосподарської продукції залишається ринок Азії. Основними країнами-партнерами з Азії є Індія, Туреччина і Китай 44,6%. На другому місті – країни ЄС з часткою в 33%, де головними партнерами є Нідерланди, Іспанія й Італія. Трійку лідерів закривають країни Африки, котрі, у свою чергу, займають 12,3%. Основними партнерами з Африки є Єгипет, Туніс і Марокко [1].

У 2016 році експорт був трохи більше, ніж \$15,5 млрд, в 2017 році – \$17,8 млрд, а за результатами 2018 року він перевищує \$18,6 млрд.

Історично рекордний обсяг агропродовольчого експорту спостерігався у 2012 році, він склав порядку 17,9 млрд дол. США. Проте цей показник було перевершено – за результатами 2018 року. Таким чином, за останні 10 років експорт агропродовольчої продукції з України виріс у два рази [4].

Український аграрний сектор з потенціалом виробництва, що значно перевищує потреби внутрішнього ринку, є ланкою, що може стати локомотивом розвитку національної економіки та її ефективної інтеграції у світовий економічний простір.

Для того, щоб сільське господарство в нашій країні розвивалося, необхідні суттєві зміни, для початку, у ціновій політиці. Сільському господарству потрібні стабільні ціни, орієнтуючись на які фермери могли б визначати оптимальний обсяг виробництва продукції. Ціновий механізм повинен стати головною ланкою постреформованого аграрного виробництва.

Необхідне створення ефективної системи хеджування ризиків, удосконалення процедури сертифікації насіннєвого матеріалу тощо. Також із важливих напрямків розвитку сільськогосподарського виробництва є зменшення ризиків від природно-кліматичних умов та забезпечення подальшого розвитку аграрного сектора шляхом удосконалення системи захисту господарств.

Скасування мораторію на продаж землі та запуск земельного ринку принесе такі результати:

- селяни отримають право розпоряджатися землею, що їм належить, на свій розсуд – віддавати під заставу, продавати. Селяни зможуть отримати банківське фінансування під заставу землі для розвитку власного бізнесу та залучення інвестицій.

- очікується збільшення обсягу інвестицій в аграрний сектор та більш ефективний розподіл земельних ресурсів, запуск механізму появи власників землі, які готові її обробляти та вкладати кошти в зростання продуктивності та ефективності такої обробки. Агрохолдинги також будуть більше

зацікавлені в ефективному та бережливому використанні власних ресурсів. Як наслідок, можна очікувати збільшення довгострокових інвестицій у високотехнологічну обробку земель [5]. Також надавати більшого фінансування в АПК, для використання новітніх методів та технік обробки землі, замінити старе обладнання новим, гроші на використання органічних добрив, які є дорожчими і менш шкідливими для землі ніж хімічні засоби, які на сьогодні використовуються.

Підбиваючи підсумки, зазначимо, що стратегія розвитку аграрного сектору економіки України повинна бути спрямована на формування ефективного соціально спрямованого сектора економіки держави, здатного задовольнити потреби внутрішнього ринку та забезпечити провідні позиції на світовому ринку сільськогосподарської продукції та продовольства на основі закріплення його багатокладності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ucab URL : http://ucab.ua/ua/doing_agribusiness/zovnishni_rinki/osnovni_pokazniki_zovnishnoi_torgivli_ukraini
2. Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку) / М. В. Зубець, П. Т. Саблук, В. Я. Месель-Веселяк, М. М. Федоров [та ін.]; за ред. М. В. Присяжнюка, М. В. Зубця, П. Т. Саблука, В. Я. Месель-Веселяка, М. М. Федорова. К. : ННЦ "ІАЕ", 2016. 1008 с.
3. Міністерство аграрної політики та продовольства України. URL : <http://minagro.gov.ua>.
4. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL : www.minfin.gov.ua
5. Саблук П. Т. Аграрна реформа в Україні (здобутки, проблеми і шляхи їх вирішення). Економіка АПК. 2015. №12. С. 3-13.

Грамазович Юлія Василівна,

в. о. старшого викладача кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

УПРАВЛІННЯ КАР'ЄРНИМ ЗРОСТАННЯМ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах динамічних інноваційних перетворень в Україні, загострення ринкової конкуренції і глобалізації економічних процесів персонал є важливим фактором підвищення ефективності функціонування та

конкурентоспроможності сучасних підприємств. Економічна криза спонукає до використання нових підходів до управління персоналом, які можуть забезпечити стабільний розвиток підприємства. Особливе місце в забезпеченні соціально-економічної ефективності управління персоналом підприємства належить управлінню його кар'єрним зростанням [1].

На основі узагальнень наявних в економічній літературі визначень категорії «управління кар'єрним зростанням» та на основі розробленої системи управління процесом, що аналізується, під управлінням кар'єрним зростанням персоналу запропоновано розуміти послідовність заходів (дій), спрямованих на процеси формування, розподілу, перерозподілу та використання потенціалу працівників з метою удосконалення їх здібностей, реалізації прагнень та можливого розвитку підприємства, за допомогою інформаційної взаємодії множини елементів та виявлення прямих і зворотних зв'язків між ними.

Основними завданнями управління кар'єрним зростанням персоналу підприємства є:

- дослідження проблем, пов'язаних з виявленням потреб в управлінських кадрах, з їх розвитком і просуванням;
- прогнозування переміщень на ключових керівних посадах;
- планування професійного розвитку (навчання, стажування й ін.), процедур оцінки й посадового переміщення (підвищення, ротації) персоналу, а також кар'єрного процесу на підприємстві в цілому, в тому числі розробка організаційного простору згідно з метою і можливостями підприємства, потребами і здібностями персоналу;
- організація процесів навчання, оцінки, адаптації і професійної орієнтації, конкурсів на заміщення вакансій;
- активізація кар'єрних прагнень персоналу, створення сприятливих умов для самоврядності кар'єрою – самопрезентації, самореклами, самоменеджменту;
- регулювання протікання кар'єрних процесів, запобігання і профілактика кризових явищ, відхилень від норми, в тому числі появи кар'єризму;
- координація та узгодження дій різних ланок системи управління кар'єрою;
- контроль за виконанням функцій, оцінка ефективності управління кар'єрним зростанням персоналу [2].

Водночас система управління кар'єрним зростанням персоналу полягає у забезпеченні комплексного дослідженню проблеми управління кар'єрним зростанням персоналу, прийнятті управлінських рішень, реалізація яких сприятиме забезпеченню соціально-економічної ефективності управління персоналом підприємства [3].

Ефективність реалізації системи управління кар'єрним зростанням персоналу може бути досягнута за допомогою їх інтеграції, комбінування в різні

технології, серед яких поряд з такими універсальними персонал-технологіями, як управління за метою, вчення, управління адаптацією та професійною орієнтацією, повинні застосовуватися і специфічні кар'єрні – робота з резервом на висунення, індивідуальне психологічне консультування з питань кар'єри, моделювання кар'єрного зростання персоналу [4].

Також значне місце в системі управління кар'єрним зростанням персоналу відводиться процесу планування кар'єрного зростання персоналу підприємства, яке повинно здійснюватись за такими етапами:

1. Прийняття управлінського рішення про доцільність та необхідність організації планування кар'єри персоналу підприємства.
2. Розробка плану-графіку з планування кар'єри персоналу підприємства.
3. Формування вихідної індивідуальної бази даних персоналу підприємства.
4. Визначення напрямків кар'єрного зростання персоналу підприємства.
5. Дослідження професійних, ділових та особистих якостей персоналу підприємства.
6. Створення індивідуальних кар'єрограм персоналу підприємства.
7. Розробка індивідуальних карт планування кар'єрного просування та створення картотеки персоналу підприємства.
8. Формування сприятливих соціально-психологічних умов успішного кар'єрного просування персоналу підприємства.
9. Моніторинг індивідуальних планів та карт кар'єрного просування персоналу підприємства.
10. Поточна робота, пов'язана з оперативним управлінням кар'єрного просування персоналу підприємства на всіх етапах її планування [1].

Таким чином, для покращення процесу управління кар'єрним зростанням необхідно здійснювати планування кар'єрного просування персоналу, що забезпечить раціональне використання трудового потенціалу працівника; самореалізацію працівника як особистості; професійний розвиток працівника та ефективне використання його знань, вмінь та навичок; забезпечення впевненості працівників підприємства у своїх власних силах; підвищення конкурентоздатності працівника на ринку праці; підвищення продуктивності праці працівників підприємства тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гриньова В. М. Управління кар'єрним зростанням персоналу підприємства: монографія. Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. 180 с.
2. Савельєва В. С. Управління діловою кар'єрою : навч. посібн. К. : Центр учбової літератури, 2007. 176 с.
3. Цуканова В.Я. Сіваченко І.Р. Удосконалення управління кар'єрою

менеджера в організації // *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. – 2014. – № 2(1). – С. 175-179.

4. Ястремська О. М. Методичний підхід до управління кар'єрним зростанням персоналу. // *Економіка: проблеми теорії та практики*: зб. наук. пр. : в 9 т. Т. 7. Дніпропетровськ : ДНУ, 2014. Вип. 265. С. 185-189.

Грехова Олександра Володимирівна,*

студент магістратури за спеціальністю фінанси, банківська справи та страхування Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Сьогодні в Україні гостро постала проблема реформування галузі охорони здоров'я, а особливо питання запровадження обов'язкового медичного страхування. Сучасний стан системи охорони здоров'я не дає змоги повною мірою забезпечити право громадян на медичну допомогу на рівні, передбаченому міжнародними стандартами й законодавством України. Потребує змін чинна система фінансування закладів охорони здоров'я – переходу на принципи фінансування вартості медичної послуги, наданої конкретному громадянину. На сьогодні, лише страхова медицина є реальною альтернативою бюджетному фінансуванню, яке вже не спроможне забезпечити конституційне право громадян на отримання безоплатного медичного обслуговування.

Розвиток медичного страхування є об'єктивною необхідністю забезпечити надходження коштів до галузі охорони здоров'я [1]. Метою нашого дослідження є аналіз поточного стану державного медичного страхування, медичних реформ, можливі проблеми їх впровадження та пошук альтернативних шляхів вирішення проблеми доступної медицини.

Медичне страхування – це вид особистого страхування, який гарантує при виникненні страхового випадку (хвороби) отримання медичної допомоги та компенсації витрат на придбання ліків [5]. Добровільне медичне страхування є гарною мотивацією для співробітників, проте поточний стан ситуації показує, що переважна частина громадян України не до кінця усвідомлює необхідність отримання медичного полісу, адже понад 90% мешканців є не застрахованими. Реформування сфери охорони здоров'я, яке зараз

* Науковий керівник – Крушиснька А.В., старший викладач кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

відбувається на законодавчому рівні, передбачає запровадження системи обов'язкового медичного страхування. Ініціативи щодо його запровадження в Україні не є новими. За час незалежності подано понад 20 законопроектів щодо медичного страхування, але так і не переходили рубіж прийняття [4]. Проаналізувавши поточні законопроекти та наукові джерела, можна резюмувати, що в ході впровадження медичної реформи держава зіткнеться з низкою перешкод, а саме:

1. Законотворці повинні розширити та доповнити законопроекти щодо медичного страхування, а також чітко визначити процедуру його застосування, винести єдиний проект на розгляд Верховної Ради України.

2. Потрібно розробити механізми роботи медичного страхування в державних і приватних медичних закладах.

3. У законодавстві повина бути передбачена й закріплена присутність відповідних спеціалістів та органів контролю, також створення Єдиного державного банку медичного страхування.

4. Особливої уваги потребує узгодженість упровадження обов'язкового медичного страхування з українськими реаліями.

5. Для впровадження реформ варто звернути увагу на рекомендації європейської спільноти й колосальний досвід зарубіжних країн щодо належної кодифікації норм адміністративної відповідальності [2].

Дослідивши низку перешкод у сфері запровадження медичної реформи, бачимо, що ринок медичного страхування в Україні знаходиться на початковому етапі свого розвитку, тому доцільно проаналізувати медичне страхування країн організації економічного співробітництва та розвитку.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика медичного страхування України та країн ОСЕР [5]

Країна	Модель системи ОЗ	Частка населення в приватному медичному страхуванні (%)	Частка приватного медичного страхування в сукупних видатках на охорону здоров'я (%)	Приватне медичне страхування (% ВВП)
Франція	Бімарка	86	12,8	1,2
США	Приватне страхування	70,3	34,8	4,59
Канада	Беверіджа	70	11,2	1,03
Австралія	Беверіджа	44	7,1	0,65
Німеччина	Бімарка	10	12,5	1,34
Україна	Семашко	1	0,25	0,01

Примітка. Систематизовано автором

Проаналізувавши таблицю 1, можемо зробити висновок, що за часткою населення в приватному медичному страхуванні Україна займає найнижчі позиції, а саме всього 1 % населення має приватний медичний поліс, а частка приватного медичного страхування в сукупних видатках на охорону здоров'я складає всього 0,25 %, водночас коли приватне медичне страхування у відсотку до валового внутрішнього продукту становить 0,01 %. Для вирішення такого гострого питання, починаючи з 2020 року МОЗ планує розпочати активний розвиток медичного страхування в Україні, керуючися досвідом Великої Британії та впроваджуючи британську модель страхування, в основі якої лежать три основні принципи: 1) страхова медицина фінансується із загальних податків, які сплачують усі люди, а не лише ті, хто офіційно працевлаштований; 2) універсальне покриття: проживаючи в країні, людина автоматично стає застрахованою; 3) мешканцям покривають певний перелік медичних послуг та ліків, за все інше потрібно платити з власної кишені.

Така реформа буде ефективною лише для певного переліку захворювань чи медичних послуг, покриття яких не буде достатнім. Захворівши ж по-справжньому серйозно, людина буде змушена вдаватися до кредитів, продавати майно чи шукати будь-які шляхи, щоб назбирати непосильні суми, необхідні для лікування та реабілітації. Альтернативним варіантом того, що пропонує нам держава, є недержавне (добровільне) медичне страхування, європейський досвід якого свідчить про його ефективність та надійність. Цей вид страхування передбачає страхову виплату закладам охорони здоров'я в разі настання страхового випадку, пов'язаного із хворобою застрахованої особи або нещасним випадком. Таким чином, здійснюючи невеликий страховий внесок з певною зручною періодичністю, застрахована особа отримує гарантії того, що вона матиме повне страхове покриття витрат на лікування та реабілітацію. Незважаючи на зручність та ефективність вищеописаного виду страхування, в Україні ця послуга досі не є затребуваною. Найбільше таких договорів укладають з корпоративними клієнтами. Для того, щоб розібратися, чому страхова медицина не користується популярністю, зазначимо дві національні принципові особливості:

1. Українці звикли звертатися до лікарні в крайніх випадках. Водночас у всіх європейських країнах страхування працює за принципом профілактичної медицини. Воно включає регулярні медогляди, щоб діагностувати хворобу на ранній стадії. Якщо людина не володіє культурою профілактичної медицини, а потім у неї виявляють певну хворобу, якій можна було б запобігти, то лікування пацієнту необхідно оплачувати самостійно, оскільки страховий поліс не покриває витрати такого роду.

2. Українці вважають, що зможуть вирішити свою проблему швидко і дешево без страхового полісу, вдавшись до корупції чи знайомств. Після

впровадження обов'язкового страхового полісу не зможуть приймати пацієнта без полісу.

Як бачимо, більшість сумнівів щодо добровільного медичного страхування є безпідставними, викликаними впевненістю того, що держава, повинна забезпечувати хворого необхідними медичними послугами, а також неготовністю українського громадянина свідомо рухатися до стандартів Європейського Союзу. Наша держава, хоч і готова взяти на себе зобов'язання з надання медичної допомоги в рамках впровадження державного медичного страхування, проте покриття за такими видом буде недостатнім та потребуватиме розробки альтернативних варіантів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Говорушко Т.А. Страхові послуги : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2005. 400 с.
2. Хмельницький С.И. Медицинская реформа в Украине. URL : http://hospital_sem@mail.ru (дата звернення: 01.02.2019).
3. Малиновська А.В. Медичне страхування в Україні: скільки коштує і навіщо потрібно. URL : <https://fakty.com.ua/ua/lifestyle/zdorove/20190805-medychne-strahuvannya-v-ukrayini-skilky-koshtuye-i-navishho-potribno/>
4. Шевчук О. Нездорова ситуація: чи має обов'язкове медичне страхування шанси в Україні. URL : <https://voxukraine.org/uk/obovyazkovemedichne-strahuvannya-ua/> (дата звернення: 01.02.2019).
5. Docteur E, Oxley H. Health-care systems: lessons from the reform experience Paris: Organisation for Economic Cooperation and Development; 2003. URL : www.oecd.org/els/health-systems/22364122.pdf (accessed 12 August 2013).

Грицькова Анастасія Павлівна,*

студент магістратури за спеціальністю «Фінанси, банківська справи та страхування» Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

ДЕРЖАВНИЙ БОРГ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ

Актуальність теми державного боргу зумовлена тим, що його формування є необхідною умовою для функціонування економіки, та впливає на виконання видаткової частини державного бюджету, до того ж державний борг є важливим інструментом макроекономічної та фінансової політики держави і впливає на соціально-економічне становище країни.

* Науковий керівник – Синчак В.П., завідувач кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, д. е.н., професор

Дослідженню проблеми державного боргу та напрямими підвищення ефективності управління присвячені праці таких науковців, як О.Кириченка [1], Т. Ковальчука [2], С. Лондара [3].

Залежно від джерел, із яких здійснюються запозичення, державний борг може бути внутрішнім (заборгованість держави всім громадянам чи юридичним особам, які тримають внутрішні державні облігації) чи зовнішнім (запозичення держави на зовнішньому ринку) [3].

Загальна сума державного боргу складається з усіх випущених та непогашених боргових зобов'язань держави (внутрішніх та зовнішніх), відсотків за ними, включаючи надані гарантії за кредитом місцевим органам влади, державним підприємствам та іноземним позичальникам. Також до суми державного боргу відносять невідшкодований податок на додану вартість, неоплачені державні замовлення, заборгованість з заробітної плати перед працівниками бюджетних структур тощо. Фактично, така заборгованість є некоректносформованим державним боргом, на який, крім того, не нараховуються відсотки.

До основних причин зростання державного боргу в Україні протягом останніх років відносять використання державних запозичень для покриття дефіциту державного бюджету, зумовленого збільшенням видатків на оборону та обслуговування державного боргу, сформованого в попередні роки; необхідність потужної державної підтримки державних підприємств та банків; анексію Автономної Республіки Крим та військовий конфлікт на сході України; глибоку економічну рецесію, викликану переформуванням економічних зав'язків з міжнародними партнерами та руйнуванням інфраструктури та промислових об'єктів на частині території країни; необхідність виконання обов'язкових для держави соціальних та інших зобов'язань, незважаючи на економічну нестабільність.

Таблиця 1

**Показники державного та гарантованого державою боргу України
за 2015–2019 рр., (млн грн)**

Станом на	Сукупний борг		Зовнішній борг		Питома вага у %.	Внутрішній борг		Питома вага у %.
	Млн грн	Приріст, %	Млн грн	Приріст, %		Млн грн	Приріст, %	
31.12.2015	1 572 180,2	42,9%	1 042 719,6	70,5%	66,3%	529 460,6	8,3%	33,7%
31.12.2016	1 929 758,7	22,7%	1 240 028,7	19,0%	64,3%	689 730,0	30,3%	35,7%
31.12.2017	2 141 674,4	11,0%	1 374 995,5	10,9%	64,2%	766 678,9	11,2%	35,8%
31.12.2018	2 168 627,1	1,3%	1 397 217,8	1,5%	64,4%	771 409,3	0,6%	35,6%
31.01.2019	2 171 916,8	0,2%	1 397 067,4	-0,01%	64,3%	774 849,5	0,4%	35,7%

Джерело: складено автором наоснові [4].

З цієї таблиці ми бачимо, що протягом останніх 4-ох років сукупний борг зріс майже у 1,5 раза, зовнішній борг – у 1,2 раза та внутрішній борг – у 1,5 раза.

Статтею 18 Бюджетного кодексу України встановлено загальний обсяг державного боргу та гарантованого державою боргу: на кінець бюджетного періоду він не може перевищувати 60% річного номінального обсягу ВВП України. Проаналізуємо динаміку сукупного державного боргу і ВВП протягом 2015–2018 років (табл.2) [4].

Таблиця 2

Динаміка сукупного державного боргу і ВВП України з 2015 по 2018 рр. (млн грн)

Станом на	Сукупний борг	ВВП	Відношення загального обсягу державного боргу до ВВП, %.
31.12.2015	1 572 180,2	1 979 458	79,4%
31.12.2016	1 929 758,7	2 383 182	81,0%
31.12.2017	2 141 674,4	2 982 920	71,8%
31.12.2018	2 168 627,1	2 502 130 (за три квартали)	86,6%

Джерело: складено автором на основі [5].

Отже, як ми бачимо, протягом усього досліджуваного періоду державний борг перевищує 60 %. Випередження темпів нарощування обсягів боргу порівняно з темпами зростання ВВП в умовах впливу внутрішніх та зовнішніх дестабілізаційних чинників сприяли перевищенню безпечових значень рівня боргу та посиленню ризику неплатоспроможності держави.

Основними кроками для ефективного управління борговою політикою і скорочення державного боргу є:

- активізація структурних реформ у секторі загальнодержавного управління, спрямованих на підвищення ефективності використання бюджетних коштів, переходу від пасивного залучення коштів на фінансування дефіциту бюджету до системного управління боргом;
- підвищення рівня координації у сфері боргової безпеки між урядом, Національним банком країни, Міністерством фінансів України, Державною службою фінансового моніторингу України;
- підвищення рівня ліквідності державних боргових цінних паперів, що дасть змогу підвищити попит на них з боку інвесторів.

З метою оптимізації державної заборгованості доцільно забезпечити її реструктуризацію з концентрацією на внутрішні кредитні ресурси, довгострокові позики з фіксованими відсотковими ставками на ринку всередині України, суттєве зменшення гарантованих державою боргів, збереження оптимальних рівнів заборгованості відносно ВВП, використання державних запозичень на інвестування з метою розвитку національної економіки та орієнтацію на фінансування активних державних видатків.

У результаті проведеного дослідження можна зробити висновки щодо

високого рівня заборгованості України перед зовнішніми та внутрішніми кредиторами. Показники свідчать про суттєве збільшення державного боргу останні роки, у той час як темпи приросту ВВП є порівняно низькими. Причиною цього став дисбаланс економіки, неефективне та нераціональне управління боргом, нівелювання державних цінностей, корупційна діяльність владної верхівки, а також «гібридна» війна на Сході. Тому, основним завданням сьогодення є здійснення ефективної боргової політики, яка допоможе відновити економічний баланс та довіру кредиторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кириченко О.А., Кудрицький В.Д. Сучасні теорії управління зовнішньою заборгованістю // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №7. – С. 15–28.
2. Ковальчук Т. Актуалітети політики розвитку: Монографія / Т. Ковальчук, В. Черняк, В. Шевчук. – К.: Знання, 2009. – 326 с
3. Лондар С.Л. Підходи до систематизації й контролю ризиків, пов'язаних із управлінням державним боргом в Україні / С.Л. Лондар, В.Й. Башко // Фінанси України. – 2012. – № 6. – С. 3–14.
4. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.minfin.gov.ua/news/borg/derzhavnyi-borh-ta-harantovanyi-derzhavoiu-borh>
5. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/news/mizhnarodne-spivrobitnictvo/mvf>

Грінченко Анастасія Вікторівна,*

*студентка магістратури
за спеціальністю “Публічне управління та адміністрування”
Хмельницького університету управління та
права імені Леоніда Юзькова*

МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

В наш час для розвитку українського суспільства характерним є підвищення ролі і значення регіонів в процесі публічного управління соціально-економічними процесами розвитку регіонів України. Однак в той же час регіональний розвиток характеризується цілим комплексом проблем, до яких належить незбалансованість та посилення диспропорційності

* Науковий керівник – Арзянцева Д.А., доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, к.е.н., доцент

соціально-економічного розвитку територій, спад виробництва, зниження рівня та якості життя населення, руйнування соціальної інфраструктури тощо. Вирішення проблем, які пов'язані з розвитком регіонів та запровадження ефективного механізму державного управління на місцях потребує формування комплексу теоретико-методологічних основ державного управління розвитком регіонів та його постійного удосконалення.

У сучасних умовах Україна поступово наближається до європейського типу регіонального управління. Важливо на сьогодні розумно підійти до європейського досвіду, проаналізувати різні моделі функціонування самоврядних структур, виділити позитивні й негативні риси кожної з них і визначити ефективні механізми публічного управління соціально-економічним розвитком регіонів України. Тому значення публічного управління розвитком регіонів в умовах трансформації українського суспільства набуває важливого значення. Від того, за допомогою яких механізмів відбуватиметься державне регулювання соціально-економічного розвитку, залежить якість і швидкість здійснення реформ як у регіонах, так і у країні в цілому [4].

Регіональний розвиток визначається як процес економічних, соціальних, гуманітарних, екологічних та інших позитивних зрушень у регіонах; а державна регіональна політика традиційно розглядається як комплекс взаємопов'язаних заходів, спрямованих на розробку та реалізацію ефективних механізмів управління соціально-економічним, розвитком регіональних систем на основі узгодження регіональних та державних інтересів, раціонального використання наявного на місцевому рівні обмеженого потенціалу наявних ресурсів [6].

В деяких визначеннях поняття «механізм державного управління» має більш загальне визначення цілі, наприклад, «реалізація соціально-економічних функцій», «забезпечення динамічного розвитку суспільства». На нашу думку, зосередження на «досягненні певної мети» носить досить спрямований характер, а акцент на «реалізації соціально-економічних функцій» навпаки зменшує сферу використання механізмів державного управління, тому що в даному контексті вони можуть бути всезагальними для різних цілей розвитку регіонів.

Отож одним із механізмів державного управління розвитком регіону є нормативно-правове забезпечення, яке встановлює рамки здійснення функцій механізму та діяльності його суб'єктів управління. Головними постулатами цього механізму є Бюджетний кодекс України, закони України «Про інвестиційну діяльність», «Про стимулювання розвитку регіонів», «Про засади державної регіональної політики», «Про державні цільові програми» та інші закони, Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року [5], стратегії економічного та соціального розвитку регіонів, низка постанов Кабінету Міністрів України та інші нормативні акти з питань

стосовно угод які стосуються регіонального розвитку, програм подолання стану занепаду території, державних та регіональних цільових програм, і також програм транскордонного співробітництва, Державного фонду регіонального розвитку.

Другим показовим чинником, який значною мірою впливає на формування механізму управління соціально-економічним розвитком територій, є зміни в організації системи управління на рівні регіонів.

Специфіка цього механізму полягає в поступовій тенденції до використання різних нововведень на рівні основної ланки управління регіоном (в Україні це місцеві державні адміністрації, а також введення нових структурних підрозділів, допоміжних ланок, запровадження різних сфер і методів їхнього впливу).

В умовах децентралізації в Україні ключовим завданням постає вдосконалення різних механізмів управління розвитком регіонів України задля ефективного добробуту регіонів. Наприклад показовим мають стати принципи, що зазначенні в сучасній європейській моделі публічного управління державою «Good Governance» («Належне врядування»).

Як один із механізмів публічного управління в контексті децентралізації, неможливо не згадати про державно-приватне партнерство, яке на меті має взаємовигідну співпрацю між державними та приватними партнерами у створенні нових або модернізацію існуючих об'єктів, в даному контексті регіонів, які потребують залучення певних інвестицій.

В Україні, за сучасних умов розвитку суспільства, державне управління розвитком регіонів може здійснюватися у формі: трансфертів, спрямованих до місцевих бюджетів з державного бюджету, для вирівнювання фінансового забезпечення регіону; додаткової фінансової підтримки проблемних регіонів; державних цільових програм, спрямованих на вирішення територіальних проблем (досягнення прискореного зростання пріоритетних галузей регіонального господарства, зростання експортного потенціалу регіону); бюджетних інвестицій і конкретних інвестиційних проектів (так званий бюджет розвитку) тощо.

Тому на сьогодні необхідна сильна державна політика, спрямована на соціально-економічне зближення регіонів. Цей висновок підтверджується практикою ЄС [7], де, незважаючи на набагато менші регіональні контрасти, розвиток відстаючих регіонів ставиться як пріоритетне завдання регіональної політики більшості країн ЄС [2, 1].

Висновки. Публічне управління соціально-економічним розвитком регіонів України можна розглядати як цілеспрямовану діяльність держави, що реалізується відповідно законодавчими і виконавчими органами, які за допомогою певної системи механізмів, методів та інструментів управління забезпечують досягнення поставленої мети і вирішення ряду

соціально-економічних завдань, які мають свою специфіку для окремого регіону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Герасимчук З. В. Регіональна політика сталого розвитку: методологія формування, механізми реалізації. Луцьк : Надстир'я, 2001. 528 с.
2. Кох И.А. Управление и регулирование в социальной организации. Вопросы политологии и социологии. 2013. №2 (50). URL: <http://politsocio.ua.ru/ru/issue/2013/02/11/>
3. Лашук О. С. Державне регулювання розвитку регіону в умовах трансформації українського суспільства // Публічне адміністрування: наукові дослідження та розвиток. 2016. № 2(2). С. 94-95.
4. Лашук О.С. Методологічні основи механізмів державного регулювання розвитку регіону. Публічне адміністрування: наукові дослідження та розвиток. 2017. № 1(3). С. 93–100. URL: <http://pa.stu.cn.ua/articles/1505206457008.PDF>
5. Лашук О.С. Особливості формування та реалізації державного механізму регіонального розвитку в Україні. Держава та регіони. Серія: Державне управління. 2017. №3. С. 73–77
6. Приходченко Т. А. Теорії та концепції регіонального розвитку умовах [Електронний ресурс]. Ефективна економіка. 2016. № 9. URL: <http://www.m.nauka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-ekonomika&s=ua&z=5149>
7. Пыткин С.А., Зике Р.В. Генезис понятий «управление, регулирование, надзор» в банковской деятельности. Российское предпринимательство. 2013. № 11 (233). С. 37–43.

Гуменюк Діана Степанівна,^{*}

студент магістратури за спеціальністю «Фінанси, банківська справа та страхування» Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

ІНТЕГРОВАНА МОДЕЛЬ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ПІДПРИЄМСТВА COSO-ERM: ПЕРЕВАГИ ТА НЕОБХІДНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах господарювання більша частина українських підприємств зіткнулася з проблемою впливу ризиків на ефективність діяльності. Існує обґрунтована причина появи ризиків у підприємницькій діяльності, через неможливість обчислення результату та врахування впливу на нього різних факторів, зокрема, з тієї причини, що самі чинники можуть змінюватися в процесі здійснення проекту та досягнення поставлених завдань.

Теоретичні та практичні аспекти розвитку внутрішнього контролю на підприємстві досліджували такі вітчизняні та іноземні вчені, як: І. Балабанова, О. Біла, І. Бланк, Е. Величко, В. Вітлінський, В. Дикань, Л. Донець, А. Мазаракі, Н. Машина, С. Наконечний, О. Ястремська та ін.

Метою написання роботи виступає необхідність впровадження інтегрованої моделі внутрішнього контролю на підприємствах України.

Внутрішній контроль – це процес, який здійснюється людьми, розроблений для надання належних гарантій для досягнення цілей, таких як, ефективність і результативність операцій, надійність фінансової звітності, відповідність законодавству.

Концепція внутрішнього контролю COSO (the Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission's Internal Control – Integrated Framework) увібрала в себе всіосновніаспекти сучасного бачення систем контролю. Саме тому багато підприємств різних країн світу використовують її, створюючи власні системи контролю в певних сферах діяльності [6, с. 16].

Існуючі на сьогодні міжнародні стандарти та вказівки щодо організації державного внутрішнього фінансового контролю в державному секторі розроблені Інститутом внутрішніх аудиторів (IBA) та INTOSAI (Міжнародна організація вищих органів фінансового контролю) [5, с. 30].

Розроблені зазначеними вище міжнародними інституціями стандарти та вказівки щодо організації системи внутрішнього контролю в державному секторі базуються на Моделі COSO, яка була розроблена для приватного сектора і є найбільш поширеною в управлінні підприємствами.

^{*} Науковий керівник – Кудельський В.Е., доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, кандидат економічних наук.

Таким чином, існує Модель COSO I та вдосконалена у подальшому Модель COSO II [2].

Перша Модель COSO (COSO – I) містить 5 взаємозалежних компонентів: середовище контролю, оцінка ризиків, заходи контролю, інформація та комунікація та моніторинг. Підставою для появи оновленої версії моделі, відомої під назвою COSO-ERM (ERM – система управління ризиками підприємства) або COSO II (рис.1), стало прийняте у 2001 році INTOSAI рішення щодо удосконалення вказівок із внутрішнього контролю, прийнятих INTOSAI у 1992 році. [4, с. 118].

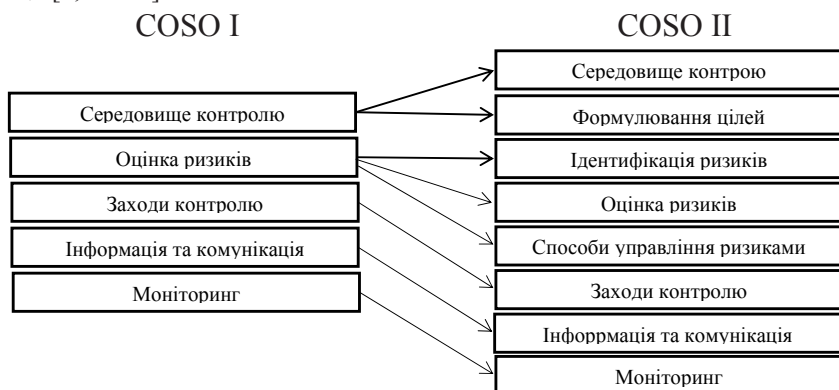

Рис. 1. Моделі COSO

У рамках системного підходу до управління ризиками, що лежить в основі COSO ERM (рис. 2), передбачається постійний аналіз ризиків на підприємстві та виділяються складові процесу управління ризиками підприємства [3, с. 148].

Важливо відмітити, що при використанні моделі COSO, керівництво за визначеної періодичності повинно забезпечити перегляд функціонування усіх компонентів внутрішнього контролю, і особливо коли визначаються нові цілі організації або вносяться зміни до внутрішнього чи зовнішнього середовища (поява нових законів, директив або внутрішніх процедур). Крім того, забезпечення такого перегляду є одним із завдань внутрішнього аудитора [6, с. 17].

Таким чином, метою системи COSO-ERM є створення моделі підприємства, яка дає можливість розглянути та зрозуміти стратегічні цілі своєї діяльності, що пов'язані з ризиками на всіх рівнях, а також з'ясувати, як компоненти ризику впливають один на одного. Методологія, запропонована COSO-ERM, дозволяє не лише своєчасно виявляти і оцінювати ризики, але і в процесі їх аналізу враховувати загальні цілі підприємства, а також проводити постійну діагностику ризиків, що сприяє їх своєчасному виявленню та доопрацюванні контрольних заходів по вже виявлених ризиках.

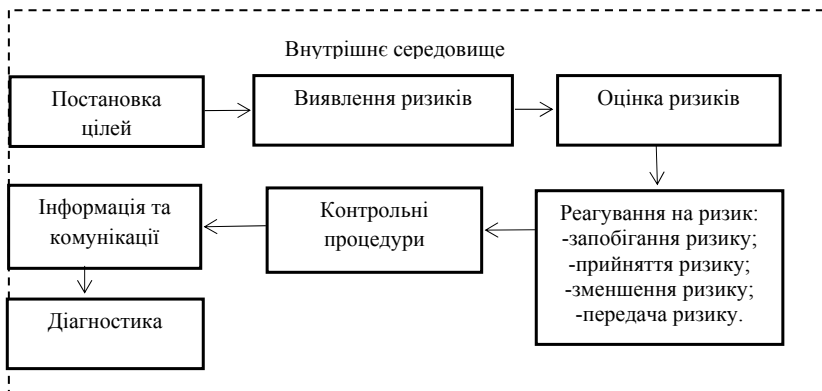

Рис. 2. Управління ризиком за методологією COSO-ERM

Джерело: [4, с. 119].

Отже, слід вивчати позитивний зарубіжний досвід з обов'язковим аналізом можливостей його застосування у вітчизняній практиці з огляду на специфіку діяльності кожного окремого підприємства чи галузі. Вказані моделі внутрішнього контролю доцільно використовувати на підприємствах України з урахуванням позитивного зарубіжного досвіду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андреев П. П., Чечуліна О.О., Дрозд І.К. Внутрішній контроль та аудит у секторі державного управління України та європейський досвід. К. : Кафедра, 2011. 120 с.
2. Дикань, В. Л., Посохов І.М. Дослідження міжнародних стандартів управління ризиками [Електронний ресурс] / Бізнес-інформ, №1.2014.URL: http://businessinform.net/pdf/2014/1_0/314_319.pdf.
3. Дорош Н. І. Внутрішній контроль та аудит в управлінні ризиками на підприємстві [Текст] /Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна, випуск 44. Львів: Львівська комерційна академія, 2014 р.С. 148.
4. Костенко О. М. Внутрішньогосподарський контроль в системі управління прибутковістю підприємств / Економіка АПК, № 12, 2008. С. 117–120.
5. Ніконова О. Міжнародні стандарти INTOSAI: основні положення, аудиторські підходи, термінологія / Бухгалтерський облік і аудит, № 12, 2011. С. 29–35.
6. Ян ван Тайнен. Державний внутрішній фінансовий контроль: Україна та європейський досвід. Навчальний посібник, Київ «Європейський інститут державного управління та аудиту», 2012. 183с.

Далекий Артем Русланович,*

студент магістратури за спеціальністю «Фінанси, банківська справи та страхування» Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

ДОХОДИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ЯК СКЛАДОВА ФІНАНСОВОЇ ОСНОВИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Зі вступом України на шлях демократичних перетворень та наміру приєднатися до Європейської спільноти, місцеві бюджети України, як вагома ланка фінансової системи, зазнають трансформації та реформування. Вони посідають важливе місце у політиці економічного зростання держави, як дієвий інструмент, платформа регіонального розвитку. Децентралізаційні процеси, розпочаті згідно вимог Європейської хартії місцевого самоврядування, зумовлюють все більшого посилення ролі регіонів в соціально-економічному розвитку держави та піднесенні добробуту населення, шляхом максимального наближення до принципу самофінансування та фінансової автономії адміністративно-територіальних утворень.

Місцеві бюджети, як фінансові плани діяльності та розвитку певної території, повинні фінансово забезпечити виконання найважливіших завдань та функцій місцевих органів влади, внаслідок чого потребують індивідуального підходу до їх формування. Обов'язковим, на наш погляд, є урахування особливостей та проблем регіону, а саме: територіального розташування; щільності населення; наявності певних домінуючих груп громадян, що потребують соціального захисту; кількість та прибутковість суб'єктів господарювання; рівень зайнятості населення та податкоспроможності регіону; наявність нагальних потреб, що потребують невідкладного вирішення (капітальний ремонт житлово-комунального сектору, загострення екологічної ситуації, тощо); здатністю чи нездатністю до відтворення і розбудови виробничої сфери тощо.

Сутність і зміст місцевих бюджетів виявляються у формуванні грошових фондів, призначених для забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування. Від наповненості місцевих бюджетів залежить стан економічної та соціальної інфраструктури адміністративно-територіальних одиниць, у тому числі житлово-комунального господарства, транспорту та зв'язку, закладів освіти, охорони здоров'я, культури, соціально-економічний розвиток регіонів та держави у цілому.

Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» розвиває і конкретизує конституційні засади матеріальної і фінансової основи місцевого

* Науковий керівник – Ткачук Н.М., доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, к.е.н., доцент

самоврядування, закріплює самостійність місцевих бюджетів, принципи їх формування, проте не визначає конкретних джерел формування. Участь держави у формуванні дохідної частини місцевих бюджетів закріплена у ст. 62 згаданого закону, де органам місцевого самоврядування гарантується дохідна база, достатня для забезпечення населення послугами на рівні мінімальних соціальних потреб [1]. Також закладено принцип визначення мінімальних розмірів місцевих бюджетів на основі нормативів бюджетної забезпеченості на одну особу. У ст. 63 «Доходи місцевих бюджетів» закону також поділяються доходи місцевих бюджетів на такі, що формуються за рахунок власних джерел, визначених законом та закріплених у встановленому законом порядку загальнодержавних податків, зборів та інших обов'язкових платежів [1].

У статті 142 Конституції України сказано, що доходи місцевих бюджетів є однією з основних складових матеріальної і фінансової основи місцевого самоврядування, тобто, платформою побудови цього інституту, тому що без фінансового забезпечення адміністративно-територіальних одиниць власною грошовою базою втрачається сама сутність інституту місцевого самоврядування через недієздатність [2].

Бюджетний кодекс України не дає визначення доходів місцевих бюджетів, але містить визначення доходів бюджету – це всі податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансфerti, плату за адміністративні послуги, власні надходження бюджетних установ) [3].

Не вдаючись до глибокого аналізу вітчизняної та закордонної наукової літератури зазначимо, що наявні на сьогодні трактування доходів місцевих бюджетів не в повній мірі розкривають зміст цього явища. Тому, на нашу думку можна запропонувати наступне визначення доходів місцевих бюджетів – це сукупність економічних відносин, пов'язаних з розподілом частини ВВП з приводу формування законодавчо затверджених цільових грошових фондів органів місцевої влади та самоврядування, призначених для фінансування власних і делегованих повноважень [4].

Склад доходів місцевих бюджетів та форми мобілізації ресурсів до місцевих бюджетів залежать від побудови фінансової та бюджетної систем, економічної моделі держави та завдань, які вирішуються суспільством у певний період його розвитку. Сукупність усіх видів доходів місцевих бюджетів, що формуються різними методами, їх взаємопов'язане застосування становить систему доходів місцевих бюджетів.

Сутність процесу формування доходів місцевих бюджетів полягає в законодавчо закріпленій діяльності пов'язаній із складанням місцевих бюджетів відповідно до форм і засобів організації та створення фінансових ресурсів на місцевому рівні з метою забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів та добробуту громадян. Суб'єктами формування доходів місцевих

бюджетів виступають: органи державної влади, органи місцевого самоврядування, громадяни, асоціації, громадські організації, державний та приватний сектори. Економічну сутність формування доходів місцевих бюджетів полягає в сукупності фінансово-економічних відносин, що виникають у процесі планування та прогнозування дохідної частини бюджету з врахуванням фінансово-бюджетної спроможності та економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997р. № 280/97-ВР // Відомості Верховної ради України. – 1997. – №24. – с. 379-429
2. Конституція України (редакція від 21.02.201р.). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [//zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80).
3. Бюджетний Кодекс України від 08.07.2010р. №2456-VI. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [//search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ed_2010_07_08/T102456.html](http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ed_2010_07_08/T102456.html)
4. Бюджетна система : підруч. / за наук. ред. В. М. Федосова, С. І. Юрія. – К. : Центр учбов. літератури ; Тернопіль : Екон. думка, 2012. – 871 [1] с.

Дема Дмитро Іванович

*завідувач кафедри фінансів і кредиту Житомирського національного
агроекологічного університету,
кандидат економічних наук, професор,*

Сус Леся Валеріївна

*доцент кафедри фінансів і кредиту Житомирського національного
агроекологічного університету, кандидат економічних наук*

МОДЕЛЬ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ БАНКІВ З ПОЗИЦІЇ ДЕРЖАВНИХ ІНТЕРЕСІВ

Постановка проблеми. Розширення спектру фінансових послуг відбувається у двох напрямках – універсалізації та спеціалізації фінансових інститутів. Щоб мати доступ до нових фінансових ресурсів, будь-який посередник вимушений спеціалізуватися та вдосконалювати свої активні та пасивні операції. Спеціалізовані комерційні банки, концентрують зусилля на здійсненні декількох основних банківських операцій або на обслуговуванні обмеженого кола клієнтів не відмовляючись при цьому від можливості

надання універсального набору послуг. При цьому спеціалізація впливає на характер усієї діяльності банку, визначаючи особливості формування його активів і пасивів, побудову балансу, а також специфіку організації роботи з клієнтурою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем функціонування спеціалізованих банків приділяли увагу такі вчені як Діденко О [1], Дубицька О. [4], Євтух Л. [2], Харун О. [4], Онищенко Ю. [3] та інші.

Основна частина. В масштабах держави існує низка вузькоспеціалізованих задач, які мають вирішуватися лише спеціалізованими фінансово-кредитними установами – спеціалізованими банками. Іпотечне, інноваційне кредитування, фінансово-економічна підтримка пріоритетних галузей економіки – промисловості, сільського господарства тощо, все це складає основу економічного розвитку та зростання. Тому узгодження інтересів спеціалізованих фінансово-кредитних установ та держави, а також механізм його забезпечення є надзвичайно актуальним питанням українського наукового сьогодення [1, с.229]. Варто зазначити, що перелік можливих спеціалізацій таких банків може бути доволірозгалуженим. До їх складу можуть включатися: іпотечні, інноваційні, інвестиційні, санаційні, клірингові, депозитні, ощадні банки тощо. Крім того, вони можуть мати галузеву спеціалізацію (сільськогосподарські, соціального розвитку, будівельні, трастові, енергетичні, зовнішньоторговельні банки) та спеціалізацію за клієнтурою (біржові, споживчого кредиту, кооперативні, комунальні, страхові банки, тощо).

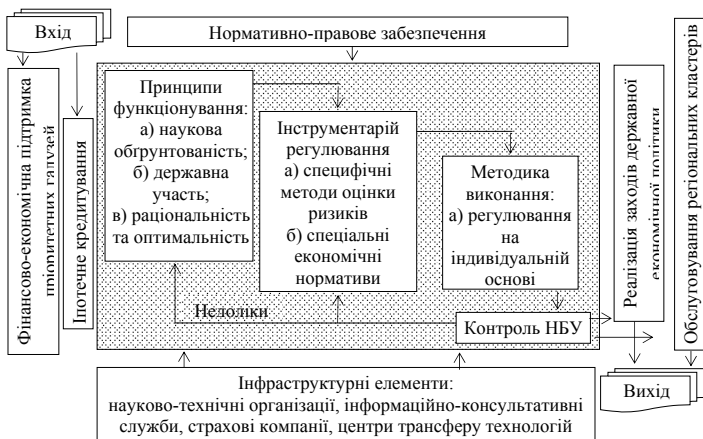

Рис. 1. Контекстна модель організації діяльності спеціалізованих банків з позиції держави

Джерело: власні дослідження.

Враховуючи вищезазначене, зацікавленість держави у створенні таких фінансово-кредитних посередників є очевидною.

В наведеній моделі обґрунтовано механізм державного регулювання, контролю та нагляду за спеціалізованими банками. Не залежно від напрямів спеціалізації фінансової установи діяльність банків має здійснюватися на підставах загальних принципів банківської діяльності (економічна самостійність, прозорість, ефективність, робота в межах наявних ресурсів) та з одночасним дотриманням спеціальних принципів функціонування – наукова обґрунтованість, державна участь, раціональність та оптимальність.

Зміст принципу наукової обґрунтованості полягає в обґрунтуванні ролі створення спеціалізованих банків у забезпеченні сталого економічного зростання держави та вирішення соціальних проблем її розвитку. Так, створення іпотечних банків і, як наслідок, розвиток житлового будівництва сприятимуть вирішенню житлової проблеми в Україні. Створення аграрних банків сприятиме активізації кредитування сільськогосподарських підприємств. Для фінансового забезпечення інноваційної моделі розвитку економіки необхідним є створення інституцій, які здатні забезпечити кредитними ресурсами процеси створення та реалізації розвитку інновацій [3, с.133]. Принцип державної участі передбачає створення ефективно діючого механізму узгодження інтересів держави та спеціалізованих банків. Цей принцип включає і державну підтримку спеціалізованих банків (в т.ч. й матеріальну) та надання гарантій держави за зобов'язаннями, наприклад, інноваційного банку. У разі доцільності держава може прийняти участь у формуванні статутного капіталу банку та стати повноцінним власником, але все це можливо лише за умови виконання третього принципу – раціональність та оптимальність у формуванні структури та функціонуванні спеціалізованої фінансової установи банківської системи.

Інструментарій регулювання діяльності спеціалізованих банків з боку НБУ повинен будуватися на індивідуальній основі за допомогою спеціальних розроблених економічних нормативів відмінних від діючих на сьогодні. Результати діяльності спеціалізованої установи не можуть розглядатися на консолідованій основі, так як містять ряд високих ризиків. Тому нами запропоновано розробити специфічні методи оцінки ризиків в залежності від спеціалізації банків.

Особливості державного регулювання діяльності спеціалізованих банків полягає у створенні інфраструктури, яка забезпечуватиме раціональну організацію банківських процесів, зокрема і кредитування. Пропонуємо звернути увагу держави на розвиток таких установ як: страхові компанії, професійні оцінювачі, ріелторські та девелоперські фірми, нотаріальні контори, науково-технічні організації, селекційні науково-дослідні інститути; трейдерські компанії, інформаційно-консультаційні служби, науково-технічні

організації, інноваційні фонди; науково-технічні парки, центри трансферу технологій тощо.

Висновок. Нами розкрито методологічні засади діяльності спеціалізованих банків, зокрема, окреслено принципи їх роботи, охарактеризовано складові інфраструктури, запропоновано інструментарій регулювання їх специфічної діяльності та розкрито особливості узгодження інтересів держави у забезпеченні процесів створення та функціонування спеціалізованих установ банківської системи. Забезпечення впровадження розробленої та запропонованої моделі організації діяльності спеціалізованих банків в Україні сприятиме створенню ряду фінансово-кредитних установ, які функціонуватимуть в першу чергу для реалізації заходів державної економічної політики. Вважаємо, що створення і функціонування іпотечного, аграрного й інноваційного банків забезпечать постійні темпи економічного росту в регіонах України шляхом обслуговування регіональних кластерів. Розкриття методологічних засад функціонування таких об'єднань буде темою наступних досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Діденко О.М. Особливості узгодження інтересів держави та спеціалізованих банків / О.М. Діденко // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2013. – Вип. 4. – С. 229-233.
2. Євтух Л.Б. Світовий досвід забезпечення стабільності банківської системи / Л. Б. Євтух, І. М. Швед // Вісник Університету банківської справи. – 2016. – № 1-2. - С. 18–23.
3. Онищенко Ю.І. Методологічні засади організації діяльності спеціалізованих банківських установ // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "економічні науки" Випуск 13 (ч.4) – 2015. – С. 132-139
4. Харун О.А. Універсалізація та спеціалізація у банківській сфері / О.А. Харун, О.В. Дубицька // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – Вип. 14. – С. 787-790.

Дем'янишин Василь Григорович

професор кафедри фінансів ім. С.І. Юрія Тернопільського національного економічного університету, доктор економічних наук, професор

Лободіна Зоряна Миколаївна

доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія Тернопільського національного економічного університету, доктор економічних наук, доцент

ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ СУТНОСТІ БЮДЖЕТУ ДЕРЖАВИ

Забезпечення стабільної позитивної динаміки економічного та соціального розвитку країни тісно пов'язане з ефективним використанням суспільством економічних інструментів та важелів управління, серед яких важливе місце займає бюджет. За його допомогою держава може регулювати розподіл і перерозподіл ВВП, забезпечуючи оптимальне поєднання економічних інтересів усіх членів суспільства, створюючи при цьому міцний фундамент для якісного виконання своїх функцій.

Причинами участі держави у розподілі та перерозподілі ВВП є: необхідність бюджетного забезпечення реалізації функцій держави з метою задоволення найважливіших суспільних потреб; функція держави як суб'єкта створення ВВП за умови володіння засобами виробництва у державному секторі економіки; необхідність регламентації соціально-економічного розвитку.

Критичний аналіз праць учених-економістів дав змогу виокремити множини підходів, які використовуються в наукових роботах для визначення змісту бюджету держави.

Здатність бюджету регулювати соціально-економічні процеси закладена в його сутності як об'єктивної економічної категорії. Погляди більшості представників вітчизняної фінансової думки (А. Єпіфанова, О. Кириленко, В. Опаріна, О. Романенко, В. Федосова, С. Юрія й ін.) єдині у баченні бюджету за економічною сутністю як системи фінансових відносин, пов'язаних з розподілом і перерозподілом ВВП щодо формування та використання основного централізованого фонду грошових ресурсів, призначеного для забезпечення організації діяльності держави та реалізації її функцій. Такий підхід до трактування бюджету характерний для розподільної концепції теорії фінансів та звертає увагу на розподільну функцію бюджету, його вплив на суспільне відтворення з метою забезпечення соціально-економічного розвитку суспільства.

Поряд із розглядом категорії бюджет «як системи фінансових відносин» поширеним є науковий підхід до його трактування як сукупності різних видів грошових потоків, що забезпечують формування і використання бюджетного фонду. Зазначений підхід робить акцент на русі грошових потоків, який

опосередковує розподіл та перерозподіл ВВП, і відповідає потоковій концепції теорії фінансів, основними прихильниками якої є В. Кудряшов, С. Лушин, В. Слепов, Г. Точільников й ін.

Представники фондової концепції теорії фінансів (О. Бірман, С. Булгакова, О. Василик, М. Карлін, А. Мазаракі, О. Романенко, С. Фішер та ін.), більш поширеної у західній фінансовій науці, розглядають бюджет як централізований фонд фінансових ресурсів держави (централізований грошовий фонд). Концепція базується на тому, що ключовою ознакою бюджетних відносин є формування і використання грошових фондів, тоді як впливу зазначених процесів на соціально-економічний розвиток не приділяється достатньо уваги.

Значного поширення в економічній та юридичній літературі набув розгляд бюджету як основного плану формування і використання фінансових ресурсів органів державної влади і місцевого самоврядування, який є юридичним актом та обов'язковим для виконання. Такий підхід трапляється у наукових доробках В. Базилевича, Д. Боголєпова, Л. Воронової, М. Мітіліно, С. Мочерного, Ф. Нітті, Ц. Огня, І. Озерова, В. Паригіної, Д. Стігліца та інших, які значну увагу приділяють практичним аспектам функціонування бюджету [1, с. 51].

Досліджуючи роль бюджету у забезпеченні соціально-економічного розвитку, такі науковці, як М. Крупка, І. Луніна, А. Максютя, Ю. Пасічник розглядають його як інструмент державного регулювання (реалізації економічної політики держави) розподілу і перерозподілу фінансових потоків у країні, регулятивний вплив якого має ефективні, довготривалі та відчутні наслідки для економічних агентів.

Вихідною позицією світової фінансової думки при характеристиці бюджету є його нерозривний зв'язок з державою, її діяльністю. Погляди представників західної фінансової науки (Ш. Бланкарта, Дж. Б'юкенена, А. Вагнера, Х. Дальтона, Р. Масгрейва, Д. Хаймана, К. Шоупа) єдині у баченні бюджету як сфери органічно взаємопов'язаних фінансових потоків державних доходів і видатків. Реально ці потоки існують, відбувається їхній рух у організаційно-правових формах бюджетів на різних рівнях державної влади та адміністративно-територіального поділу країни [2, с. 590–591].

В. Андрущенко, розглядаючи бюджет крізь призму світової фінансової думки і розвиваючи їх у дусі сучасного фінансового знання, зокрема, зазначає: «Бюджет як складна сфера фінансових відносин проявляє себе то в квазіринковій функції фіскального обміну податкових платежів на блага і послуги загального користування (грошовим еквівалентом яких є бюджетні асигнування), то як процес бюджетних рішень, чий зміст і характер визначаються через складний механізм суспільного вибору – від переважаючої політичної волі маси громадян до оперативних дій функціонерів фінансового

менеджменту. У бюджеті переплетені між собою економічні, правові й політичні реалії, невіддільні одні від одних. [...] Бюджет постає як законодавчо аналітично обґрунтований розрахунок передбачених на визначений період видатків, зумовлених обсягом і структурою забезпечуваних державою благ, послуг і трансфертів, та призначених для їхньої оплати грошових надходжень із підведенням загального балансу» [2, с. 594].

Використання комплексного підходу до з'ясування сутності бюджету держави дало змогу визначити зазначену економічну категорію як сукупність грошових відносин, пов'язаних із розподілом та перерозподілом ВВП і національного багатства з метою формування й використання основного централізованого фонду грошових ресурсів, призначеного для забезпечення виконання державою її функцій. Будучи об'єктивною економічною категорією, за умови її матеріалізації бюджет держави набуває конкретних речових форм. Бюджет доцільно розглядати:

- за явищем – сукупність реальних грошових потоків за їхніми окремими видами, що забезпечують формування і використання бюджетного фонду;
- за матеріальним змістом – основний централізований фонд грошових коштів держави;
- за формою – основний фінансовий план держави;
- за організаційною будовою – центральна ланка фінансової системи суспільства, основна ланка державних фінансів, яка має власну структуру, відображену в бюджетній системі;
- за правовим характером – юридичні акти у вигляді закону про Державний бюджет України та рішень Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад;
- за рівнем впливу на соціально-економічний розвиток суспільства – один із найважливіших інструментів регулювання соціально-економічних процесів у країні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лободіна З. М., Корнацька Р. М. Бюджет як інструмент регулювання соціально-економічного розвитку держави. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2018. № 4 (203). С. 47–54.
2. Федосов В., Опарін В., Сафонова Л. та ін. Бюджетний менеджмент : підруч. / за заг. ред. В. Федосова. К. : КНЕУ, 2004. 864 с.

Довгань Валерій Іванович

*головний науковий співробітник науково-дослідного відділу
Національної академії Державної прикордонної служби України імені
Богдана Хмельницького, доктор наук з державного управління, професор*

МУНІЦИПАЛЬНИЙ КОНСАЛТИНГ ЯК СУЧАСНИЙ ІНСТРУМЕНТ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Однією з основних проблем в діяльності органів місцевого самоврядування є те, що депутати місцевих рад, члени їх виконавчих комітетів та інші представники муніципальної влади, так і не почали отримувати належної кадрової та професійної підготовки. Усе, що забезпечується – це вузько-профільні навчальні тренінги, що розширюють світогляд носіїв виконавчої влади лише у сфері їх безпосередньої компетенції, не зачіпаючи при цьому жодної з дотичних сфер.

Для вирішення цих проблем необхідно використовувати прогресивний досвід інших країн. Так, в Європейському Союзі значного поширення набула практика «муніципального консалтингу». Нажаль, в українському законодавстві навіть не згадується консультування органів місцевого самоврядування, а отже це явище не може розглядатися як таке, що має право на фінансування державним коштом. Що приводить нас до наступної проблеми – муніципальний консалтинг, що тільки нещодавно зародився в Україні, досі не маючи державного визнання, змушений розвиватися лише у форматі громадських організацій, що працюють у цій сфері за рахунок грантодавців. Причиною цього може бути, окрім іншого, досі несформований ринок користувачів цих послуг.

Муніципальний консалтинг може виконувати роль найбільш адекватного інструменту стратегічного планування розвитку територій в умовах постіндустріального суспільства. Консалтинговий проект має орієнтуватися на інтереси місцевої спільноти, а отже – містити аналіз залучення всіх її секторів – органів влади, бізнес-груп та громадських організацій у консалтинговий проект.

Сьогодні ми можемо спостерігати процеси зростання та самоорганізації інформаційного простору, який без будь-якого адміністративного примусу залучає людей, організації в інформаційні зв'язки та взаємодію різного рівня. Значна частина суб'єктів територіального розвитку вже представлена в Інтернеті. Однак цьому процесу бракує системності та координованості з погляду створення інформаційних ресурсів на системній основі. Більшість організацій діють ізольовано одна від одної. Бракує інформації про їх спеціалізацію та ринок консультаційних послуг. Вони поки що мають слабе

уявлення про досвід і напрацювання одне одного, а органи місцевого самоврядування отримують мізерну інформацію про існування та консультаційні можливості більшості з них. Унікальний досвід, пакети документів, знання, які формуються кожним окремим суб'єктом діяльності, поки що залишаються незадіяними.

Перспектива розв'язання цієї проблеми вбачається нами у створенні інформаційних ресурсів як розподіленої системи знань, доступної для всіх суб'єктів територіального розвитку незалежно від їх розташування. Подібні мережі вже існують у розвинених країнах для задоволення потреб професійних груп. Вони задовольняють потреби в обміні інформацією та знаннями, унаслідок чого отримали назву мережа знань. Однак проблема полягає не лише в створенні мережі знань.

Так, на рівні Європейського Союзу функціонують міжнародні інформаційні мережі знань, розраховані на співробітництво практикуючих спільнот територіального розвитку. Серед них спеціалізованими інформаційними мережами є: Європейська мережа наслідування кращих зразків публічного управління (EBN – European Benchmarking Network); Програма SIGMA (Підтримка вдосконалення адміністративного управління в країнах Центральної та Східної Європи); LOGIN (The Local Government information network – інформаційна мережа місцевих влад). Програма LGI (Local Government and Public Service Reform Initiative – ініціатива реформування місцевого самоврядування і державних послуг); LGI – Програма Інституту відкритого суспільства.

Тому для ефективної їх реалізації слід формувати інститут муніципального консалтингу з масштабними завданнями, включеними в широкий контекст проведення системних реформ – адміністративної, адміністративно-територіальної, муніципальної, державної регіональної політики. Функціонування інформаційно-консультативної мережі, що спирається на спеціалізовані електронні ресурси, має стати одним з ефективних інструментів територіального розвитку в сучасних постіндустріальних умовах.

Функціональні консалтингові організації, які діють у сфері аналізу проблем регіонального розвитку, часто є провідними суб'єктами інноваційних змін, допомагаючи органам місцевої влади впроваджувати різноманітні, зокрема соціальні інновації. Суттєвою перевагою таких організацій є те, що їх представники позбавлені надмірної ідеологізованості, схильні до більш глибокого розуміння процесів місцевої територіальної динаміки. Як інструменти впливу на політичні рішення вони використовують знання, а не політичний чи адміністративний ресурс. За рахунок цього суб'єкти муніципального консалтингу (консалтингові організації) компенсують недостатність у місцевих політиків знання наукових основ управління громадою, політичного менеджменту, економічного та соціального аналізу і

прогнозування ризиків. Тому участь консультантів у сфері публічно-управлінської діяльності на стадії підготовки стратегічних управлінських рішень, проєктів нормативно-правових актів, їх громадської експертизи тощо є одним із резервів підвищення професійного рівня політико-адміністративного управління на регіональному рівні.

Упровадження муніципального консалтингу отримало широке суспільне визнання в усьому світі й демонструє постійні тенденції до зростання та розширення. Особливої уваги заслуговує впровадження консультування в діяльність органів місцевого самоврядування.

Для подальшого розвитку муніципального консалтингу в Україні як засобу ефективної місцевої політики необхідним є:

- створення законодавчої бази для діяльності та функціонування муніципального консалтингу, що включатиме в себе його визначення, встановлення державного контролю за діяльністю організацій, що надаватимуть відповідні послуги органам місцевої влади; включення до річного бюджету областей пункту по фінансуванню та, відповідно, залученню муніципального консалтингу для допомоги муніципальній владі;
- залучення іноземних експертів для створення нових органів, компетентних для муніципального консалтингу;
- розширення функцій діяльності організацій, що займаються муніципальним консалтингом моніторингом соціально-економічних змін, що відбуваються у суспільстві та їх аналізом.

Потреба у використанні можливостей муніципального консалтингу в Україні зумовлюється його роллю як найбільш адекватного сучасного інструменту стратегічного планування територіального розвитку в умовах постіндустріального суспільства. Це завдання має стратегічний характер, пов'язаний з широким контекстом проведення системних реформ – адміністративної, адміністративно-територіальної, муніципальної, проведення державної регіональної політики.

Жогіна Олена Володимирівна,

здобувач Чернігівського національного технологічного університету

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО СКЛАДАННЯ ТА ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТІВ

Більш докладніше зупинимося на особливостях вище зазначених підходів. Так, лінійне бюджетування є традиційним та найбільш простим варіантом бюджетування, за якого витрати бюджету узгоджуються відповідно

до можливих обсягів дохідної бази. При цьому, відсутня інформація в облікових документах щодо цільової орієнтації та завдань, які повинні бути досягненні під час фінансування тих чи інших державних витрат.

У свою чергу, програмне бюджетування характеризується методологією планування, виконання та контролю за виконанням бюджету, що забезпечує взаємозв'язок процесу розподілу державних витрат із результатами від реалізації програм, які формуються на основі стратегічних цілей з урахуванням пріоритетів державної політики та суспільної значимості очікуваних і кінцевих результатів використання бюджетних коштів [1]. Ключова ціль програмного бюджетування полягає в підвищенні соціальної та економічної ефективності державних витрат за рахунок концентрації окремих витратних статей у рамках конкретних державних програм [2].

Характеризуючи бездефіцитне бюджетування, варто наголосити на його концептуальних засадах, насамперед, балансуванні витратної та дохідної частин. Так, бюджет, що приймається на наступний рік, як правило, в своїй більшості формується на бюджетних показниках попереднього року. При розгляді специфіки провадження бюджетування, базованого на пріоритетності, характерним є початкове визначення величини державних витрат, а вже потім їх розподіл між окремими державними програмами за їх пріоритетністю.

Все більшої значимості набуває бюджетування, орієнтоване на результат. Його цільова спрямованість – це підвищення ефективності витрат за рахунок перерозподілу ресурсів до тих програм, які характеризуються більшою віддачею з точки зору соціально-економічних потреб суспільства. При цьому, якщо ефективність певної програми знижуватиметься, то відповідно обсяг її фінансування може бути скорочений. Також варто відмітити постійну актуалізацію переліку та змісту таких державних програм з метою максимізації кінцевого результату.

В. А. Маняєва [3] акцентує увагу на такому методі, як процесно-орієнтоване бюджетування. На нашу думку, воно виступає як основний інструмент виконання загальних функцій стратегічного управління, а саме: планування, організації, обліку, контролю, аналізу та регулювання. В цілому процесно-орієнтоване бюджетування дозволяє: по-перше, виявити вплив окремого управлінського процесу на величину та структуру використаної ресурсної бази; по-друге, оптимально розмежувати відповідальність за сформовані кількісні та якісні індикатори; по-третє, здійснити взаємоузгодження цільової спрямованості процесів із стратегічними векторами бюджетування.

Досягнення стратегічних цілей ставиться за мету і при застосуванні методу стратегічного бюджетування, який, зокрема виділяє В. Г. Кандалінцев. За застосування такого методу розроблюються спеціальні програми заходів, що орієнтовані на виконанні чітко встановлених стратегічних ініціатив.

Зазвичай такі стратегічні ініціативи вимагають додаткових фінансових ресурсів, що відповідно зумовлює появу додаткових витрат. Така обставина зумовлює необхідність складання відповідних бюджетів ініціатив, а також оцінки ефективності витрат на їх реалізацію [4, С. 29-30].

Варто зазначити, що більшість науковців прихильності до застосування якогось конкретного методу не виявляють. Вони вважають, що залежно від висхідної бази розробка бюджетів може здійснюватися за допомогою реалізації одного з сукупності методів, наприклад, метод нарощування, пріоритетний метод, метод бюджетування з нульової точки та ін. Такої позиції дотримується В. А. Зінченко [5]. До таких методів слід віднести:

- метод нарощування – передбачає розрахунок показників бюджету на основі звітних показників попереднього бюджетного періоду з обов’язковим врахуванням перспектив діяльності суб’єкта в майбутньому;

- пріоритетний метод ґрунтується на використанні даних попереднього бюджетного періоду, але передбачає обґрунтування пріоритетних напрямків у частині відносного зменшення або підвищення бюджетних сум;

- метод бюджетування з нульової точки (ZBB-метод) характеризується обґрунтуванням більшості показників бюджету і передбачає проведення масштабного аналізу фінансової діяльності суб’єкта та оцінювання нормативів використання ресурсів без врахування попередніх бюджетних періодів;

- технологія варіантності передбачає підготовку та аналіз декількох варіантів бюджетних планів конкретного суб’єкта на наступний період, а вже потім обирається базовий варіант бюджету, реалізація якого й відбуватиметься в майбутньому. При цьому передбачається можливість переходу до одного з раніше розглядуваних альтернативних бюджетів при зміні ринкової ситуації;

- ітераційне планування – це багаторазове узгодження бюджетного плану на різних рівнях відповідальності;

- метод «ковзного» бюджетування, за яким передбачається можливість переорієнтації, у випадку різкої трансформації ситуації, з врахуванням досягнутих результатів з часовим лагом в один місяць.

Існує й багато інших підходів до ідентифікування методів бюджетування [6].

Отже, бюджетування може здійснюватись на основі багатьох методів, які можна класифікувати за певними ознаками. Вибір методу залежить від різних факторів, таких як: стану нормативно-правової бази, кваліфікації персоналу, цільової спрямованості процесу бюджетування та інших.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Програмный бюджет: учеб. пособие / под ред. М.П. Афанасьева. Москва : Магистр, 2012. 384 с.

2. Diamond J. From Program Budgeting to Performance Budgeting: The Challenge for Emerging Market Economies. IMF Working Paper WP/03/169, 2003. 28 p. URL : <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2003/wp03169.pdf>.
3. Маняева В.А. Бюджетирование расходов организации в стратегическом и управленческом учете. *Аудит и финансовый анализ*. 2011. № 1. С.268-272.
4. Кандалинцев В. Г. Сбалансированное управление предприятием. Москва : КнОРУС, 2006. 221 с.
5. Зинченко В.А. Бюджетирование: сущность и особенности использования на предприятии. *Коммунальное хозяйство городов. Серия: Экономические науки*. 2005. Вып. 61. С. 228-234.
6. Орленко С.С. Система бюджетування як інструмент ефективного управління фінансовою діяльністю підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2011. № 10. С. 62-65.

Захаркевич Наталія Петрівна,

*доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи
та страхування Хмельницького університету управління та права
імені Леоніда Юзькова,
кандидат економічних наук, доцент*

ОЦІНЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВ РЕГІОНУ

Інвестиції є невід’ємною частиною сучасної економіки. Вони значною мірою формують майбутнє країни в цілому, її регіонів і галузей економіки, а також окремих підприємств. Потенційний інвестор, оцінюючи альтернативні варіанти вкладення коштів, зважає всі інвестиційні ризики та визначає потенційні вигоди. Його цікавлять підприємства, регіони та галузі, які за системою різних об’єктивних ознак дають найбільш повне уявлення про інвестиційну привабливість досліджуваного об’єкта і дозволять інвестору прийняти правильне рішення.

Поняття інвестиційної привабливості є відносно новим у вітчизняній економіці й не має усталеного визначення. Так, В.Ф.Максимов пропонує таке визначення інвестиційної привабливості (абонепривабливості): «...Суб’єктивна оцінка інвестором країни, регіону або підприємства з приводу прийняття рішення про вкладення своїх коштів, відповідно, в країну, регіон або підприємство. Суб’єктивна оцінка формується на основі аналізу об’єктивних характеристик об’єкта інвестування, головною і практично всеохоплюючою характеристикою якого є інвестиційний клімат...».

І.О.Бланк під інвестиційною привабливістю розуміє «...можливість гарантованого і своєчасного досягнення мети інвестора на базі економічних результатів діяльності об'єкта інвестування...», а також «...ступінь імовірності досягнення висунутих завдань інвестування, виражену в індивідуальних очікуваннях економічних агентів, потенційних суб'єктів інвестиційного процесу...».

Л.С. Валінурова і О.Б. Казакова визначають інвестиційну привабливість як «...сукупність різних об'єктивних ознак, властивостей, засобів, можливостей економічної системи, що обумовлюють потенційний платоспроможний попит на інвестиції».

А.Верхоланцев трактує інвестиційну привабливість як «...сукупність об'єктивних фінансово-економічних характеристик, значень і показників стану об'єкта на конкретну дату, що відповідають вимогам кожного типу інвесторів за зіставленням «дохід-ризик» для інвестування у відповідні категорії об'єктів за умови досягнення мети інвестора протягом певного періоду часу...».

В.А. Лацінников вважає, що інвестиційна привабливість «...це індикатор його сукупної цінності, що представляє набір об'єктивних і суб'єктивних характеристик, необхідних для задоволення інтересів всіх учасників інвестиційного процесу, що дозволяють оцінити доцільність і перспективність вкладень і враховують сукупний вплив факторів макро- і мезосередовища...».

Представлені трактування поняття інвестиційної привабливості підтверджують неоднозначне розуміння цієї категорії. Так, автори В.Ф. Максимов і І.О. Бланк вважають, що в основі поняття інвестиційної привабливості лежить суб'єктивна оцінка, яка ґрунтується на завданнях інвестора. На думку ж Л.С. Валінурової і О.Б. Казакової, інвестиційна привабливість є поєднанням різних об'єктивних характеристик. Автори А. Верхоланцев та В.А. Лацінников розуміють під інвестиційною привабливістю сукупність як об'єктивних, так і суб'єктивних ознак, які найчастіше зіставляють дохідність/прибутковість і ризики.

Єдиного підходу до оцінки інвестиційної привабливості теж не існує. Так, окремі автори (М. Г. Єгорова, М. Н. Крейнина, Л. В. Мінько, В.А. Москвін та ін.) Пропонують оцінювати інвестиційну привабливість підприємств на основі аналізу системи фінансових і виробничих показників, інформація про які міститься в їх фінансовій звітності, що є безумовно, сильною стороною даного методу. Наприклад, запропоновано розраховувати, а потім аналізувати різні показники платоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості або ж оцінити кінцеві фінансові результати підприємства. Однак цей підхід не враховує потенціалу підприємств і не дозволяє представити інтегральну характеристику показників.

Інша група авторів (Г.Ігольников, Н.Ю. Бризгалова, В.А. Міляєв, Х.А. Фасхiev та ін.) використовують методи, засновані на комплексній

порівняльній оцінці, яка передбачає ранжування інформації за визначеними ознаками. Цей підхід має суб'єктивний характер, оскільки потенційний інвестор, порівнюючи кілька підприємств з метою вкладення коштів, виділяє та оцінює найбільш значущі для себе не тільки кількісні, але й якісні показники, які в підсумку формують загальну картину по кожному об'єкту і дозволяють прийняти правильне рішення. Цей підхід досить трудомісткий, однак зручний для використання в умовах дефіциту кількісної інформації.

Особливий інтерес ставить вартісний підхід до оцінки інвестиційної привабливості підприємства, де основним критерієм є ринкова вартість бізнесу (А. Д. Шеремет, Дж. Тобін, К. Уолш і ін.). Це пов'язано з тим, що головною метою підприємства сьогодні є не максимізація прибутку, як це трактувалося в класичній економічній теорії, а максимізація його вартості. Цей підхід дозволяє визначити реальну вартість підприємства та оцінити потенціал розвитку бізнесу.

При аналізі інвестиційної привабливості підприємств у рамках вартісного підходу багато авторів використовують аналітичний показник – коефіцієнт q -Тобіна. Він розроблений американським економістом Дж. Тобіном і дозволяє провести аналіз інвестиційної привабливості підприємства за допомогою зіставлення його ринкової вартості до вартості чистих активів, що дає змогу побачити ефективність вкладених фінансових коштів в активи компанії.

Якщо підприємство успішно функціонує, то чисельник дробу повинен перевищувати знаменник. І що вище це зіставлення, то вище значення коефіцієнта і відповідно інвестиційна привабливість підприємства. Значення коефіцієнта q -Тобіна значною мірою залежить від сукупності нематеріальних факторів (наприклад, репутація і перспективи розвитку компанії, технології, що використовуються тощо), які дозволяють формувати певні конкурентні переваги в галузі й завдяки цьому отримувати додатковий дохід. Коефіцієнт q -Тобіна досить простий у розрахунку, однак комплексно характеризує інвестиційну привабливість будь-якого об'єкта. Крім того, застосування коефіцієнта q -Тобіна щодо одних і тих самих об'єктів, але різних часових інтервалів дозволяє провести оцінку мінливості інвестиційної привабливості та встановити динаміку розвитку окремого підприємства.

Таким чином, практичне застосування коефіцієнта q -Тобіна в оцінці мінливості інвестиційної привабливості підприємств галузі/регіону/країни дозволяє провести кластеризацію суб'єктів господарювання і визначити найбільш вигідний кластер з погляду вкладення інвестиційних ресурсів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонов Г. Д., Иванова О. П., Тумин В. М., Антонова И. С. Управление инвестиционной привлекательностью организации: Учебное пособие. М.: ИНФРА-М, 2016. 223 с.

2. Белагуров А. О., Соколянский В. В., Терехов В. И. Коэффициент q-Тобина как один из показателей инвестиционной привлекательности компаний ИТ-сектора экономики. Экономические науки. 2016. № 137. С. 74-78.
3. Бланк И.А. Основы инвестиционного менеджмента. Киев: Эльга-Н: Ника-Центр, 2001. 448 с.
4. Верхоланцев А. Наиболее выгодное и наименее рисковое вложение капитала. В чем заключается инвестиционная привлекательность организации? Кадровый менеджмент. 2007. № 5-1. С. 15. URL : <http://www.hr-portal.ru/article/naibolee-vygodnoe-i-naimenее-riskovoe-vlozhenie-kapitala>.
5. Ильина С.А. Сущность категории «инвестиционный климат» и категории «инвестиционная привлекательность» Молодой ученый. 2012. № 5. С. 154.
6. Ильина С.А. Сущность категории «инвестиционный климат» и категории «инвестиционная привлекательность». Молодой ученый. 2012. № 5. С. 157.
7. Лацинников В.А. Проблемы привлечения и оценки инвестиций : монография. Ставрополь : Севкав ГТУ, 2007. С. 8.
8. Плужников В. Г., Смагин В. Н., Шикина С. А. Анализ существующих методов оценки инвестиционной активности предприятия. Экономический анализ: теория и практика. 2015. № 2.С. 2-10.

Зелінська Оксана Владиславівна,

*доцент кафедри комп'ютерних наук та економічної кібернетики
Вінницького національного аграрного університету,
кандидат технічних наук, доцент*

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ ЛОГІСТИЧНОЮ СИСТЕМОЮ ПІДПРИЄМСТВА

У європейських країнах практика впровадження інформаційних технологій в управлінні логістичними системами випереджає теорію. Аналіз цієї проблематики здійснено такими зарубіжними науковцями, як: Є. Маєвські [1], Т. Малкус [2], Ч. Сковронек [3]. Значна теоретична і практична база розроблена І.В. Кривов'язюком та О.Р.Усков [4], серед вітчизняних дослідників – Л.В. Забуранною [5] і Л.А. Пономаренко [6] та іншими. Але, зважаючи на зростання темпів розвитку галузі ІТ, їх значення в діяльності підприємств, необхідність подолання проблем застосування та впровадження неухильно зростає, викликає потребу подальших досліджень у цій сфері.

Інформаційні системи та інформаційні технології представляють комплекс програмно-технічних засобів і методів виробництва, передачі, обробки та споживання інформації в ЛС. Метою їх впровадження є створення системи, у якій інформаційні потоки налагоджені таким чином, що користувачі з мінімальними витратами одержують доступ до необхідної інформації тоді, коли вона потрібна, і там, де вона потрібна, а базовими принципами є релевантність, час та місце.

Проте процес впровадження інформаційних технологій у сфері логістики має проблемний характер:

- логістичних системах у зв'язку зі зміною форм власності, диверсифікацією підприємств, складними ринковими відносинами;
- складність розробки інформаційних і програмних систем для автоматизації управління компаніями;
- необхідність удосконалення систем мобільного зв'язку;
- доцільність безперервного застосування Інтернет-технологій в організації і забезпеченні мобільного управління в логістичній системі.

Ключовим напрямком у розвитку інформаційних технологій у логістиці є інтеграція інформаційних потоків і комунікаційне забезпечення транспортування товарів. Ці напрямки пов'язані з інтеграційними процесами в економіці розвинутих країн і представляють новий науково-практичний напрям – телематику. Розвиток цього напрямку, орієнтованого на активне використання обчислювальних систем та інформаційних мереж, в Україні стикається з такими проблемами:

- якість техніки, організація її обслуговування та ремонту;
- інтегрування інформаційних процесів;
- навчання персоналу;
- технологічні зміни в процесах, пов'язаних з обробкою і використанням інформації на місцях;
- ціна ПК і периферійного обладнання, засобів комунікації;
- програмне забезпечення.

Особливістю інформаційних систем в логістиці є те, що вони здатні швидко реагувати на потреби ринку за рахунок активного використання інформаційних технологій між всіма ланками логістичної системи підприємства, забезпечуючи при цьому синергійний зв'язок [7].

Наприклад, це інформаційна система підтримки прийняття рішень. Це автоматизована система, за допомогою якої можна використовувати дані та моделі для ідентифікації та розв'язання задач і прийняття рішень. Класична система підтримки прийняття рішень (СППР) містить два блоки: базу даних та систему управління базою даних. Сучасні СППР – максимально пристосовані до розв'язання завдань і є тим інструментом, за допомогою якого проводиться вибір рішень. Основне її завдання полягає у представленні

особі, яка приймає рішення, тих необхідних даних, що допоможуть обрати правильну тактику поведінки, а саме модель управління, залежно від певних чинників та умов, зважаючи на розвиток інформаційної системи підприємства.

Таким чином, аналіз перспектив впровадження інформаційних систем в логістиці, напрямів їх розвитку, уточнення перешкод на шляху впровадження ІТ в ЛС підприємства, вивчення можливостей застосування зарубіжної методики СІЛС в українську практику дозволяє виокремити загальні, часткові та конкретні проблеми застосування ІТ в управлінні ЛС підприємства

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Majewski, J. (2008). Informatyka dla logistyki. III wyd. ILiM : Poznan. 61 s.
2. Malkus, T. (2002). Kryteria ocenyout sourcingu uslug logistycznych. Gospodarka Materialowa i Logistyka, 1: 25-29.
3. Skowronek, Cz., Sarjusz-Wolski, Zd. (2008). Logistyka w przedsie biorstwie. Warszawa: PWE.
4. Кривов'язюк І.В., Усков О.Р. Управління логістичними інформаційними системами підприємства : Монографія. Луцьк : Манускрипт, 2011, 140 с.
5. Забуранна Л.В. Система електронного обміну даних (EDI) як ключовий аспект побудови сучасної інформаційної логістичної системи // *Зовнішня торгівля: право та економіка*. 2007. №2. С. 22-25.
6. Бакаєв О.О., Кутах О.П., Пономаренко Л.А. Теоретичні засади логістики : Підручник : у 2 т. К. : Київ. ун-т економіки і технологій транспорту, 2003, Т. 1, 430 с.
7. Качуровський В.Є., Волонтир Л.О. Створення логістичних інформаційно-програмних модулів на основі логіко-часових функцій // *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2008. №633. С. 294-300.

Іонін Євген Євгенович,

*завідувач кафедри обліку, аналізу і аудиту
Донецького національного університету імені Василя Стуса,
доктор економічних наук, професор*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

Високі вимоги до фінансової інформації і фінансової звітності висувають адекватні вимоги до її аналізу й, насамперед, до аналітичних процедур і спеціальних прийомів, показників, тобто інструментів проведення і реалізації такого аналізу. Однозначність трактування інструментів економічного аналізу створює необхідні умови для формування якісної бази управлінських рішень, посилює дохідливість інформації, що міститься у звітності, висуває підвищені вимоги до аналітиків під час підготовки високоякісних дослідницьких матеріалів для прийняття управлінських рішень.

Особливу актуальність це питання набуло в Україні у зв'язку з інтеграцією її в європейське і міжнародне співтовариства, однією з необхідних умов вступу в які є впровадження в практику українських підприємств міжнародних стандартів звітності. Більш того, подальший розвиток процесів глобалізації економіки, своєрідним «дзеркалом» яких є ринок капіталу, висуває нові вимоги до фінансової інформації, що міститься у звітності: підтвердженням цього є поява такого поняття, як «всесвітні стандарти фінансової звітності».

Однак в Україні дотепер не сформувалися необхідні умови для повноцінного впровадження Міжнародних стандартів розкриття фінансової інформації (IOSCO). Залишаються недослідженими питання достатності масиву інформації на мікро- і макrorівнях для якісного аналізу акціонерних товариств, акції яких котируються на фондовому ринку і які зобов'язані формувати звітність відповідно до IOSCO.

Вкрай важливим на сьогодні є вирішення питання забезпечення всіх учасників ринкових відносин інформацією про результати роботи і перспективи розвитку кожного суб'єкта господарювання (акціонерного товариства). Це припускає дотримання вірогідності, прозорості, складу і змісту такої інформації, термінів подання і можливості доступу до неї всіх користувачів тощо.

На жаль, наприклад, що стосуються аналітичної компоненти фінансового звіту акціонерних товариств, у вітчизняній теорії нині належним чином не досліджений і відповідно для впровадження в практику методично не розроблений.

Рішення питання про архітектуру аналітичного компонента в складі інформації про суб'єкта господарювання (зокрема про акціонерне товариство) обов'язково повинно враховувати рівень формування і призначення такої інформації. У цьому випадку можна виділити такі рівні: корпоративний, галузевий, регіональний, національний і міжнародний.

Первинним у цьому ланцюжку є корпоративний рівень (акціонерного товариства), інформація про роботу якого накопичується, узагальнюється і зводиться в єдиний масив інформації на національному рівні, доступний для широкого кола користувачів. Найважливішою формою надання інформації на корпоративному рівні є річний звіт, від інформаційної наповненості якого залежить багато управлінських рішень. Однак у річному звіті недостатньо точно визначені обов'язковий обсяг, склад і зміст аналітичної інформації. Цей блок інформації, на нашу думку, повинен складатися з двох частин [1, с. 29] :

1. Мінімальна частина аналітичної інформації, яка повинна мати обов'язковий характер і бути стандартною, незалежно від галузевих особливостей;

2. Додаткова аналітична інформація, що розширює мінімальну частину, яка має враховувати техніко-економічні особливості галузі. Система аналітичних показників і методика розрахунку їх не повинні бути жорстко регламентовані. Розрахунок показників повинен мати рекомендаційний характер.

Стандартизований і рекомендаційний характер аналітичних показників зумовлений потребами користувачів цієї інформації і, насамперед, їхньою інтерпретацією і можливістю порівняння. Крім того, під час управління стандартизованого розрахунку показників (за мінімальним обсягом інформації) відпаде потреба у визначенні їх окремими аналітиками, що знизить трудомісткість цього виду роботи і найголовніше – дасть можливість оперативно реагувати на зміни, що відбуваються в господарській діяльності акціонерних товариств.

Стандартизований розрахунок найважливіших аналітичних показників дав би змогу статистичним органам обробкою й узагальненням інформації, що надходить, видавати її в розрізі компаній, галузей, а також у регіональному розрізі й у масштабах держави. Існуючий вакуум деталізованої аналітичної інформації могли б заповнити і комерційні організації завдяки виданню тематично структурованих аналітичних оглядів на основі стандартизованих показників та іншої інформації.

Такий розріз інформації має виняткове значення і несе велике аналітичне навантаження, чого не досягають нині інформацією зі статистичних збірників, складеною на основі даних фінансової звітності як на регіональному, так і на національному рівні. Ця інформація, складена за принципом

«консолідації звітності», для фінансового аналітика компанії і фондового ринку не буде істотною.

Це наглядно видно на прикладі інформації про власний капітал, який представляє алгебраїчну суму відповідних статей. Збільшення балансової статті «нерозподілений прибуток» у такої консолідації буде свідчити також про збільшення статті «непокритий збиток» у деяких підприємств, а це у свою чергу, призводить до того, що власний капітал буде менший за статутний капітал. Таким чином, «консолідований» розріз інформації за наявності позитивної тенденції зростання власного капіталу містить також інформацію про можливу самоліквідацію акціонерних товариств.

Крім того, потрібно привести статистичну інформацію про власний капітал до відповідності фінансової звітності. Справа щодо двох балансових статей капіталу в дооцінках та додатковий капітал, сальдо яких показується у статичних збірниках у статті додаткових капітал. Така практика викривляє інформацію про структуру власного капіталу суб'єктів господарювання на макрорівні. Як відомо, додатковий капітал належить до поняття інвестований капітал і якісно характеризує структуру власного капіталу. Це неможливо сказати про капітал у дооцінках, який є слідством впливу цінового фактору.

Формування стандартного масиву інформації, особливо на корпоративному рівні, передбачає уніфікацію (типізацію) аналітичних показників, приведення їх до єдиної норми. Для цього необхідним є використання єдиної термінології, формул розрахунку, рекомендованих значень (мінімальних і максимальних) з урахуванням галузевих особливостей, усунення дублювання і невідповідності між рекомендованими значеннями окремих показників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Іонін Є. Є., Фінансова аналітика сучасного бізнесу: монографія Донецьк : ДонНУ, 2012, 304 с.

Карлюка Дмитро Олександрович,
*доцент кафедри економіки,
підприємництва та економічної безпеки
Херсонського національного технічного університету
кандидат економічних наук, доцент*

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Нормативно-правову базу здійснення стратегічного планування місцевого розвитку об'єднаної територіальної громади можна умовно поділити на три блоки [1, 225]:

1. Перший – визначає роль та місце органів місцевого самоврядування в організації та здійсненні процесу управління розвитком території через розроблення і реалізацію стратегій місцевого розвитку: Конституція України, Закони України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про місцеві державні адміністрації» [2].

2. Другий – формує основні засади стратегічного планування на місцевому рівні (від держави до окремої території). Другий блок – формування засад стратегічного планування в Україні – складається з таких документів: законів України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», «Про державні цільові програми», «Про стимулювання розвитку регіонів», «Про засади державної регіональної політики», Указу Президента України «Про Концепцію державної регіональної політики», Постанов Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року», «Про затвердження Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів», «Деякі питання державного фонду регіонального розвитку», «Про утворення Міжвідомчої координаційної комісії з питань регіонального розвитку», «Про затвердження Типового положення про агенцію регіонального розвитку», Наказу Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України «Про затвердження Методики розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації» та інше [2].

3. Третій – визначає особливості участі у процесі формування та реалізації стратегії місцевого розвитку громадськості. Третій блок – засади участі населення та юридичних осіб формуванні стратегії розвитку регіону – складається з цілої низки документів. Серед них: закони України : «Про звернення

громадян», «Про доступ до публічної інформації», «Про забезпечення рівних правта можливостей жінок і чоловіків», «Про статус депутатів місцевих рад», постанови Кабінету Міністрів України «Про деякі питання щодо забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики», «Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади», «Про затвердження Типового регламенту місцевої державної адміністрації», Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про роботу центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо забезпечення відкритості у своїй діяльності, зв'язків з громадськістю та взаємодії із засобами масової інформації» тощо [2].

Отже, можна стверджувати, що створена в Україні нормативно-правова база щодо формування нової регіональної політики відповідає європейським стандартам і базується на філософії зміцнення конкурентоспроможності регіону шляхом залучення всіх регіональних суб'єктів розвитку та використання ключових активів регіону. Важливим інструментом досягнення цього є стратегічне планування. Об'єднані територіальні громади, для яких питання конкурентоспроможності є не менш важливими, ніж для регіону, повинні мати перспективне бачення власного розвитку, що закріплюється в місцевій стратегії. Місцева стратегія розвитку має стати організуючою оболонкою для створення цілісної та взаємоузгодженої системи територіального планування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Берданова О.В., Борщ Г.А., Вакуленко В.М., Васильєва О.І., Гринчук Н.М., Ігнатенко О.С., Петренко І.М., Сич Н.А. Інструменти регіонального розвитку в Україні : навч. посіб. / за ред. О. В. Берданової, В.М. Вакуленка. Київ : НАДУ, 2013. 310 с.
2. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL : <http://rada.gov.ua>. (дата звернення: 18.09.2019).

Кіпоренко Світлана Сергіївна,

*асистент кафедри комп'ютерних наук та економічної кібернетики
Вінницького національного аграрного університету*

ВИКОРИСТАННЯ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У БІЗНЕСІ

Розвиток інформаційних технологій сьогодні пов'язаний з використанням хмарних технологій. Перехід на віртуальні інфраструктури, розповсюдження хмарних обчислень вносить зміни не лише у IT-галузь, але й в усі сфери суспільства.

Стрімке зростання хмарних технологій пропонує величезний потенціал для підвищення ефективності функціонування інформаційної системи, скорочення витрат на її обслуговування, технічне забезпечення та швидке використання нововведень як для державних та комерційних структур, так і для приватних осіб. Основними особливостями хмарних технологій є можливість масштабування інфраструктури для зберігання даних та динамічне керування потужностями, що звільнить користувача від управління складною технологією [1, с. 111].

Суть хмарних технологій, таким чином, полягає в перенесенні обробки даних з персональних комп'ютерів і робочих станцій на сервери всесвітньої мережі. У сфері комп'ютерного моделювання це означає розгортання програмних комплексів на ресурсах Інтернету. Користувач стає не покупцем обчислювальних програм і комплексів, а їх орендарем, якому надаються різноманітні послуги. Форма купівлі-продажу товару з відчуженням прав власності від продавця до покупця змінюється на форму оренди, в цьому випадку – продажу не продукту, а послуг з його використання клієнтом без зміни власника продукту. При цьому забезпечена повна відповідність виробничих потужностей інфраструктури фактичним потребам користувача.

Хмарні обчислення нині включають такі технології:

1. SaaS: Software as a Service, «Програмне забезпечення як послуга» – доступ до додатків, якими управляє постачальник послуги;
2. PaaS: Platform as a Service, «Платформа як послуга» – надання інтегрованої платформи для розробки, тестування, розгортання і підтримки хмарних додатків;
3. IaaS: Infrastructure as a Service, «Інфраструктура як послуга» – передача підприємствами на аутсорсинг власної ІТ-інфраструктури й сервісу по її підприємстві, при цьому підприємства орендують інфраструктуру дата-центрів, але продовжують володіти власними бізнес-додатками [2, с. 137].

Перспективи бурхливого розвитку хмарних сервісів в Україні спонукають уважніше розглянути досвід їх застосування в умовах більш «зрілих» ринків і визначити основні переваги та ризики цих технологій в місцевих умовах (див. табл. 1) [3, с. 5].

Враховуючи переваги і недоліки хмарних технологій, кожна компанія, яка прагне долучитися до такої моделі введення бізнесу, повинна дуже відповідально поставитися до цього. Необхідно зважити всі «за» і «проти», перевірити канали зв'язку й обрати надійного партнера для співпраці.

Враховуючи переваги і недоліки хмарних технологій, кожна компанія, яка прагне долучитися до такої моделі введення бізнесу, повинна дуже відповідально поставитися до цього. Необхідно зважити всі «за» і «проти», перевірити канали зв'язку й обрати надійного партнера для співпраці.

Таблиця 1

Переваги та недоліки хмарних технологій

Переваги	Недоліки
Вирішення проблеми з використанням неліцензійних піратських копій.	Неможливість роботи у разі відсутності Інтернету.
Відсутність або мінімізація витрат на придбання, підтримку і модернізацію програмного забезпечення й устаткування та оновлення програм.	Певна небезпека того, що всі обчислення й дані будуть агреговані в руках однієї «хмарної» надмонополії.
Мінімізація можливості втрати інформації за рахунок резервних копій на різних серверах.	Велика концентрація інформації підвищить значущість ризиків її розкриття, псування або повного знищення.
Економія ресурсу часу при виконанні спільних робіт в реальному часі. Економія електрики, обчислювальних ресурсів, фізичного простору	

Джерело: [3]

Враховуючи переваги і недоліки хмарних технологій, кожна компанія, яка прагне долучитися до такої моделі введення бізнесу, повинна дуже відповідально поставитися до цього. Необхідно зважити всі «за» і «проти», перевірити канали зв'язку й обрати надійного партнера для співпраці.

Хмарні технології в бізнесі в наших умовах впроваджуються в основному тими компаніями, фінансове становище яких змушує звертати увагу на будь-який засіб, що дозволяє досягти економії. У таких випадках відсталість мислення відходить на другий план. Якщо виникає необхідність впровадити в бізнес певний новий функціонал, вартість якого складе деяку суму, використання орендованих потужностей дозволить розтягнути ці кошти на багато років, а звільнені направити на маркетинг. Хмарні технології у вигляді SaaS-продуктів є відмінним рішенням для середніх і невеликих компаній. У минулому для автоматизації внутрішніх процесів такі компанії були змушені купувати окреме ПО, причому для вирішення різних бізнес-завдань – різне. Це дійсно полегшувало їм життя, але приносило безліч незручностей. Турбота про безпеку життєво важливих даних, величезні витрати на придбання дорогого ПО, створення цілих відділів для обслуговування цих комплексів.

Першопрохідцями у впровадженні й використанні хмарних технологій на підприємстві у нашій країні, як і в світі, є середній і малий бізнес. Підприємства, які працюють у цьому сегменті, більш гнучкі, і в них менш тверді вимоги з інформаційної безпеки. Зниження загальної вартості автоматизації бізнес-процесів є для них найбільш важливим фактором при ухваленні рішення щодо застосування хмарних технологій. У зв'язку із цим,

необхідно відзначити, що перед постачальниками програмного забезпечення корпоративних інформаційних систем постає завдання модифікації існуючої моделі просування своїх продуктів на ринку середнього і малого бізнесу. Існуюча сьогодні модель, яка включає етапи розробки, продажу кінцевому користувачеві, впровадження й підтримки програмного забезпечення, не враховує того, що в моделі хмарних технологій кінцевий користувач буде здобувати не програмне забезпечення, а послуги з автоматизації бізнес-процесів підприємства. Великі компанії й корпорації ще не зовсім готові до масштабного переходу на хмарні технології. Водночас вони уже зараз реалізують власні подоби хмар. Більшість із них уже створили внутрішні центри обслуговування, використовують єдині дата-центри й централізовані корпоративні інформаційні системи [2, с. 138].

В умовах випереджаючого розвитку ІКТ хмарні технології розглядаються як перспективний та рентабельний модернізаційний вибір, оптимальна інвестиція в майбутнє. Хмарні технології вже зараз є одним із суттєвих чинників міжнародного розвитку, вплив якого найближчими роками багатократно зросте. Саме тому багато комерційних і державних організацій в усьому світі вже зараз беруть участь в обговоренні хмарних концепцій і виробляють стратегії розвитку ІТ систем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кіпоренко С.С. Особливості використання хмарних технологій в освіті. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2019. №4. С. 110-122.
2. Продеус К. І. Особливості застосування хмарних технологій у малому бізнесі. *Математичні методи, моделі та інформаційні технології в управлінні підприємством: тези доповідей II студентської вузівської наукової конференції* (м. Вінниця, 16 листопада 2017 р.) / відп. ред. Л. Б. Ліщинська. Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ. 2017. С.137-140.
3. Александрова М. А. Використання хмарних технологій у бізнесі та побудова моделі переходу до них. *Вісник Нац. техн. ун-ту ХПІ : зб. наук. пр. темат. вип.: Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства*. Харків : НТУ ХПІ. 2014. № 66 (1108).

Кірін Роман Станіславович,

*провідний науковий співробітник відділу
економіко-правових проблем містознавства
Інституту економіко-правових досліджень НАН України,
доктор юридичних наук, доцент*

ЗАКОНИ В СИСТЕМІ ДЖЕРЕЛ ПРАВА ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНИХ ПОСЛУГ

Ситуація в житлово-комунальному господарстві (далі – ЖКГ) продовжує ускладнюватися, відсутні позитивні зміни у становленні ринкових засад господарювання, розвитку конкуренції та залученні приватних інвестицій у підприємства галузі. Так був описаний стан ЖКГ у Загальнодержавній програмі реформування і розвитку ЖКГ на 2009–2014 роки [1]. Втім, і через десять років від запуску програми можна також говорити про недосконалість системи соціального захисту населення у сфері надання ЖКГ, недостатню поінформованість населення, неузгодженість норм законодавства щодо регулювання взаємовідносин споживачів і виробників/виконавців ЖКГ, як про фактори, що зумовлюють зростання незадоволення серед населення.

Новітні очікування на реформу ЖКГ зазначені й у пріоритетних напрямках діяльності Міністерства розвитку громад та територій (децентралізація та регіональний розвиток, енергоефективність та ЖКГ, архітектура і будівництво) [2]. Проте в будь-якому випадку, найбільш дієвим засобом правового регулювання найважливіших суспільних відносин був і залишається закон як нормативно-правовий акт (далі – НПА) вищої юридичної сили.

Прийнято вважати, що відносини у сфері житлово-комунальних послуг (далі – ЖКП) є різновидом цивільно-правових відносин, тому як один із основних НПА, що регламентує ЖКП-відносини, розглядається Цивільний кодекс України (далі – ЦКУ). В основу подібного висновку також були покладені й положення попередньої редакції закону про ЖКП, у яких зазначалося, що законодавство України у сфері ЖКП базується на Конституції України і складається з: 1) НПА у галузі цивільного, житлового законодавства; 2) закону про ЖКП; 3) інших НПА, що регулюють відносини у сфері ЖКП [3]. Втім, якщо звернутися до змісту ЦКУ, то безпосередньо термін «комунальні послуги» можна зустріти лише один раз у ст. 815 «Обов'язки наймача житла».

Не надто багато уваги регулюванню ЖКП-відносин приділено й у досі чинному Житловому кодексі Української РСР (плата за комунальні послуги – ст. 67, строки внесення квартирної плати та плати за комунальні послуги – ст. 68, пільги по квартирній платі та платі за комунальні

послуги – ст. 69, плата за користування жилим приміщенням і за комунальні послуги в будинку (квартирі), що належить громадянину – ст. 162 тощо).

Отже, зазначені кодифіковані закони за обсягом дії можна віднести до законів загальної дії, що визначають основи регулювання окремої частини суспільних відносин у сфері ЖКП.

Основним законом, що здійснює первинне правове регулювання ЖКП-відносин у повному обсязі, є Закон України «Про житлово-комунальні послуги» [4], предметом регулювання якого є:

1) відносини, що виникають у процесі надання споживачам послуг з управління багатоквартирним будинком, постачання теплової енергії, постачання гарячої води, централізованого водопостачання, централізованого водовідведення та поводження з побутовими відходами;

2) відносини, що виникають у процесі надання послуг з постачання та розподілу електричної енергії і природного газу споживачам у житлових, садибних, садових, дачних будинках.

Базовими законами, що визначають основи регулювання певної сфери ЖКП-відносин спеціальної дії є: а) закон, що визначає правовий статус Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, її завдання, функції, повноваження та порядок їх здійснення [5]; б) закон, що визначає правові засади державного регулювання у сфері комунальних послуг [6].

Подальше визначення законів, що покликані врегулювати певну групу ЖКП-відносин, які входять до предмету регулювання основного закону про ЖКП пропонується здійснити на підставі Класифікатора галузей законодавства України, де зазначений закон віднесено до галузі із подвійною назвою «Житлове законодавство. ЖКГ» [7] (код – 190.000.000), а безпосередньо її складова «Комунальне господарство. Комунальні послуги» (код – 190.150.000) включає НПА у таких видах ЖКП-відносин: 1) електропостачання; 2) газопостачання; 3) опалювання; паливо для населення; 4) прибирання сміття; 5) радіоточки, телеантена; 6) ліфти; 7) водопостачання; 8) тарифи і пільги. Парламентська юридична класифікація, запропонована інформаційно-пошуковою системою Законодавство України, крім іншого, містить у цій групі ще два види ЖКП-відносин: 9) каналізація; 10) засоби обліку витрачання і прилади регулювання споживання газу, води та теплової енергії, газу у побуті.

Тому до законів, як джерел права ЖКП, що регулюють відповідні групи ЖКП-відносин також можна віднести закони України про: 1.1) місцеве самоврядування в Україні; 1.2) державно-приватне партнерство; 1.3) державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії 1.4) природні монополії; 1.5) ліцензування видів господарської діяльності; 1.6) метрологію та метрологічну діяльність (група 1 – загальні положення, управління та організація надання ЖКП); 2.1) об'єднання співвласників багатоквартирного будинку;

2.2) особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку; 2.3) статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи; 2.4) захист прав споживачів (група 2 – загальні та спеціальні суб'єкти ЖКП, споживачі та виконавці); 3.1) питну воду, питне водопостачання та водовідведення; 3.2) теплопостачання; 3.3) ринок природного газу; 3.4) ринок електричної енергії; 3.5) комерційний облік теплової енергії та водопостачання; 3.6) відходи (група 3 – порядок надання ЖКП).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про Загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2009-2014 роки : Закон України // *Офіційний вісник України* від 13.08.2004, 2004 р.. № 30. Том 1. Стор. 16. Ст. 1983.
2. Альона Бабак окреслила ключові пріоритети Міністерства розвитку громад і територій. URL : <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/alona-babak-okreslila-klyuchovi-prioriteti-ministerstva-rozvitku-gromad-i-teritorij>
3. Про житлово-комунальні послуги : Закон України від 24 червня 2004 р. № 1875-IV // *Офіційний вісник України* від 13.08.2004, 2004 р.. № 30. Том 1. Стор. 49. Ст. 1985. (Закон втратив чинність на підставі Закону України № 2189-VIII від 09.11.2017).
4. Про житлово-комунальні послуги : Закон України від 9 листопада 2017 р. № 2189-VIII // *Офіційний вісник України* від 19.12.2017, 2017 р. № 99. Стор. 7. Ст. 3030.
5. Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг : Закон України від 22 вересня 2016 р. № 1540-VIII // *Офіційний вісник України* від 06.12.2016, 2016 р. № 94. Стор. 7. Ст. 3068.
6. Про державне регулювання у сфері комунальних послуг : Закон України від 9 липня 2010 р. № 2479-VI // *Офіційний вісник України* від 30.07.2010, 2010 р.. № 55. Стор. 102. Ст. 1844.
7. Про затвердження Класифікатора галузей законодавства України : наказ Міністерства юстиції України від 02.06.2004 р. № 43/5. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v43_5323-04?find=1&text

Колесніков Андрій Павлович,

*доцент кафедри безпеки, правоохоронної діяльності
та фінансових розслідувань*

*Тернопільського національного економічного університету,
кандидат економічних наук, доцент*

ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

Методи конкурентної боротьби часто виходять за межі коректності, а то й законності, вимагають адекватних стратегічних рішень. На сьогодні прийняття якогось окремого законодавчого акту, чи урядової ініціативи не здатне вирішити системні проблеми українського підприємництва. Для цього потрібний якісний системний розвиток інституційного середовища підприємницької діяльності.

Умови комплексного розгляду можливостей оптимізації інституційного зміцнення економічної безпеки підприємства передбачають поєднання аспектів їх здійснення, а саме: засад здійснення та інститутів, до яких вони будуть застосовуватися.

Внутрішні інструменти забезпечення економічної безпеки підприємства можна поділити на планові та оціночні. До планових віднесемо прогнози, програми, проекти та ін. Оціночні передбачають застосування низки традиційних та інноваційних підходів до визначення стану чи конкретного показника економічної безпеки. Специфіка і глибина реалізації останніх залежить від детальності та якості вирішуваних завдань відділом економічної безпеки підприємства. До таких типових завдань належать такі: система моніторингу економічної безпеки, вибір методики визначення рівня економічної безпеки, впровадження та підтримка інформаційної платформи, вирішення завдань безпеки на оперативному рівні, обґрунтування допустимих параметрів відхилення від нормативних показників для конкретного підприємства, пошук шляхів оптимізації сценаріїв забезпечення економічної безпеки [1]. Власне останнє і є ключовим завданням згаданого підрозділу. Для його реалізації потрібна реалізація низки традиційних та інноваційних методів контролю та аудиту економічної безпеки підприємств.

Окремі методи оцінювання економічної безпеки підприємства нами було розглянуто раніше [2].

Аудит економічної безпеки передбачає не тільки оцінювання ефективності реалізації та своєчасності втілення планів з досягнення бажаного рівня економічної безпеки підприємства та можливостей реалізації зовнішніх та внутрішніх загроз. Важливим є відслідковування ряду супутніх елементів

аудиту. Важливими є не лише технічні, інформаційні та юридичні, але і кадрові загрози. Недостатність специфічної кваліфікації та занадто сильна незбалансованість розподілу фінансових потоків може призвести до випадкового та навмисного порушення економічної безпеки. Інтенсивність розвитку технологій промислового шпигунства в поєднанні з недостатньою відданістю (яка визначається переважно фінансовим інтересом та низкою неекономічних інструментів) ключових працівників компанії може призвести до її банкрутства в найкоротші терміни.

Важливим елементом аудиту економічної безпеки є дослідження адекватності завдань та планів відділу економічної безпеки з планами особливостями роботи низки відповідних підрозділів – виробничого, фінансового, інформаційного, технологічного, юридичного, кадрового, екологічного та інших.

Ключовим елементом економічної безпеки підприємства є сталий розвиток на інноваційній основі. Ще Генрі Форд молодший відзначав, що хто не розвивається, той залишається на місці і програє. Здатність виготовляти продукцію вищого технологічного рівня чи удосконалити сам спосіб її матеріального втілення або ринкового представлення є вагомим засобом досягнення економічної безпеки.

Одним із способів вирішення фінансово-технологічних проблеми реалізації інноваційних підприємницьких проектів є технопарки. Досить змістовно інституційну складову розвитку технопарків в останній період дослідили О. Мазур та С. Пустовійт [3]. Автори дослідили зміну наукоємності ВВП України та динаміку факторів, які їй сприяли. За аналізований період зі 120 проектів технопарків України 90 мали академічний характер. Низькі показники прийняття проектів технопарками в останні роки автори пов'язують з фактичною відсутністю державної підтримки та недотримання і швидка змінюваність законодавства, що регулює діяльність технопарків в Україні. У таких умовах важливим є реанімування цього сегменту інноваційного розвитку, як одного з базових в економіках розвинутих європейських держав. Одним з напрямків цього є стимулювання науково-технічної творчості. Окремі приклади стимулювання науково-технічної творчості в напрямку активізації інноваційної діяльності розглядалися нами раніше [4].

Вагомим видом фінансування інноваційних проектів, що активізувався останніми роками в Україні, є бізнес-ангели. Фінансово заможні люди з певним практичним досвідом створили Українську асоціацію бізнес-ангелів, яка об'єднує інвесторів на національному та міжнародному рівнях з метою пошуку перспективних проектів для спільного фінансування. Спільне фінансування стартапів зменшує та дозволяє диверсифікувати ризики. Згідно з офіційним сайтом середній чек одного ангела в угоді складає в середньому 48 тис. дол., тоді як бізнес-ангел у Європі інвестує в середньому 20 тис. дол., а в США – 25 тис. дол. Кожен третій вітчизняний бізнес-ангел інвестував

у технологічні компанії до півмільйона доларів за час своєї інвестиційної діяльності, вважаючи, що сильними боками українських інноваційних проєктів є технологічна експертиза та вдала ідея [5].

Окремими напрямками інституційного забезпечення економічної безпеки підприємств є інститут ризикових інвестицій, інститут створення і застосування технологій, інститут ринку праці, інститут розподілу доходу, інститут технологічного трансферу, інститут партнерства і кооперації та інші, що є предметом подальших досліджень у цьому напрямку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Салоїд С. В. Механізм управління економічною безпекою підприємства: теоретичний аспект. Економічний вісник НТУУ «КПІ». 2017. № 14. URL : <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/108778/103721>.
2. Vivchar O., Kolesnikov A. Peculiarities of assessment technologies in the management of financial and economic security of enterprises. *Business Economics*. 2016. № 51 (4). С. 393-398.
3. Мазур О. А., Пустовіт С. В. Соціальна та економічна ефективність діяльності академічних технопарків України. *Наука та інновації*. 2016. № 12 (3). С. 63-73.
4. Харів П. С., Колесніков А. П. Науково-технічна творчість як інструмент підвищення ефективності інноваційної діяльності підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2006. № 5 (59). С. 91-96.
5. Українська асоціація бізнес-ангелів. URL : <http://uangel.com.ua/>

Коляденко Дмитро Леонідович,
старший викладач кафедри економіки
Вінницького національного аграрного університету,
кандидат економічних наук

ПЕРСПЕКТИВИ ЗБІЛЬШЕННЯ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АПК УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Сучасні умови, що склались у світовому економічному просторі, дають можливість по новому поглянути на можливості експортного потенціалу української економіки. В умовах глобалізації створюються нові, до цього не можливі і такі, що раніше не передбачались, варіанти збільшення експорту української продукції, в першу чергу – основної продукції українського експорту – продукції галузі сільського господарства.

На сьогодні питання експортного потенціалу широко аналізувались вітчизняними вченими. Зокрема в науковій літературі останнього часу (із врахуванням усіх крайніх економічних трендів) проаналізовано саму економічну сутність експортного потенціалу, його інституціональні аспекти та основні шляхи росту. Зокрема в роботах І.Г. Крилова та Ю.І. Гураль [1, с.122] вказані основні вектори збільшення експорту зернових, в роботі О.М. Варченко [2, с.17] – основні напрямки збільшення експорту олійних сільськогосподарських культур.

Глобалізація несе одночасні вигоди і загрози усім країнам, що входять у цей процес. І на думку багатьох провідних глобалістів, що раніше країна, як економічний суб'єкт, приєднується до цього загальносвітового тренду, то більше вигід у вигляді різноманітних економічних переваг (наприклад, у вигляді можливостей отримання квот в світовій організації торгівлі), які вона потенційно може отримати. Глобалізація – багатоаспектне явище, і на країну, що стає на цей шлях, очікують різноманітні виклики. Зокрема можна виділити такий чинник глобалізації, що має безпосередній вплив на економіку країни, як «політичний» – політичні процеси, що мають місце в кожній країні, можуть вплинути на отримання нею економічних вигод в експортній діяльності – як «позитивних», так і «негативних». Щодо України – то спочатку політична «багатовекторність» не дозволила Україні вступити в СОТ «вчасно», а потім підписання економічного пакету угод «Про асоціацію між Україною та ЕС» спрямувало вектор економічних інтересів окремих виробників сільськогосподарської продукції винятково в бік експорту в Європейський Союз, що в кінцевому результаті призвело до домінування в експортному балансі України сільськогосподарської продукції, але не в зовсім вигідному для державного експортного потенціалу варіанті – зокрема в тотальній домінації «квотованої» в ЕС продукції – олійних, зернових, курятини і тощо. Це, в свою чергу, має певний негативний вплив на виробництво сільськогосподарської продукції і продукції АПК у самій Україні, зокрема в її дисбалансованості перевиробництва одних видів культур з одночасним занепадом інших, що є не менш важливими в технологічному аспекті (зокрема аспекті сівозмін).

З цього погляду варто проаналізувати можливості диверсифікації експорту, в першу чергу – аграрного.

Сама сутність і складність процесу глобалізації полягає в його багатогранності. З одного боку – темпи економічного зростання «бідних» країн можуть локально перевищувати темпи економічного зростання «багатих» країн, але з іншої – за самою природою цих процесів – ці «бідні» країни ніколи не наздоженуть «багаті» в основній своїй масі (хоча винятки можливі). Проте вказана причина жодним чином не забороняє будувати політику підвищення експортного потенціалу АПК України з погляду орієнтації на інші ринки збуту.

Першочерговим орієнтиром у цьому питанні повинні стати країни Субхарської Африки (країни, що розташовані на південь від пустелі Сахара). Як показують останні статистичні показники, що проаналізовані нами – темпи економічного зростання цих країн суттєво зростають останнім часом, наприклад : Ефіопії за останній рік – 8,8%, Кот-д’Івуар – 6,8%, Руанда – 6,1%, Уганда – 6,0%. Ці відносно високі показники пояснюються досить прозаїчно – «експортом «брудних» технологій» в ці країни з боку «розвинутих» країн. Загальне зростання ВВП у цих країнах, а також стабільний «випереджаючий» темп економічного зростання призводить до цікавого результату – стабільного приросту населення в цих країнах. Зокрема, нові дослідження «The 2019 Revision of World Population Prospects» проведені під егідою ООН показують перспективні дані – у найнаселенішій Нігерії 1960 року проживало 41,5 млн осіб (в Україні тоді було 42,5 млн), проте 2015-го їхня кількість перевищила 185 млн і вже 2030-го, за прогнозами ООН, зросте до 262 млн. Водночас в Ефіопії очікується 138 млн, ще 120 млн – у Демократичній Республіці Конго (зараз 78 млн), 83 млн осіб прогнозується в Танзанії (зараз 53,5 млн), по 60 – 65 млн – у ПАР, Уганді та Кенії [1].

При цьому темпи економічного зростання цих країн та темпи приросту їх населення ніяк не зіставні із темпами росту виробництва продовольчої продукції в них.

Найважливішим фактором у питанні збільшення експортного потенціалу України, як показують наші розрахунки (із врахуванням сучасних цін на продовольчу продукцію в країнах Субхарської Африки та обов’язковою перспективою їх зростання) є можливість покриття маржі й більша вигода для України в кількох аспектах:

- можливість постачання не сировинної, а продовольчої продукції;
- постійне перспективне збільшення ринку;
- за умов розвитку власного торговельного флоту – можливість залучення до експорту інших галузей господарства.

В умовах глобалізації варіантом збільшення експортного потенціалу України є експорт несировинної продовольчої продукції до країн Субхарської Африки, що стрімко розвиваються. Ця диверсифікація уможливить зменшення залежності від квот СОТ в ЕС, збільшення ВВП, у т.ч. і з продукцією із більшою доданою вартістю, та розвиток супутніх галузей економіки, зокрема, транспортних мереж.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Крилова І.Г., Гураль Ю.І. Експортні можливості України в зерновиробництві. *Modern Economics*. 2018. Вип. 12. С. 120-125.
2. Варченко О. М. Організаційно-економічні засади формування експортного потенціалу олійних культур в Україні. *Економічний дискурс*. 2018. Вип. 4. С. 16-24.

3. World Population Prospects 2019 - DESA / POPULATION DIVISION. URL : <https://population.un.org/wpp/>

Коляденко Світлана Василівна,

*завідувач кафедри комп'ютерних наук та економічної кібернетики
Вінницького національного аграрного університету,
доктор економічних наук, професор*

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛКИ ПРОЦЕСІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ДЛЯ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ

Розвиток суспільства різних частин земної кулі відбувається за різними напрямками та сценаріями, які людина ж і створює для себе. Сучасний етап такого становлення характеризується розвитком процесів глобалізації, що не дивно для розквіту в усьому світовому просторі інтенсивних технологій, інформатизації, цифровізації тощо. Не залишається осторонь і одна з ключових галузей розвитку суспільних відносин – сільське господарство, а за ним – весь агропромисловий комплекс та розвиток власне сільських територій.

Глобалізація – це історично невідворотний процес інтеграції локальних і регіональних ринків – товарів, праці, капіталу. Відомо, що основними рисами глобалізації є мобільність капіталу, міжнародна торгівля, міграція робочої сили, посилення інформаційної складової та ін. Для України в цілому і сільського господарства зокрема як елемент глобалізації характерний другий тип (який історично був першим) – міжнародна торгівля. Приплив іноземного капіталу поки що незначний. Хоча останнім часом для села вагомий інший (третій) чинник глобалізації – виїзд сільських мешканців, переважно нелегально, на заробітки за кордон [1, с.8], котрий є не вивченим на сьогодні тією мірою, якої вимагає економічне вчення.

Не можна не зазначити, що найменш поінформованою, але найбільш зацікавленою є верства селян [2, с.115]. Найінертнішою частиною населення будь-якої країни завжди було населення сільських територій, до певного часу сільські мешканці максимально затримуються на своїх «насиджених» місцях і не готові змінювати місце свого проживання ні тимчасово, ні назавжди. Проте є процеси, котрі можуть підштовхнути їх для зміни спочатку місця своєї роботи, а потім і місця проживання. Одним з найвідчутніших з таких факторів є глобалізація, котра все глибше проникає і у сферу власне сільського господарства, сільських територій і у агропромисловий комплекс. Витіснення некваліфікованої робочої сили з аграрного виробництва

сучасними високотехнологічними машинами призвело до вивільнення її, а значить – пошуку роботи за межами свого населеного пункту (часто з виїздом за межі країни).

Постає питання: такий рух робочої сили – позитивний чи негативний фактор. Зрозуміло, однозначної відповіді нема для конкретного населеного пункту та родини селянина, який виїжджає, – негативний (позитивним він буде при умові доброго працевлаштування та, як наслідок, надсилання коштів родині, котра буде використовувати їх у цьому ж населеному пункті), позитивним можна вважати його як фактор, що людина, працюючи в іншому місці, здобуватиме досвід, навички, первинний капітал для заснування своєї власної справи при поверненні у свій населений пункт чи принаймні у свою країну.

Якщо ж вивчати вплив цього чинника на сільське господарство, а разом з ним на АПК України, важливо виділити низку факторів, які обов’язково вплинуть на суспільний розвиток села: безперечно, кількість людей не повернеться додому, залишивши родину та підтримуючи її матеріально, частина – забере родичів в місце, де працює сам; інша частина людей, отримавши досвід, навички, вивчивши нові технології та способи застосування їх в сільському господарстві чи сільських територіях, можуть використати в Україні.

Для цього в країні до того часу мають відбутися зміни у формах розвитку АПК: змінене законодавство, чітко розподілені функції держави та територіальних громад; відведені території для вирощування інтенсивних сільськогосподарських культур (зернові, ріпак, соняшник, кукурудза тощо, для яких потрібні великі території, суттєві капіталовкладення і невелика кількість працюючих) і для ведення фермерських господарств, де потрібні нові технології, робочі руки, відпрацьовані способи та шляхи реалізації готової та переробленої продукції (в основному це садівництво, виноградарство, овочівництво, баштанництво, картоплярство тощо).

Надзвичайно важливою є ще одна галузь сільського господарства – тваринництво, яке занепадає в сьогоднішніх умовах як у великотоварному виробництві, у фермерських господарствах, так і в підсобних господарствах селян. Законодавча ініціатива та досвід селян, отриманий в інших (в основному розвинутих) країнах, дасть змогу використати, на перший погляд, недоліки глобалізаційних процесів у нашій країні та перетворити їх у переваги для розвитку АПК України.

Вивчення світового досвіду, новітніх технологій, особистих зв’язків під час вимушеного (добре було б тимчасового) пошуку роботи сільськими жителями в інших країнах дасть можливість застосовувати все це у своїй країні, своїх територіальних громадах для розвитку соціальної, економічної, екологічної та інших сфер, як в удосконаленні ведення сільського господарства,

переробки вирощеної в ньому продукції, інфраструктурі, туризмі (сільському, зеленому), а як наслідок – розвиток своїх територіальних громад та підвищення добробуту сільських мешканців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лопатинський Ю. М. Вплив глобалізаційних процесів на розвиток вітчизняного аграрного сектора. URL : http://zbirnik.bukuniver.edu.ua/issue_articles/4.pdf
2. Дяченко О. Соціально-економічний розвиток аграрного сектору України в контексті вибору зовнішньоекономічних стратегій. URL : http://iepjournals.com/journals/5/2006_2_Dyachenko_ukr.pdf

Комар Юрій Миколайович,

*професор кафедри менеджменту виробничої та невиробничої сфери
Донецького державного університету управління,
доктор наук з державного управління, професор,*

Дубас Ростислав Григорович,

*завідувач кафедри менеджменту
Інституту економіки та менеджменту університету «Україна»,
доктор економічних наук, доцент*

СТВОРЕННЯ КОНЦЕПТУАЛЬНОЇ ДЕСЯТКОВОЇ МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ФОРМУВАННЯ ПОВНОЦІННОГО ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ

Повноцінне здоров'я людини (ПЗЛ) – це універсальна повноцінна система ієрархічного типу у складі п'яти рівнів, десяти видів і п'ятдесяти загальнолюдських елементів ПЗЛ, яка призначена для використання в будь-якому суспільному середовищі. Тому основу формування ПЗЛ складає взаємодія комплексу різнорівневих п'ятиелементних повноцінних утворень різної природи, з унікальними властивостями, які характеризують ПЗЛ як сучасну загальнолюдську повноцінну оздоровчу систему вищого ієрархічного рівня.

Для обґрунтування ПЗЛ в форматі Фундаментальної десятикової моделі повноцінного соціального управління життєдіяльністю українського суспільства [1] сформована Концептуальна десятикова модель управління процесом створення повноцінним здоров'я людини (рис. 1.).

На рис. 1 показано, що в Концептуальній десятиковій моделі управління ПЗЛ процес проходить послідовно зліва направо в чотири стадії: ініціація, фундамент, реалізація, результат – і закінчується матеріалізацією ПЗЛ.

Для реалізації першої стадії – ініціація управління створенням ПЗЛ – слід враховувати, що ініціатором і суб'єктом управління є людина, яка призводить первинний управлінський вплив на взаємозв'язані категорії «ініціація» і «управління» для подальшого цілеспрямованого руху процесу і виконання наступних стадій управління.

Для реалізації другої стадії – фундамент управління створенням ПЗЛ – слід враховувати, що людина призводить вплив на взаємозв'язані категорії «управління» й «інформація», які мають однакову повноцінну троїсту внутрішню структуру і складаються з десяти букв. Внаслідок однакових унікальних властивостей ці дві категорії є фундаментальною основою для створення ПЗЛ.

Для виконання третьої стадії – реалізація процесу формування ПЗЛ – слід враховувати, що людина призводить вплив на взаємозв'язані категорії «управління» і «процес», який включає три етапи: *початок, середина, закінчення* і відповідно до кількості букв в категорії «управління» складається з десяти структурних елементів. На цій стадії людина проводить реалізацію Концептуальної десяткової моделі управління формування ПЗЛ, в якій процес управління відповідним чином розподілений на 10 структурних елементів, з виділенням трьох етапів: *початок* – два повноцінні елементи:

У1 – п'ять пальців на верхніх і нижніх кінцівках людини: 1.1. Мізинець; 1.2. Безіменний; 1.3. Середній; 1.4. Вказівний; 1.5. Великий.

П2 – п'ять частин тіла людини: 2.1. Кінцівки; 2.2. Статевий орган; 2.3. Тулуб; 2.4. Шия; 2.5. Голова. Зазначені елементи є у кожної людини, незалежно від її віку, статі, національності тощо. Це дозволяє покласти її в основу формування загальнолюдської фізичної повноцінної системи здоров'я людини у складі п'яти елементів.

Середина – шість повноцінних елементів:

Р3 – п'ять видів їжі тваринного походження: 3.1. Молоко і молочні продукти; 3.2. Яйця і продукти із яєць; 3.3. Жири тваринні; 3.4. М'ясо і м'ясопродукти; 3.5. Риба і рибопродукти.

А4 – п'ять видів їжі рослинного походження: 4.1. Гриби різні; 4.2. Цукор і цукристі продукти; 4.3. Жири рослинні; 4.4. Овочі, фрукти, зелень; 4.5. Хліб, зернові продукти. Це дозволяє покласти їх в основу формування загальнолюдської фізіологічної повноцінної системи здоров'я людини у складі п'яти елементів.

В5 – п'ять засобів здобуття грошей. 5.1. Заробити; 5.2. Відібрати (вкрасти або пограбувати) 5.3. Попросити; 5.4. Запозичити; 5.5. Підробити.

Л6 – п'ять функцій грошей: 6.1. Накопичення; 6.2. Обіг; 6.3. Обмін; 6.4. Обман; (який, як правило, відбувається в процесі обміну) 6.5. Платіж. Це дозволяє покласти їх в основу формування загальнолюдської фінансової повноцінної системи здоров'я людини у складі п'яти елементів.

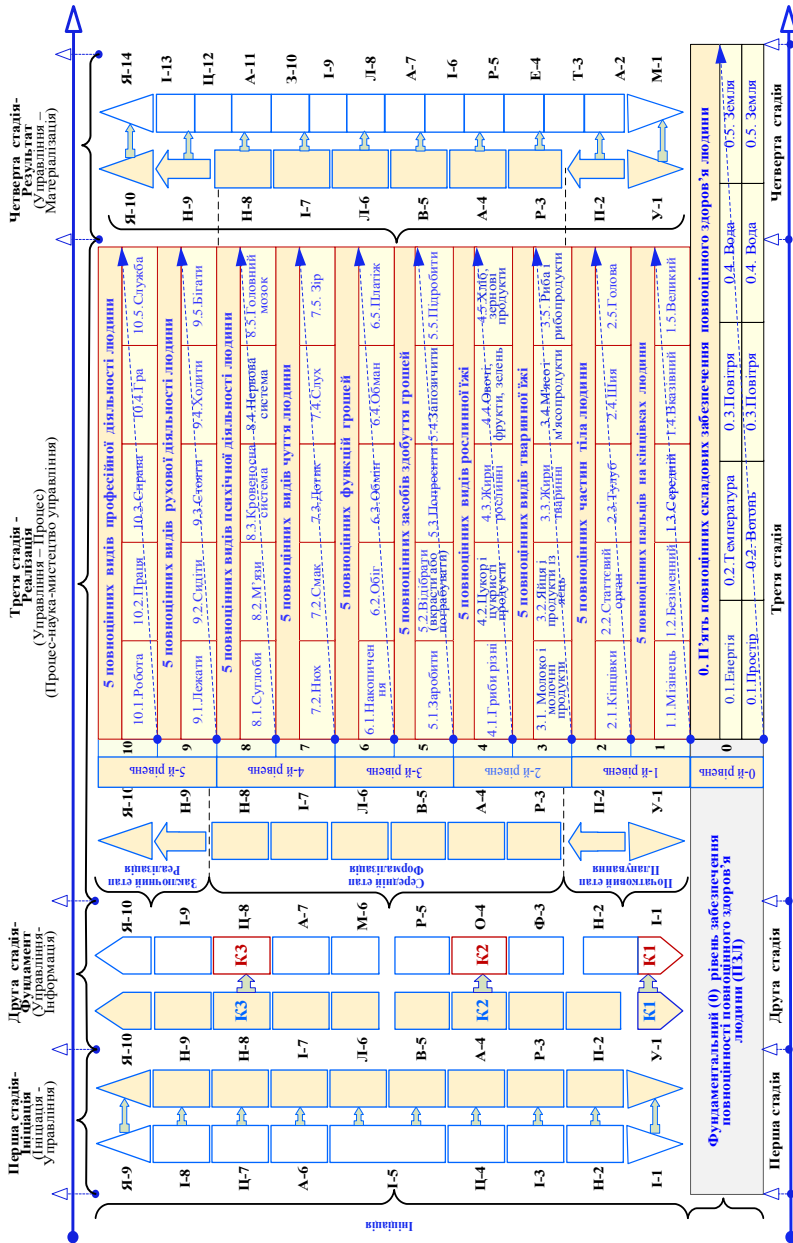

Рис.1. Концептуальна десяткова модель управління процесом формування повноцінного здоров'я людини

17 – п'ять видів органів чуття людини. 7.1. Нюх; 7.2. Смак; 7.3. Дотик; 7.4. Слух; 7.5. Зір;

Н8 – п'ять систем забезпечення психічної діяльності людини: 8.1. Суглоби; 8.2. М'язи; 8.3. Кровеносна система; 8.4. Нервова система; 8.5. Головний мозок. Це дозволяє покласти їх в основу формування загально-людської психодіяльнісної повноцінної системи здоров'я людини у складі п'яти елементів.

Закінчення – два повноцінні елементи:

Н9 – п'ять видів рухової діяльності людини: 9.1. Лежати; 9.2. Сидіти; 9.3. Стояти; 9.4. Ходити; 9.5. Бігати.

Я10 – п'ять видів професійної діяльності людини: 10.1. Робота; 10.2. Праця; 10.3. Справа; 10.4. Гра; 10.5. Служба. Це дозволяє покласти їх в основу формування загальнолюдської професійно-діяльнісної повноцінної системи здоров'я людини у складі п'яти елементів.

Для реалізації четвертої стадії – результат управління формуванням ПЗЛ – слід враховувати, що людина призводить вплив на взаємозв'язані категорії «управління» і «матеріалізація», для досягнення результату, шляхом перетворення інформаційних ресурсів у матеріальний ресурс, тобто відбувається матеріалізація ПЗЛ.

На рис. 1 показано, що основою Концептуальної десяткової моделі управління процесом формування ПЗЛ є фундаментальний – 0 рівень, який утворюють два підрівні п'ятиелементних повноцінних складових забезпечення ПЗН: 0.1. Простір; 0.2. Вогонь; 0.3. Повітря; 04. Вода; 05 Земля. Другий підрівень: 0.1. Енергія; 0.2. Температура; 0.3. Повітря; 04. Вода; 05. Земля. Вони в сукупності забезпечують життєдіяльність будь-якої людини на планеті Земля.

В основу формування Концептуальної десяткової моделі управління процесом створення ПЗЛ покладено три фундаментальні наукові принципи: повноцінності, благополуччя й ієрархічності. Також задіяна низка основних наукових принципів: 1. Послідовності; 2. Процесуальності; 3. Атрибутивності 4. Цілепокладання; 5. Вітальності; 6. Керованості; 7. Зворотного зв'язку.

Концептуальна десяткова модель управління процесом формування ПЗЛ – це повноцінна вітальна модель управління ієрархічного типу у складі чотирьох повноцінних стадій і десяти повноцінних структурних елементів управління, які в сукупності забезпечують трійстий управлінський вплив на загальнолюдські п'ятиелементні процеси ПЗЛ для повноцінного управління здоров'ям людини в умовах будь-якого суспільного середовища.

Такі унікальні властивості моделі характеризують її як сучасну загально-людську систему повноцінного управління здоров'ям людини вищого ієрархічного рівня. Це обумовлює необхідність повсякчасного використання моделі в основних сферах життєдіяльності людини для повноцінного

управління її здоров'ям в умовах будь-якого суспільного середовища, зокрема українського суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Черниш О. І., Комар Ю. М., Чернишов О. Ю., Комар В. Ю. Науково-практичні засади формування фундаментальної і концептуальних десяткових моделей повноцінного соціального управління життєдіяльністю українського суспільства // *Науковий журнал «Менеджер. Вісник Донецького державного університету управління»*: м. Маріуполь. №1. (82) 2019. С. 92 – 109.

Коркушко Олег Никодимович,

*доцент кафедри обліку і оподаткування
Подільського спеціального навчально-реабілітаційного
соціально-економічного коледжу,
кандидат економічних наук, доцент*

ОСОБЛИВОСТІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Кожен житель села чи міста має право на сучасну медицину й освіту, доступні та якісні адміністративні, комунальні, соціальні послуги, гарні дороги, чисті й освітлені вулиці. Але люди можуть впливати на якість цих послуг лише тоді, коли відповідальні за їх надання знаходяться близько. Найближчою до людей владою є органи місцевого самоврядування: сільські, селищні міські ради та їхні виконкоми. Отже, саме вони повинні мати широкі повноваження і достатньо коштів, щоб бути спроможними вирішувати всі місцеві питання й нести за це відповідальність.

Для цього в Україні відбувається децентралізація – передача повноважень та фінансів від державної влади якнайближче до людей – органам місцевого самоврядування [1].

Потреба децентралізації державного управління в Україні стоїть на порядку денному з перших років виникнення української державності. У вересні 1997 року Верховна Рада України ратифікувала Європейську хартію місцевого самоврядування, задекларувавши відданість європейським стандартам управління. Відтак різними урядами було зроблено декілька спроб провести необхідні реформи, але в силу різних причин вони не увінчалися успіхом. Втілення в життя системних змін почалося відразу після зіткнень на Майдані і зміни уряду на початку 2014 року. 1 квітня 2014 року Кабінетом Міністрів України було прийнято Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади.

Чого вдалося досягти за понад чотири роки реформи? Які надії, очікування і страхи пов'язують з нею українці? Які елементи потребують пильнішої уваги суспільства і держави?

Основне завдання реформи – створити умови для розвитку громад та наблизити послуги до людей шляхом формування заможних громад, передачі більшої частини повноважень на базовий рівень управління та чіткого розмежування функцій між рівнями управління, а також гарантувати належне ресурсне забезпечення місцевого самоврядування.

На першому етапі втілення реформи (до кінця 2014 року) Концепція передбачала: внесення необхідних змін до Конституції України; створення законодавчої бази для об'єднання громад; врегулювання нового адміністративно-територіального устрою; надання фінансової підтримки щойно створеним громадам, чітке розмежування їх власних і делегованих повноважень; створення необхідних матеріальних, фінансових і організаційних умов для виконання цих повноважень.

На другому етапі (2015 – 2017 роки) планувалося уніфікувати стандарти надання послуг, реорганізувати місцеву владу на новій територіальній основі, провести вибори та ін.

За результатами реформи територіального устрою в Україні має бути сформовано три рівня місцевого самоврядування: область (або регіон), район і громада, що складається з декількох об'єднаних населених пунктів. На рівень громади мають бути передані повноваження згідно з її компетенцією за принципом субсидіарності. Серед них початкова і середня освіта, первинна медицина, житлово-комунальне господарство, будівництво, місцеві дороги, інфраструктура. Повноваження між трьома рівнями місцевого самоврядування мають бути чітко розмежовані. Виконавча влада перейде від місцевих адміністрацій до виконавчих комітетів місцевих рад, коли адміністративний контроль у рамках, окреслених Європейською хартією місцевого самоврядування, ляже на плечі префектів, які замінять глав обласних державних адміністрацій [2, с. 93].

Від самого початку реформа вийшла за часові рамки, визначені планом її втілення.

На сьогодні в результаті децентралізації спостерігається поживлення економічної активності на місцевому рівні, створення робочих місць, раніше непритаманних сільській місцевості, спостерігається підвищення якості послуг, що надаються на рівні громади тощо. Водночас процес децентралізації, об'єднання громад супроводжують чисельні ризики і виклики, які необхідно враховувати для успішної реалізації реформи. Основні з них подані нижче.

Розрив між громадами: у процесі втілення реформи виникає ризик соціально-економічної диференціації на заможні і бідніші громади.

Кваліфікація: брак кваліфікації в процесі підготовки управлінців базового рівня заважає їм скористатися новими можливостями і перевагами адміністрування ресурсів.

Корупція в місцевих органах влади: цей ризик актуалізується і в контексті незавершеної земельної реформи, можливості переміщення закупівель на рівень місцевої влади.

Неефективний нагляд: неефективна або відсутня система належного нагляду і контролю над органами місцевого самоврядування в питаннях законності їхньої діяльності та неефективна судова і правоохоронна система також можуть негативно вплинути на реформу децентралізації та формують ризики її дискредитації в очах громади.

Нечітко визначене коло повноважень: залежно від політичної ситуації також існує ризик прийняття місцевими органами влади рішень, що не збігаються з їх компетенцією (питання безпеки, мовна політика держави, європейська інтеграція), за відсутності належного контролю з боку центральних органів влади, правоохоронних структур.

Недосконале і нестабільне законодавство: постійна зміна правил у процесі втілення реформи підсилює вже існуюче відчуття недовіри громадян до держави.

Посилення політичних монополій і криміналізація: існує ризик втрати контролю з боку виборців за діяльністю місцевої влади, обраної в об'єднаних громадах, посилення політичних монополій, котрі контролюють ресурси в громадах, що особливо актуально на тлі замороження земельної реформи [2, с.95].

Однак, незважаючи на побоювання негативних наслідків процесу децентралізації, очікується, що поточний рік стане ключовим у питанні формування базового рівня місцевого самоврядування: до кінця року більшість існуючих малочисельних місцевих рад можуть об'єднатися, а отже, стати спроможними перебрати на себе більшість повноважень, належним чином використовувати ресурси і нести відповідальність за свої дії чи бездіяльність перед людьми та державою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Децентралізація : урядовий портал. URL : <https://decentralization.gov.ua> (дата звернення: 19.09.2019).
2. Коркушко О. Н., Кушнір Л. А. Децентралізація в Україні: наслідки та перспективи. Східна Європа: економіка, бізнес та управління: електронне наукове фахове видання. Дніпро, 2019. Випуск 3 (20). С.91-96.

Корюгін Андрій Валерійович,

доцент кафедри менеджменту,

фінансів, банківської справи та страхування

Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова,

кандидат економічних наук, доцент

ВПРОВАДЖЕННЯ КОМПЛЕКСНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПОСЛУГ НА ПІДПРИЄМСТВІ

За системного підходу управління якістю надання послуг здійснюється в цілісній сукупності підсистем менеджменту, елементів та виявленні різноманітних зв'язків і властивостей між ними і зовнішнім середовищем. Система, як зазначає М. Мескон, є «певною цілісністю, яка складається із взаємозалежних частин, кожна з яких вносить свій вклад в характеристику цілого» [2, с. 332].

Система якості за формою – це система документації, в якій встановлені загальні принципи забезпечення якості, вимоги до діяльності та відповідальності кожного співробітника у сфері якості; умови дотримання заданих параметрів кожного процесу і характеристик кожного об'єкта; методики контролю, обробки та аналізу інформації про якість; програми навчання персоналу в сфері якості та інше [1, с. 436]. Сучасним підходом є комплексне управління якістю (КСУЯ) продукції/надання послуг, тобто встановлення, забезпечення і підтримку необхідного рівня якості продукції/надання послуг на всіх стадіях життєвого циклу. Структура комплексної системи управління якістю включає в себе всі підрозділи і служби підприємства, що беруть участь в управлінні й виробництві продукції/формуванні та наданні послуг [3].

Поліпшення якості наданих послуг забезпечує підвищення конкурентоспроможності. Впровадження комплексної системи управління якістю надання послуг є нагальною потребою для МКП «Хмельницькводоканал», оскільки незадоволеність як споживачів їх послуг, так і самих працівників підприємства щороку зростає. Тому розроблено алгоритм щодо впровадження комплексної системи управління якістю на досліджуваному підприємстві (рис.1).

Розглянемо етапи цього процесу детальніше:

1. Підготовка. Підготовку до впровадження КСУЯ на підприємстві організовує директор та керівники підрозділів МКП «Хмельницькводоканал». Варто сформувати керівний комітет і робочу групу. У керівний комітет необхідно включити представника вищого керівництва та керівників підрозділів підприємства. У робочу групу повинні входити ті працівники підприємства, що будуть займатися документуванням різних процесів і модернізацією

різних елементів системи якості; це повинні бути особи, які відповідають за подібні процеси. Поліпшити результативність і ефективність системи управління якістю можна, тільки зосередивши увагу на потребах і очікуваннях кожного співробітника. Це потрібно для того, щоб особисті завдання кожного працівника збігалися із завданнями та місією підприємства. Головною умовою успішності такої стратегії служить відкритість і довірчість у відносинах між вищим керівництвом і співробітниками.

Рис. 1 Алгоритм впровадження комплексної системи управління якістю на МКП «Хмельницькводоканал»

Примітка. Складено автором.

2. Навчання персоналу. Необхідно організувати навчання для співробітників, що беруть участь у розробці КСУЯ. Навчання управлінню якістю обов'язково повинно починатися з вищого керівництва підприємства, оскільки саме воно приймає стратегічне рішення про необхідність розробки КСУЯ. Найбільший ефект досягається, якщо навчання проходить перевірку зверху вниз: керівники підприємства – керівники структурних

підрозділів – співробітники. Впровадження КСУЯ припускає, що кожен співробітник підприємства повинний нести відповідальність за результати своєї праці.

3. Визначення завдань. На цьому етапі визначаються стратегія й завдання в сфері якості на основі аналізу місії підприємства (філософії його існування, стратегічної мети, принципового призначення, у силу яких воно відрізняється від інших підприємств цієї галузі і в рамках яких визначає характер своїх дій) і бачення подальшого розвитку і функціонування підприємства (яке можна визначити як інтегральне представлення вищого керівництва про стан і можливості бізнесу щодо довгострокової діяльності підприємства).

4. Самооцінка на підприємстві. Варто використовувати критичний самоаналіз на підприємстві разом з бенчмаркінгом (порівняння з аналогічними установами) як необхідний інструмент управління. При цьому основну увагу рекомендується звертати на пошук причин недоліків і прорахунків у роботі.

Необхідно критично проаналізувати діючі процеси і процедури, незалежно від того, документовані вони чи ні, а також сформовану діяльність в сфері якості, і порівняти результати з вимогами та стандартами діяльності. Головне тут – оцінити процес поліпшення роботи, як основну характеристику ефективності КСУЯ.

5. Ідентифікація процесів. Для досягнення бажаних результатів сукупність всіх процесів на підприємстві повинна мати чітку, взаємопов'язану та раціонально організовану структуру. При побудові ефективної структури процесів необхідно ґрунтуватись на безперервному покращенні основних видів діяльності (виробництво, збут, інноваційна діяльність, надання послуг), а також комерціалізації інновацій, освоєнні нових технологій, партнерській взаємодії у спільному створенні новітньої продукції/послуг.

6. Розробка плану усунення невідповідностей. Необхідно визначити заходи виконавців і ресурси, які потрібні для усунення невідповідностей, виявлених на етапі 4, встановити відповідальність і розробити календарний план виконання необхідних робіт. Також необхідно розробити процеси, ідентифіковані на етапі 5, переглянути існуючі процедури, де це необхідно, і підготувати документацію КСУЯ.

7. Впровадження КСУЯ. Цей етап повинен включати такі дії:

- затвердження структури служби керування якістю;
- впровадження в дію розробленої документації;
- поширення документації КСУЯ серед користувачів;
- проведення ознайомлювальних занять у підрозділах для інформування співробітників про нові вимоги;
- проведення внутрішніх аудитів і самооцінки на підприємстві;
- реалізація коригувальних і попереджувальних дій;
- проведення навчання і підготовки компетентного персоналу.

Таким чином, нами було наведено алгоритм щодо створення дієвої комплексної системи управління якістю послуг на МКП «Хмельницькводоканал». Впровадження цієї системи дозволить підприємству не тільки зберегти свої позиції, але і вийти на якісно новий рівень обслуговування споживачів, що позитивно відзначиться на іміджі підприємства та підвищить його прибутковість.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Економіка і підприємництво, менеджмент / С.М. Рогач, Т.А. Гуцул, В.А. Ткачук [та ін.]. К. : ЦП «Компринт», 2015. 714 с.
2. Мескон М.Х. Основы менеджмента / М.Х. Мескон, М.Альберт, Ф. Хедуори. 3-е изд., испр. и доп.; пер. с англ. М. : ООО И.Д. Вильямс, 2008. 672 с.

Крушинська Алла Вікторівна,

*старший викладач кафедри менеджменту, фінансів,
банківської справи та страхування
Хмельницького університету управління та права
імені Леоніда Юзькова*

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСУВАННЯ ТУРИСТИЧНИХ ОБ'ЄКТІВ

У сучасних нестабільних економічних умовах доцільним є активізація потенціалу галузей, які мають відносно невисокий термін окупності інвестованого капіталу та належать до швидко прогресуючих сфер світового господарства, зокрема туристичної. Але фінансове забезпечення цієї галузі впродовж багатьох років залишається на вкрай низькому рівні. Зважаючи на це, актуальним є дослідження особливостей та джерел фінансування туризму, а також формування пропозицій щодо їх диверсифікації.

Механізм функціонування туристичної галузі має низку специфічних ознак. Так, існує потреба пріоритетного фінансування суміжних галузей (готельна, ресторанна, індустрія розваг, транспорт, тощо). При цьому результатами фінансування користуються місцеві жителі. Проаналізувавши джерела фінансування туристичної галузі у виокремлених нами на основі кластерного аналізу, таких туристичних центрах, як: Кам'янець-Подільський, Луцьк, Біла Церква, Мукачево, Умань, – можна зробити такі висновки.

Однією з проблем фінансування історико-культурної спадщини є невизначеність форми власності (для окремих об'єктів) та джерел фінансування. Тобто об'єкти, що мають статус державних та національних

історико-архітектурних заповідників, мали б фінансуватися з державного бюджету, проте кошти на їх фінансування практично не закладаються, водночас органи місцевого самоврядування не поспішають фінансувати об'єкти державної форми власності. У результаті туристичні об'єкти залишаються без фінансування і до них повертаються тільки при реальній загрозі руйнації. Наприклад, майно НІАЗ «Кам'янець» лише у 2004 році після підписання Постанови Кабінету Міністрів України було передано від спільної власності територіальних громад Хмельницької області в державну власність з відповідним фінансуванням Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України. Проте з 2008 року заповідник не отримував коштів з Державного бюджету незважаючи на відповідне доручення Президента України Кабінету Міністрів України в 2011 р., тоді як аналогічний за своєю атракційністю Державний історико-культурний заповідник у м. Луцьку відповідно до Розпорядження № 499 голови Волинської ОДА від 28 листопада 2014 року є державною власністю і перебуває у сфері управління Волинської облдержадміністрації. Але Національний дендрологічний парк «Софіївка» (м. Умань) є державною бюджетною науковою, що заснована на державній власності та перебуває у віданні вже Національної академії наук України. Аналогічно Державний дендрологічний парк «Олександрія» (Біла Церква) підпорядковується НАН України. Парки входять до складу природно-заповідного фонду України й охороняються як національне надбання. Хоча всі ці об'єкти за обсягом туристичних потоків, специфікою відвідувачів та соціально-економічною роллю для міста є схожими, вони передбачають різні підходи під час здійснення бюджетних витратків.

В українській практиці були непоодинокі випадки, коли саме через невідзначеність форми власності, а відповідно і джерела фінансування, окремі туристичні об'єкти, зокрема замкові комплекси, не передавались у концесію (Свірзький замок, замок у Старому Селі), або, що гірше, руйнувались як Тараканівський форт, який лише нещодавно переданий з балансу військового відомства на баланс територіальної громади. Фактично унеможлиблює аналіз джерел фінансування та обсягу витратків той факт, що туризм не виокремлюється як бюджетна стаття і витатки на туристичні об'єкти необхідно відшукувати серед витратків на культуру, комунальне господарство, архітектуру, містобудування тощо. А ті кошти, які виділяються є мізерними і не покривають навіть мінімальних потреб у фінансуванні. Фактично за останні 10 років існувала лише одна програма державного інвестиційного проекту «Комплексна реставрація і пристосування ансамблю Жовківського замку», але роботи були спрямовані лише на усунення аварійного стану конструкції. Що ж до вирішення проблем туристичних об'єктів за рахунок приватних інвестицій, то, по-перше, аналіз інвестиційних надходжень та

джерел фінансування приватними інвесторами туризму також ускладнений тим фактом, що туризм не належить до основних видів діяльності та не відображаються відповідно й обсяги фінансування: по-друге, досі немає жодного дієвого механізму, щоб зацікавив інвестора фінансувати об'єкти державної власності, які, до речі, згідно із законодавством не підлягають приватизації.

Ще однією проблемою є те, що відповідно до статті 7 Бюджетного Кодексу України одним з принципів бюджетної системи України є принцип самостійності, що забезпечується правом відповідних органів державної влади визначати напрями використання бюджетних коштів самостійно та гарантується власними й закріпленими на стабільній основі загальнодержавними доходами. Так, фактично фінансування розвитку туристичних об'єктів міст перекладається з державного рівня на місцевий. У переліку інвестиційних проектів, що реалізуються за кредити, залучені державою або під державні гарантії (без МФО) туристичні об'єкти теж відсутні, а у стратегічних документах [3] фінансування на реставрацію історико-культурних цінностей також не передбачене.

Аналізуючи проблеми міст з туристичним потенціалом, можна стверджувати, що існує низка значних недоліків при залученні інвестицій у туристичний сектор і на місцевому рівні. Насамперед, відсутні чіткі програми залучення інвестицій в економіку міста. З досліджуваних нами міст інвестиційні пропозиції наявні у містах Кам'янець-Подільському та Умані. При цьому у першому інвестиційна пропозиція датована 2013 роком та містить застарілі дані й розрахунки, що, безумовно, не є об'єктом зацікавленості інвестора [2]. На нашу думку, інвестиційні пропозиції Умані: «Створення комунального підприємства «Туристичний центр» і «Ремонт, реконструкція автомобільних доріг м. Умань та доріг, пов'язаних з історичними об'єктами області»[3] – за своєю суттю – є не інвестиційними пропозиціями, оскільки не передбачають жодної прямої вигоди для інвестора, а є потенційними бюджетними видатками. В інших містах інвестиційні пропозиції відсутні як по туристичній, так і по суміжних сферах. Аналізуючи обсяг державних видатків на туристичну сферу можемо стверджувати, що загалом фінансування майже не здійснюється, крім утримання об'єктів туризму, заробітної плати, комунальних платежів тощо. Із фондів розвитку міст видатків на утримання об'єктів туристичної інфраструктури та туристичних атракцій практично не здійснюються, присутні лише поодинокі ремонтні роботи аварійних об'єктів.

Отже, очевидною є недостатність бюджетного фінансування туристичної галузі, тому актуальними для подальших наукових досліджень мають стати питання формування сприятливого бізнес-клімату в туристичних центрах шляхом запровадження мікрокредитування, пільгового кредитування, державного субсидіювання, лізингу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року: Наказ Мінекономрозвитку від 05.03.2019 №346. URL : [http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=6a26e5d5-8d4a-47fa-b4cc-1ed5715c8c27&title=NakazMinekonomrozvitkuVid05-03-2019-346-proZatverdzhenniaPlanuZakhodivZRealizatsiiStrategiiRozvitkuTurizmuTaKurortivNaPeriodDo2026-RokuU2019-Rotsi-\(дата звернення: 17.09.2019\).](http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=6a26e5d5-8d4a-47fa-b4cc-1ed5715c8c27&title=NakazMinekonomrozvitkuVid05-03-2019-346-proZatverdzhenniaPlanuZakhodivZRealizatsiiStrategiiRozvitkuTurizmuTaKurortivNaPeriodDo2026-RokuU2019-Rotsi-(дата звернення: 17.09.2019).)
2. Інвестиційні проекти м.Кам'янець-Подільський. URL : <http://kam-pod.gov.ua/economika/invest-politika/investytsiini-proekty-dfir/> (дата звернення: 18.09.2019).
3. Анкети інвестиційних проектів м. Умань. URL : <http://uman-rada.gov.ua/index.php/ekonomika/investytsiina-polityka/investytsiini-objekty/item/4494-ankety-investytsiinykh-proektiv> (дата звернення: 18.09.2019).

Кудельський Віталій Едуардович,
*доцент кафедри менеджменту, фінансів,
банківської справи та страхування
Хмельницького університету управління та права
імені Леоніда Юзькова,
кандидат економічних наук*

ПОДАТКОВЕ АДМІНІСТРУВАННЯ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

У сучасних умовах розвитку економіки України податки є основним елементом фіскальної політики держави й потужним інструментом регулювання економічної діяльності підприємств.

Забезпечення сприятливого податкового клімату на належному рівні є надзвичайно актуальним питанням у сучасних умовах функціонування України, оскільки створення стабільної податкової системи можливе лише за умови функціонування ефективного адміністрування податків та зборів, яке вплине на основне джерело доходів держави та управління ринковою економікою, адже податки – це основне джерело доходів держави. Фіскальна та стимулююча ефективність податків значною мірою залежить від рішень та діяльності органів контролюючих органів з питань оподаткування, на які покладено завдання забезпечення доходів бюджету. Тобто на податкові важелі акумуляції державних доходів та стимулювання економічної активності досить жорстко накладаються обмеження організаційно – управлінськими аспектами оподаткування – адмініструванням податків.

Питання адміністрування податків широко висвітлюється у наукових працях В. Мельника, В. Андрущенко, А. Крисоватого, В. Луніна, В. Опаріна, В. Федосова, Е. Проскура. Однак дискусійність багатьох теоретичних положень щодо системи адміністрування податків, підвищення її результативності та ефективності вимагає подальшого вирішення цієї проблеми.

Метою написання роботи є дослідження та обґрунтування основних засад функціонування системи адміністрування податків в Україні та її взаємопов'язаних елементів.

Адміністрування податків і зборів є однією з найважливіших ознак держави та необхідною умовою її існування.

Під податковим адмініструванням варто розуміти сукупність норм, методів, засобів і дій, за допомогою яких спеціально уповноважені органи держави здійснюють управлінську діяльність у податковій сфері, спрямовану на контроль за дотриманням законодавства про податки та збори, за правильністю нарахування, повнотою і своєчасністю внесення у відповідні бюджети податків і зборів, а у випадках, передбачених законами України, – за правильністю нарахування, повнотою та своєчасністю надходжень у відповідний бюджет інших обов'язкових платежів та притягнення до відповідальності порушників податкового законодавства.

У процесі адміністрування можна виділити такі напрями робіт: розробка основних положень податкової системи та системи оподаткування, обґрунтування та розробка заходів податкової політики, проведення роз'яснювальної роботи серед платників податків організацію нарахування, сплати податків, узгодження податкових зобов'язань; здійснення контрольно-перевірочної роботи, впровадження заходів відповідальності за порушення у сфері податкового законодавства.

Система адміністрування податків в Україні зобов'язана забезпечити такі умови:

- спрощення процедур подання податкової звітності;
- уніфікацію підходів до застосування терміну, за який можливий перегляд суми податку;
- платники податків, які діють відповідно до податкових консультацій, звільняються від адміністративної відповідальності та нарахування пені, але не від нарахування податку;
- доступ платників до даних податкових органів щодо стану розрахунків;
- скорочення підстав для ініціювання позапланових податкових перевірок.

Структура системи адміністрування податків досить складна. До неї належать різні елементи, що відповідають різноманітності податкових відносин. Структуру системи адміністрування податків відображають взаємопов'язані елементи: інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності контролюючих

органів, організація діяльності контролюючих органів, здійснення контролю контролюючими органами.

Досліджено основні чинники, що впливають на стан, тенденції розвитку та особливості функціонування системи адміністрування податків:

- конкретно-історичні особливості розвитку суспільства, стан гуманізації суспільного життя, роль держави у регулюванні суспільних відносин; панівні у суспільстві настрої, традиції, морально-етичні якості учасників податкових відносин;

- стан політичного процесу, політичної культури і політичної стабільності;

- соціогуманітарні і демографічні чинники; загальний стан розвитку продуктивних сил та виробничих відносин;

- структура й особливості суспільного виробництва;

- рівень доходів юридичних і фізичних осіб, можливості здійснення ними належних заощаджень; управлінська техніка, включно із станом розвитку органів державної податкової служби та їхніми інформаційно-аналітичними можливостями;

- правова система разом з правовою технікою, правовими традиціями, судовими процедурами, правовою культурою, правосвідомістю, корумпованістю, рівнем правового нігілізму;

- стан і особливості розвитку податкових відносин та системи оподаткування;

- стан розвитку техніки і технологій збору, зберігання, обробки й узагальнення інформації про платників, розміри та строки виникнення їхніх податкових зобов'язань.

У результаті дослідження проблематики адміністрування податків можна зробити висновок, що головною метою у сфері оподаткування повинно бути створення умов для економічного зростання за рахунок вивільнення підприємницького потенціалу та сприяння реалізації конкурентних переваг країни. На структурному рівні адміністрування податків має сприяти прискореному оновленню економіки через пришвидшення процесів зростання нових підприємств і галузей та відмирання старих.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році : Закон України від 24.12.2015 № 909-19. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/909-19>.
2. Іванов, Ю. Б. Податковий менеджмент : підручник. К. : Знання, 2018. 328 с.
3. Мельник В. М. До питання формування теоретичних засад адміністрування податків. // *Фінанси України*. 2008. № 9. С. 3-12.

4. Податкова політика України: стан, проблеми та перспективи : монографія / за ред. З. С. Варналія. К. : Знання України, 2008. 675 с. 8. Соколовська А. М. Податкова система держави : теорія і практика становлення монографія. К. : Знання Прес, 2012. 454 с. 9. Соколовська А. М. Основи теорії податків : Навчальний посібник / А. М. Соколовська. К. : Кондор, 2010. 326 с.
5. Проскура Е. П. Методологічні засади податкового адміністрування // *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 10(136). С. 195-201.

Кузьмак Олег Іванович,

*директор Рівненської філії ПВНЗ Європейський університет,
доктор економічних наук, доцент*

УМОВИ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ У КОНТЕКСТІ КОМУНАЛЬНОГО СЕРВІСНО-ВИРОБНИЧОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

Соціально-економічний розвиток промислових підприємств значною мірою залежить від розвитку сфери послуг, адже характеризується показниками, що відображають економічні здобутки та соціо-гуманітарний рівень нашої держави і життя населення. Вона охоплює комунальне господарство, торгівлю і транспорт, фінанси і страхування тощо.

У доповіді зосереджено увагу на комунальному сервісно-виробничому обслуговуванні промислових підприємств. Як показує практика в сучасних умовах, жодне промислове підприємство не може обійтись без послуг з водопостачання, водовідведення, санітарної очистки, озеленення та благоустрою території підприємства, ремонту внутрігосподарських транспортних шляхів, ремонту комунікацій, переробки вторинної сировини, електро- та газопостачання.

Звичайно, якщо говорити про електро- та газопостачання, то переважна більшість підприємств користується послугами сторонніх організацій (так званих природних монополій). Якщо ж говорити про послуги, наприклад, водопостачання, водовідведення, то на промислових підприємствах є або власні системи водопостачання, або воду сюди подають комунальні водопроводи.

У сучасних умовах дуже часто на виробничо-технологічні потреби витрачається третина питної води, що не завжди виправдано. Так, виникають ситуації, коли окремі підприємства переробної галузі настільки відчувають дефіцит води, що управлінню охорони навколишнього

природного середовища доводиться втручатися задля уникнення самовільних спусків води з водойм, які за течією знаходяться вище від підприємств. На жаль, така тенденція продовжується і не тільки щодо водозабезпечення та водовідведення. Тому великого значення набуває проблема забезпечення підвищення ефективності комунального сервісно-виробничого обслуговування промислових підприємств [1, с.195].

У цілому забезпечення промислових підприємств ефективним комунальним сервісно-виробничим обслуговуванням можливе на базі розробки і реалізації відповідної концепції інноваційного розвитку, а також якості, доступності й цінової конкурентоспроможності послуг. Крім того, як показують дослідження, ефективні відносини підприємств промисловості та підприємств комунального сервісно-виробничого обслуговування можливі лише за рахунок виваженої стратегії розвитку з врахуванням Євроінтеграційних вимог.

Інструментом реалізації стратегії може бути економічно обґрунтована програма економічного та соціального розвитку, що включає визначення мети програми, її пріоритетних напрямів, фінансових інструментів, термінів, виконавців, а також моніторингу результатів реалізації програми економіко-соціального розвитку підприємства, основною метою якої є перехід підприємств у режим беззбиткового функціонування під час забезпечення стандартів якості комунальних послуг.

Важливою умовою для розвитку промислових підприємств у контексті комунального сервісно-виробничого обслуговування може стати застосування механізму державно-приватного партнерства, при цьому однією з основних форм партнерства на місцевому рівні повинен стати договір соціального партнерства з метою забезпечення ефективності співпраці органів місцевого самоврядування, приватного сектора [2].

Пріоритетними напрямками застосування державно-приватного партнерства у сфері комунального обслуговування є – у сфері теплопостачання – розробка та реалізація програм ефективного використання енергії, впровадження заходів з енергозбереження, сучасних систем автоматизованого управління теплопостачання, підвищення енергоефективності виробництва та транспортування теплової енергії; у сфері водопостачання та водовідведення – обстеження джерел нецентралізованого водопостачання, реалізація енергозберігаючих проектів, розробка новітніх перспективних технологій оснащення підприємств для надання якісних послуг з водовідведення та водопостачання; у сфері поводження з побутовими відходами, санітарної очистки, зеленого господарства, благоустрою території, розробка та впровадження місцевих інвестиційних програм щодо удосконалення систем роздільного збору, заготівлі та утилізації твердих побутових відходів як вторинної сировини.

Переваги використання механізмів державно-приватного партнерства для розвитку промислових підприємств у контексті комунального сервісно-виробничого обслуговування спостерігатимуться шляхом залучення бюджетних коштів; розширення можливостей отримання пільгових кредитів під державні гарантії від міжнародних та вітчизняних фінансових установ на довгий термін; оптимізація розподілів ризиків проекту.

Варто зауважити, що в сучасних умовах великі промислові підприємства переважно забезпечують виробничий процес повністю самостійно. Як наслідок, у багатьох випадках є низька якість забезпечення послугами, застосування політики перехресного субсидування на послуги й ін. На нашу думку, взаємозв'язок промисловості з підприємствами комунального сервісно-виробничого забезпечення на основі запропонованих вище умов функціонування, дозволить вирішити багато проблем соціального, економічного та екологічного характеру. За належних умов функціонування взаємовідносин, підприємствам промисловості не потрібно розширювати виробничу інфраструктуру, що часто призводить до незбалансованих витрат, а послуги з надання тепло-, водопостачання та водовідведення надаватимуть спеціалізовані підприємства комунального сервісно-виробничого обслуговування. Окрім того, стабільний розвиток цих підприємств за рахунок наявності споживачів не тільки населення, а й великого кола комерційних суб'єктів господарювання, надасть можливість ефективніше впроваджувати політику щодо залучення інвестицій та запровадження інноваційних методів управління.

Отже, реалізація запропонованих положень та рекомендацій щодо формування дієвого забезпечення сервісно-виробничих потреб промислових підприємств сферою послуг, сприятиме забезпеченню фінансової стабільності промислових підприємств. Але не можна забувати, що підприємства не існують поза економікою, а навпаки, значною мірою визначають її стан. У свою чергу, і економіка висуває до підприємств все більш нові вимоги, націлені на євроінтеграцію.

Відповідно питання розвитку промислових підприємств у контексті комунального сервісно-виробничого обслуговування, забезпечення їх стратегічного розвитку повинно бути пріоритетом як для самих промислових підприємств так і органів місцевого самоврядування та держави в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрушків Б.М. Інноваційні засоби розвитку нетрадиційних джерел енергії та організація ресурсовикористання в соціогуманітарному комплексі України: монографія // Б.М. Андрушків, О.Б. Бойко, Ю.Я. Вовк, І.С. Іскерський [та ін.]; за ред. проф. Б.М. Андрушківа. Тернопіль : ТзОВ «Терно-граф», 2016. 804 с.

2. World Bank Infrastructure Governance Roundtable, UK. PPP Forum. URL : <http://ppppartnership.blogspot.com/>

Кузьмак Олена Миколаївна,

*професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Луцького національного технічного університету
доктор економічних наук, доцент*

ЕВОЛЮЦІЙНА ТРАНСФОРМАЦІЯ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ В МІЖНАРОДНІЙ ПРАКТИЦІ

Ризики на сьогоднішньому етапі є умовою функціонування будь-якого господарюючого суб'єкта. Що стосується банківського сектора, то тут ризикам притаманна додаткова специфіка, яка спонукає до виокремлення ризик-менеджменту в самостійний напрям комплексної системи управління.

Протягом останніх 25 років світовий фінансовий ринок зазнав значних змін. Значна частка таких змін була пов'язана з розвитком та функціонуванням світового банківського сектора. Оскільки банки є безпосередніми учасниками даного ринку, то відповідно вони стають тими фінансовими інститутами від яких залежить стабільність не лише світового банківського сектора, але й світової фінансової системи в цілому. Фінансові ринки є складним, нестабільним та високотехнологічним середовищем, саме тому банківська діяльність тісно пов'язана з самими різноманітними фінансовими ризиками. Так, згідно з даними світового банку з кінця 1970 року сталося 117 системних банківських криз у 93 країнах світу [1].

За таких умов ведення бізнесу ефективний ризик-менеджмент у банках є найважливішою умовою конкурентноздатності та надійності. Це обумовило необхідність встановлення загальновизнаних інституційних рамок для регулювання міжнародної банківської діяльності і підтримання стійкості фінансово-банківських систем.

Першою успішною спробою такого регулювання стала Базельська угода 1988 року (Базель I), яка визначила для банків стандарти достатності капіталу [2, с. 121-129].

Однак до кінця 90-х років деякі аспекти Базельської угоди перестали відповідати певним перемінам, які стосуються капіталу банківських установ та особливості економічних відносин на світовому рівні. Виникли додаткові передумови для зростання напруженості в міжнародній банківській системі. Банки почали активно практикувати складні фінансові технології управління активами. Згодом відбулося прийняття нової Базельської угоди, відомої

як Базель II. Забезпечення необхідної структури та величини капіталу, потрібного для попередження та мінімізації ризиків, відповідно до Базеля II, стало основою в банківській діяльності [2]. У тексті Базеля II викладено такі основні принципи відношення достатності капіталу до системи управління ризиками банку: контроль з боку правління і вищого керівництва; всебічна оцінка ризиків; надійна система оцінки величини капіталу; система оцінки результатів з поправкою на ризик; моніторинг та підготовка звітів [3]. У зв'язку з світовою фінансовою кризою Базельський комітет з банківського нагляду схвалив глобальну реформу світового банківського сектора. Вона отримала назву «Базель III», і її розробники сподіваються, що вона підвищить фінансову стійкість світової банківської (і фінансової в цілому) системи, насамперед, за рахунок збільшення банківських ліквідних резервів і поліпшення їх якості.

Проблема управління ризиками сьогодні перед українськими банками стоїть дуже гостро і потребує істотної модифікації та подальшого вдосконалення. У коментарях рейтингового агентства Fitch Ratings зазначається, що баланси українських банків обтяжені великим обсягом проблемних кредитів [4].

Зважаючи на це, першочергової уваги потребує вдосконалення внутрішньої системи контролю за ризиками в кожному банку. Однією з найважливіших особливостей управління ризиками на цьому етапі є підвищення ролі ризик-менеджменту в банківських установах. Так, критерії, які застосовуються у внутрішніх системах банківських установ повинні бути жорсткішими, ніж це встановлено нормативами НБУ.

Що стосується кадрів банківських установ, то їх кваліфікація на сьогодні є далеко не достатньою, саме тому необхідно розробити рекомендації щодо запровадження обов'язкової програми підвищення кваліфікації ризик-менеджерів, аудиторів та бухгалтерів банків у відповідності до вимог Базеля III, цією розробкою, на нашу думку, повинен займатися координаційний центр при НБУ. Варто також розробити вимоги до банків щодо розробки внутрішніх методів з управління ризиками максимально наближених до рекомендацій Базельського комітету.

Отже, можна сказати, що Базель III, в першу чергу, необхідний самим банкам, оскільки головною метою його є підвищення якості управління ризиками в банківській справі. Саме тому відмовитися від участі в процесі введення Базеля III неможливо, а з його вимогами рахуватися прийдеться рано чи пізно. Банкам необхідно почати роботу з впровадження методів управління ризиками, які використовуються в міжнародній банківській практиці. Так, стає очевидним, що якщо українські банки не зможуть здійснювати свою діяльність відповідно до міжнародної практики, то вони втратять свої конкурентні позиції та будуть витіснені з ринку.

В Україні не має також достатньої кількості рейтингових агентств, окрім того, клієнти банків повинні бути готовими до оприлюднення інформації про фінансовий стан та нести додаткові витрати на визначення рейтингів. Потрібні й додаткові витрати на підвищення кваліфікації персоналу та залучення задля навчання зовнішніх спеціалізованих і не виключено закордонних організацій та спеціалістів. Недостатнім є обсяг оприлюднених статистичних даних для оцінки ризиків, як конкретних банків, так і банківської системи в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Caprio G. Klingebiel D. Episodes of Systemic and Borderline Financial Crises. World Bank. 2003. P.2;
2. Кравчук В.В. Базельські угоди: новий етап розвитку міжнародної системи оцінки ризиків // Фінанси України. – №6. – 2004. – С. 121–129;
3. International convergence of capital measurement and capital standards. / Basle Committee on Banking Supervision, 1998. URL : <http://www.bis.org/publ/bcbssc111.htm>;
4. Незалежне інформаційно–аналітичне видання Ура–Інформ [електронний ресурс] Режим доступу: // <http://ura-inform.com/uk/economics /2011/03/28 /bankikred>.

Кузьмук Наталія Сергіївна,*

*студентка магістратури за спеціальністю
«Публічне управління та адміністрування»
Хмельницького університету управління та права
імені Леоніда Юзькова*

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ В УКРАЇНІ ЯК МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ ГРОМАД

З початку проведення адміністративної реформи, яка стартувала у 2014 році з моменту схвалення Урядом основного концептуального документу – Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади, а потім затвердження Плану заходів щодо її реалізації і до сьогодні, соціально-економічний розвиток громад зазнав чималих трансформацій. Аналіз першого етапу реформи децентралізації є досить актуальним, оскільки результат першого етапу є основним підґрунтям для вдалого початку реалізації другого етапу протягом 2019 – 2021 років.

* Науковий керівник – Арзянцева Д.А., доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, к.е.н., доцент

Україна як країна, що працює на благо своїх громадян, спрямовує свою державну політику у сфері місцевого самоврядування на забезпечення інтересів жителів територіальних громад, а тому й реалізовує адміністративну реформу – реформу децентралізації. Децентралізація – це, в першу чергу, надання органам місцевого самоврядування владних повноважень, відповідальності та можливості оперувати бюджетними надходженнями. Основу цього політичного напрямку складають положення Європейської хартії місцевого самоврядування [1], а також найкращі світові стандарти суспільних відносин у цій сфері. Формування законодавства для зміни системи влади і її територіальної основи розпочалось у 2014 році.

У квітні 2014 року Кабінетом Міністрів України було схвалено основний концептуальний документ – Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади [2], а згодом відбулось затвердження Плану заходів щодо її реалізації [3] – саме це дало старт реформі. Для того, щоб положення Концепції та Плану заходів можна було реалізувати, першочерговими стали внесення відповідних змін до Конституції України [4] та формування низки нових законів. Вітчизняні фахівці та експерти розробили проект змін до Конституції, проте, враховуючи політичні обставини в країні, Верховна Рада України не змогла їх прийняти. Тому Уряд з 2014 року розпочав реформу в межах чинної Конституції.

Отож проведемо аналіз першого етапу реформи децентралізації в Україні в період з 2014 по 2018 роки. У період першого етапу було сформовано і приведено до дії низку основних законів, а також впроваджено першочергові законодавчі ініціативи. Завдяки внесенню змін до Податкового [5] та Бюджетного [6] кодексів України відбулася фінансова децентралізація, як результат – місцеві бюджети за останні роки зросли на 165,4 млрд грн: з 68,6 млрд в 2014 до 234 млрд грн у 2018 році.

Прийняття Закону «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [7] дало поштовх у розвитку абсолютно нового рівня місцевого самоврядування, а саме – створення 878 об'єднаних територіальних громад (ОТГ) лише за 3 роки, з 2015 по 2018 рік вже понад 9 млн людей проживало на територіях ОТГ. Ще одним вагомим пунктом стало запровадження інституту старост в ОТГ. Староста представляє інтереси своєї громади в раді громади, проте ще не всі старости були обрані на місцевих виборах, а тому цю посаду займають колишні голови сільських рад в ролі виконувача обов'язків старости.

Для створення механізму вирішення спільних проблем громад було прийнято Закон «Про співробітництво територіальних громад» [8], співробітництво проявлялося у вирішенні спільних проблем громад, наприклад, збір та утилізація сміття, ремонт спільних доріг тощо. На кінець 2018 року реалізувалось вже 325 договорів про співробітництво. Цим механізмом скористалися 975 громад.

5 лютого 2015 року Верховною Радою України було прийнято Закон «Про засади державної регіональної політики» [9]. Завдяки чинності цього Закону відбулося зростання державної підтримки розвитку інфраструктури, а також регіонального розвитку. За період функціонування реформи, розмір державної підтримки зріс у 39 разів – з 0,5 млрд у 2014 до 19,37 млрд грн у 2018 році, це дало змогу реалізувати понад 10 тисяч проектів.

Прийняття нової законодавчої бази надало можливість створити комфортні умови для створення конкурентоздатних територіальних громад сіл, селищ та міст, які виявили бажання спільно боротися з існуючими проблемами, а головне – посилило їх мотивацію до цього. Фінансова децентралізація дала можливість бути автономними та не залежати від державного бюджету.

Висновки. Аналіз першого етапу адміністративної реформи децентралізації в Україні дав змогу зрозуміти, що Україна обрала правильний шлях свого розвитку і нам потрібно постійно удосконалюватися і не зупинятися на досягнутому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Офіційний сайт Верховної Ради України : Європейська хартія місцевого самоврядування. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036
2. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Офіційний сайт Верховної Ради України : розпорядження КМУ від 1.04.2014. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>
3. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Офіційний сайт Верховної Ради України : розпорядження КМУ від 18.06.2014. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/591-2014-p>
4. Конституція України. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
5. Податковий кодекс України. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
6. Бюджетний кодекс України. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
7. « Про добровільне об'єднання територіальних громад » : 3У. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19>
8. «Про співробітництво територіальних громад» : Закон України Офіційний сайт Верховної Ради України: URL : <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>
9. «Про засади державної регіональної політики» : Закон України. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19>

Кулинич Роман Омелянович,

*завідувач кафедри математики, статистики та інформаційних технологій
Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова,
доктор економічних наук, професор*

ДО ПИТАННЯ ВІДРОДЖЕННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ СТАТИСТИЧНОЇ ОСВІТИ І НАУКИ

Статистика має свою багату історію та є важливим інструментом держави у формуванні та здійсненні її політики, а також в оцінюванні стану і динаміки усіх без винятку сфер впливу уряду.

Щодо розвитку статистичної науки сьогодні слід відзначити таке:

1) статистична інформація, яка дається за чинним порядком її опрацювання, не завжди є доброякісною і тому вона не дає тих показників та індикаторів, які можуть видозмінити характер обґрунтування перспектив розвитку економічних процесів.

Важливо тут відмітити і те, що неправильне застосування методів оцінки інформації приводить до помилкових висновків, тому що навіть одним і тим же методом (залежно від правильного чи неправильного його застосування), при одній і тій же інформації можна отримати прямо протилежні висновки. Методів і способів оцінки інформації багато і проявляють вони в статистичних розрахунках різний ступінь своєї ефективності;

2) тут також потрібно не допустити вибору неправильної мети, тому що одержання точної відповіді на неправильно вибрану мету буде менш корисним, ніж неповна відповідь, внаслідок невизначеності ринкової ситуації на правильну мету;

3) ефективне застосування статистичних методів для вивчення залежностей між явищами залежить від знання суті методу і його можливостей в оцінці інформації;

4) до статистичних методів, які б дозволили керівництву держави з достатньою достовірністю оцінити взаємозв'язки результативних показників з різними чинниками господарської діяльності та на цій основі прогнозувати їх розвиток у майбутньому періоді, потрібно віднести статистичні рівняння залежностей, які можна застосовувати як для малочисельної, так і багаточисельної сукупності господарських суб'єктів.

Застосування в економіко-статистичних розрахунках статистичних рівнянь залежностей передбачає визначення нормативів на основі врахування дії чинників, а також оцінку потенціалу дії чинників з метою досягнення оптимуму при підготовці управлінських рішень. Параметри цих рівнянь є показниками міри відособленого впливу чинникової ознаки. Вони можуть

бути прийняті як нормативи ефективності чинників господарської діяльності та критеріями оцінки її результатів.

5) Використання статистичних рівнянь залежностей в аналізі господарської діяльності потребує :

- якісного аналізу чинникових та результативних ознак;
- однорідності сукупності (одиниць сукупності) – виключення з розрахунків значень ознаки (мінімальних чи максимальних), що значно відрізняється (у 2–3 рази) відповідно від величини, наступної за мінімальною або ж, що перевищує максимальній величині;
- оцінки стійкості зв'язку між чинниками та результативними показниками господарської діяльності.

Статистичні рівняння залежностей дозволяють також обґрунтовувати темпи зростання показників господарської діяльності на майбутній період, обчислювати прогностичні їх рівні, давати оцінку ступеня впливу окремих чинників на результативну ознаку, а також оцінити інтенсивність використання чинників, як для досягнення середньої величини результативного показника, так і для формування розвитку економічного явища в динаміці.

Хоча і статистика має суспільствознавчу природу свого предмету, проте має усі можливості до застосування в природничих науках. Відповідно до Класифікатора професій на сьогодні чинними є такі професії пов'язані зі статистичною наукою:

1. Професіонали в галузі математики та статистики [212]
2. Професіонали в галузі статистики [2122]
3. Наукові співробітники (статистика) [2122.1]
4. Професіонали-статистики [2122.2]
5. Професіонали в галузі медицини (крім сестринської справи та акушерства) (Лікар-статистик) [2229.2]
6. Медичні сестри, що асистують професіоналам (Статистик медичний) [3231]
7. Допоміжний персонал у сфері статистики та математики [3434]
8. Статистики-обліковці та конторські службовці, що займаються фінансовими операціями [4122]

Закон про ВО визначає ієрархію з трьох понять: а) галузь знань; б) спеціальність; в) спеціалізація. Держава затвердила перелік «спеціальностей» відповідно до тієї чи іншої галузі знань, у межах яких кожен університет має право визначати власні освітні «спеціалізації», за якими здійснюється підготовка студентів та аспірантів. Такий перелік спеціальностей був прийнятий у квітні 2015 р. Тому підготовка здобувачів наукового ступеня здійснюється з цього часу не за спеціальностями, а за спеціалізаціями.

Наказом Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України «Про затвердження переліку наукових спеціальностей» від 14.09.2011 № 1057

встановлено, що до переліку наукових спеціальностей з шифром 08.00.10 наукова спеціальність Статистика належить до галузі науки 08 Економічні науки і за нею присуджуються донині здобувачам наукові ступені. На сьогодні університети одержали право на підготовку докторів філософії за «спеціалізаціями» (у термінології чинного закону «Про вищу освіту»), що відповідають «старим» «науковим спеціальностям», наведеним у Наказі МОНМС від 14.09.2011 р. № 1057 «Про затвердження Переліку наукових спеціальностей» (цей наказ на сьогодні не скасований).

Як наслідок, фактично ліквідовано напрям підготовки в ЗВО «Прикладна статистика» (з кодами 6.030506, 7.03050601 та 8.03050601) галузі знань «Економіка та підприємництво» з шифром 0305. Але Наказом Міністерства освіти і науки від 06.11.2015 № 1151 «Про особливості запровадження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266» цей напрям підготовки віднесено до галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки та спеціальності 051 Економіка. Зазначимо, що окремої спеціальності зі статистики немає.

На наш погляд, наслідком таких змін є:

- в освітній та науковій сфері нашої країни – у зв'язку з відсутністю окремої спеціальності зі статистики постала необхідність приведення до норм права підготовки фахівців у ЗВО, а саме створення різного роду спеціалізацій зі статистики (наприклад, бізнес та аналітика, економіка та бізнес-статистика тощо), що зумовлює зміну назви відповідної кафедри. Сюди слід віднести також, що викладачі стикаються з питанням скорочення навчального навантаження зі статистики та переорієнтацією на інші спеціальності, що є наявними в відповідному переліку. А тому і напрямок їх освітньої та наукової діяльності також зазнає відчутних змін відповідно до ліцензійних вимог, це, в першу чергу, стосується наукових статей та навчальних матеріалів. У зв'язку з економією коштів ЗВО та наведеним вище є наявним факт суттєвого зменшення в навчальних планах підготовки фахівців точних наук (математичного та статистичного блоку), фактичної ліквідації цілого блоку відповідних дисциплін чи їх об'єднання в дуже скороченому новому вигляді;

- у практичній сфері нашої країни – відчутним є зниження ролі статистичної роботи в органах влади, місцевого самоврядування та судовій гілці влади. Ліквідовуються відділки, що пов'язані з аналітично-статистичною діяльністю з посиланням на економію коштів чи/та наявністю відповідного комп'ютерного забезпечення. Але, на наше переконання, яка б сучасна техніка чи програмне забезпечення не застосовувалось, завжди фахівець зі статистики зможе виконати свої завдання (збирання, опрацювання, аналіз, поширення, збереження, захист та використання статистичної інформації

щодо масових економічних, соціальних, демографічних, екологічних явищ і процесів, які відбуваються в Україні та її регіонах) набагато краще з погляду відповідної державної політики. Це стосується, як мінімум узагальнення практики діяльності та змін до законодавства відповідно до вимог часу тощо.

Тому у зв'язку з недопущенням низки негативних для країни наслідків щодо втрати статистичного кадрового та наукового, а також аналітично-прогностичного потенціалу, є необхідність удосконалення низки нормативно-правових актів, що дозволить відновити флагманські позиції України як статистичної держави, що славна своїми статистичними школами. На часі, наприклад, є створення єдиного електронного кабінету респондента, проведення перепису житлового фонду в селах у зв'язку з урбанізацією (є необхідність створення методики інвентаризації та списання житлових будинків та житлових площ, які фактично уже не існують чи не використовуються за призначенням), а також проведення чергового перепису населення тощо.

Державна статистика здійснює свою діяльність не заради самої себе, а покликана забезпечувати достовірною економічною й соціальною інформацією чотири основні групи користувачів: громадянське суспільство, органи влади, господарські структури (бізнес) і міжнародні організації системи ООН. У сучасному суспільстві потреба в якісній статистичній інформації постійно зростає, і відчувається швидше її нестача, ніж надлишок.

Оскільки освітня й наукова галузь країни формує практичну політику держави як зараз, так і в перспективі, пропонуємо запровадити (доповнити перелік) спеціальність 057 «Економічна статистика» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» для наявної наукової спеціальності статистика, а також при підготовці бакалаврів і магістрів в ЗВО. Зазначимо, що фахівці з економічної статистики є суттєвим фактором розвитку країни щодо аналізу та прогнозування в усіх сферах впливу влади, зокрема політичної, економічної, соціальної та екологічної.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Класифікатор професій ДК 003:2010 Чинний від 01.11.2010. URL : <http://dovidnyk.in.ua/directories/profesii>
2. «Про вищу освіту» : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
3. Про державну статистику : ЗУ від 17.09.1992 № 2614-XII. Ст. 12. URL : http://kodeksy.com.ua/pro_derzhavnu_statistiku/12.htm
4. «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» : постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 р. № 266 URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1460-15>

5. «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» : постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 р. № 266 URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-п>.

Кухта Юлія Вікторівна,*

студент магістратури за спеціальністю

Фінанси, банківська справа та страхування,

Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

РОЛЬ ВИДАТКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ У ФІНАНСОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

Загальноприйнятим в економічній теорії та практиці є визнання провідної ролі видатків бюджетів у фінансовому забезпеченні потреб соціально-економічного розвитку суспільства. Оскільки місцеві органи самоврядування покликані вирішувати локальні проблеми, що безпосередньо пов'язані з виконанням суспільних функцій, то склад і структура видатків місцевих бюджетів відображають соціальну спрямованість [1, с. 333].

Прозорість – це один з кращих засобів контролю з боку суспільства за ефективністю управління бюджетними коштами, підвищення відповідальності органів влади за прийняті рішення, сприяння зміцненню фінансової дисципліни. Тому важливою проблемою є висвітлення формування структури місцевих видатків для звичайних жителів міста, оскільки може бути не зрозумілою ситуація зменшення фінансування в одному із напрямів, й збільшення – в іншому.

До прикладу, можливе збільшення видатків за статтею будівництво, й відповідно зменшення фінансування у сфері охорони здоров'я. Отже, щоб у людей формувалася довіра до органів місцевої влади, необхідно створити механізм, який би забезпечував доступ до інформації, де обґрунтовано, розподілено й закладено видатки на ті чи інші напрями.

Для забезпечення інформацією про фінансовий стан адміністративно-територіальних одиниць доцільно було б доцільно розробити порядок формування, ведення і поширення інформаційних даних, що характеризують питання управління місцевими бюджетами, запровадити щорічні публічні звіти місцевих органів, у яких висвітлювалися б результати діяльності за

* Науковий керівник – Крушиснька А.В., старший викладач кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

минулий період з підвищення ефективності управління місцевими фінансами на наступний період. Зважаючи на те, що бюджетні кошти завжди обмежені обсягом доходів, які реально надійшли до бюджету (в умовах економічної кризи – зменшуються), нагального вирішення вимагають такі проблеми:

- залучення альтернативних джерел доходів для фінансування соціально-культурної сфери, основними з яких повинні бути кошти від додаткових платних послуг бюджетних, доходів від підприємницької діяльності, від здачі в оренду приміщень, обладнання;
- організації взаємовідносин між органами влади та закладами соціальної сфери за принципом «замовник – виконавець соціальних послуг» і здійснення фінансування цих закладів за умов виконання замовлення;
- поширення практики державного замовлення на виконавця соціально-культурних послуг, укладення контрактів на засадах гласності та конкурсного відбору виконавців тощо [4].

В умовах реформування централізованої системи управління зумовлює потребу удосконалення стану нормативної бази бюджетного планування, створення нової методології та методики для формування показників бюджету. Передусім необхідно розробити концептуальні підходи до побудови системи бюджетного планування, єдиних методичних вказівок щодо визначення обсягів надходжень і прогнозованих видатків. Тому, з метою ефективного розвитку території, необхідно забезпечити оптимізацію видатків місцевих бюджетів шляхом:

- формування бюджету з урахуванням пріоритетних напрямків фінансування, тобто розроблення цільових програм для їх розвитку територій;
- аналізу результативності виконання бюджетних програм;
- звітування виконання місцевих програм для швидкого реагування на зміну показників;
- відповідальності виконавців за якість надання послуг та їх обсяг;
- проведення громадських слухань та активного залучення громади до бюджетного процесу [1].

Важливо зазначити, що у Хмельницькому для оптимізації використання бюджетних коштів діє платформа реалізації ідей для покращення міста «бюджет участі». Таким чином, цей громадський проект дає змогу жителю брати участь в тому, як і де можуть використовуватися бюджетні кошти для поліпшення життя міста. Детальніше із статистичними даними можна ознайомитися у таблиці 1.

Проаналізувавши дані, можна зробити висновок, що така ініціатива забезпечує використання бюджетних коштів за тими напрямками, які дійсно потрібно фінансувати. Оскільки спостерігається тенденція збільшення видатків протягом 2017 – 2019 років майже в 2 рази, то це означає, що кошти дійсно використовуються ефективно.

Таблиця 1

**Структура поданих проектів за бюджетом участі
у місті Хмельницький за 2017–2019 роки**

Категорія проектів	Рік		
	2017	2018	2019
Житлово-комунальне господарство	18	5	5
Освіта	25	46	73
Охорона здоров'я	13	18	11
Культура	15	5	6
Спорт	2	2	3
Соціальний захист	3	6	4
Подано на суму, грн	7 058 913	7 503 494	12 579 563

Джерело: складено автором за даними [2].

До прикладу, розглянувши структуру бюджету розвитку міста Хмельницький за основними напрямками видатків, можна здійснити аналіз, який дасть змогу дослідити рівень ефективності їх використання із боку органів місцевої влади. Як ми бачимо, у таблиці 2 з року в рік сума видатків на той чи інший напрямок змінюється.

Таблиця 2

**Структура бюджету розвитку м. Хмельницький
за 2016–2018 р. (млн грн)**

Головні розпорядники	Рік			Відхилення, %		Збільшення/ зменшення, %	
	2016	2017	2018	2017/ 2016	2018/ 2017	2017/ 2016	2018/ 2017
Всього, в т. ч.:	351,2	446,3	475,5	78,7	106,5	-21,3	+6,5
Житлово-комунальне господарство	235,9	282,1	212,9	119,6	75,5	+19,3	-24,5
Будівництво	46,4	70,0	142,8	150,9	204,0	+50,9	+104
Освіта	21,4	32,3	5,8	66,3	17,9	-33,7	-82,1
Охорона здоров'я	28,6	17,0	0,7	59,4	4,2	-40,6	-95,8
Культура і мистецтво	7,6	6,3	6,6	82,9	104,8	-17,1	+4,08
Органи місцевого самоврядування	3,2	14,7	15,6	21,8	106,1	-78,2	+6,01
Фізична культура і спорт	2,4	8,9	6,1	370,8	68,5	+270,8	-31,5
Соціальний захист та соціальне забезпечення	3,4	15,0	18,6	441,2	124,0	-341,2	+24
Економіка	0,0	0,9	0,9	0,0	100,0	0	0

Джерело: складено автором за даними [3].

Проаналізувавши дані, що наведені в таблиці вище можна зробити висновок, що найбільшу частину видатків бюджету протягом трьох років становила стаття житлово-комунальне господарство. У 2018 році (порівняно з 2017 роком) значно знизилися видатки на житлово-комунальне господарство (69,2 млн грн), освіту (26,5 млн грн), охорону здоров'я (10 млн грн) та на фізичну культуру і спорт (2,8 млн грн). Тенденція щодо збільшення видатків спостерігається у таких статтях, як: будівництво (72,8 млн грн), культура і мистецтво (0,3 млн грн), органи місцевого самоврядування (0,9 млн грн), соціальний захист та соціальне забезпечення (3,6 млн. грн.).

Таким чином, в умовах глобалізації органи місцевої влади у своїй діяльності дотримуються принципів доступності і прозорості, що дає можливість звичайним мешканцям міста як брати участь у місцевих програмах, так і спостерігати за ефективністю їх виконання. Тому постає проблема, як зробити простішою для сприйняття структуру видатків місцевого бюджету, щоб у людей не виникало питань щодо розподілу коштів. На нашу думку, проблему можна вирішити шляхом створення додаткових матеріалів чи документів, де належним чином було б обгрунтовано причини зміни фінансування тих чи інших напрямів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бюджетна система : підруч. / за ред. С. І. Юрія, В. Г. Дем'янишина, О. П. Кириленко. Тернопіль : ТНЕУ, 2013. 624 с.
2. Громадський Проект Хмельницький: Бюджет участі. URL : <https://gp.khm.gov.ua/>
3. Звіти про виконання бюджету м. Хмельницький. URL : <http://khm.gov.ua/uk/budget>
4. Конєва І. І. Теоретичні засади формування видатків місцевих бюджетів. / Економіка. Управління. Інновації. 2015. № 1. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2015_1_19

Кушнір Ілона Дмитрівна,*

*студентка 4 курсу факультету управління та економіки
Хмельницького університету управління та права
імені Леоніда Юзькова*

СУЧАСНИЙ СТАН ФІНАНСУВАННЯ «НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ» У ХМЕЛЬНИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

Загальна середня освіта є основною ланкою безперервної освіти і за тривалістю, і за вагомістю та масштабністю завдань, які покликана розв'язати. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 року було ухвалено Концепцію реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» (далі – «НУШ») на період до 2029 року, що має на меті забезпечити проведення докорінної та системної реформи загальної середньої освіти [1]. Як інститут соціалізації «НУШ» актуалізуватиме процес цілеспрямованого формування ціннісної орієнтації учнів на освіту як життєву цінність. Однак успішне її проведення можливе за умови достатності фінансових ресурсів, виділення яких передбачено частково з державного, частково з місцевих бюджетів.

Загальний обсяг субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на забезпечення якісної, сучасної та доступної загальної середньої освіти «НУШ» у 2018 році склав 1 083 млн грн, у 2019 році плановий обсяг субвенції становить 1 215 млн грн. [2, с. 6].

Розглянемо процес фінансування «НУШ» на прикладі Хмельницької області. 3 01 вересня 2019 року Хмельницькій області 14 839 першокласників розпочали навчання за новим Державним стандартом початкової освіти у 680 закладах загальної середньої освіти [3, с. 3].

Для успішного початку навчання було здійснено заходи щодо створення нового освітнього простору, реорганізація матеріально-технічної бази закладів освіти на сучасний рівень, відкриття та оснащення опорних шкіл (рис. 1.).

Спостерігається позитивна динаміка зростання фінансування «НУШ». У 2018 році на створення освітнього простору було виділено 37 595,3 тис. грн державної освітньої субвенції. Із них на закупівлю дидактичних матеріалів – 15 038,12 тис. грн, сучасних меблів – 15 038,12 тис. грн, комп'ютерного обладнання, відповідного мультимедійного контенту для початкових класів – 7 519,06 тис. грн. Виділені кошти освоєно на 99,2 відсотка. Придбано 24609 одиниць дидактичних матеріалів, 14875 шкільних парт, 1365 одиниць комп'ютерної техніки, а саме: 302 ПК/ноутбуки, 402 проектори, 156

* Науковий керівник – Бучковська Я.Г., доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, кандидат економічних наук

багатофункціональних пристроїв, 203 інтерактивних дошки, 302 одиниці іншого комп'ютерного обладнання [4].

Рис. 1. Динаміка виділення коштів державних субвенцій на розвиток загальної середньої освіти «НУШ»

Примітка. Складено автором за даними [4, 5].

У 2019 році фінансування збільшилось. Також варто відзначити, що у 2019 році розширився спектр об'єктів фінансування та був поставлений акцент на підготовці та перепідготовці освітніх фахівців.

На забезпечення якісної, сучасної та доступної загальної середньої освіти «НУШ» було виділено коштів субвенції в сумі 43 063,4 тис. грн, які у свою чергу, були розподілені між бюджетами адміністративно-територіальних одиниць, а саме: 34 827,488 тис. грн. – на закупівлю дидактичних матеріалів, сучасних меблів, музичних інструментів, комп'ютерного обладнання, відповідного мультимедійного контенту (з них: 14 024,592 тис. грн – закупівля сучасних меблів, 8 653,272 тис. грн – закупівля дидактичних матеріалів та 12 149,624 тис. грн. – закупівля музичних інструментів, комп'ютерного обладнання, відповідного мультимедійного контенту); 1 086,068 тис. грн на здійснення витрат на відрядження для підвищення кваліфікації вчителів; 6 410,832 тис. грн – для підготовки тренерів-педагогів, супервізорів, проведення супервізії та підвищення кваліфікації педагогічних працівників [5].

Впродовж 2018 – 2019 років в області проведено заходи щодо зміцнення матеріально-технічної та навчально-методичної бази закладів загальної середньої освіти з поглибленим/профільним вивченням природничих та математичних предметів та опорних шкіл, на що виділено та освоєно 20 546,645 тис. грн [5].

Проведені заходи модернізують матеріально-технічне забезпечення освітніх закладів, готують та підвищують рівень кваліфікації педагогічних

працівників, запроваджують справедливу і прозору систему фінансування галузі освіти. Проте, як показує практика, механізм субвенціального фінансування потребує подальшого вдосконалення. Хмельницька обласна рада та адміністрація повинні забезпечити ефективне використання наявних ресурсів. Для створення належних умов навчання школярів, упровадження в освітній процес концептуальні засади «НУШ» необхідно збільшити обсяг субвенцій на розширення спектру дидактичних матеріалів, матеріально-технічне забезпечення профільних класів, закупку нового спортивного інвентаря та реставрацію спортивних майданчиків, а також та створення кабінетів творчості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 року №988-р. URL : <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249613934>
2. Аналіз впровадження реформи середньої освіти «Нова Українська Школа». Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України. 2018. URL : <https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2019/01/nush.pdf>
3. Додаток до розпорядження голови обласної державної адміністрації «Про стан організації освітнього простору Нової української школи та забезпечення якості освіти в закладах освіти області» від 25.04.2019 № 304/2019-р. URL : https://www.adm-km.gov.ua/doc/directions/2019/04/304r_250419_1.pdf
4. Освітній форум «Нова українська школа — запуск реформи, участь громад». URL : <http://km-rda.gov.ua/odanews/7645-nova-ukraiinska-shkola-zapusk-reformi-uchast-gromad-osvtiani-proveli-oblasniy-forum.html>
5. Інформація про розподіл коштів субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на створення нового освітнього простору у 2019 році. Хмельницька обласна адміністрація. URL : https://www.adm-km.gov.ua/?page_id=32505

Tetiana Khytrun,

Wyższa Szkoła Bankowa we Wrocławiu

METODOLOGICZNE ASPEKTY ZARZĄDZANIA DYSTRYBUCJĄ PRZEDSIĘBIORSTWA

Efektywność logistycznych procesów dystrybucji zależy od wybranego przedsiębiorstwa oraz sposobu kierowania i zarządzania tymi procesami. Te sposoby wyrażają różne podejścia do analizy i metody optymalizacji procesów na każdym etapie zarządzania. Naukowcy definiują koncepcję zarządzania dystrybucją na różne sposoby.

J. Witkowski określa zarządzanie dystrybucją jako zarządzanie synchronizacją fizycznych, informacyjnych i finansowych strumieni popytu oraz podaży w celu osiągnięcia przewagi konkurencyjnej i tworzenia wartości dodanej [Witkowski, 2003, s. 29].

Natomiast K. Ficoń we własnej definicji zaznacza główne etapy zarządzania, traktując zarządzanie dystrybucją jako planowanie, realizowanie i kontrolowanie przepływu towarów, materiałów i wyrobów gotowych z miejsc ich wytworzenia bezpośrednio na rynek, do użytkownika lub konsumenta [Ficoń, 2001, s. 151].

Z kolei M. Christopher określa tę definicję jako zarządzanie stosunkami z dostawcami i odbiorcami oraz klientami w celu dostarczenia najwyższej wartości dla klienta po niższych kosztach dla całego łańcucha [Christopher, 2000, s. 17].

A. Baraniecka definiuje zarządzanie dystrybucją jako integrację kluczowych procesów od ostatecznego użytkownika do dostawców w celu dodania wartości do produktów, usług i informacji [Baraniecka, 2004, s. 13].

Innym podejściem do definicji zarządzania dystrybucją A. Baranieckiej jest kompleksowe potraktowanie procesu przepływu dóbr w łańcuchu dostaw polegające na wspólnym dla wszystkich uczestników łańcucha rozwiązywaniu problemów dotyczących strategii działania, podejmowania decyzji, organizacji działalności, zarządzania zasobami [Baraniecka, 2004, s. 246].

Zarządzanie logistyką dystrybucji zawiera w sobie etapy planowania, organizowania, koordynowania (sterowania). Każdy etap to kompleks działań skierowany na analizę stanu przedsiębiorstwa, wykrywanie mocnych i słabych stron, określenia sposobów poprawy stanu. Na przykład do etapu planowania procesów dystrybucji należą prognozowanie i badanie potrzeb rynkowych, promowanie i reklamowanie towarów, poszukiwanie odbiorców i kontrahentów, nawiązywanie kontaktów handlowych, prowadzenie negocjacji. Etap organizowania stosuje się obsługi zamówień, organizowania kanałów dystrybucji, utrzymywania odpowiednich zapasów, fizycznego dostarczania towarów. Celem koordynowania dystrybucji jest zorganizowanie sieci i kanałów dystrybucji, infrastruktury transportowej oraz infrastruktury magazynowej (rys. 1).

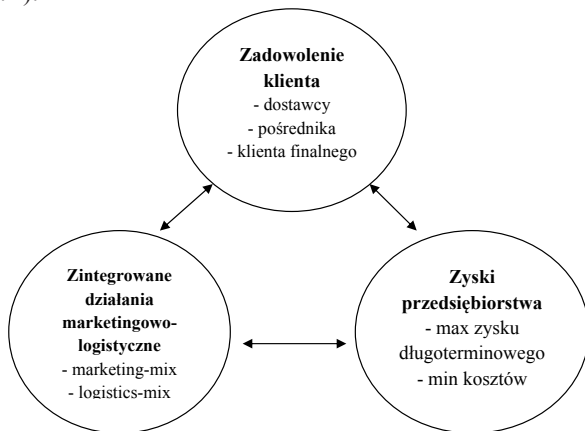

Rysunek 1. Sfery i problemy logistycznego zarządzania procesami dystrybucji

Źródło: Ficoń K., *Logistyka ekonomiczna: procesy logistyczne*, Warszawa : Bel Studio, 2008, s.183.

Logistyczne podejście do dystrybucji i właściwe zarządzanie umożliwiają uniknięcia błędów związanych z fizycznym przepływem towarów przyracjonalizacji kosztów dystrybucji oraz uzyskaniu przewagi konkurencyjnej – zachowanie określonego poziomu obsługi klienta [Piasecka-Głuszak, 2012, s. 128].

Osiąganie wspólnych celów przedsiębiorstwa, takich jak zadowolenie klienta i zysk w długim okresie, uwarunkowane jest realizacją działań marketingowo-logistycznych (rys. 2).

Rysunek 2. Koncepcja zarządzania marketingowo-logistycznego

Źródło: Beier F.; Rutkowski K., *Logistyka*, Warszawa: Szkoła Główna Handlowa, 1998, s. 30.

Każdy z tych elementów gry waznaczącą rolę w procesie dystrybucji, natomiast na formowanie konkurencyjności rynkowej przedsiębiorstwa największy wpływ ma poziom zadowolenia klienta. Właśnie dla tego przedsiębiorstwo powinno cały czas doskonalić każde z poszczególnych działań marketingowo-logistycznych. Optymalizacja procesu dystrybucji, w tym obsługa klienta, transport, magazynowanie, pakowanie oraz utrzymywanie zapasów pozwoli podnieść nie tylko poziom zadowolenia klienta, ale również zwiększyć zyski przedsiębiorstwa.

SPIS MATERIAŁÓW ŹRÓDŁOWYCH

1. Baraniecka A., ECR, łańcuch dostaw zorientowany na klienta, Poznań: IliM, 2004.
2. Beier J.F.; Rutkowski K., Logistyka, Warszawa: Szkoła Główna Handlowa, 1998.
3. Christopfer M., Logistyka i zarządzanie łańcuchem dostaw, Drelów: Polskie Centrum Doradztwa Logistycznego, 2000.
4. Ficoń K., Logistyka ekonomiczna: procesy logistyczne, Warszawa: Bel Studio, 2008.
5. Ficoń K., Procesy logistyczne w przedsiębiorstwie, Gdynia: Impuls Plus Consulting, 2001.
6. Piasecka-Głuszak A., Gębczyńska A., Logistyka zaopatrzenia i dystrybucji, ekologiczna: zagadnienia podstawowe: skrypt dla studentów kierunku Logistyka w Wyższej Szkole Bankowej we Wrocławiu, Wrocław: Wyższa Szkoła Bankowa, 2012.
7. Witkowski J., Zarządzanie łańcuchem dostaw, Warszawa: PWE, 2003.

Лаврук Оксана Степанівна,

*доцент кафедри менеджменту, публічного управління та адміністрування
Подільського державного аграрно-технічного університету,
кандидат економічних наук, доцент*

УМОВИ ПОБУДОВИ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МУНІЦИПАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ

Становлення нової парадигми публічного управління пов'язане з втіленням відповідних змін – управління з орієнтацією на ціннісні чинники, а не на бюрократичні правила й норми. При цьому реалізація відповідних змін вимагає оновлення змістовного наповнення організаційної культури муніципального управління як стратегічного фактору забезпечення його якості. Вироблення основних ціннісних орієнтацій на основі поставленої мети є

базисом для подальшого визначення норм, правил і принципів організаційної поведінки, напрямів розвитку, плановірності й комплексності у вивченні, швидкої реалізації [2]. Зважаючи на це, органи муніципального управління поставлені сьогодні перед викликом сформувати такі орієнтири розвитку, які б відповідали вимогам громадян і продовжували тенденцію підвищення якості діяльності.

Науковці вважають, що організаційна культура формується як реакція на основоположні завдання організації, які вимагають вирішення її зовнішньої адаптації та внутрішньої інтеграції [5]. Необхідність пристосовуватись до мінливих умов внутрішнього і зовнішнього середовища, спільна зацікавленість громади у підвищенні якості послуг створюють широкі можливості для появи корпоративних структур у системі муніципального господарювання. Кінцева мета впровадження принципу корпоративізму муніципального управління полягає в тому, що громада готова і бере на себе всю відповідальність за упорядкування власного життя і забезпечення рівних можливостей для всіх [1]. Формування корпоративного характеру відносин в муніципальному утворенні дає поштовх до формування нового стилю роботи муніципалітету, нової організаційної культури муніципального управління. Впровадження корпоративних засад у системі муніципального управління суттєво конкретизує й демократизує відносини, створює умови підвищення дієвості і цілеспрямованості економічного й соціального розвитку територіальних громад. Крім того, концепція соціальної відповідальності заохочує організації враховувати інтереси суспільства, беручи на себе відповідальність за вплив на споживачів, зацікавлених сторін, працівників, громади та навколишнє середовище в самих різноманітних аспектах своєї діяльності. Важливими атрибутами корпоративної соціальної відповідальності вважається ефективне корпоративне управління, високі соціальні стандарти діяльності, висока репутація, що є основою стійкого розвитку. Відповідно до нової парадигми публічного управління, організаційні відносини з клієнтом стають центральним моментом у діяльності муніципального управління.

Слід відмітити, що популярність систем управління на основі якості та інших систем, заснованих на вимогах міжнародних стандартів, перебуває зараз на підйомі в усьому світі. Ці системи зарекомендували себе як успішний інструмент поліпшення діяльності публічного управління. Якісне надання послуг забезпечить зміну іміджу установ і керівників у публічному секторі; демонстрацію готовності до змін; застосування досвіду діяльності на базі інтернет-технологій, накопиченого в інших галузях; розширення спектру послуг [3,4].

Отже, на підставі проведеного дослідження можна зробити висновок, що в сучасних умовах для формування оновленої організаційної культури муніципального управління потрібно враховувати: корпоратизм відносин,

що поєднує індивідуальні інтереси з колективними, співучасть у реалізації колективних завдань та самостійного вирішення питань місцевого значення; концепцію соціальної відповідальності, що дозволяє забезпечити зростання довіри населення до діяльності органу муніципального управління, її послуг та формування партнерських відносин із зацікавленими сторонами; впровадження сучасних моделей управління на засадах якості, що передбачає постійне вдосконалення якості діяльності, забезпечення системи надання якісних послуг; концепцію належного урядування, завдяки якому досягаються: відповідність публічної політики потребам суспільного розвитку, реальна участь громадян у виробленні та реалізації публічної політики, об'єднання потенціалу влади, бізнесу та громадськості.

Очевидно, що зазначені тенденції сприятимуть формуванню організаційної культури, яка забезпечить підвищення якості муніципального управління, розвиток різних форми взаємодії, активізуватиме менеджмент на основі знань, посилюватиме соціальну відповідальність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бобровська О. Ю. Корпоративне управління в місцевому самоврядуванні : монографія. Донецьк : ДРІДУ НАДУ, 2008. 284 с.
2. Лаврук О. С. Формирование и развитие организационной культуры предприятия. *Buletinul Științific al Universității de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul. Științe Economice*. №. 1 (13). 2015. Р. 109-120.
3. Серьогін С. М. , Лола В. В. , Хожило І. І. Формування позитивного іміджу органів влади через підвищення якості надання адміністративних та соціальних послуг : наук. розробка. Київ : НАДУ, 2009. 32 с.
4. Шаров Ю. П., Сухінін Д. В. Муніципальні послуги : шлях до високої якості : монографія. Мелітополь : Видавничий будинок ММД, 2008. 136 с.
5. Шейн Э. Х. Организационная культура и лидерство. Санкт Петербург: Питер, 2002. 336 с.

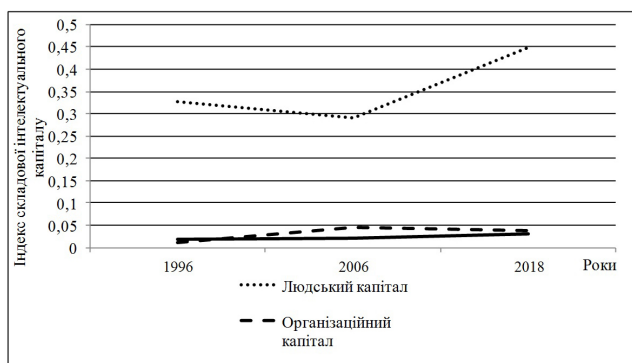

Лалуєва Надія Миколаївна,

*викладач кафедри публічного управління та адміністрування
Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова*

ОРІЄНТИРИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Сьогодні наша країна характеризується досить високим рівнем розвитку фундаментальної науки і людського потенціалу, однак ці чинники поки не стали реальним джерелом економічного зростання. За результатами проведеного нами дослідження, майже за всі роки незалежності України спостерігається позитивна тенденція розвитку інтелектуального капіталу Хмельницької області. Має місце покращення рівня розвитку людського капіталу, підвищення індексу організаційного капіталу та зростання соціального капіталу (рис. 1.1).

**Рис. 1.1. Динаміка індексів складових інтелектуального капіталу
Хмельницької області**

Примітка. Складено автором.

Попри стрімке зростання індексу інтелектуального капіталу Хмельницької області, відмітимо, що величина цього індексу є низькою, оскільки що ближче індекс інтелектуального капіталу тяжіє до 1, то вищим рівнем розвитку він характеризується. Така ситуація свідчить про недостатньо ефективне управління інтелектуальним капіталом нашої області. Тому актуальною залишається потреба в дослідженні підвищення ефективності управління інтелектуальним капіталом на регіональному рівні.

Основні пріоритети стратегічного управління розвитком інтелектуального капіталу та його складових – людського (особистісного), соціального

та організаційного капіталів – повинні враховувати специфіку кожної з них і бути спрямованими на досягнення конкретних результатів.

Зокрема, мета удосконалення управління людським капіталом повинна бути направлена на підвищення якості життя населення і всебічну реалізацію творчих здібностей особистості, що в результаті формує можливості для одержання певного рівня доходів, які забезпечують відтворення власного інтелектуального капіталу.

Зі свого боку, управління соціальним капіталом необхідно спрямовувати на досягнення гармонізації соціальних взаємовідносин, що забезпечить єдність суспільства у всіх сферах – економічній, соціальній, культурній, духовній, політичній. Також удосконалення управління організаційним капіталом потрібно направити на створення організаційно-технічної основи розвитку постіндустріального (інформаційного) суспільства, у якій все більшу роль відіграють інформаційно-комунікаційні системи [5, с. 142].

Вважається, що кінцевою метою удосконалення управління інтелектуальним капіталом регіону є забезпечення ефективного його розвитку на основі інноваційного розвитку економіки та підвищення рівня і якості життя населення.

Рис. 1.2. Стратегічні напрями удосконалення управління інтелектуальним капіталом Хмельницької області

Примітка. Складено автором.

Водночас, високий рівень освіти в незатребуваних сферах або отриманий не з метою самореалізації («навчання заради навчання») не дає додаткових переваг особі, яка змушена працювати в непрофільних сферах або як некваліфікований працівник, що в підсумку забезпечує негативний ефект економіці регіону (невиправдано витрачені кошти на навчання незатребуваних фахівців, їх подальше перенавчання та соціальна адаптація) [4, с. 8].

Загалом, стратегічні напрями удосконалення управління розвитком інтелектуального капіталу пропонуємо розглядати у двох блоках – формування та використання (рис. 1.2).

На нашу думку, управлінський вплив на інтелектуальний капітал регіону повинен мати системний характер. Це означає, що, удосконалюючи структуру освіти в регіоні в напрямі підвищення її конкурентоспроможності, важливо включити в поле управління також інші складові людського капіталу, що визначають рівень життя населення: рівень здоров'я, соціального благополуччя, мобільності та ін. В іншому випадку всі позитивні ефекти від розвитку інтелектуального капіталу регіону будуть зведені нанівець у результаті скорочення тривалості життя, зростання злочинності, неефективного розподілу трудових ресурсів по території області тощо.

Підбиваючи підсумки, варто зазначити, що для отримання економічного ефекту та підвищення якості життя населення Хмельницької області інтенсифікація інноваційної діяльності повинна відбуватись у всіх секторах економіки та паралельно супроводжуватись такими змінами як прискорення наукових досліджень, зменшення періоду часу для впровадження наукових розробок, інтеграції наукових й освітніх установ та виробничих підприємств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державна служба статистики України. Головне управління статистики у Хмельницькій області. Статистична інформація. URL : <http://www.km.ukrstat.gov.ua/ukr/index.htm>
2. Лук'яненко О., Дворник І., Колечко Д. Інтелектуальний капітал в структурі глобальної економіки // *Міжнародна економічна політика*. 2018. № 1. С. 88-108 URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Мер_2018_1_6
3. Рудь Н. Т., Копера К. Інтелектуальний потенціал та капітал: взаємозв'язок та часові горизонти // *Економічний форум*. 2019. № 1. С. 188-198. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2019_1_32
4. Станишевская С.П., Имайкин Е. А. Управление интеллектуальным капиталом в регионе на основе взаимодействия региональной системы образования и рынка труда // *Вестник Пермского университета*. 2010. Вып. 2 (5). С. 6 – 14.
5. Янишівський В.М. Інтелектуальний капітал в системі національної економіки України : дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата

Левицька Інна Ванадіївна,

*професор кафедри аграрного консалтингу і туризму
Національного університету біоресурсів
і природокористування України
доктор економічних наук, професор*

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ АВТОМАТИЗАЦІЇ В ПРОЦЕС ОБСЛУГОВУВАННЯ ВІДВІДУВАЧІВ ЗАКЛАДІВ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

В умовах жорсткої конкуренції підприємствам необхідно звертати увагу на нові тенденції та нововведення, якими можна було б привабити клієнтів. Інновації та ноу-хау і є тим самим елементом, який допоможе підприємству вийти на новий рівень. Саме тому на теперішній час автоматизація організації та виробництва набуває все більшого поширення на підприємствах ресторанного господарства. Інформаційні технології допомагають зробити процес організації і управління закладом ефективнішим та легшим.

Ресторанне господарство належить до категорії специфічної і найризикованішої сфери бізнесу. Адже саме у ресторанному господарстві невпинно треба домагатися найповнішого задоволення споживачів, виробляючи при цьому свій індивідуальний стиль. У ресторанному бізнесі будь-які дрібниці мають значення для споживачів: інтер'єр приміщень, музичний супровід, надання додаткових послуг (артистів, тамади). Відомо, що потреби і смаки міського та сільського населення завжди були й залишаються різними. Тому на практиці все нове треба застосовувати дуже вибірково. Нині уже дуже важко когось здивувати асортиментом кулінарної і кондитерської продукції. Треба визнати, що смаки сучасних споживачів дуже змінилися. Споживачі ресторанного господарства бажають чогось оригінального і нестандартного. Ось тут і доцільно використати надбання технологічного розвитку – інновації.

Підвищення конкурентоспроможності українських закладів харчування може здійснюватися тільки на основі прискорення інноваційних процесів, які повинні забезпечити рентабельне використання новацій у вигляді нових інформаційних технологій, нових видів продукції, нових видів обслуговування, організаційно-технічних і соціально-економічних рішень виробничого, фінансового, комерційного, адміністративного чи іншого характеру [2].

Досить поширеною IT-інновацією для ресторанного господарства є впровадження комплексу web- і телекомунікаційних рішень для взаємодії з клієнтами. У результаті все частіше з'являються послуги доставки додому замовлень, зроблених телефоном та в Інтернеті.

Успішність цієї високотехнологічної послуги визначається загальним для всіх інтерактивних систем віддаленої роботи з клієнтом вимогою вичерпного характеру інформації та можливостей, що надаються клієнту дистанційними інтерактивними системами.

Більше багатообіцяючим напрямком використання web- і телекомунікаційних технологій є технології з нарощування потоку клієнтів ресторанів і непрямой реклами ресторанних закладів. В цьому випадку пробки на дорогах якраз можуть бути звернені на користь підприємствам ресторанного господарства. Мова йде про RFID-технології. Системи поки що мало поширені в Росії та Україні, але вже міцно завоювали популярність за кордоном.

Суть технології – в розміщенні поблизу ресторанів RFID-міток, які можуть прочитуватися спеціальними портативними пристроями за допомогою Wi-Fi, Bluetooth або мобільного зв'язку. Відбувається зв'язок з сервером, на якому зберігається найрізноманітніша інформація про такий ресторан. Відповідна інформація може бути передана на спеціальний портативний пристрій, що є у власника.

Таким чином, власник цього КПК, наприклад, заблукавши або стоячи в пробці, отримує можливість переглянути меню зареєстрованого пристроєм, розташованого поблизу ресторану, дізнатися про наявність вільних місць, систему знижок і бонусів [3].

Сучасне програмне забезпечення, розроблене спеціально для закладів громадського харчування, дозволяє значно спростити, оптимізувати і прискорити низку специфічних для цього бізнесу операцій.

У деяких сучасних закладах ресторанного господарства для того, щоб споживач міг ознайомитися з меню та зробити замовлення, використовують комп'ютерні монітори із сенсорним управлінням. Намагаючись мінімізувати витрати часу на обслуговування, ці заклади запровадили так звані e-Menu (тобто електронні меню).

Електронне меню (e-Menu) – це інтерактивне меню, що реалізується за допомогою сенсорного дисплею, який розміщують біля столу або на столі, за яким сидить гість, чи біля барної стійки. Таке меню надає споживачам закладів ресторанного господарства можливість:

- візуально в інтерактивному режимі ознайомитися з меню закладу та наочно й оперативно побачити високоякісні фотографії і детальний опис кожної страви;
- робити замовлення, не викликаючи офіціанта;
- викликати офіціанта, наприклад, для того, щоб попросити рахунок;

– отримати додаткові послуги, оскільки в комп'ютері з е-Menu, як правило, є ще такі функції: ігри, гороскопи, анекдоти, відео, музика тощо.

Завдяки запровадженню в закладах ресторанного господарства е-Menu споживачам не треба чекати офіціанта, можна зразу зробити замовлення. Кожен самостійно та швидко може отримати додаткову інформацію про страви: склад інгредієнтів, рецепт, енергетична цінність, спосіб приготування тощо. Під час очікування замовлення можна пограти в різні ігри, почитати новини, анекдоти, замовити музику або подивитися відео. Новизна цих послуг приваблює молодь. Водночас, як свідчить практичний досвід, сенсорні екранні меню з фотографіями страв сприяють збільшенню їх продажів.

Завдяки е-Menu в закладах ресторанного господарства відкриваються нові можливості для проведення рекламних акцій: можна ефективно представити свій бренд за допомогою системи електронного меню. Практично усуваються причини для конфліктних ситуацій під час прийняття замовлення. Відкриваються нові можливості й для зворотного зв'язку зі споживачами: проведення опитування і завдяки цьому можливість ефективно управляти програмами лояльності.

Постачальники електронної техніки забезпечують її якісне сервісне обслуговування, проводять всі роботи з інтеграції та художнього оформлення е-Menu в інтер'єрі ресторану, кафе чи бару, що створює умови для активного впровадження нової прогресивної технології планування та рекламування закладу ресторанного господарства на практиці [4].

Досить непогано зарекомендувала себе на ринку модель електронного меню – програмне забезпечення «Мобільний офіціант» для планшетних комп'ютерів Apple iPod Touch від UCS. Розширена мережа пристроїв, які підтримують програмне забезпечення «Мобільний офіціант» на iPod Touch в системі автоматизації ресторану R-Keeper.

Все частіше в руках офіціантів ресторанів можна побачити мобільний термінал офіціанта на базі Apple iPod Touch 4, на якому встановлений спеціальний модуль «Мобільний офіціант» системи R-Keeper. Рішення виявилось бюджетним та ефективним. Модуль дозволяє приймати замовлення гостей безпосередньо біля столика в режимі он-лайн, що значно економить час обслуговування і збільшує оборотність місць [5].

За допомогою спеціально розробленої програми для планшету клієнти можуть продивлятися список страв, який супроводжується фотографіями та описом. Для вибору страви достатньо лише натиснути на екран. Також iPod дозволяє обрати й гарнір. Готове замовлення можна відправити на кухню ресторану по безпроводній мережі. Також є «впливаюче вікно», в якому пропонуються вина відповідно до обраних страв [6].

Термінал «Мобільний офіціант» працює через Wi-Fi. Його легко можна

використовувати на літніх майданчиках, у залах ресторанів, де важко прокласти кабелі для підключення стаціонарного обладнання.

Раніше модуль пропонувався для Apple iPod Touch 4. З виходом моделі нового покоління iPod Touch 5 з 4-дюймовим екраном «мобільний офіціант» був доопрацьованим під нове розширення і операційну систему iOS 6. Тепер як пристрій для безпроводного терміналу офіціанта ресторатори можуть обрати цю модель також [5].

Останнім часом спостерігається наступна тенденція. З'являється велика кількість пристроїв, послуг і сервісів, мета яких полягає в економії часу, шляхом вирішення тієї чи іншої операції, адже в житті сучасної людини найбільше не вистачає часу. Саме тому багато компаній займаються розробкою приладів, призначених для скорочення витрат часу. Американська компанія Viable ware представила світові свою унікальну розробку – прилад під назвою RAIL. Його основне завдання – прийом оплати від клієнтів ресторанів. Тепер не потрібно кликати офіціанта для того, щоб оплатити своє замовлення. Споживачі самі можуть розрахуватися, скористувавшись одним із запропонованих способів.

Прилад RAIL має форму звичайної папки, яку можна зустріти в будь-якому закладі харчування. Тільки всередині знаходиться не друкований чек, а електронний планшет для прийому оплати. Цей планшет з'єднується через безпроводну мережу з торговим терміналом. Прилад працює з кредитними ідебетовими картками, електронними грошима, а також приймати оплату зі смартфонів. Оплачений чек може бути висланий на електронну пошту клієнта.

За допомогою сенсорного екрану, гості ресторану можуть не тільки побачити вартість тієї чи іншої страви і загальну вартість замовлення, але і залишити чайові офіціанту, який їх обслуговував. Для цього необхідно просто додати у свій рахунок необхідну суму чайових, вставити кредитну картку і натиснути відповідну кнопку.

Передбачені також певні можливості для тих клієнтів, які бажають розрахуватися готівкою. Необхідно покласти потрібну суму в бокову кишеньку пристрою. Він відправить сповіщення на торговий термінал і до клієнта підійде офіціант, прийме оплату і за необхідності принесе решту.

Крім того, прилад вміє запам'ятовувати постійних клієнтів. Це допомагає при створенні системи знижок і мотивації для відвідування конкретного ресторану. І ще прилад пропонує клієнтам різні рекламні пропозиції, а також соціальні та маркетингові опитування. Це дозволяє власнику закладу краще дізнатися про свого клієнта й зосередитися на розвитку більш перспективних напрямків [7].

Отже, автоматизація закладів ресторанного господарства на сьогодні є потребою та необхідністю, так як вона набагато спрощує процес роботи.

У результаті автоматизації підвищується якість сервісу і престиж закладу; забезпечується швидка обробка замовлень і обслуговування відвідувачів; зменшуються витрати часу на пошук та аналіз інформації.

Таким чином, автоматизація ресторану допоможе зробити заклад конкурентоспроможним і затребуваним на ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Горяев Ю.А. Информационные технологии управления. Курс лекций. - М. : Изд-во «МИЭМП», 2006. 102 с.
2. Пилипенко Т.А. Финансово-экономическое обоснование инновационных процессов URL : <http://www.uran.donetsk.ua/~masters/2008/fem/pilipenko/diss/index.html>
3. Іжевський В.В. Економічна суть інноваційної діяльності підприємств торгівлі та ресторанного господарства URL : <http://intkonf.org/izhevskiy-vv-ekonomichna-sut-innovatsiynoyi-diyalnosti-pidpriemstv-torgivli-ta-restorannogo-gospodarstva/>
4. Пятницька Н.О. Організація обслуговування в закладах ресторанного господарства : підручник, К. : Центр учбової літератури, 2011. 584 с.
5. URL : <http://www.restoranoved.ru/article.php?numn=7358>
6. URL : <http://mac.net.ua/news/2010/06/04/vmesto-menju---ipad-nou-xau-restorannogo-biznesa>
7. URL : <http://biznesvbloge.ru/biznes-ideya-pribor-dlya-samostoyatelnoj-oplaty-v-kafe-i-restoranax/#more-9859>

Лободіна Зоряна Миколаївна,

доцент кафедри фінансів та обліку Тернопільського національного економічного університету, доктор економічних наук, доцент

Ревак Олександра Віталіївна

*студентка факультету фінансів та обліку
Тернопільського національного економічного університету*

БЮДЖЕТНІ РЕСУРСИ ЯК ОБ'ЄКТ БЮДЖЕТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Необхідною передумовою реалізації повноважень органів державної влади та місцевого самоврядування є адекватний потребам обсяг бюджетних ресурсів.

Бюджетні ресурси є важливою фінансовою домінантою концепції інклюзивного сталого зростання та об'єктом бюджетного менеджменту.

У сучасній економічній літературі відсутній єдиний підхід щодо дефініції бюджетних ресурсів. У багатьох наукових працях поняття «бюджетні ресурси» та «бюджетні кошти» ототожнюються, що, зважаючи на їхні дефініції, вважаємо допустимим. Однозначною залишається лише позиція економістів щодо їхнього розгляду як частини фінансових ресурсів держави.

Укладачі Великого економічного словника бюджетні ресурси трактують як грошові кошти, що надходять до бюджетів усіх рівнів (федерального, регіональних, місцевих) як доходи [1, с. 1021].

В Економічній енциклопедії бюджетні ресурси визначено як доходи, з яких формуються бюджети всіх рівнів (в Україні – центрального і місцевих), у федеративних державах – ще й бюджети штатів, земель та ін. [2, с. 206]

У Бюджетному кодексі України визначення поняття бюджетних ресурсів не наведено, натомість вживається термін «бюджетні кошти (кошти бюджету)» у значенні належних відповідно до законодавства надходжень бюджету та його витрат [3].

Так, Б. Карпінський та Т. Шира у термінологічному словнику з фінансів пропонують визначення поняття «бюджетні кошти», під якими розуміють кошти, що включаються до бюджетів усіх рівнів незалежно від джерела їхнього формування [4, с. 367].

На думку О. Василика і К. Павлюк, бюджетні ресурси – це частина фінансових ресурсів держави, сконцентрована у бюджетах всіх рівнів, що входять до бюджетної системи України [5, с. 38].

Подібний підхід застосовує також П. Юхименко, вказуючи, що бюджетні ресурси – це грошові кошти, які надходять до Державного бюджету України, бюджету АР Крим, місцевих бюджетів; основний складник фінансових ресурсів країни [6, с. 36].

Л. Сідельникова сформулювала комплексний теоретико-методологічний підхід до розкриття сутності бюджетних ресурсів, яка має матеріальні субстанції – за явищем, змістом та формою. Цей науковець вважає, що бюджетні ресурси є проявом змісту бюджету як об'єктивної економічної категорії, й пропонує сутність бюджетних ресурсів розглядати як частину фінансових ресурсів держави, що поновлюються в процесі її економічної діяльності в результаті розподілу та перерозподілу частини вартості валового внутрішнього продукту, національного багатства, зовнішніх джерел фінансування бюджету, матеріалізуються у грошових потоках, виявляються у формі платежів до бюджету та концентруються у бюджетному фонді держави з метою асекурації неперервності розширеного відтворення та забезпечення виконання нею суспільних функцій [7, с. 77].

Отже, на основі системного аналізу економічного дискурсу щодо бюджетних ресурсів розроблено концептуальний підхід до трактування їхньої сутності як матеріалізованих у вхідних та вихідних грошових потоках

фінансових ресурсів органів державної влади й місцевого самоврядування, мобілізованих із метою бюджетного забезпечення реалізації їхніх функцій до державного й місцевих бюджетів із внутрішніх і зовнішніх джерел у результаті впливу бюджетного механізму соціально-економічного розвитку держави на розподільні процеси.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Большой экономический словарь / под ред. А. Азрилияна. М. : Ин-т нов. экономики, 2007. 1472 с.
2. Економічна енциклопедія : у 3 т. Т. 3 / відп. ред. С. В. Мочерний та ін. К. : Вид. центр «Академія», 2002. 952 с.
3. Бюджетний кодекс України : Закон України № 2456-VI від 08.07.2010 р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
4. Карпінський Б. А., Шира Т. Б. Фінанси : термінол. словн. К. : ВД «Професіонал», 2008. 608 с.
5. Василюк О. Д., Павлюк К. В. Державні фінанси України : навч. посіб. К. : Вища школа, 1997. 383 с.
6. Фінансово-економічний словник / за заг. ред. П. І. Юхименка. Біла Церква : Освіта, 2012. 365 с.
7. Сидельникова Л. П. Теоретико-організаційні домінанти і практика розбудови податково-боргових джерел формування бюджетних ресурсів держави : моногр. Херсон : ПП Грінь Д. С., 2013. 670 с.

Маріянчик Тетяна Сергіївна,*

студент магістратури за спеціальністю

*«Фінанси, банківська справа та страхування» Хмельницького університету
управління та права
імені Леоніда Юзькова*

ХАРАКТЕРИСТИКА РОЗВИТКУ ЛОМБАРДІВ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

Одним із обов'язкових атрибутів сучасної економіки є діяльність фінансових посередників, до складу яких належать і ломбарди як небанківські фінансові установи, виключним видом діяльності яких є надання на власний ризик фінансових кредитів фізичним особам за рахунок власних або залучених коштів під заставу майна на визначений строк та під визначений відсоток [2].

* Науковий керівник – Ткачук Н.М., доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, к.е.н., доцент.

Ринок ломбардних послуг – це система економічних відносин, які виникають з приводу купівлі-продажу специфічного товару «ломбардні послуги» в процесі задоволення суспільних потреб у кредитуванні під заставу рухомого майна.

Оцінка розвитку ринку фінансових послуг є досить актуальною на сьогоднішню тему через те, що небанківські фінансові установи, зокрема й ломбарди, впливають на економічний ефект країни через зростання обсягів інвестицій.

За результатами дослідження, яке здійснила GfK Ukraine у вересні 2009 року, загалом 4,3 % українців у віці старше 16 років повідомили, що вони користувалися послугами ломбардів хоча б один раз [4]. За підсумками діяльності небанківських фінансових установ у 2018 р. у Державному реєстрі налічувалось 359 ломбардів, що на 56 установи менше, ніж у 2017 р. (415 ломбардів) і на 97 установ менше проти 2016 р. (456 ломбардів). Така тенденція до зменшення кількості ломбардів пояснюється несприятливими умовами їх функціонування на ринку фінансових послуг, а також тенденціями їх консолідації (об'єднання та укрупнення).

Щодо обсягів активів функціонуючих ломбардів, то спостерігається тенденція до їх збільшення з 3,2 млрд грн у 2016 р. до 4 млрд грн у 2018р. Порівняно з попередніми роками активи ломбардів зросли в 2017р. на 9%, у 2018р. – на 14% відповідно, що за даних масштабів вважається стійкою тенденцією на ринку фінансових послуг, який постійно розвивається. Враховуючи скорочення кількості учасників ринку фінансових послуг майже на 10% у 2017 – 2018рр., їхня вартість не змінюється, що свідчить про те, що ринок фінансових послуг ломбардів є насиченим з досить високим рівнем конкуренції [3].

Незважаючи на зменшення кількості ломбардів за досліджуваний період, кількість укладених договорів з даними небанківськими фінансовими установами збільшилась на 14,4% у 2017р. і на 7,5% у 2018р., що свідчить про розвиток вітчизняного ринку фінансових послуг і зростання довіри та прихильності громадян до ломбардів [1].

Отже, виявлені нами тенденції упродовж 2016–2018рр. засвідчили щорічне зменшення кількості ломбардів майже на 10%, незначне збільшення суми наданих кредитів та кількості укладених з ломбардами договорів. Причиною цього є поглинання більшими ломбардами вже збанкрутілих ломбардів: відбувається консолідація у цьому сегменті ринку фінансових послуг. Основними факторами, що спричинили банкрутство ломбардів, є сильне конкурентне середовище, нестабільність нормативно-правових актів, які контролюють діяльність ломбардів, посилення вимог до обов'язкового розміру власного капіталу ломбардів та ін.

Враховуючи вищевикладене вважаємо за доцільне окреслити перспективи розвитку ринку фінансових послуг ломбардів у найближчі декілька років:

- збільшення кількості послуг ломбардів що надаються клієнтам шляхом розширення кас обслуговування;
- зменшення кількості ломбардів з малою кількістю кас на 10–15% щорічно;
- збільшення довіри та попиту клієнтів на послуги ломбардів.

На наш погляд, ринок фінансових послуг небанківських установ України розвивається, проте конкуренцію витримують не всі ломбарди, тому їх кількість зменшується.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Підсумки діяльності фінансових компаній, ломбардів та юридичних осіб (лізингодавців) за I півріччя 2018 року. URL : www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/FK_IP%20kv_2018.pdf
2. Проект закону України «Про ломбарди та ломбардну діяльність» від 20.01.2015 №1800. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0565-05>
3. Публічний звіт про діяльність національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг за 2018 рік. URL : <https://www.nfp.gov.ua/files/ZVIT/%D0%9F%D1%83%D0%B1%D0%BB%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%202018%20-%20%D0%BD%D0%B0%20%D1%81%D0%B0%D0%B9%D1%82.pdf>
4. Сич Є.М., Ільчук В. П., Гавриленко Н. І. Ринок фінансових послуг: навч. посіб. *М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Чернігів. держ. технол. ун-т*. К. : Центр учб. л-ри, 2012. 428 с.

Матвейчук Людмила Олександрівна,

*професор кафедри туризму та готельно-ресторанної справи
Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка,
доктор наук з державного управління, доцент*

РОЗВИТОК ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЦИФРОВОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ЕКОНОМІКИ

В умовах становлення цифрового суспільства та економіки ефективність державного управління все більшою мірою залежить від впровадження інформаційних технологій і використання сучасних засобів комунікацій. Теперішнім етапом розвитку державного управління є публічне управління, яке зорієнтовано на реалізацію публічних інтересів, де суб'єктом є органи державної влади та громадські інституції.

Цифровий розвиток вимагає нових форм, методів, засобів у всіх сферах, у т.ч. у сфері державного управління, яка зазнала істотної еволюції внаслідок розвитку демократії, громадянського суспільства і трансформувалася в публічне управління. Дослідження теоретичних та практичних питань побудови цифрового публічного управління є особливо важливим в процесі державно-управлінських реформ, які на сьогодні мають місце в Україні. Актуальність цього дослідження зумовлена реформуванням сфери державного управління та його адаптація до умов суспільства цифрових технологій та процесів глобалізації.

Щодо розкриття поняття публічного управління, то слід зазначити, що воно, як об'єкт наукового пізнання є складним та багатоплановим утворенням, так як знаходиться під впливом політичної системи та взаємозв'язку різних елементів соціальної системи та суспільства. Наведемо декілька прикладів розкриття дефініції «публічного управління»:

- це управління, що здійснюється на основі волевиявлення громади (колективу людей) та реалізується суб'єктами, визначеними громадою, для задоволення потреб і досягнення мети громади як об'єкту управління [7];

- це взаємодія органів державної влади із суспільством у вигляді реалізації специфічних державних функцій з метою забезпечення соціально-політичного ефекту [9];

- це вид суспільної діяльності, що реалізується системою органів публічної влади у сферах державного управління та місцевого самоврядування [1].

У 2018 році в науковий світ вийшов Термінологічний словник, який видано в Національній академії державного управління при Президентові України, де досліджуване нами поняття трактується так: «публічне управління – діяльність органів державного управління, органів місцевого самоврядування, представників приватного сектору та інститутів громадянського суспільства в межах визначених законом повноважень і функціональних обов'язків (планування, організації, керівництва, координації та контролю) щодо формування та реалізації управлінських рішень суспільного значення, політики розвитку держави та її адміністративно-територіальних одиниць» [8, с. 142].

Отже, на нашу думку, характерним для публічного управління є взаємодія органів державної влади із суспільством шляхом участі громадськості у виробленні та реалізації державної політики. Під публічним управлінням слід розуміти функціонування системи органів державної влади, місцевого самоврядування, громадських організацій, суб'єктів громадянського суспільства з метою реалізації державної політики щодо сталого розвитку країни. Наявність налагодженої ефективної взаємодії між цими інститутами виступає запорукою якісної державної політики. Особливо актуальним на сучасному етапі розвитку публічного управління є побудова партнерських

відносин органів влади і громадських організацій. Публічне управління повинно забезпечити взаємодію держави та суспільства з метою залучення громадян до участі в суспільно-політичних, соціально-економічних процесах розвитку.

На думку представника вітчизняної науки І.Й. Малого, «... необхідність забезпечення інтенсивності та результативності державного управління призвела до запровадження публічного управління (New Public Management), що відображає реалізацію таких принципів, як гласність, публічність, відкритість та демократичність, цільову орієнтацію управлінської діяльності та оцінювання її результативності [6, с.20]. Науковець відмічає, що глобалізація, мережевість та інноваційність радикальним чином видозмінюють функції держави щодо вирішення глобальних та інших проблем людства. До вищезазначених чинників, які мають вплив на формування публічного управління та зміни функцій держави, слід додати цифровізацію, яка на сьогодні стрімко проникає у всі сфери життєдіяльності.

Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та значні досягнення ІТ-сфери генерують цифрове суспільство та економіку, відбувається їх цифрова глобалізація. За таких умов відбувається цифровізація діяльності публічних органів. На думку науковців В.С.Куйбіди, О.В.Карпенко, В.В.Наместник цифрове врядування буде сприйматися як цифрова реалізація публічної влади (цифрова форма публічного врядування), яка стане етапом еволюційного впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у діяльність органів публічної влади («інформатизація державного управління» → «електронне урядування» → «цифровізація публічного врядування») [5, с.7].

Дослідження та розвиток цифровізації публічного управління нині знаходиться на периферії вчених наукової галузі «державне управління». На початку 2018 року в науковий обіг введено такі дефініції: цифровізація публічного врядування – стрибкоподібний процес цифрових трансформацій публічного врядування у цифрове врядування (цифрове управління); цифрове врядування – сервісно-орієнтована організація функціонування системи публічного врядування (управління) на основі цифрових технологій [5, с.9]. Слід зазначити, що категорійно-понятійний апарат досліджуваного напрямку постійно уточнюється та переглядається з урахуванням розвитку суспільства. На нашу думку, еволюційний розвиток державного управління можна представити так: державне управління → публічне управління → цифрове публічне управління, при цьому цифрове публічне управління пропонуємо розглядати як інноваційну модель взаємодії публічних органів з учасниками цифрового суспільства, яка побудована на використанні інформаційно-комунікаційних технологій та електронних каналів зв'язку [12, с.80].

Що стосується публічного управління в період розвитку цифрового суспільства та економіки, характерне місце серед нових інноваційних технологій посідає технологія «електронного урядування» (далі – е-урядування). Е-урядування є адаптацією державного управління до умов суспільства цифрових технологій шляхом налагодження взаємодії органів влади між собою, з громадянами та бізнесом за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та мережі Інтернет. Згідно зі схваленою у вересні 2017 року Концепцією розвитку електронного урядування в Україні «електронне урядування – це форма організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян» [3]. Як зазначається в Концепції, запровадження е-урядування є базовою передумовою для розбудови в Україні ефективних цифрової економіки і цифрового ринку та його подальшої інтеграції до єдиного цифрового ринку ЄС (EU Digital Single Market Strategy).

Нова концепція взаємодії є електронною формою співпраці держави, бізнесу і громадян. Науковці та практики виокремлюють такі сектори взаємодії, як: G2C (уряд – громадяни); G2G (уряд – уряд); G2B (уряд – бізнес). Деякі дослідники додають ще четвертий сектор взаємодії G2E (уряд – державні службовці), інші виділяють окремий п'ятий вид взаємодії C2G (громадяни – уряд), акцентуючи увагу саме на цьому виді взаємодії з урядом.

На початку 2018 року Уряд схвалив Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018 – 2020 роки [4], де основною метою документа є реалізація ініціатив «Цифрового порядку денного України 2020» (цифрова стратегія) для усунення бар'єрів на шляху цифрової трансформації України у найбільш перспективних сферах. Слід зазначити, що схвалення цієї Концепції започаткувало і окреслило власне бачення уряду щодо розвитку цифрової економіки в Україні та її глобалізації.

Досліджуючи світову практику цифровізації публічного управління слід відзначити значний цифровий розрив країн, де є інформаційно-розвинуті та інформаційно-відсталі країни, і при цьому має місце цифрова нерівність у сфері державного управління. Інформаційними джерелами дослідження розвитку даного напрямку є матеріали ООН щодо розвитку е-урядування в країнах світу. Провідним показником технологічної зрілості держави у сфері е-урядування є індекс розвитку е-уряду (E-Government Development Index, EGDI), який формується з урахуванням трьох індексів: онлайн-послуг (Online Service Index), телекомунікаційної інфраструктури (Telecommunication Infrastructure Index) та людського капіталу (Human Capital Index) [10, с. 133]. Україна за даними ООН 2018 року [11] увійшла у групу з високим EGDI

(між 0,5 і 0,75), посівши у своїй групі 68 місце серед 71 країни та 82 місце у загальному рейтингу серед 193 країн світу. Слід зазначити, що п'ять пострадянських країн : Естонія, Росія, Білорусія, Казахстан та Литва належать до групи з найвищим коефіцієнтом – більше ніж 0,75. Лідерами цього рейтингу є Данія, Австралія, Корея.

Сьогоднішній стан цифровізації вітчизняної сфери публічного управління залежить від багатьох факторів політичного, нормативно-правового, організаційного, економічного, соціального, інформаційного та соціального характеру. Для прийняття рішень у сфері публічного управління, формування державної політики щодо розвитку цифрового уряду першочерговим на сьогодні для науковців є дослідження кращих практик лідерів е-урядування, в т.ч. країн пострадянського простору

Для успішного формування цифрової економіки та суспільства, як стверджують представники Всесвітнього банку у докладі про світовий розвиток «Цифрові дивіденди», потрібні ефективно функціонуючі три компоненти, а саме: 1) нормативно-правова база, яка б сприяла конкуренції і виходу на ринок підприємствам, дозволяла фірмам повною мірою використовувати цифрові технології для конкуренції та інновацій; 2) навички, необхідні працівникам, бізнесменам, державним службовцям, для використання можливостей цифрових технологій; 3) ефективні й підзвітні інститути, що використовують Інтернет для розширення прав і можливостей громадян [2].

Для отримання цифрових дивідендів українським суспільством, одним із першочергових завдань є створення сучасного інституціонального дизайну системи публічного управління шляхом цифровізації його функцій. У свою чергу, цифрові перетворення у сфері публічного управління націлені на покращення якості обслуговування громадян і бізнесу та підвищення відкритості, прозорості і ефективності діяльності публічних органів. Крім того, розвиток цифрового публічного управління є базовою передумовою для розбудови в Україні цифрової економіки і та її подальшої інтеграції до світового цифрового ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бакуменко В.Д., Красноручський О.О. Предметна системологія публічного управління та адміністрування. *Публічне управління XXI століття: світові практики та національні перспективи* : зб. тез XVIII Міжнар. наук. конгресу, 26 квітня 2018 р. Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2018. С.386-388. URL: http://kbuapa.kharkov.ua/e-book/conf/2018-1/2018_01.pdf#page=386 (дата звернення: 12.03.2019).
2. Доклад о мировом развитии «Цифровые дивиденды». Группа Всемирного банка. 2016. URL : <http://documents.worldbank.org/> (дата звернення: 14.09.2019).

3. Концепція розвитку електронного урядування в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 вересня 2017 р. № 649-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-%D1%80>. (дата звернення: 12.09.2019).
4. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки : розпорядження Кабінету Міністрів від 17 січня 2018 р. № 67-р. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80>. (дата звернення: 12.09.2019).
5. Куйбіда В.С., Карпенко О.В., Наместник В.В. Цифрове врядування в Україні: базові дефініції понятійно-категоріального апарату. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія «Державне управління»*. Київ : НАДУ, Випуск 1. 2018. С.5-10.
6. Малий І.М. Генетиза публічного управління і адміністрування в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. № 24. 2017. С.17-21.
7. Оболенський О. Ю., Мельник А.Ф. Державне управління: підручник. Київ : Знання, 2009. 582 с.
8. Публічне управління: термінол. слов / В. С. Куйбіда, М. М. Білинська, О.М. Петроє та ін. Київ : НАДУ, 2018. 224 с.
9. Семенчук Т.Б. Сутність категорії «Публічне адміністрування» та передумови її формування. *Вісник економіки транспорту і промисловості*: зб. наук.-практ. ст. Укр. держ. акад. залізнич. трансп. Харків : Вид-во УкрДАЗТ, № 42, 2013. С.385-390.
10. E-Government Survey 2016. E-Government in Support of Sustainable Development / Department of Economic and Social Affairs. United Nations. New York, 2016. 219 p.
11. E-Government Survey 2018. Gearing E-Government to support transformation towards sustainable and resilient societies / Department of Economic and Social Affairs. United Nations. New York, 2018. 270 p.
12. Matvejciuk, L. (2019). «Public administration in the conditions of the development of digital economy and society», *Management and entrepreneurship: trends of development*, 2 (08), pp. 77-87. DOI URL: <https://doi.org/10.26661/2522-1566/2019-2/08-07>

Мельник Діана Володимирівна,*

*студентка магістратури за спеціальністю «Фінанси, банківська справа та страхування» Хмельницького університету управління та права
імені Леоніда Юзькова*

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Інститут місцевого самоврядування, тобто право територіальної громади на самостійне вирішення питань місцевого значення – головна ознака демократичної держави. Реалізація соціально-економічного розвитку громади належить, головним чином, управлінню фінансів органів місцевого самоврядування (ОМС), а головною складовою при цьому є бюджет.

В управлінні фінансовими ресурсами саме їх аналіз та оцінка займають важливе місце, адже вони є з'єднуючою ланкою між збором інформації та прийняттям управлінських рішень. Як правило, оцінкою соціально-економічних показників розвитку громади нехтують, однак її значення полягає в тому, що вона є головним засобом виявлення резервів підвищення ефективності управління ресурсами за умови її врахування при складанні місцевих бюджетів.

Фінансові ресурси є необхідним джерелом для здійснення процесу розширеного відтворення, фінансування місцевих програм розвитку та соціального забезпечення територіальної громади. Фінансові ресурси органів місцевого самоврядування є сукупністю фондів коштів, що формуються в результаті створення та вартісного розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту, передаються у розпорядження та спрямовуються на виконання покладених законом на органи місцевого самоврядування завдань і функцій, для реалізації намічених завдань та програм економічного і соціально-культурного розвитку території у відповідності до обраних пріоритетів [1, с. 76].

Варто зазначити те, що при проведенні аналізу фінансових ресурсів громади існують проблеми. Перш за все, нестабільність економіки та національної валюти, постійна зміна інформації впливають на результативність фінансово-економічних показників, розрахованих на певний час, адже вони повністю втрачають свою цінність для аналізу. Тобто в результаті проведення аналізу не можна стверджувати про його достовірність та актуальність. Ще один негативний аспект здійснення аналізу полягає у відсутності

* Науковий керівник – Самарічева Т.А., доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, кандидат економічних наук.

комплексного бачення в аналітиків переваг здійснення максимально повного та об'єктивного аналізу фінансових ресурсів ОМС, що значною мірою і визначає негативні тенденції щодо покращення ефективності управління фінансами та розвитку громади загалом.

Для оцінки фінансових ресурсів ОМС використовується широкий спектр відповідних інструментів. Водночас, більшість існуючих методичних підходів потребує використання складного математичного апарату, що вимагає значного обсягу статистичної інформації, а також ускладнює сам процес розрахунків. Одним з способів вирішення цієї проблеми є використання методу рейтингової оцінки.

До безперечних переваг рейтингового методу слід віднести всебічний аналіз фінансової спроможності соціально-економічного розвитку регіону, а саме: здатності регіону до збалансованого задоволення потреб, забезпечення соціально-економічного розвитку, що базується на фінансовій достатності, дієздатності та фінансовій стійкості всіх суб'єктів фінансово-економічних відносин.

Рейтингова оцінка – це присвоювання певного рівня (категорії), що характеризує рівень схильності до ризиків, в процесі аналізу кількісних характеристик (показників оцінки фінансового стану територій коефіцієнтами (передусім, співвідношення податкових і неподаткових надходжень, прибутків і видатків бюджету), а також показників обсягу доходів місцевого бюджету в розрахунку на душу населення) в їх впорядкованому ряду [2].

Ми пропонуємо коефіцієнти, розраховані за даними місцевих бюджетів стандартизувати відносно еталонного значення за формулою:

$$x_{ij} = \frac{a_{ij}}{\max a_i}, \quad (1)$$

де a_{ij} – поточне значення кожного з коефіцієнтів, що характеризують певний фінансовий ризик; $\max a_{ij}$ – умовно-еталонне значення для кожного коефіцієнта; x_{ij} – стандартизовані показники рівня аналізованих фінансових ризиків.

Для кожного фінансового ризику, що аналізується значення його рейтингової оцінки визначається за формулою:

$$R_j = \sqrt{(1 - x_{1j})^2 + (1 - x_{2j})^2 + \dots + (1 - x_{nj})^2}, \quad (2)$$

Що менше значення рейтингової оцінки (R), тим менше рівень ризику.

Для визначення категорій рівня ризику доцільно використовувати дані про рейтингову оцінку (R) за минулі періоди. Отримані значення рейтингової оцінки за кожним місцевим бюджетом або для кожного звітного періоду

заносяться в таблицю, де за рядками записані аналізовані фінансові ризики, а за стовпцями номера бюджетів або періодів. Далі отримана низка значень ділиться на 4 групи, використовуючи квартильний коефіцієнт варіації. Першій групі з найменшим значенням середньоквадратичного відхилення привласнюється за шкалою ранг 1 – «безризиковий», далі відповідно 2 – «мінімальний ризик», 3 – «критичний ризик», 4 – «неприпустимий ризик». Кожному рангу відповідає інтервал значень показників, віднесених до певної групи.

Отже, основні переваги рейтингового методу полягають у такому: по-перше, він синтезує в собі весь вплив включених у дослідження показників і коефіцієнтів; по-друге, зводить проблему оцінювання фінансової стійкості бюджету до одного кількісного значення, що значно полегшує економічну інтерпретацію отриманих результатів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Овчаренко М. М. Управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування: дис. на здобуття наук.ступеня канд. ек. наук: спец. 072. Одеса, 2018. 92 с.
2. Портоварас Т. Р. Методологічні аспекти аналізу фінансових ризиків як інструменту управління ними. 2019. URL : <http://sf.tneu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1088>

Місінькевич Олексій Павлович,

Кудельська Людмила Олександрівна,

*Хмельницький науково-дослідний центр
продуктивності агропромислового комплексу*

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР В АГРОФОРМУВАННЯХ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Зернове господарство відіграє важливу роль в аграрному секторі України, зокрема забезпечує галузь тваринництва кормами, переробну галузь сировиною, а населення хлібом і хлібобулочними виробами

Виробництво, переробка і експорт зерна в Україні дають суттєві грошові надходження до бюджету і є важливими секторами працевлаштування населення країни. Крім того, зернова галузь країни має значний потенціал розвитку, пов'язаний, перш за все, з наявністю багатих земельних ресурсів, природно-кліматичними умовами й достатньою кількістю кваліфікованої

робочої сили. Тому дослідження проблеми економічної ефективності виробництва зерна у сільськогосподарських підприємствах та пошук шляхів її підвищення є актуальним.

Питаннями вивчення шляхів підвищення ефективності зерновиробництва в Україні займалися такі вітчизняні учені та практики: В.Г. Андрійчук, П.Т. Саблук, О.М. Шпичак, М.Г.Лобас, В.П.Ситник, М.Й.Малік, О.Г.Шпикуляк та інші, які в своїх публікаціях багато уваги приділяють висвітленню тенденцій зміни кон'юнктури на зовнішньому та внутрішньому ринку зерна, аналізу ефективності та пошуку шляхів удосконалення його виробництва. У сучасних ринкових умовах питання ефективності виробництва, конкурентоспроможності у конкретному регіоні потребує поглибленого дослідження. Для написання статті джерелами матеріалів використанні статистичні щорічники Хмельницької області за 2010 – 2017 р.р.

Основним завданням є дослідження економічної ефективності виробництва зернових в агроформуваннях Хмельницької області; вивчення загальних тенденцій виробництва і реалізації; факторів, що впливають на прибутковість підприємств-виробників зерна, як одного з основних чинників забезпечення їх конкурентоспроможності.

Виробництво зерна займає провідне місце серед інших галузей рослинництва, адже воно є беззаперечною умовою існування людства, а також визначає соціально-економічне становище країни на відповідному регіоні та на світовій арені.

Загострення продовольчої проблеми у світі та спроби вирішення енергетичної проблеми за рахунок біоресурсів вивели ринок зерна на вищий рівень пріоритетності у забезпеченні потреб усього людства. У зв'язку з цим попит на зернові культури в останні роки значно зріс. Зерно й продукти його переробки споконвічно були основним джерелом фінансових надходжень, незамінною економічною та матеріальною базою для сільськогосподарських товаровиробників [2, 34].

Зернові культури щорічно займають більше половини загальної посівної площі в Україні, є стратегічною і найбільш ефективною галуззю економіки і становлять основу продовольчої безпеки держави. Стабільне нарощування обсягів виробництва зерна вітчизняними виробниками, зростання їх ефективності є запорукою підвищення економічного та соціального рівня життя населення. Завдяки сприятливим природно-економічним умовам, інтенсивним технологіям, трудовому потенціалу Хмельниччина є одним із провідних регіонів виробництва зерна в Україні, про що свідчить таблиця 1.

Таблиця 1

Рейтинг Хмельницької області серед регіонів України за показниками розвитку виробництва зернових та зернобобових культур

Показник	Роки				
	2010	2014	2015	2016	2017
1	2	3	4	5	6
Питома вага області за площею зернових та зернобобових культур, %	3,8	3,7	3,6	3,7	3,8
Місце області серед регіонів за урожайністю	4	2	4	6	1
Питома вага області за валовим збором зерна, %	4,4	5,2	4,6	4,7	5,5
Місце області серед регіонів за виробництвом зерна	11	10	11	11	8
Виробництво зерна на одну особу, кг. по: області Україні	1310 856	2522 1475	2152 1403	2392 1549	2673 1457
Місце серед регіонів за виробництвом зерна на одну особу, кг	8	7	9	7	6

Примітка: розраховано за даними [3,4].

Частка області у загальнодержавному виробництві зерна протягом останніх п'яти років складає 4,9%, а питома вага по площах становить 3,7%. Серед регіонів за валовим збором область знаходиться на 10–11 місці. Це пояснюється кількістю посівних площ, оскільки за урожайністю область знаходиться у першій п'ятірці, а у 2017 р. зайняла 1-е місце серед інших регіонів України. За виробництвом зерна на одну особу область з 8 місця у 2010 році піднялася на 6 місце у 2017 р. Порівняння показника виробництва зерна на одну особу по області і Україні свідчить, що за 2010 – 2017 роки це зіставленням із 1,53 у 2010 р. зросло до 1,83 раз більше у 2017 р. Це результат роботи працівників сільського господарства щодо поліпшення технологій виробництва; застосування нових сортів; внесенню мінеральних та органічних добрив; мотивація праці; залучення високоефективних, комбінованих агрегатів щодо посіву, догляду та збиранню сільськогосподарських культур. Так, внесено мінеральних добрив (у поживних речовинах) на 1 на посівної площі у 2010р. – 84 кг; 2013р. – 125 кг; 2017р. – 133 кг, тобто забезпечено збільшення внесення добрив, що в першу чергу сприяло збільшенню урожайності та відповідно обсягу виробництва зерна по області. Ці цифри

показують досягнуті результати через результуючі показники ефективності – урожайність, прибутковість та інші.

Основними виробниками зерна у області є сільськогосподарські підприємства. У 2017 році на їхню частку припадало 88 % валового збору зернових, з них виробництво зерна у фермерських господарства становило 11,3 %.

Рівень розвитку зернового господарства визначається насамперед такими натуральними показниками, як динаміка посівних площ, валових зборів та урожайності.

Таблиця 2

**Динаміка посівних площ, валового збору та урожайності
в області та Україні**

Роки	Хмельницька область			Україна		
	Посівні площі, тис.га	Валовий збір, тис.т.	Урожай- ність, ц/га	Посівні площі, тис.га	Валовий збір, тис.т.	Урожай- ність, ц/га
2010	553,5	1742,8	31,5	14575,7	39270,9	26,9
2014	540,4	3289,1	60,9	14627,3	63859,3	43,7
2015	527,2	2792,9	53,0	14640,9	60125,8	41,1
2016	534,8	3085,5	57,7	14337,1	66088,0	46,1
2017	549,8	3421,4	62,2	14560,3	61916,7	42,5
2017р.у % до 2010р.	99,3	196,3	197,5	99,8	157,7	1,58
2017р.у % до 2016р.	102,8	110,9	107,8	101,6	93,7	92,3

Примітка: розраховано за даними [3,4].

Розмір посівних площ зернових культур в області та Україні майже не змінився за досліджуваний період, а валовий збір і урожайність зросли відповідно у 2,0 раз по області та 1,6 рази по Україні, що свідчить про зростання ефективності вирощування зернових культур. За період 2014 – 2017 років валовий збір зерна по всіх категоріях господарств області в середньому становить 3146 тис. тонн. Найвищий валовий збір зерна досягнуто у 2017р. – 3421 тис. тонн, це 8-е місце серед регіонів. Щодо урожайності та виробництва у 2017р. по області то досягнуто ріст відповідно на 10,9% і 7,8% проти 2016 року, а по Україні допущено зменшення відповідно на 6,3 і 7,7%. По урожайності досягнуто 62,2 ц. га, що є найвищим показником по області за досліджуваний період.

Таблиця 3

**Економічна ефективність виробництва зерна у підприємствах
області й України**

Показник	Роки				
	2010	2014	2015	2016	2017
1	3	5	6	7	8
1. Урожайність, ц/га:					
область	31,5	65,2	56,3	61,3	66,4
Україна	27,6	47,5	43,8	50,0	45,6
% до рівня України	114,1	137,3	128,5	122,6	145,6
2. Виробництво зерна, грн (постійних цінах 2010р.) на 1га:					
область	3963,0	7837,0	6898,0	7402,0	8094,0
Україна	3691,0	6354,0	5916,0	6640,0	6164,0
% до рівня України	107,4	123,3	116,6	111,5	131,3
5. Повна собівартість, т, грн:					
область	997,9	1366,0	2255,8	2608,8	2954,4
Україна	988,0	1441,0	2035,1	2477,5	3017,3
% до рівня України	101,0	94,8	110,8	105,3	97,9
6. Ціна реалізації 1 т, грн:					
область	1131,6	1902,5	3054,3	3514,1	3775,8
Україна	1125,0	1813,0	2912,1	3414,0	3771,6
% до рівня України	100,6	104,9	104,9	102,9	100,1
7. Прибуток від реалізації 1 т, грн:					
область	133,7	536,5	798,5	905,3	821,4
Україна	137,0	372,0	877,0	936,5	754,3
% до рівня України	97,6	144,2	91,0	96,7	108,9
8. Рентабельність, %:					
область	14,9	40,8	35,4	34,7	27,8
Україна	13,9	25,8	43,1	37,8	25,0
% до рівня України	107,2	158,1	82,1	91,8	111,2

Примітка: розраховано за даними [3,4].

Узагальнюючими показниками, що визначають конкурентоспроможність сільськогосподарського виробництва і характеризують економічну ефективність, є виробництво валової продукції на 1 га сільськогосподарських угідь, собівартість та якість продукції, чистий прибуток від реалізації

1 т продукції й із розрахунку на 1 га, рівень рентабельності, доступність ціни для споживача. Економічна ефективність передбачає досягнення максимального ефекту від господарської діяльності підприємств за мінімальних витрат ресурсів. При цьому вона відображає вплив сукупності факторів, що формують її рівень і зумовлюють тенденції розвитку галузі. Під час оцінки економічної ефективності виробництва зерна на підприємствах необхідно правильно визначити систему взаємопов'язаних показників, які повинні найбільш об'єктивно відображати її рівень. Система показників економічної ефективності виробництва зерна насамперед показує, що урожайність – найважливіший результативний показник вирощування зернових та зернобобових культур. Рівень урожайності відображає вплив економічних і природних умов, а також якість організаційно-господарської діяльності при вирощуванні сільськогосподарських культур.

Урожайність зернових і зернобобових культур по сільськогосподарських підприємствах області за досліджуваний зростає з 31,5 до 66,4 ц/га, або в 2,1 раза і є вищою за роками по Україні. Об'єднуючим показником ефективності є виробництво зерна в постійних цінах 2010 року на 1 га площі, який відображає зміни за роками площ та валових зборів, без врахування витрат на виробництво та закупівельних цін.

Аналіз повної собівартості 1 ц зерна та закупівельної ціни відображає їх зростання приблизно 3 – 3,3 раза, збільшується прибутковість та рентабельність виробництва за рахунок досягнень у виробництві зерна.

Узагальнюючи проведенні дослідження, можна констатувати, що ефективність виробництва за аналізований період підвищилася, про що свідчать показники урожайності, рентабельності та інші. Вища економічна ефективність зернових області порівняно з показниками України показує вищий технологічний рівень галузі, більші обсяги внесених добрив, застосування перспективних сортів та наявний технічний потенціал забезпечить вищий рівень урожайності та ефективності, що робить продукцію більш конкурентоздатною.

Проведені дослідження та отримані результати свідчать, що застосування інтенсивних технологій вирощування сприяє підвищенню урожайності та зростання ефективного зернопродуктового підкомплексу та в цілому економіки сільського господарства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств : підручник. К. : КНЕУ, 2002. 624с.
2. Витрати та ефективність виробництва продукції в сільськогосподарських підприємствах (моніторинг), випуск 7 / Шпичак О.М., Воскобойнік Ю.П., Шпикуляк О.Г. та інші; за редакцією Ю.П. Воскобойніка. К. :

ННЦІАЕ, 2013. – 437с.

3. Сільське господарство Хмельницької області за 2013–2017 роки / Статистичний збірник Головного управління статистики в Хмельницькій області . Хмельницький.
4. Сільське господарство України 2017р./ Статистичний збірник Державної служби статистики України, Київ.

Мощанець Андрій Андрійович,*

*студент 4 курсу факультету управління та економіки за спеціальністю
«Публічне управління та адміністрування» Хмельницького університету
управління та права імені Леоніда Юзькова*

СУЧАСНИЙ СТАН ІНВЕСТИЦІЙ У ХМЕЛЬНИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

Як влучно зазначив Силован Ромішвілі, «економіка може стати інструментом як процвітання, так і руйнування країни» [1, с. 136]. Важливу роль в економіці будь-якого регіону й держави в цілому відіграють інвестиції, оскільки вони є основою для систематичного оновлення й розширення виробничого капіталу, прискорення науково-технічного прогресу й поліпшення якості продукції.

На думку І. В.Сергеєєва та В. І. Веретенникова, під інвестиціями в широкому значенні необхідно розуміти грошові кошти, майнові та інтелектуальні цінності держави, фізичних осіб, що спрямовуються на створення нових підприємств, розширення, реконструкцію і технічне переозброєння діючих, придбання нерухомості, акцій, облігацій та інших цінних паперів і активів з метою отримання прибутку або іншого позитивного ефекту [2, с. 1067].

Згідно із Законом України «Про інвестиційну діяльність» під інвестиціями слід розуміти всі види майнових та інтелектуальних цінностей, які вкладаються в об'єкти підприємницької діяльності, внаслідок якої створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект [3].

Розглядаючи регіональні аспекти інвестування в Україні, необхідно зазначити, що в розподілі капітальних інвестицій за регіонами країни зберігається надмірна диференціація. Найбільш інвестиційно привабливим регіоном з погляду досліджень обсягів інвестицій слід вважати Київську область та місто Київ, Хмельницька область є менш інвестиційно привабливою. Ці відмінності обумовлюються диференціацією природних,

* Науковий керівник – Бучковська Я.Г., доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, кандидат економічних наук

економічно-соціальних умов, які значною мірою формують територіальні відмінності у структурі, механізмах й активізації інвестиційної діяльності в Україні.

Рис. 1. Динаміка прямих інвестицій в Хмельницькій області

Примітка: складено автором на основі джерела [4].

Найбільшими інвесторами в економіці Хмельницької області за країнами світу є Кіпр, Нідерланди, Німеччина та Польща [4].

Проаналізувавши обсяг прямих інвестицій у Хмельницькій області (Рис. 1.), ми можемо дійти висновку, що у період 2014 – 2017 років обсяг інвестицій значно зменшився. Це пов'язано з низкою факторів.

По-перше, в період з 2012 по 2018 роки обсяг інвестицій у переробній промисловості зменшився на 14770 тис. дол. США.

По-друге, значно скоротилися інвестиції пов'язанні з діяльністю у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування.

Основними причинами недостатньої інвестиційної активності в регіоні є складний процес входження іноземних інвестицій у країну, невисока довіра до стабільності урядових рішень, відсутність дієвих реформ, втручання уряду в роботу приватного бізнесу, високий рівень корупції та значні адміністративні перешкоди для розвитку інвестиційної діяльності.

Таким чином, з метою поліпшення інвестиційного клімату в Хмельницькій області необхідно здійснювати координацію діяльності органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій області щодо підвищення рівня економічного розвитку й поширення інформації про інвестиційний імідж Хмельниччини у світі. Варто зазначити, що інвестиційна політика не може дати миттєвих результатів, а потребує поступового та довготривалого втілення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л. Словник економічної афористики. Львів : Видавництво Львівської політехніки. 2013. 444 с.
2. Ткачук І. І., Лядська М. В. Сучасні підходи до визначення сутності понять «інвестиції» та «інвестиційний проект». *Молодий вчений*. 2017. № 10. С. 1067-1070.

3. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-XII. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 47. Ст. 646.
4. Офіційний сайт Головного управління статистики у Хмельницькій області. URL : <http://www.km.ukrstat.gov.ua/ukr/index.htm>

Олійник Уляна Миколаївна,

*доцент кафедри теорії та історії держави і права
Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова,
кандидат юридичних наук*

СУТНІСТЬ СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Світові процеси глобалізації помітно впливають на економіку, політику, культуру країни, маючи при цьому багатоаспектний характер. У політиці глобалізація виявляється в делегуванні державами все більших повноважень під впливом міжнародних організацій, і як результат – неможливість проведення самостійної політики у багатьох сферах політичного життя держави. Для економічних аспектів глобалізації характерні вільна торгівля, вільний рух капіталу, простота переміщення галузей промисловості між різними державами на користь зменшення витрат на працю і природні ресурси. Для культурної глобалізації характерне зближення ділової і споживчої культур між різними країнами світу, широке використання англійської мови для міжнародного спілкування, використання Інтернету для отримання інформації та спілкування, розповсюдження по всьому світу американських філіалів, телепередач і програмного забезпечення, а також зростання міжнародного туризму [1, с. 53].

З урахуванням тих реальних змін, що зазнали сучасні західні суспільства й держави, коли держава, залишаючись головною управляючою системою суспільства, починає все більше перетворюватися в орган подолання соціальних протиріч, урахування і координації інтересів різних груп населення, проведення в життя таких рішень, котрі підтримуються різними суспільними групами; коли в діяльності держави на перший план виступають такі важливі демократичні інститути, як розподіл влад, верховенство права, гласність, плюралізм думок і висока роль суду; коли за рахунок високого прогресивного податку на прибуток, створення максимального сприятливих умов для розвитку малого і середнього бізнесу, перерозподілу через оподаткування національного багатства на користь соціально вразливих верств населення (інвалідів, пенсіонерів, багатодітних, безробітних) забезпечується гідний рівень життя абсолютної більшості населення країни сутність і соціальне призначення держави зазнає

суттєвих змін. Загальносоціальна складова держави значно розширилась, збільшилась, а частка класового її змісту суттєво звузилась.

Визначаючи сутність сучасних демократичних держав в умовах глобалізації, слід погодитися з справедливим зауваженням російських науковців – А. В. Малько та Комарова С. А. про те, «що в сутності держави залежно від історичних умов на перший план може виходити або класове начало (примус), що характерно для експлуаторських держав, або загальносоціальне (компроміс), що все більше і більше проявляється в посткапіталістичних і постсоціалістичних суспільствах. Ці два начала поєднуються в сутності держави, характеризують її і всій повноті. Якщо ж відмовитися від будь-якого з них, то характеристика сутності держави буде хибною. Вся справа в тому, яка держава розглядається і в яких історичних умовах» [1, с. 110].

Нові підходи щодо сутності й соціального призначення держави в рамках процесів глобалізації можна спостерігати в працях західних дослідників. Це «теорія плюралістичної демократії» (Г. Ласкі, Р. Даль, М. Дюверж та ін.), «теорія еліт та неоеліт» (В. Парсто, Г. Москі, Т. Дай та ін.), «теорія загального благоденства» (Д. Кейнс, В. Мунд, А. Пігу та ін.), «теорія правової держави». Автори названих теорій головну задачу сучасної держави (а це і визначає її соціальне призначення в рамках перетворень) бачать у створенні різноманітних соціальних благ для всіх членів суспільства з урахуванням можливостей кожного.

Правильно стверджує О. Ф. Скакун, сутність сучасної посткапіталістичної держави (соціальної, правової) «не позбавлена класових інтересів, – це виражається в тому, що соціальні групи ведуть боротьбу за політичну владу та її утримання. Проте класова сторона не настільки виражена, як в експлуаторських державах – рабовласницьких, феодальних, буржуазних – через втрату антагоністичного характеру класових суперечностей, подолання їх не примусом, а через досягнення консенсусу» [2, с. 131].

Таким чином, погляди на соціальне призначення держави в умовах глобалізації, як бачимо, визначаються тими об'єктивними умовами, котрі характерні для певного рівня розвитку суспільства. З їх зміною змінюються і погляди на соціальне призначення держави. У силу цього зрозуміло, що для повного й об'єктивного пізнання сутності й соціального призначення держави недостатньо тільки класового підходу, слід використовувати й інші теорії, що враховують соціальні перетворення в сучасних країнах.

Процес глобалізації несе країнам значні потенційні переваги, якщо вони проводять адекватну політику і мають у своєму розпорядженні необхідні інститути на макро- і мікрорівнях, здійснюють додаткові внутрішні заходи, спрямовані на підвищення гнучкості ринку праці, ефективне регулювання фінансового сектора, корпоративний контроль, дотримання екологічних умов і цілеспрямоване створення системи соціальної безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конспект лекцій з дисципліни «Глобальна економіка» для підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня усіх спеціальностей / укл.: д.е.н., проф. Плахотнік О. О., Кам'янське, ДДТУ, 2017. 63 с.
2. Скаун О.Ф. Теорія права і держави : підручник. К. : Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2009. 230 с.
3. Комаров С.А., Малько А.В. Теория государства и права : учеб.-метод. пособие: крат. учеб. для вузов. М., 1999. 310 с.

Оліх Анастасія Олегівна,*

*студентка 3 курсу спеціальності 073 «Менеджмент»
Хмельницького університету управління та права
імені Леоніда Юзькова*

ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ МІСІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Значення місії підприємства полягає в тому, що вона дає змогу продемонструвати визначальні елементи та характеристики підприємства, забезпечивши при цьому його цілісність, яка складається з багатьох елементів; деталізувати статус підприємства, забезпечити напрям та орієнтири для визначення мети і стратегій на різних організаційних рівнях; формувати погляди вищого керівництва на довгострокові плани розвитку підприємства; публічно повідомляти про поведінку підприємства в зовнішньому середовищі, її переконання та цінності та визначити принципи роботи підприємства із суб'єктами зовнішнього середовища; знижувати ризик недалекогоглядного управління та прийняття необґрунтованих рішень; визначити наміри підприємства щодо потреб споживачів, ринків, технологій; мотивувати ефективну, злагоджену, інтегровану роботу працівників, стимулювати їх до досягнення загально корпоративних цілей; здійснювати політику зростання та фінансового забезпечення; формувати цілі, завдання керівникам середньої ланки; полегшити підготовку підприємства до майбутніх змін.

Теоретичними дослідженнями місії займалися такі науковці, як: Р. Акофф, Ф. Котлер, А. Наумов, Є. С. Яхонтова і т.д., але ніяких конкретних проблем для її формування не було виявлено.

Метою цієї роботи є дослідження процесу формування місії підприємства в сучасних ринкових умовах господарювання.

* Науковий керівник – Кудельський В.Е., доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, кандидат економічних наук

Коли на підприємстві починається процес стратегічного планування, відправною точкою, як правило, є формування або перегляд місії підприємства. Цікаво, що все починається з місії підприємства, але для того, щоб її розробити, потрібно розуміти інші елементи стратегії підприємства, а саме провести аналіз внутрішніх можливостей підприємства (продукції, виробничого потенціалу тощо) та оцінити зовнішнє середовище (конкурентів, покупців постачальників, товари-замінники тощо). Тобто робота над місією підприємства починається після того, як вже виконана більшість робіт над складанням стратегії підприємства. Іншими словами, місію підприємства розробляють тільки тоді, коли процес планування вже завершено і схвалено керівництвом підприємства.

На формулювання місії, за твердженням сучасного американського маркетинголога Філіпа Котлера, впливають і такі чинники [2]:

- історія фірми, протягом якої вироблялася її філософія, формувалися профіль і стиль діяльності, місце на ринку тощо;
- стиль поведінки, спосіб дій власників й управлінського персоналу;
- стан середовища, у якому існує підприємство;
- ресурси, які воно може використати для досягнення своєї мети;
- характерні ознаки підприємства.

Чітко сформульована місія виражає те, яким до певної міри є підприємство і яким воно прагне бути, а також його унікальність. Для цього у відповідних документах мають відображатися такі аспекти [1]:

- цільові орієнтири підприємства (на вирішення яких завдань спрямована його діяльність; завдання, яких прагне воно досягти у довгостроковій перспективі);
- сфера діяльності підприємства (який продукт воно пропонує покупцям і на якому ринку здійснюватиме його реалізацію);
- філософія підприємства (цінності, принципи, символи);
- можливості й компетенції для здійснення діяльності (ресурси, технології, ноу-хау, сукупний потенціал, який передбачається задіяти в довгостроковій перспективі).

Деякі керівники не турбуються про вибір і формулювання місії своєї організації, тому що вона здається їм очевидною. Представники малого бізнесу здебільшого вважають, що місією їхньої фірми є отримання прибутку. Однак прибуток – це повністю внутрішня проблема конкретної організації. Беручи до уваги, що організація – відкрита система, вона може вижити тільки тоді, коли буде задовольняти певні потреби споживачів. Слід прагнути знайти основне призначення організації саме в зовнішньому середовищі. При цьому під час формулювання місії потрібно застосовувати індивідуальний підхід для кожної організації [3].

Під час формулювання образу історія організації подається як коротке

повідомлення про її походження та розвиток. Визначення сфери діяльності – це опис конкретного напрямку діяльності організації в термінах ринку з вказанням вигод, які може отримати покупець.

Добре сформульоване подання образу організації має пояснити, чим є організація й якою вона прагне бути, а також показати її відмінність від інших конкурентів.

Подальшого уточнення цього образу організації досягають шляхом формулювання основних принципів взаємовідносин з іншими суб'єктами ринку (кредо організації).

На основі сформульованої місії організації з урахуванням інших вагомих чинників відбувається вибір завдань, їх внутрішнє узгодження та уточнення, а також запропоновано перелік виконання узгоджених теоретичних та практичних робіт [4]:

- формування ідеї з розробки (коректування) місії організації та ухвалення рішення щодо її реалізації передбачає визнання керівником або керівною групою ролі місії у діяльності підприємства, усвідомлення негативних наслідків за її відсутності або потреби в її зміні. На цьому етапі проводяться наради, на яких наводяться аргументовані докази, які б підтверджували важливість розробки місії для організації або її коректування;

- формування проектної команди з розробки місії організації включає призначення відповідальної особи або створення команди з розроблення корпоративної місії. Доречно виокремити цей вид роботи в окремий проект і призначити керівника, відповідального за його реалізацію;

- проведення досліджень. На цьому етапі проводиться збір інформації, оцінювання та аналізування чинників зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування організації, дослідження інтересів цільових груп, аналізування їх очікування, завдань тощо;

- розробка та затвердження структури місії організації передбачає визначення основних її складових на базі проведеного аналізу. Обрана структура місії затверджується на інституційному рівні;

- формулювання місії (первинний варіант). Цей етап включає написання тексту місії з врахуванням інтересів різних цільових груп, в тому числі й організації як єдиного цілого, з використанням матриці з розробки місії за затвердженою структурою;

- представлення проектного варіанта тексту місії нижчим підрозділам для коректування з метою внесення ними свого бачення її основного тексту;

- виправлення помилок та затвердження кінцевого варіанту проводиться під час проведення наради, на якій обговорюється представлений текст загальної місії організації, виправляються недоліки в її змісті. Остаточний варіант задекларовується в «Положенні про місію організації» та затверджується керівником;

– доведення місії організації до цільових груп. На цьому етапі використовується низка різних видів рекламних заходів та інших методів доведення інформації до її потенційних користувачів: проведення спільних нарад, роз'яснювальних робіт, ділових зустрічей тощо.

Усі вищенаведені організаційні заходи доцільно враховувати не лише при розробленні місії організації, але й на етапі оцінювання процесу її формування та реалізації на результативність та адекватність. Таким чином, сформована та задекларована, а також популяризована корпоративна місія як серед працівників підприємства, так і інших цільових груп, забезпечить підвищення рівня ефективності діяльності організації. З іншого боку, задекларована місія змушена керівництво відповідальніше поставитися до змісту проголошених ним тверджень та підтримувати їх реалізацію, що підвищить рівень іміджу підприємства.

Завдання реалізації місії полягає в забезпеченні створення стратегічного потенціалу успіху, з одного боку, і перетворення його в стратегічні фактори успіху – з іншого. Створення й збереження потенціалу успіху тісно зв'язане з концепцією організаційного навчання. Саме на динамічних ринках здатність до більш швидкого, ніж у конкурентів, навчання розглядається як єдине джерело стійких конкурентних переваг. Перетворення стратегічного потенціалу в стратегічні фактори успіху – завдання стратегічного менеджменту, так як у цьому перетворенні й полягає ключова проблема для багатьох підприємств.

Реалізація сформованої місії передбачає діяльність керівництва, що спрямована на модернізацію в разі необхідності системи управління, приведення її до відповідності зі стратегічними завданнями організаційної структури фірми, виділення необхідних ресурсів, а також підготовку персоналу. Іншими словами, стратегічний менеджмент формується таким чином, щоб допомогти керівництву організації передбачати тенденції розвитку бізнесу, відслідковувати зовнішній вплив на організацію.

Завершальний етап реалізації місії полягає в тому, що оцінюється її ефективність, за результатами чого може здійснюватися переформулювання самої місії та мети діяльності підприємства. Забезпечення стратегічного розвитку підприємства неможливо без досягнення збалансованості та спрямованості роботи всіх його підрозділів на досягнення єдиної мети. Вирішенню цього завдання сприяє розробка загальної стратегії підприємства, яка дає можливість визначити та погоджувати стратегії діяльності його підрозділів, орієнтуючи їх на досягнення загальних цілей підприємства.

Отже, місія необхідна будь-якому підприємству, що претендує на успіх. Ефективно сформована місія відповідно до умов певної галузі, завдань, потенційних та ресурсних можливостей, переваг підприємства, що охоплює довгострокові програми дій за функціональними напрямками діяльності та спрямована на дієву реалізацію, забезпечить підприємству виживання і

безупинний розвиток. А тому формування нового типу мислення в керівників, повинно орієнтуватися на створення середовища для успішної перспективної діяльності шляхом нових підходів до формування й реалізації місії підприємства, що лежить в основі стратегічного управління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Антикризисный менеджмент: Навч. посібник для студентів економ. вузів. [Скібіцька Л. І., Матвеев В. В., Щелкунов В. І., Подреза С. М.]. К. Центр учбової літератури, 2014. 580 с.
2. Височина М.В. Чинники прийняття управлінського рішення / М.В.Височина // *Економіка і управління*. –2012. №5. С. 21.
3. Ісайкіна О. Д. Мотиваційний процес в сучасному аспекті менеджменту персоналу. URL : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Evu/2017_18_1/Isaikina.pdf
4. Котлер Ф. Маркетинг від А до Я. 80 концепцій, які повинен знати кожен менеджер. Паблішер, 2012. 216 с.

Пелех Оксана Богданівна,

доцент кафедри менеджменту

Рівненського державного гуманітарного університету,

кандидат економічних наук, доцент

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ В 1990-Х РР.

У перше десятиліття незалежності в економіці України мали місце позитивні зрушення: розширилася сфера дії ринкових відносин, зменшився рівень монополізації економіки, до певної міри сформувалося конкурентне середовище, з'явився і зміцнів недержавний сектор. Однак трансформаційні процеси в економіці України відбувалися на тлі двох найбільш актуальних економічних проблем; кризи економічної системи та кризи економічної структури. Криза економічної системи була пов'язана з необхідністю формування елементів ринкової економіки на фоні командно-адміністративних методів управління нею. Крім потреби докорінної зміни економічного устрою, Україна зіткнулася зі ще однією проблемою – кризою структури економіки країни [1, с.193]. До переліку найбільш істотних деформацій структури трансформаційної економіки можна віднести деформації відтворювальної структури, деформації галузевої структури, техніко-економічні деформації, регіональну асиметрію, соціальні диспропорції [2, с.542-543].

Системні проблеми соціально-економічного розвитку мали як суб'єктивну, так і об'єктивну основу. Відсутність ефективного механізму державного регулювання, складні економічні та соціальні проблеми, що породжувалися трансформаційним періодом, недосконалість державного менеджменту – це основні суб'єктивні чинники погіршення економічної та соціальної ситуації в країні [1, с.193]. Об'єктивну основу складають деформована структура промисловості й національної економіки, структурні дисбаланси формування та розвитку основних пропорцій розвитку національного господарства [3, с.75].

Від початку здобуття незалежності стала очевидною потреба здійснювати серйозні структурні зміни в економіці. Ця потреба змін була спричинена як зовнішніми, так і внутрішніми причинами.

Зовнішні причини тісно пов'язані з розвитком глобалізаційних тенденцій у світовій економіці. Вони стали викликом для всіх національних економік, які прагнули стати серйозним партнером на світовому ринку. До глобалізаційних тенденцій, які змушували кожну країну здійснювати адаптаційні заходи, належать [4, с. 298] високі темпи економічного зростання, швидкі зміни техніки, які призводять до зростання загального світового рівня техніки і технологій, значні зрушення у структурі попиту, підвищення конкурентоспроможності, пов'язаної з лібералізацією міжнародного обміну та активізацією інтеграційних зв'язків, комп'ютеризація господарських операцій.

Внутрішні причини пов'язані з тим, що для України була характерна економічна структура командно-адміністративної економічної системи: низький технічний рівень виробничих фондів і продукції; високе споживання виробничих фондів, висока матеріальна інтенсивність та енергоємність виробництва; низька частка споживчих товарів у національному доході; домінуюча частка великих державних підприємств.

На першому етапі трансформації (1990–1995 рр.) планова модель економіки була відкинута, а серед теоретичних ідей переважали концепції ліберального ринку, і через дії органів державної влади вони отримали втілення. Привабливими здавалися західні динамічні ринкові країни, в яких приватний сектор зі свободою підприємницької ініціативи асоціювався з високими стандартами життя. Відтак була реалізована пасивна структурна політика. Вважалося, що рецесія очистить економіку від застарілого майна та застарілих продуктів. Головну роль відігравала макроекономічна політика: регулювання відсоткових ставок та обмінних курсів, ставки оподаткування, лібералізація зовнішньої торгівлі, зменшення субсидій та дотацій. Очікувалася чітка мета – створення в Україні динамічної європейської соціально-розвиненої економіки з потужним цивільним промисловим комплексом, значним сегментом сфери послуг та ефективним державним

сектором. Це зазначалося в «Основних напрямках економічної політики України в умовах незалежності», які були схвалені Верховною Радою в жовтні 1991 р. [5]. Однак ми цілком погоджуємося з О. Молдованом, який стверджує: «Цей нормативно-правовий акт двадцятилітньої давності свідчить, що в тогочасних політиків було чітке і правильне розуміння стратегічних орієнтирів реформ. На жаль, без тактичних кроків з реалізації конкретних завдань ця стратегія залишилася лише декларацією того, куди в кінцевому підсумку хотіли прийти творці незалежної України» [6].

Пасивна структурна політика не дала очікуваних результатів. Була зруйнована планова економічна модель, тоді як нова ринкова модель так і не сформувалася. Зниження виробництва охоплювало багато галузей, які в українських реаліях вважалися відносно сучасними (наприклад, електронна промисловість). Виробництво продукції, що характеризувалося високим технічним рівнем, суттєво не зросло. Неадекватна адаптивність призвела до банкрутства більшості державних підприємств. Ринок був ще занадто слабкий щоб подолати виклики. Вихід було знайдено в тому, щоб розвивати, насамперед, експортно-орієнтовані галузі з низькою доданою вартістю – чорну металургію, хімічну промисловість, сільське господарство.

Від середини 1990-х рр., з часу початку президентства Л.Кучми, починається другий етап економічної трансформації, який характеризується переходом до активної структурної політики, хоча її дії мали більше «оборонний» характер, а не «наступальний». Для реалізації наступальної політики ще не було створено умов, насамперед, фінансових. Тому і результати структурних перетворень не стали достатньо ефективними.

Після розпаду єдиного господарського комплексу СРСР підприємства України втратили союзні ринки, а на західних ринках їхня продукція програвала через низьку якість. Щоб вийти на нові ринки, держава вдалася до прямих прихованих субсидій. Так, допомога підприємствам чорної металургії здійснювалася за рахунок встановлення штучно занижених цін на основні види ресурсів (коксівне вугілля, залізорудну сировину, електроенергію та газ). Для збільшення ліквідності уряд надавав виробникам численні податкові пільги, дозволяв розтерміновувати податкові зобов'язання, списував податкові борги, надавав кредити за пільговими ставками та активно використовував взаємозаліки. Допомогла вітчизняному експорту й фінансова криза 1998 р., вона оздоровила підприємства сировинних і низькотехнологічних галузей економіки, орієнтованих на експорт. Усі ці чинники дозволили українським підприємствам сформувати ціновий ресурс конкурентоспроможності й продавати свою продукцію на 15 – 20 % дешевше, ніж конкуренти, що сприяло зростанню попиту на неї [6].

Здійснювану структурну політику не слід оцінювати однозначно негативно. Її можна критикувати, але варто відзначити, що особливістю

структурної політики другої половини 1990-х рр. є чітка/однозначна спрямованість на вирішення проблем і труднощів, з якими зіткнулася українська економіка. Водночас критики, насамперед, «оборонної» політики (і це стосується не лише України) вказують на те, що накопичений до сьогодні досвід свідчить, що намагання замінити ринок адміністративними рішеннями, які визначають напрями структурних змін в економіці, зазвичай призводять до негативних наслідків, які не тільки не сприяють підвищенню ефективності функціонування економіки, а навпаки – через захист низькопродуктивних галузей обмежують функціонування ринкових механізмів конкуренції. Як наслідок – замість підвищення мобільності виробничих факторів і структурної гнучкості така політика може призвести до затримки структурних змін і даремної витрати державних коштів [7].

Оцінюючи хід і прогрес здійсненої реструктуризації, варто пам'ятати, що у випадку структурної політики мають справу з довгостроковими процесами, і позитивні наслідки багатьох заходів, які здійснювалися і зараз здійснюються, стануть очевидними лише в майбутньому. Важливими рішеннями для створення бажаних структурних змін є такі: приватизація, адміністративна реформа в країні, реформи системи соціального забезпечення, охорони здоров'я, освіти. Сприятливі умови для проведення ефективної структурної політики пов'язані з хорошою макроекономічною ситуацією в Україні, яку формують високі темпи економічного зростання, збільшення інвестиційних витрат, зниження рівня інфляції та безробіття, стабільна грошово-кредитна політика та збалансований бюджет.

Загалом період 1991-2000 рр. експерти називають періодом адаптації вітчизняного господарського комплексу до нових економічних умов і пошуку «моделі економіки, яка б дозволила утвердитися Україні як самостійній державі на політичній карті Європи» [6]. Наступні роки стали періодом розвитку та зміцнення цієї моделі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Свінцов О. М., Скірка Н. Я., Гаврилко П. П. Національна економіка: теоретичні аспекти оптимізації структури. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2012. Вип. 22.4. С.193.
2. Економічна теорія: Політекономія : підручник / за ред. В. Д. Базилевича. К.: Знання-Прес, 2007. С.542-543.
3. Державне регулювання реалізації економічного потенціалу України в умовах глобалізації / за заг. ред. Л. А. Кравчено. Сімферополь : ПП «Підприємство Фенікс», 2013. С.75.
4. Krajewski S. Polityka strukturalna w Polsce w okresie transformacji. *Zeszyty Naukowe Ostrołęckiego Towarzystwa Naukowego im. Adama Chętnika*. 1999. Nr 12. S.298.

5. Про Основні напрями економічної політики в умовах незалежності: Постанова Верховної Ради України №1698-XII від 25.10.1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698a-12>
6. Молдован О. Двадцять років реформ і хаосу. *Економічна правда*. 15 серпня 2011. URL : <https://www.epravda.com.ua/publications/2011/08/15/294948/>
7. Unijne Programy Strukturalne / Polityka strukturalna. URL : http://www.uwm.edu.pl/kpros/images/pracownicy/brodzinska/2017/Unijne_Programy_Strukturalne_mat.edu_2017.docx

Petrushka Olena Volodymyrivna,

*Associate Professor of Department of Finance named after S.I. Yuriy
Ternopil National Economic University,
Ph.D. in Economics, Associate Professor*

Shuliuk Bohdana Stepanivna,

*Associate Professor of Department of Finance named after S.I. Yuriy
Ternopil National Economic University,
Ph.D. in Economics, Associate Professor*

TO THE QUESTION OF EFFICIENCY ASSESSMENT OF STATE PENSION INSURANCE

Nowadays, the state pension insurance is not only designed to perform the functions inherent in it, but also to adequately respond to the exogenous and endogenous factors of reforming the pension system. Concerning this, we will propose two sets of criteria for assessing the effectiveness of state pension insurance in the context of the reform of the pension system - static criteria and dynamic criteria.

Static criteria are intended to determine the quality of performance of the state pension insurance inherent in its functions - the function of payment of part of the cost of labor in the disabled period and social function. The objective criterion for evaluating the success of the implementation of the first function is, in our opinion, first of all, the replacement factor, which is defined as the ratio of pension payments to the amount of wages. The criteria for determining the impact of the mechanism of formation and use of pension insurance resources on the achievement of social justice are, in our opinion: poverty indicators among pensioners, the ratio of the pension payments of 10% of the highest-paid persons to the similar indicator of 10% of the lowest-paid persons, etc. It is necessary to make up conclusions about the successful implementation of the economic regulation function on the basis of the analysis of such basic indicators as the ratio of pension fund resources to GDP,

the size of the contribution rate, the ratio of accumulated capital to pension funds and GDP [1, p. 134].

Regarding dynamic criteria, they should assess the fulfilment of specific tasks of state pension insurance that arise under the influence of factors of reforming the pension system. Thus, such indicators as the ratio of retirement age and persons of working age, the proportion of the magnitude of the increase in life expectancy between the period of work and the time of retirement will testify to the demographic trends.

The conclusion about the ability to properly fulfil the objectives of state pension insurance in the conditions of transformation of the labor market should be made on the basis of an analysis of the completeness of all objective factors of the reform of the pension system due to the development of this market. The most important indicators that prove the adequacy of taking into account the system of state insurance trends in the labor market are, in our opinion, the dynamics: the ratio of the number of insured persons and pensioners in the country as a whole, as well as by sectors and spheres of the economy; share of insured persons among employed population; the ratio of the dynamics of unemployment and retirement; shares of retired people who continue to working; the proportion of persons who retire early.

The source of information for finding out the completeness of taking into account the transformation of social values in the reform of the pension system and state pension insurance as its component are mainly the results of sociological research. Thus, it can be established whether changes in social priorities and public expectations have been taken into account when improving the state pension system. An important role for identifying the correctness of the definition of the vector of state pension reform ways information about the maturity of civil society, on the basis of which it can be concluded about the optimal limits of its participation in the management of state pension insurance.

The main indicator of the effect of endogenous factors in the reform of the pension system is the indicators of financial stability. The financial sustainability of state pension insurance is determined by its ability to maintain its properties in a changing environment and internal transformations. The general criteria for determining financial sustainability are the solvency and availability of financial resources for development. A specific feature of the financial stability of a pension fund is the correspondence of the quantity and quality (structure) of financial resources to the magnitude and structure of long-term social risk. Violation of the financial stability of the pension system is generally due to changes in its individual elements [2, p. 273-275]. Thus, if the negative changes in the financial stability of the state pension insurance are not offset by the corresponding positive dynamics of the financial stability of other elements of the pension system, it will lead to a deterioration of the financial stability of the pension system as a whole.

Summarizing the research of the patterns of functioning of the state pension insurance in the conditions of reforming the country's pension system, we note that they depend on external influences on the pension system and changes in the internal structure of the pension system. The possibility of fulfilling the functions of the state pension insurance depends on the adequate consideration of the various factors affecting the country's pension system. It is possible to ensure the realization of this task by forming the necessary institutional environment for the functioning of the state pension insurance. Just from the effective regulation of economic relations in the state pension insurance between its main subjects - society, employers and the state - that the achievement of the set goals for ensuring the proper standard of living of pensioners and stimulating the development of the national economy depends.

REFERENCES

1. Ponikarov V.D., Fedorishcheva O.A. Areas of reforming the pension system in Ukraine. Scientific Bulletin of Kherson State University. Series Economic Sciences. 2018. Issue 28 (2). P.133-135.
2. Borisenko N. Y. Pension benefits: Textbook / Ed. N. Y. Borisenko. M.: Publishing and trading corporation "Dashkov and K" / 2010.576 p.

Пешко Леся Анатоліївна,*

студентка 4 курсу спеціальності «Менеджмент»

Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: СУТНІСТЬ ТА КЛЮЧОВІ ЗАГРОЗИ

Зовнішньоекономічну безпеку можна визначити як спроможності держави протистояти впливу екзогенних негативних факторів і зменшити заподіяні ними збитки, активно використовувати участь у світовому розподілі праці для створення сприятливих умов розвитку національної економіки.

Зовнішньоекономічна безпека (ЗЕБ) – це такий стан відповідності зовнішньоекономічної діяльності національним економічним інтересам, що забезпечує мінімізацію збитків держави від дії негативних зовнішніх економічних чинників та створення сприятливих умов для сталого економічного зростання [2, с. 152].

* Науковий керівник – Граматович Ю.В., в. о. старшого викладача кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова.

Зовнішньоекономічна безпека є невід'ємною складовою економічної безпеки України, що полягає в мінімізації збитків держави від впливу негативних зовнішньоекономічних чинників, створенні сприятливих умов для розвитку національної економіки шляхом її активної участі у світовому поділі праці, відповідності зовнішньоекономічної діяльності національним економічним інтересам [3, с. 323].

В основі зовнішньоекономічної безпеки лежить зовнішньоторговельна безпека країни. Належний рівень економічної безпеки, в тому числі зовнішньоекономічної, досягається створенням єдиної державної політики, зміцненої системою скоординованих заходів, адекватних внутрішнім і зовнішнім загрозам [5, с. 98].

На сьогодні Україна є досить активним учасником міжнародної торгівлі. Вигідне її географічне розташування, існуючий виробничий та зовнішньоекономічний досвід праці, різноманітні форми власності сприяють розвитку експортного потенціалу країни, а також дають об'єктивні можливості для інтеграції у світове господарство. За 2018 рік в Україні спостерігалось скорочення обсягів зовнішньої торгівлі. Так, зовнішньоторговельний оборот України порівняно з 2017 роком скоротився на 2,8 млрд євро, або на 13,7% [1].

Так, загальна вартість українського експорту склала 8,7 млрд євро, імпорту – 8,8 млрд євро, що відповідно на 16,6% та 10,7% менше показників попереднього року. Сальдо зовнішньої торгівлі негативне – «мінус» 0,08 млрд євро (рис. 1).

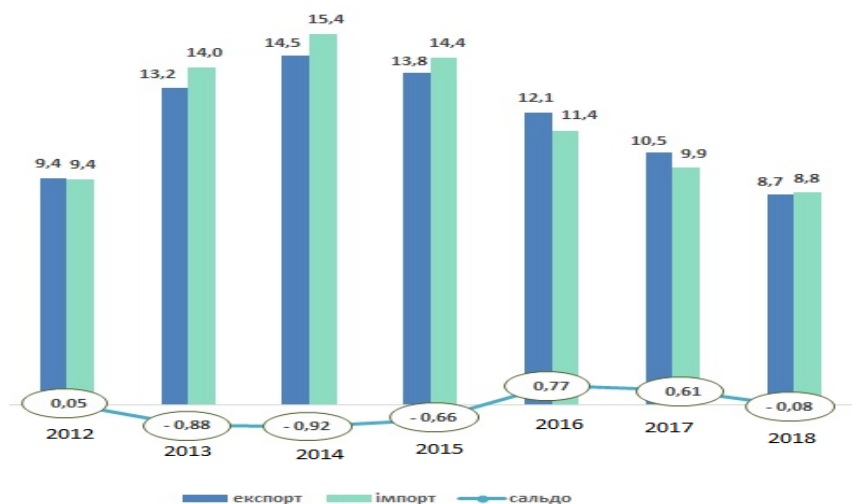

Рис. 1. Зовнішньоторговельний баланс України за 2012 – 2018 роки.

Джерело: [1].

Розглянувши цю тенденцію, можна стверджувати, що національна економіка України недостатньо захищена від впливу негативних зовнішньоекономічних факторів. Зростання протягом останнього року імпорту і падіння експорту з його розгалуженою структурою і сировинною спрямованістю на тлі зниження обсягів національного виробництва неможливо вважати досягненням, а лише невиправданим марнотратством національних ресурсів. Так само важко назвати досягненням високі темпи зростання імпорту порівняно з експортом, оскільки масовий наплив імпортової продукції посилює деградацію національної промисловості і збільшує лави безробітних [1].

Виходячи з вищевикладеного, варто систематизувати основні загрози для зовнішньоекономічної безпеки України, а також напрями їх попередження та усунення (табл. 1).

Таблиця 1

**Загрози для зовнішньоекономічної безпеки України
та напрями їх усунення**

Загрози	Потенційні ризики та наслідки відхилень	Основні напрями усунення та попередження загроз
1	2	3
Від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі	Збільшення зовнішнього валового та державного боргу. Обвал національної валюти країни. Втрата внутрішнього ринку та підвищення залежності від імпорту.	Розвиток внутрішнього ринку. Розроблення державних програм стимулювання імпортозаміщення. Плавна девальвація національної грошової одиниці.
Висока експортна залежність	Зростання залежності економіки країни від зовнішньої кон'юнктури на експортних ринках, світових цін. Нерозвиненість внутрішнього ринку Зростання вартості імпорту.	Пошук резервів для споживання експортних товарів у середині країни.
Висока імпортна залежність	Зростання залежності економіки від імпортних поставок, світових цін. Втрата внутрішнього ринку та скорочення вітчизняного виробництва.	Розвиток внутрішнього ринку та виробництва, орієнтованого на імпортозаміщення. Плавна девальвація національної грошової одиниці.
Низька інвестиційна привабливість для іноземного капіталу	Повільний технологічний розвиток. Низькі темпи розвитку економіки. Високий рівень корупції. Політична ситуація в країні. Великі ризики неповернення коштів.	Сприяння формування позитивного іміджу України. Створення пільгових умов для іноземного капіталу. Боротьба з корупцією. Відновлення політичної стабільності держави.
Низька частка інноваційної продукції в експорті країни	Нераціональна структура економіки. Зниження експортних можливостей країни. Відсутність прогресивного технологічного обладнання на вітчизняних підприємствах.	Створення пільгових умов для розвитку інноваційного сектора економіки. Вдосконалення технологічної системи виробництва на підприємствах.

Примітка. Систематизовано автором на основі джерела [4].

Отже, для забезпечення зовнішньоекономічної безпеки України пріоритетними завданнями державної політики повинні стати оптимальне поєднання державного протекціонізму з політикою вільної торгівлі, податкова підтримка вітчизняного товаровиробника, максимальне використання вигідного географічного положення України щодо транзиту через її територію іноземних вантажів та енергоносіїв, істотне поліпшення роботи митних органів з метою недопущення контрабанди з боку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, припинення нелегального вивозу з України капіталу, активне залучення іноземних інвестицій, дипломатична та політична підтримка зовнішньоекономічної діяльності, створення економічної системи, сумісної із західноєвропейською, що сприятиме налагодженню ефективних зв'язків з розвиненими країнами, розвиток різних форм міжнародної економічної співпраці, забезпечення позитивного сальдо зовнішньоторговельного балансу, диверсифікація експорту та імпорту тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. WorldBankOfficialSite URL : <http://data.worldbank.org>.
2. Аранчій В.І., Перетятко І.В. Зовнішньоекономічна безпека України в контексті міжнародної інтеграції *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. 2014. № 2. С. 150-161.
3. Варналій З.С. Економічна безпека : навчальний посібник К. 2009. 648 с.
4. Сучасні проблеми зовнішньоекономічної безпеки України та напрями їх подолання. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=738>.
5. Шлемко В.Т., Бінько І.Ф. Економічна безпека України: сутність і напрями забезпечення. К. : НІСД, 2014. 144 с.

Пиріжок Юлія Леонідівна,*

студентка 3 курсу за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

РАЦІОНАЛЬНЕ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

На сьогодні однією з найбільших гострих і складних проблем є раціональне використання, відтворення та охорона природних ресурсів від забруднення, деградації та виснаження.

Раціональне природокористування та охоронна довідкілля потребує комплексного підходу, який передбачає систему різних форм впливу на

* Науковий керівник – Захаркевич Н. П., доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, к.е.н., доцент

природокористувачів, яка залежить від характеру виробництва, ресурсів підприємств, галузі та елементів природного середовища, в якому вони функціонують. Тому пошук шляхів покращення природокористування є актуальним завданням.

Природокористування – це комплексна система, яка охоплює міжнародні, державні та громадські заходи, направлена на раціональне використання, відновлення та охорону природних ресурсів.

Управління охороною довкілля передбачає здійснення дослідження, екологічної експертизи, контролю, прогнозування, програмування та іншої виконавчо-розпорядчої діяльності.

Метою управління в галузі раціонального природокористування є: реалізація законодавства, контроль за додержанням вимог екологічної безпеки, забезпечення проведення ефективних і комплексних заходів щодо охорони довкілля, раціональне використання природних ресурсів, досягнення узгодженості дій державних і громадських органів у цій галузі.

Одне з центральних місць у регулюванні відносин щодо охорони навколишнього середовища й раціонального використання природних ресурсів відводиться науково обґрунтованому поєднанню територіального й галузевого управління природоохоронною роботою. Підприємства, що залучають у господарський оборот природні ресурси, належать, з одного боку, до тієї чи іншої галузі національного господарства, а з другого – є ланками територіально-виробничих комплексів. Тому виникає необхідність правильного поєднання інтересів багатьох міністерств, відомств і місцевих територіальних органів, які повинні доповнювати одне одного, утворюючи єдину систему управління. Наприклад, при відведенні земель під промислове, транспортне чи житлове будівництво необхідно виходити не лише з локальних інтересів відомчого характеру, а й враховувати, що відчуження земель, особливо орних, призводить до скорочення площі сільськогосподарських угідь і зменшує валову продукцію сільського господарства та ін.

У системі управління природоохоронною діяльністю підприємства можна виділити такі напрями: планування, експлуатацію очисних споруд (включаючи технологічний процес) і контроль за викидами в навколишнє середовище. Проектування й планування дають змогу розробити комплекс необхідних заходів щодо охорони довкілля та їх виконання. Серед них повинні бути нові удосконалені технологічні процеси, роботи, очисні споруди, що знижують або виключають шкідливий вплив на довкілля.

Управлінські функції у сфері природоохоронної діяльності підприємства повинні сприяти вдосконаленню технології виробництва, проведенню ремонтно-експлуатаційних робіт, забезпеченню безаварійної роботи устаткування та виконанню планово-попереджувального й поточного ремонту. Контроль включає в себе аналіз технології, лабораторний аналіз, контрольні

пости, визначення концентрації шкідливих викидів, інформування керівництва про стан навколишнього середовища на підприємстві та дотримання законодавства в цій сфері. Усі ланки народногосподарської захисної системи є єдиним цілим і доповнюють одна одну. Водночас кожна з цих ланок наділена самостійними функціями, вирішує певне коло завдань і має свою структуру.

Одним із важливих методів економічного управління є фінансування, тобто надання грошових коштів на чітко визначені природоохоронні заходи. Джерелами фінансування можуть бути бюджетні кошти, власні кошти підприємств (собівартість продукції або прибуток), банківські кредити та різні екологічні фонди.

Створення екологічних фондів також є одним з економічних методів управління в природокористуванні. Під фондами слід розуміти установи, які надають будь-яку матеріальну допомогу та грошові матеріальні кошти, а також їх джерела.

Наприклад, в екологічні фонди надходять платежі всіх підприємств за природокористування, а потім ці кошти видають на проведення невідкладних та дорогих природоохоронних заходів. Крім цього підприємства можуть робити внески у фонди екологічного страхування.

Ефективним є застосування матеріального стимулювання природоохоронної діяльності, встановлення податкових пільг (сума прибутку з якої вираховується податок, що зменшується на величину, яка повністю чи частково відповідає природоохоронним витратам), звільнення від податків екологічних фондів; застосування пільгових цін та надбавок на екологічно чисту продукцію та надання пільгових кредитів.

Таким чином, тільки органічне поєднання правового та економічного механізмів регулювання процесу природокористування й тісне міжнародне співробітництво нашої країни у сфері охорони навколишнього природного середовища дозволить забезпечити раціональне природокористування та охорону довкілля на високому рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дзядикевич Ю.В. Економіка природокористування і екологія. Сталий розвиток економіки. 2014 № 1. С. 93-98.
2. Кирсанова Т. Экологический контролинг – інструмент екоменеджмента. Козацький вал, 2004. 222 с.
3. Пахомова Н. Экономический анализ экологического права. Вопросы экономики. 2003. № 10. С. 34-38.
4. Природно-ресурсна сфера України: проблеми сталого розвитку та трансформацій ; за ред.Б. Данилишина. К. : ЗАТ Нічлава, 2006. 709 с.
5. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України

- (в ред. від 18.11.2012р.). Відомості Верховної Ради України. 1991. № 41.
6. Царенко О.М. Основи екології та економіки природокористування. К: Університетська книга 2004. 400 с.

Піхняк Тетяна Андріївна,

*викладач циклової комісії фінансів, обліку і оподаткування
Хмельницького торговельно-економічного коледжу КНТЕУ,
кандидат економічних наук*

АНАЛІЗ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ ЙОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Одним із найважливіших джерел фінансування діяльності й розвитку підприємства є власний капітал, який належить до важливих фінансових показників підприємства, оскільки характеризує забезпеченість коштами для функціонування, платоспроможність, кредитоспроможність. Однак більшість підприємств приділяють недостатньо уваги його аналізу, що, у свою чергу, відображається на ефективності їх діяльності та може знизити рівень фінансової безпеки.

Аналіз власного капіталу є безперервним процесом накопичення, систематизації та використання інформації бухгалтерського обліку та звітності з метою оцінки фінансового стану підприємства, визначення темпів розвитку виробництва, виявлення доступних джерел коштів та раціональності їх використання, а також складання прогнозу розвитку підприємства на ринку капіталів [1]. Під час розв'язання якого слід враховувати не лише загальний фінансовий стан підприємства та його діяльність, а й кон'юнктуру ринку товарів та послуг, економічний стан його кредиторів та дебіторів [2].

Аналіз капіталу підприємства передбачає вирішення завдань, проілюстрованих на рис. 1

Наведені завдання аналізу формування капіталу підприємства тісно взаємозв'язані, хоча деякі з них підпорядковані різноспрямованим завданнями управління.

Головна мета аналізу капіталу полягає не тільки в тому, щоб установити й оцінити структуру та динаміку джерел коштів і напрямів його розміщення, а й у тому, щоб оцінити ступінь впливу на фінансовий стан підприємства додатково залученого капіталу.

Інформаційне забезпечення аналізу власного капіталу представлене у вигляді облікової та позаоблікової інформації. Облікова інформація включає бухгалтерську звітність та статистичну інформацію. Основними джерелами

інформації для аналізу власного капіталу є ф. № 1 «Баланс (звіт про фінансовий стан)», ф. № 2 «Звіт про фінансові результати (сукупний дохід)», ф. № 3 «Звіт про власний капітал», ф. № 4 «Звіт про рух грошових коштів». Також необхідно додатково використовувати відомості, журнали-ордери та матеріали аналітичного обліку за окремими бухгалтерськими рахунками, звіти матеріально-відповідальних осіб, матеріали планових та непланових інвентаризацій та інші. Позаоблікова інформація є – дані ревізій, перевірок, обстежень, службові записки тощо.

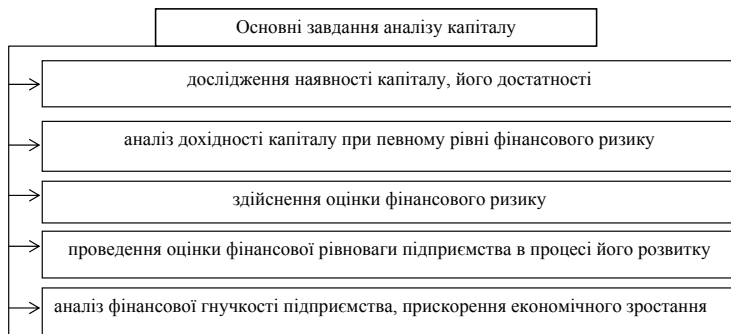

Рис. 1. Завдання аналізу капіталу підприємства [побудовано автором]

Для проведення будь-яких аналітичних процедур необхідно скласти організаційно-інформаційну модель (рис. 2).

Об'єктами оцінки в цьому випадку є фонди товариств та ефективність їх використання. Здійснюються оцінки обсягу, структури, динаміки розрахунків, розрахунок оборотності, а також факторів, що визначають їх рівень. Суб'єктами оцінки можуть бути бухгалтерська, фінансова, планова служби товариства, економічний відділ, адміністрація товариства, державні органи.

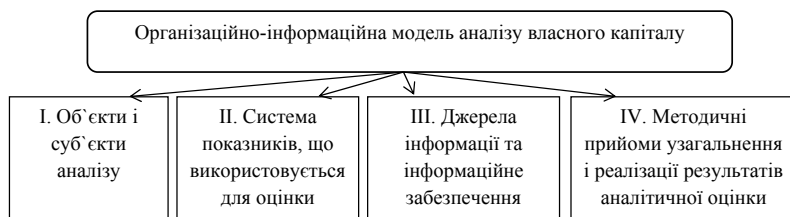

Рис. 2. Блоки організаційно-інформаційної моделі аналізу власного капіталу (доопрацьовано та побудовано автором за [3, с. 176])

Систему показників, що використовуються для аналізу, поділимо на вартісні (загальна вартість власних фінансових ресурсів, вартість власних джерел, вартість позикових джерел); натуральні (кількість власників

(акціонерів), відносні (темпи зростання вартості джерел фінансування, коефіцієнти, що показують зміну суми фондів, показники структури всіх фондів), питомі (рентабельність фінансових ресурсів та інші питомі показники), кількісні (включають в себе усі вартісні та натуральні), якісні (до них належать всі відносні і питомі (індекси, коефіцієнти, відсотки)).

Для розв'язання окремих завдань оцінки ефективності використання джерел фінансування розробляються різноманітні методики, які ґрунтуються на застосуванні спеціальних методичних прийомів. Залежно від методичних прийомів, що використовуються для обробки економічної інформації, розрізняють такі: вертикальний (структурний) фінансовий аналіз, горизонтальний (трендовий), порівняльний, коефіцієнтний (оцінка фінансових коефіцієнтів), факторний, інтегральна фінансова оцінка джерел фінансування тощо.

З урахуванням особливостей звітності суб'єктів малого підприємництва як основного джерела інформації для аналізу різних економічних показників, у тому числі й аналізу капіталу, існують певні особливості їх обчислення. Порядок розрахунку основних коефіцієнтів з метою аналізу капіталу суб'єктів малого підприємництва на основі Фінансового звіту (ф. №1-м, 2-м) наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Порядок оцінки ефективності розміщення та використання власного капіталу суб'єкта малого підприємництва

Показник	Порядок обчислення (за формами №1-м, 2-м)	Оптимальне значення
<i>Показники фінансової стійкості</i>		
Коефіцієнт концентрації власного капіталу (фінансової незалежності або автономії)	$\frac{p.1495 \text{ ф.}\text{№}1\text{-м}}{p.1900 \text{ ф.}\text{№}1\text{-м}}$	$\geq 0,5$, зростання
Коефіцієнт фінансової залежності	$\frac{p.1900 \text{ ф.}\text{№}1\text{-м}}{p.1495 \text{ ф.}\text{№}1\text{-м}}$	$\leq 0,5$; зниження
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	$\frac{(p.1495 + p.1595 \text{ ф.}\text{№}1\text{-м})}{p.1300 \text{ ф.}\text{№}1\text{-м}}$	$\leq 0,5$
Коефіцієнт фінансового левериджу	$\frac{(p.1595 + p.1695 \text{ ф.}\text{№}1\text{-м})}{p.1495 \text{ ф.}\text{№}1\text{-м}}$	не нормується
Коефіцієнт фінансування (стабільності)	$\frac{p.1495 \text{ ф.}\text{№}1\text{-м}}{(p.1595 + p.1695 \text{ ф.}\text{№}1\text{-м})}$	0,7- 1,5
Коефіцієнт фінансової стійкості	$\frac{(p.1495 + p.1595 \text{ ф.}\text{№}1\text{-м})}{p.1900 \text{ ф.}\text{№}1\text{-м}}$	оптимальне – 0,8-0,9; загрозливе – $< 0,6$
<i>Показники ділової активності (оборотності)</i>		
Коефіцієнт оборотності власного капіталу (капіталовіддачі)	$\frac{p.2000 \text{ ф.}\text{№}2\text{-м} / \text{середню вартість власного капіталу}}{\text{Середня вартість власного капіталу} = \frac{(p.1595 \text{ ф.}\text{№}1\text{-м на поч. періоду} + p.1595 \text{ ф.}\text{№}1\text{-м на кінець періоду})}{2}}$	зростання

Примітка: [узагальнено та адаптовано автором до ф.№1-м, 2-м]

Таким чином, власний капітал є гарантією фінансової незалежності підприємства та базою для формування його активів. Розглянутий порядок розрахунку основних коефіцієнтів з метою аналізу капіталу суб'єктів малого підприємництва на основі Фінансового звіту дозволить внутрішнім і зовнішнім користувачам отримувати актуальну інформацію і будувати аналітичну систему більш раціонально, спрямовуючи її на максимізацію прибутку, мінімізацію витрат та забезпечення фінансової безпеки підприємств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гиляровская Л. Т. Система показателей оценки эффективности использования собственного и заемного капитала. URL: http://www.elitarium.ru/2007/05/11/print:page,1,ispolzovaniyesobstvennogo_i_zemnogo_kapitala.html (дата звернення 10.09.2019 р.).
2. Боднарчук А.В. Удосконалення комплексного економічного аналізу власного капіталу. *Бізнес ін-форм*. 2013. № 3. URL : http://www.businessinform.net/pdf/2013/3_0/282_285.pdf (дата звернення 12.09.2019 р.).
3. Гуренко Т.О. Сучасний погляд на власний капітал. *Вісник НУБіП*. 2013. №2. URL : http://nubip.edu.ua/sites/default/files/гуренко%20т.о_сучасний%20погляд%20на%20власний%20капітал.pdf (дата звернення 08.09.2019 р.).

Потапова Надія Анатоліївна,

*доцент кафедри комп'ютерних наук та економічної кібернетики
Вінницького національного аграрного університету
кандидат економічних наук, доцент*

УПРАВЛІННЯ ПРОДАЖАМИ В ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМАХ

Аграрний сектор України є одним із ключових і має довгострокові перспективи. Агрологістика України посідає одне із провідних місць в управлінні торговельними процесами, зважаючи на експортну орієнтованість багатьох видів сільськогосподарських культур. За розрахунками Організації з економічного співробітництва та розвитку і Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО), у найближчі десять років світові ціни на пшеницю, олію і молоко зростуть на 15–45%. Для Китаю та Індії характерним є зростання цін на м'ясо. За обсягами експорту соняшникової олії на світовий ринок вона Україна посідає перше місце (54–56%), а пшениці – шосте місце серед світових експортерів. Основу експорту агропродовольчої продукції України займають дві товарні групи: продукти рослинного походження та жири й олії рослинного або тваринного походження [1].

Ефективність збутової агрологістики визначається гнучкою системою управління продажами та взаємовідносинами з клієнтами. Системи управління продажами орієнтуються на CRM-концепцію, що виявляється у стратегії розвитку підприємства, направленій на збільшення ефективності взаємодії з клієнтами через управління даним процесом. Концепція управління взаємовідносинами з клієнтами формується з метою створення, підтримки та розвитку довгострокових персоніфікованих відносин зі споживачами через адаптацію до їхніх індивідуальних вимог та потреб. CRM – це концепція, яка спрямована на запровадження клієнтоорієнтованого підходу й використовує новітні інформаційні технології для управління інформаційними потоками та клієнтською базою на всіх стадіях їх життєвого циклу (залучення, утримання, лояльність). У рамках цієї концепції отримують знання та використовують їх в інтересах свого бізнесу шляхом побудови взаємовигідних відносин з метою оптимізації доходів, прибутковості, зниження логістичних витрат на обслуговування одного клієнту [2].

Управління продажами передбачає створення ефективної системи продажів, функціонування якої є стабільним і швидко адаптованим до ринкових змін та має складати планування, організацію, мотивацію та контролінг обсягів реалізації. В основу підсистеми управління продажами закладено пріоритет споживача (клієнта) [3]. У цьому випадку споживчі цінності та рівень якості продукції має забезпечити виробник. При цьому розглядається фізичний розподіл продукції та інформаційне середовище, що забезпечить ефективність процесів збуту. Першочерговим в управлінні продажами є планування обсягів реалізації, що проходить такі етапи:

1. Розробка бізнес-моделі бюджетування реалізаційних доходів за видами продукції та каналів продажу.
2. Регламентний план у часовому розрізі по центрах продаж.
3. Графік погашення дебіторської заборгованості за реалізовану продукцію та послуги.
4. Розробка системи синтетичного та аналітичного обліку реалізації продукції відповідно до центрів бюджетування.
5. Розробка класифікатору надходжень (за територіальною ознакою та групами продукції).

Розробка плану продажів здійснюється відповідно до очікуваного попиту. Одним із основних елементів є оцінка попиту, що враховує функції дослідження ринку в маркетингу. Планування продажів відповідно до очікуваного попиту проводиться згідно з бюджетом отриманих доходів, який передбачений системою управлінського обліку підприємства з урахуванням політики обліку реалізаційних процесів зовні та всередині підприємства. При цьому факт отримання доходів фіксується по відвантаженій продукції. Класифікатор надходжень передбачає розподіл плану отриманих доходів від реалізації в розрізі груп продуктів та територіальної прив'язки.

Організація системи продажів передбачає функціонування ефективної системи адміністрування, що включає аналіз та забезпечення виконання плану продажів. З цією метою формується портфель замовлень споживачів (клієнтів) та встановлюється принцип їх обслуговування по пріоритетності, процедура виконання замовлень відслідковується оперативним звітом виконання графіку продаж. Фізичний розподіл продукції відбувається через логістичні канали. При цьому ключовим питанням є проведення оптимізації товаропровідної мережі з урахуванням структури логістичних каналів. При максимальному задоволенні потреб споживачів проектування каналу відбувається до точки продажу із залученням транспортування на найбільшу відстань транспортом найбільшого вмісту. Оптимізація структури продажів повинна вирішити питання найбільш доходної групи продуктів та її частку в сукупній реалізації. Формування системи мотивації продажів передбачає підготовку компетентного персоналу, ключовим завданням якого має стати стабілізація обсягів продажу. Основними інструментами є розробка системи заохочування та винагород при персоніфікованому плані продажів. Розробка системи контролінгу процесів збуту передбачає виявлення відхилень у контрольних точках за ключовими характеристиками та проведення дій корекції розроблених планів на величину відхилення.

Очікуваними результатами від реалізації механізмів управління продажами є ефективне функціонування системи планування та прогнозування обсягів продажів, функціонування ефективної та стабільної мережі каналів розподілу, отримання стабільного рівня продажів; зростання компетентності виконавців, ефективне управління відхиленнями в збутових процесах. [3]

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Потапова Н.А., Андрущенко А.О. Державне регулювання експортних поставок в агрологістиці України. *Приазовський економічний вісник*. Електронний науковий журнал. 2019. Випуск 1(18). С. 51-55. URL : http://rev.kpu.zp.ua/journals/2019/1_12_uk/10.pdf.
2. Волонтир Л.О., Грудіна Н.В. Особливості управління процесами взаємовідносин з клієнтами на сільськогосподарських підприємствах. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. Електронне наукове фахове видання. 2019. Випуск 1(18). С. 317-323. URL : http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/18_2019/52.pdf.
3. Потапова Н.А. Формування підсистеми управління взаємодією з клієнтами у збутовій агрологістиці аграрних підприємств. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка" "Логістика"*. 2017. № 863. С. 150–159.

Продан Ірина Олегівна,

*старший викладач кафедри міжнародного туризму та готельного бізнесу
Тернопільського національного економічного університету,
кандидат економічних наук,*

Семанюк Тетяна Михайлівна,

магістрант Тернопільського національного економічного університету

БРЕНДИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ДЕСТИНАЦІЇ

Ключовою особливістю реалізації туристичного продукту є необхідність формування бренду туристичної дестинації. Зважаючи на розвиток внутрішнього та в'їзного туризму в Україні, менеджменту туристичних дестинацій, слід більш відповідально ставитись до формування бренду територій.

Як один із наслідків активного розвитку туризму, зросла кількість доступних для туристів дестинацій (країн, регіонів, міст та інших територій, які приваблюють туристів і є головними місцями локалізації туристичної діяльності). Водночас слід констатувати, що при цьому знижується індивідуальність окремих місць відпочинку, зростає конкуренція між туристичними центрами [1, с.112]. Тому держави, що прагнуть розвивати туризм, повинні активно рекламувати себе, створювати унікальний туристичний продукт, що дасть можливість позиціонувати і вирізняти себе серед конкурентів.

Сучасний етап розвитку світового туристичного ринку свідчить про те, що загострюється конкуренція між туристичними дестинаціями щодо інвестицій, інформаційних, транспортних та туристичних потоків, екологічних, економічних, соціальних і культурних проектів, ідей і, звичайно ж, фахівців, які мають цінність на ринку праці. Надалі згідно з прогнозами експертів міжрегіональна конкуренція посилюватиметься, а в кращому становищі опинилися ті з туристичних регіонів, що не тільки володіють затребуваними регіональними ресурсами, а й зуміють з вигодою для свого розвитку скористатися ними. В умовах такої міжрегіональної конкуренції зростає роль формування власної індивідуальності, що дозволяє туристичній дестинації залучати і нарощувати ресурси для свого розвитку.

Можна виділити такі стратегічні переваги використання концепції управління брендом туристичної дестинації та дослідження факторів, що впливають на цей процес:

– сформований бренд дозволяє встановлювати більш високу преміальну ціну на туристичні послуги та товари порівняно з цінами територій-конкурентів [2];

- сильний бренд створює відчуття відданості туристичній дестинації серед цільової аудиторії і зводить до мінімуму ймовірність вибору інших територій для відвідувань і туризму;
- наявність бренду сприяє більшому успіху нових товарів, заходів або послуг, а також схвалення цільовою аудиторією;
- туристи, які знають про бренд дестинації, охоче погоджуються долати великі відстані для відвідування відповідної території;
- успішний бренд дає додаткові важелі впливу при встановленні партнерських відносин з інвесторами;
- відомий бренд робить дестинацію більш привабливою для отримання міжнародних грантів і державних інвестицій.

Значно трансформувати імідж території, сформувати бренд регіону чи міста можливо тільки паралельно з проведенням реальних заходів, що акцентують унікальність або додають нові риси території водночас із формуванням її репутації. В основі формування бренду лежить сукупність потенціалів або ресурсів території (природних, історико-культурних, суспільно-політичних, соціально-економічних) і можливостей їх використання. Процес формування брендів туристичних дестинацій порівняно з процесом брендингу товарів і послуг повинен розв'язувати питання пошуку й оптимального відображення за допомогою різних комунікаційних технологій винятковості території або туристичної дестинації.

Резюмуючи вищесказане, можна констатувати необхідність більш детального та професійного підходу до розвитку та просування брендів туристичних дестинацій України, адже цілком очевидно, що туристичні дестинації, представлені якісним національним брендом, отримуватимуть кращі показники туристичної діяльності. Ініціаторами цього повинні стати ті суб'єкти, які отримують значні дивіденди від туризму, зокрема авіалінії, інші перевізники, туристичні оператори, турагенти, керівництво готелів та інші учасники приватного сектору у взаємодії із уповноваженими інституціями місцевого та національного рівнів. Однак національний бренд не спроможний вирішити всі проблеми туристичної індустрії, а лише певною мірою покращить та підсилить наявний результат.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Medlik S. Dictionary of travel, tourism and hospitality. 3-d ed. Elsevier Science, 2003, 219 p.
2. Frost R. Rating Nation Brands: What Really Counts? 2008. N.10(6). URL : http://www.brandchannel.com/features_effect.asp?pf_id=443

Прус Людмила Романівна,

*завідувач відділу дослідження митних зобов'язань НДЦМС НДІФП
Університету державної фіскальної служби України,
кандидат економічних наук, доцент*

РОЗДРІБНА ТОРГІВЛЯ В МАГАЗИНАХ «КОНФІСКАТ»

Роздрібна торгівля в магазинах «Конфіскаат» немає нічого спільного з реалізацією митницею конфіскованого майна. На професійному жаргоні конфіскаатами називаються конфісковані товари. Митниці відповідно до Митного кодексу України можуть лише затримати товар (у тому числі примусово вилучити) та зберігати його до вирішення питання щодо передачі товару у власність держави або повернення власнику. Митниця, вилучаючи товар, зобов'язується зберігати на своєму складі до рішення суду про його подальший статус та відповідні дії щодо розпорядження. Конфісковані товари, транспортні засоби, вилучені в справах про порушення митних правил, зберігають на складах митниці на позабалансовому рахунку «Майно, конфісковане за рішенням суду». Усі транспортні засоби, які зберігають на складах митниці, мають незакінчене митне оформлення в тому митному режимі, в якому вони заявлялися до моменту розміщення на складі митниці. Суд приймає рішення щодо конфіскації товарів.

Після винесення рішення суду про конфіскацію майна, це рішення направляють до підрозділу органів державної виконавчої служби Мініюсту для відкриття виконавчого провадження в частині конфіскації майна, та до інших органів ДВС по місцю проживання боржника в разі накладення стягнення у вигляді штрафу чи відшкодування витрат за зберігання майна. Після відкриття виконавчого провадження всі дії щодо арешту майна, погодження звіту про оцінку майна, надсилання запитів про місцезнаходження майна, надсилання запитів про нарахування сум податків і зборів, вилучення майна, передача в реалізацію та інші виконавчі дії здійснює державна виконавча служба Мініюсту.

У подальшому конфісковане майно реалізується на електронних торгах. Проданий через електронні торги (на СЕТАМ) товар надходить до суб'єктів господарювання (які включені ДФС до єдиного реєстру торговельних організацій, які наділені повноваженнями на реалізацію цього майна) для реалізації вроздріб, де продається як звичайний, новий. При цьому, найчастіше, ніде не вказується, що це саме конфіскаат. Низькі ціни на нього не встановлюють. Товар, придбаний на електронних торгах, повністю легальний, тому в цьому просто немає сенсу, як і немає сенсу продавати його з великими знижками. Покупець навіть не дізнається, що колись цей товар був вилучений митними

органами. На рахунок митниці зараховуються кошти в розмірі митних платежів, що були враховані у вартості конфіскованого майна. Після перевірки розміру отриманих митних платежів, останні зараховуються митницею до Держбюджету.

Конфісковане майно не продається так жваво, як товари в магазинах з «конфіскатом». Справжній конфіскаат набагато дорожчий від своїх аналогів. Про це свідчать дані електронних торгів. Здебільшого торги не відбувалися. Причинами цього можуть бути складність процедур для здійснення торгів, а також потреба заплатити внесок за участь у торгах, необхідність відвідування складу, де розміщене таке майно тощо.

Товари, які продають у магазинах «Конфіскаат» та подібних до них, відрізняються низькими цінами та якістю, також неможливо обміняти чи повернути товар. Зазвичай, ці товари є предметами порушення митних правил та прав інтелектуальної власності. У подібних магазинах продають неякісні товари із Китаю та Туреччини [1], які було ввезено в Україну з порушенням митного законодавства через так звані «схеми сірого/чорного імпорту». Назва «Конфіскаат» споживачами сприймається як бренд, можливість дешево придбати товар відомих торгових марок тощо. Але цей маркетинговий хід у роздрібній торгівлі в цьому випадку є шахрайством. У торговельних точках реалізують найдешевші підробки одягу і взуття світових брендів. Так, у 2018 році Nike, Puma і Armani вимагали заарештувати власників мережі магазинів «Конфіскаат» [2]. По цьому факту відкрито кримінальне провадження. Попередня кваліфікація – шахрайство.

Про низьку якість товарів свідчить відсутність гігієнічних висновків і сертифікації, маркування виробника або ці документи протеміновано, не ідентифікують конкретну партію товару, що реалізується, адже в Україні сертифікат, наприклад, на взуття, необхідно підтверджувати щороку. За цінами, які пропонують споживачам такі магазини, ні якісного взуття, ні одягу купити неможливо. Водночас такі магазини характеризуються широким асортиментом, але ж митниця не вилучає подібні товари в таких обсягах та за товарною номенклатурою, про що свідчить статистика вилученого митницями майна. Не може жодна митниця постійно конфісковувати однакові партії однакових товарів.

Відзначимо, що заборонити таку назву торговельної точки неможливо, адже посилаються на те, що це торгова марка або прізвище власника мережі. Жодних гарантій якості не надають, перевірка походження конфіскованої (як заявляють в магазині) продукції і того, як саме вона потрапила на прилавки, не входить у повноваження продавців. Під популярною вивіскою в Україні часто продають неякісне взуття та одяг невідомого походження. Але українці наскільки обіднілі, що шукають найдешевші товари для придбання.

Згідно з чинним законодавством такі суб'єкти господарювання, що

реалізують товар під виглядом «конфіскованого» потрапляють під державний контроль таких органів:

- Держпродспоживслужби згідно із Законом України «Про захист прав споживачів»;

- податкової міліції ГУ ДФС, які ліквідовують схеми «сірого/чорного імпорту» товарів, які в подальшому реалізовувались через відому торгову мережу на всій території України;

- АМКУ відповідно до Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції».

Описана вище діяльність магазинів з реалізації «конфіскату» створює загрозу економіці країни в цілому і вітчизняним виробникам зокрема. Про це неодноразово наголошують відповідні асоціації виробників, зокрема Президент, голова правління Ліги «Укршкірвзуттяпром», президент Асоціації «Укршкірпром» Олександр Бородиня [3-10].

Отже, крамниці з написами на кшталт «Митний конфіскаат», «Конфіскаат» до митниці жодного стосунку не мають.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лоскун Е. Не спокушайтеся на конфіскаат URL : <https://ubr.ua/tv/novyny/ne-spokushaitiesia-na-konfskat-209583>
2. Nike, Puma і Armani вимагають заарештувати власників мережі магазинів “Конфіскаат”. URL : <https://nar.com.ua/ua/2018/11/nike-puma-i-armani-trebuyut-arestovat-vladelcev-seti-magazinov-konfskat/>
3. Чому в Україні продають таке неякісне взуття URL : <http://gukr.com/article3374.html>
4. Шевченко М. Ядовитые кроссовки с проводами в пятке. Под видом таможенного конфиската в Украине продают дешевую и опасную обувь. URL : <https://vesti-ukr.com/strana/298009-jadovitye-krossovki-s-provodami-v-pjatke-pod-vidom-tamozhennoho-konfskata-v-ukraine-prodajut-desheviju-i-opasniju-obuv>
5. Что скрывают магазины-конфискаты: расследование URL : https://24tv.ua/ru/chto_skryvajut_magaziny_konfskaty_rassledovanie_n1043174
6. Конфискат»? Контрафакт! Под видом обуви украинцам впаривают контрабандное барахло. URL : <http://cripo.com.ua/likbez/?p=137197/>
7. Яд в ногах: на Украине сбывают токсичную обувь под видом таможенного конфиската. URL : <https://ukraina.ru/news/20180807/1020771213.html>
8. Рыбинская И. Обувь, представленная на прилавках магазинов «Конфискат», никакого отношения к изъятому на границе товару не имеет. URL : <https://fakty.ua/148768-obuv-predstavlennaya-na-prilavkah-magazinov-konfskat-nikakogo-otnosheniya-k-izyatomu-na-granice-tovaru-ne-imeet>
9. Бородиня А. Минимальная себестоимость качественной легкой обуви из

натуральной кожи такова, что цена в магазине не может быть ниже 50-60 долларов: интервью. URL : <https://daily.rbc.ua/rus/show/aleksandr-borodunya-minimalnaya-sebestoimost-kachestvennoy-12102012085700>

10. Вергун Д. Україну завалили фейковим конфіскатом – що продають українцям с большими скидками. URL : <https://ubr.ua/market/trade/ukrainu-zavalili-fejkovym-konfiskatom-chto-prodajut-ukraintsam-s-bolshimi-skidkami-3875542>

Рябінчак Володимир Сергійович,

магістрант кафедри глобалістики,

євроінтеграції та управління національною безпекою

*Національної академії державного управління при Президентові України
(м. Київ)*

СУТНІСТЬ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ

Конституція України визнає найважливішими функціями держави, справою всього українського народу захист суверенітету й територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки, оборону країни (ст.17). Діяльність держави щодо організації оборони має першочергове значення для сталого її розвитку та підтримання добробуту громадян, передусім в умовах гібридної війни, в яких перебуває Україна. Це, насамперед, стосується підготовки, розвитку, формування структури й забезпечення необхідної чисельності Збройних сил України, підтримання їх боєздатності, бойової та мобілізаційної готовності та ін. Зазначене обумовлює необхідність подальшого вдосконалення державної кадрової політики забезпечення потреб Збройних сил України в персоналі.

Питання кадрової політики у Збройних силах України, формування професійного як офіцерського корпусу, так й інших категорій військовослужбовців, надання їм не лише високих професійних, а й морально-психологічних якостей, наближення системи їх підготовки та проходження служби до сучасних європейських стандартів залишається актуальним загальнодержавним завданням. Актуальність цієї проблеми та важливість її вирішення для держави прослідковується і на законодавчому рівні.

Так, у пункті 4.1 Стратегічного оборонного бюлетеня зазначається, що сьогодні «...спостерігається стала тенденція до зниження загального рівня бойової готовності військ (сил), їх можливостей гарантовано виконувати покладені на них завдання. Низьким є відсоток укомплектованості військових

частин відповідно до штатів воєнного часу. Втрачаються практичні навички офіцерів щодо управління військовими з'єднаннями, частинами та підрозділами, на відновлення яких у майбутньому необхідно буде витратити набагато більше коштів і часу...». Тому Стратегією національної безпеки України одним із пунктів стратегічних завдань, пріоритетів та завдань політики національної безпеки визначено реформування сил оборони. Серед пріоритетних напрямів роботи в цій сфері можна назвати такі:

- підтримка Збройних сил України та інших військових формувань у стані високої боєздатності, бойової й мобілізаційної готовності, наближення їх за складом, системою управління, навчання і підготовки, рівнем оснащення озброєнням та військовою технікою до стандартів збройних сил держав-членів НАТО;

- визначення оптимальної структури та штатної чисельності органів сектору безпеки, відповідно до нагальних потреб національної безпеки та економічних можливостей держави;

- підвищення рівня професіоналізму та відповідальності в усіх ланках сектору безпеки, подальше впровадження демократичних європейських стандартів у повсякденну діяльність його органів.

Крім того, у Законі України «Про оборону України» законодавець серед низки елементів підготовки держави до оборони визначив і ті, що стосуються кадрового забезпечення Збройних сил України, а саме:

- удосконалення структури, уточнення завдань і функцій Збройних сил України, забезпечення необхідної чисельності їх особового складу, а також їх розвиток, підготовка і підтримання на належному рівні боєздатності, бойової та мобілізаційної готовності до оборони держави, планування їх застосування;

- забезпечення Збройних Сил України підготовленими кадрами, озброєнням, військовою та іншою технікою, продовольством, речовим майном, іншими матеріальними й фінансовими ресурсами.

Аналіз наукових праць вітчизняних дослідників, що присвячені нагальним питанням розвитку кадрової політики сектора безпеки й оборони України, дозволив встановити наступні її характерні особливості.

По-перше, кадрова політика сектора безпеки і оборони України є складовою загальнодержавної кадрової політики, яка базується на державних пріоритетах, потребах розвитку військових формувань, розвідувальних, правоохоронних органів й відповідних ресурсах.

По-друге, дослідники спільні в думці, що основними завданнями кадрової політики сектора безпеки і оборони України є пошук, ефективне збереження й відтворення, цілеспрямоване формування й раціональне використання професійно підготовлених, відданих народу України людей, які відповідають потребам національної безпеки та оборони України.

По-третє, метою сучасної кадрової політики сектора безпеки й оборони України є комплектування сил безпеки й оборони держави високопрофесійними кадрами, здатними швидко та ефективно реагувати на реальні й потенційні загрози національній безпеці України.

По-четверте, кадрова політика сектора безпеки й оборони України спрямовується на формування, збереження, професійне зростання, розвиток та раціональне використання кадрового потенціалу сил безпеки і оборони України. Об'єктами впливу кадрової політики сектора безпеки і оборони України є всі кадри сил безпеки і оборони України, що відповідно до посадових обов'язків виконують завдання військової служби та служби в правоохоронних органах.

Суб'єктами формування та проведення кадрової політики сектора безпеки і оборони України виступають такі інститути та інституції: Президент України; Верховна Рада України; Кабінет Міністрів України; керівники апаратів центральних і місцевих органів державної влади; кадрові служби міністерств та інших органів виконавчої влади; кадрові служби регіональних управлінь, установ сектора безпеки і оборони.

Таким чином, кадрова політика у Збройних силах України, або військова кадрова політика, як складова державної кадрової політики, є сукупністю сформульованих і таких, що отримали законодавче закріплення, завдань, принципів і форм діяльності у сфері підбору, комплектації, розстановки і підготовки військових кадрів.

Як зазначає О. І. Сивак, критеріями оцінки військовослужбовців є рівень освітньої підготовки, військова кваліфікація, досвід, повага і дотримання демократичних цінностей, професіоналізм, дисциплінованість, морально-психологічна стійкість. О. В. Данчев та Ю. М. Швалб називають такі головні завдання кадрової політики у Збройних силах України:

1) добір кандидатів на вакантну посаду з урахуванням їхньої відповідності всім головним вимогам конкретної посади та завдань;

2) захист державної служби органів військового управління від осіб, потенційно здатних заподіяти шкоду справі захисту держави, іміджу Збройних сил України, незалежно від того, свідомо чи ні вони можуть це зробити.

Крім того, слушною є думка А. П. Медведя, який під кадровою політикою у Збройних силах України розуміє теорію і практику соціального управління щодо роботи з персоналом (залучення, виховання, навчання, професіоналізація, використання, пенсійне забезпечення тощо), яка включає комплексну технологію роботи, пов'язаної з раціональним використанням здібностей і професійних можливостей особового складу (кадрового потенціалу Збройних сил).

Згідно з ч. 2 ст. 17 Конституції України, оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності й недоторканності покладаються саме на

Збройні Сили України. Крім того, законодавець, визначаючи сили оборони, сили національної безпеки й оборони, насамперед, наголошує на Збройних силах України, закріплюючи їх першість серед інших військових формувань, що виконують відповідні функції у сфері оборони.

Колишній Міністр оборони України Д.А. Саламатін зазначав, що виважена кадрова політика, спрямована на збереження кваліфікованих і високопрофесійних кадрів, вирішення соціальних питань і досягнення належного рівня соціальних стандартів для військовослужбовців, членів їх родин і військових пенсіонерів є і завжди залишатиметься пріоритетом діяльності держави у сфері оборони.

Водночас С.П. Гнєзділова вважає, що це явище вивчається в таких аспектах, як:

а) феномен суспільного й армійського життя, що має спеціальні та функціональні параметри і відповідний зміст;

б) складова політичної і військової форми суспільної свідомості, що є віддзеркаленням специфічних відносин кадрової політики;

в) діяльність Міністерства оборони й інших державних структур у сфері використання військових кадрів для досягнення стратегічних цілей політики, що проводиться державою.

Таким чином, кадрова політика у Збройних силах України – це сукупність принципів, напрямів, форм та методів діяльності суб'єктів публічного управління сферою оборони, спрямованої на створення цілісної системи формування, підготовки, ефективного використання військового персоналу відповідно до потреб сектору національної безпеки та оборони.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гнєзділова С. П. Механізм державного регулювання ресурсного забезпечення Збройних сил України: професійний розвиток людського потенціалу : дис. ... канд. наук з держ. управління : 25.00.02. О. : Одес. регіональний ін-т держ. управління, 2013. 209 с.
2. Данчева О. В., Швалб Ю. М. Практична психологія в економіці та бізнесі К. : Лібра, 1999. с. 144
3. Конституція України від 28 черв. 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
4. Медвідь А. П., Захаров О. Б. Кадрова політика в Збройних Силах України як система управління людськими ресурсами. Вісник Національного університету оборони України : зб. наук. пр. К. : Вид-во НУОУ, 2011. № 3 (22). С. 221-224.
5. Парламентські слухання про стан та перспективи розвитку Воєнної організації та сектору безпеки України. 23 трав. 2012 р. URL : <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish>.

6. Про оборону України : Закон України від 6 груд. 1991 р. № 1932-XII. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 9. Ст. 106.
7. Про Стратегію національної безпеки : указ Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>
8. Сивак О. І. Кадрова політика та її роль у реформуванні збройних сил України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук : спец. 23.00.02 «Політичні інститути та процеси» Л. : Львів. нац. ун-т імені І. Франка, 2007. с. 14
9. Стратегічний оборонний бюлетень України : схв. Ріш. РНБО 6 червня 2016 р. № 240/2016. URL : [http:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0006525-16](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0006525-16)

Самарічева Тетяна Анатоліївна,

доцент кафедри менеджменту,

фінансів, банківської справи та страхування

*Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова,
кандидат економічних наук*

ПЕРСПЕКТИВИ РЕГУЛЯТОРНОГО ВПЛИВУ ПДВ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОЦЕСИ В ДЕРЖАВІ

Важливою умовою забезпечення соціально-економічного розвитку держави в межах посилення євроінтеграційних процесів є гармонізація оподаткування. У цьому аспекті ключова роль відводиться механізму справляння податку на додану вартість (ПДВ), який, з одного боку, є інструментом податкової політики із ефектом податкового навантаження, а з іншого – є елементом системи ціноутворення, що впливає на ринковий попит і пропозицію залежно від їх еластичності з розподілом податкового тягаря між виробником і споживачем. Забезпечення справедливої системи ціноутворення на всіх етапах продовольчого ланцюга від сільськогосподарського виробника до кінцевого споживача соціально значимих продуктів, надзвичайно важливий напрям державної політики забезпечення продовольчої безпеки.

Одним із недоліків механізму податку на додану вартість є його регресивність стосовно впливу на добробут населення з різним рівнем доходів. Тобто незаможні споживачі змушені виплачувати у формі ПДВ велику частину своїх доходів порівняно із заможними споживачами тих самих товарів. Для послаблення регресивного характеру ПДВ у багатьох європейських країнах встановлено декілька податкових ставок стандартна, знижена й підвищена.

Знижені ставки застосовуються до продовольчих товарів і медичних послуг, підвищені – до предметів розкоші.

Відтак у більшості країн ЄС, зокрема в Бельгії, Німеччині, Ірландії, Греції, Франції, Хорватії, Латвії, Угорщині, Польщі, Португалії, Словаччині, Швеції, на Кіпрі, на відміну від України, застосовують знижені ставки ПДВ до окремих видів харчових продуктів. Окремі продукти харчування оподатковуються лише за зниженими ставками в Австрії, Іспанії, Італії, Люксембурзі, Нідерландах, Румунії, Словенії, Фінляндії, Чехії, причому в Іспанії, Італії та Чехії діє не одна, а одночасно дві знижені ставки до різних таких продуктів. Виключно нульова ставка ПДВ до аналізованої продукції застосовується на Мальті [1].

Застосування диференційованих ставок податку до продуктів харчування може викликати два варіанти ціноутворення, відтак і різне надходження до бюджету від сплати ПДВ. Перший полягає у зниженні ціни на кінцеву продукцію внаслідок зниження ставки ПДВ, що призведе до зростання обсягів попиту, збільшення величини виручки, а отже і прибутку, а відтак і податку на прибуток підприємства. Схема нарахування податку за таким сценарієм відображено на рис. 1.

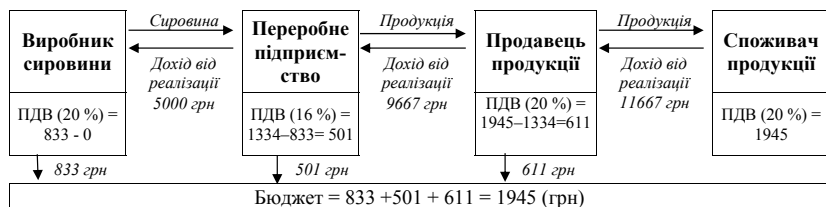

Рис. 1. Схема сплати ПДВ за зниженою ставкою (16 %) з державною компенсацією наслідків податкових змін*

**Побудовано автором*

При цьому різниця між податковим зобов'язанням з ПДВ внаслідок застосування зниженої ставки податку та стандартної ставки, у даному випадку компенсуватиметься державою. З наведеної схеми видно, що держава внаслідок зниження ставки податку недоотримала 55 грн, при цьому кінцеві споживачі зекономили таку ж суму на придбання продукції.

З метою порівняння на рис. 2 відображено можливі податкові зобов'язання при наявній ставці ПДВ.

Другий варіант полягає в перекладанні різниці між податковим кредитом та податковим зобов'язанням, що утворилась внаслідок зниження ставки ПДВ, на споживача. Така схема нарахування податку відображена на рис. 3, при побудові якої ціни залишились на тому ж рівні, що й до податкових новацій.

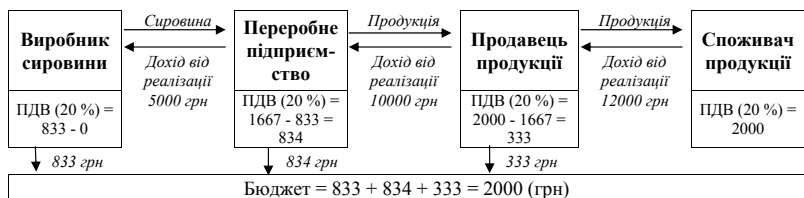

Рис. 2. Схема сплати ПДВ за діючою ставкою ПДВ*

**Побудовано автором*

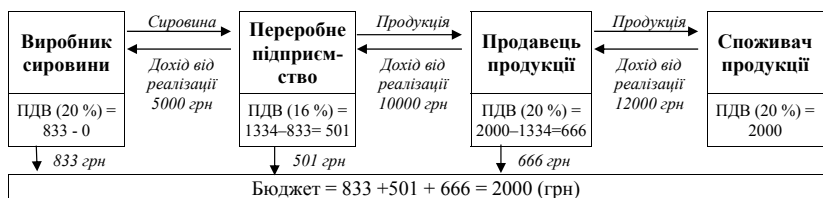

Рис. 3. Схема сплати ПДВ за зниженою ставкою (16 %) з перекиданням наслідків податкових змін на споживачів*

**Побудовано автором*

З наведеного очевидно, що споживачі витратять на 55 грн більше на купівлю продукції, проте бюджетних втрат не буде, оскільки зменшення податкових надходжень на рівні молокопереробних підприємств компенсується їх збільшенням на рівні торговельних, за рахунок утвореної різниці між їх податковим зобов'язанням та податковим кредитом. Водночас переробне підприємство внаслідок зменшення ставки податку, як у першому, так і в другому випадку отримає виручку збільшену на 333 грн (834 грн – 501 грн).

Таким чином, не залежно від того, який варіант ціноутворення складеться на ринку, перспективними наслідками диференціації ставки ПДВ на продукти харчування стануть зростання прибутків переробних підприємств та збільшення надходження до Зведеного бюджету України за рахунок зростання обсягу податкових надходжень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. VAT rates applied in the Member States of the European Union. URL : https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/resources/documents/taxation/vat/how_vat_works/rates/vat_rates_en.xls.

Сисоєнко Ірина Анатоліївна,
*доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Херсонського національного технічного університету,
кандидат економічних наук, доцент*

КОНСТИТУЦІЙНА ОСНОВА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Конституція України, що була ухвалена 28 червня 1996 року, закріпила на конституційному рівні гарантії щодо існування місцевого самоврядування та окреслила основні правові засади його функціонування.

Місцевому самоврядуванню присвячено декілька конституційних норм, які були покладені в основу Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», а також ряду інших дотичних законів.

Стаття 7 Конституції України встановлює таке: в Україні визнається і гарантується місцеве самоврядування, тобто в Україні не може бути скасовано такого інституту публічної влади, як місцеве самоврядування, інакше як шляхом внесення зміни саме до цієї статті Конституції. А це стаття з розділу I «Загальні засади», зміни до якого відповідно до статті 156 Конституції подаються до Верховної Ради України Президентом України або не менш як двома третинами від конституційного складу Верховної Ради України і, за умови його прийняття, не менш як двома третинами від конституційного складу Верховної Ради України, затверджується Всеукраїнським референдумом, який призначається Президентом України [1].

Частина 2 статті 19 Конституції України фактично встановлює вимоги до законодавства, що регулюватиме місцеве самоврядування: органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України» [1].

Фактично, виходячи із юридичного змісту цієї статті, ми повинні розуміти, що регулювання діяльності органів та посадових осіб місцевого самоврядування має здійснюватись законами. Це дає додатковий захист від втручання в діяльність органів місцевого самоврядування через нормативні акти виконавчої влади, але це накладає серйозні обов'язки на законодавця, який має в законі передбачити достатньо глибоке і повне регулювання діяльності органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб. Щоправда, ця стаття має певну контраверсію з пунктом 15 статті 92, де вказано, що виключно законом визначаються засади місцевого самоврядування. Саме з юридичного змісту пункту 15 статті 92 та частини 1 статті 140 «Місцеве

самоврядування є правом територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України» можна зробити висновок, що місцеве самоврядування в рамках, визначених законом, має право на власну нормотворчість, що і було закріплено в Законі України «Про місцеве самоврядування» [1].

Важливою для розуміння природи місцевого самоврядування як окремої частини публічної влади є частина 2 статті 5 Конституції України, яка визначає, що носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ; народ здійснює владу безпосередньо й через органи державної влади та органи місцевого самоврядування.

Саме з цієї норми видно, що Конституція відносить органи місцевого самоврядування до владних органів, але відмінних від органів державної влади. Правда, ця норма має аналізуватись разом із нормою частини 1 статті 140. З порівняння цих норм можна стверджувати, що особливістю органів місцевого самоврядування є те, що їхня влада (через призму повноважень) не є наслідком суверенітету народу, а наслідком закону, який і визначає межі повноважень та порядок їх здійснення.

Крім уже означених норм, стаття 140 встановлює, що місцеве самоврядування здійснюється як безпосередньо територіальною громадою, так і через обрані органи – місцеві ради та їх виконавчі органи. З метою закріплення певного способу обрання рад та голів громад Конституція України у статті 141 встановила принципи, за якими ради громад та відповідні голови громад обираються прямими виборами. Що стосується обрання районних та обласних рад, то в цій статті такий припис про прямі вибори відсутній, тому слід застосовувати частину 1 статті 71 «Вибори до органів державної влади та органів місцевого самоврядування є вільними й відбуваються на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування»; матеріальну і фінансову основу місцевого самоврядування визначає стаття 142 Конституції України.

Отже, місцеве самоврядування має для свого розвитку конституційну основу, але виклад правових норм не є досконалим, тому потребує певного тлумачення відповідно до визначальних норм статей 5 та 7 Конституції України [1].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція від 28.06.1996 р. №2592-VI. Дата оновлення: 21.02.2019. URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/stru#Stru>

Iryna Sydor,

*Ph.D., Associate Professor of the Department of Finance
named after S. Yuriy, TNEU*

Tetyana Skoblyak

student of the Fm group - 21 TNEU

FUNDRAISING IN UKRAINE: ESSENCE AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT

Despite the steadily increasing amount of social initiatives, Ukraine is significantly behind other countries in terms of size, amount of funding and performance indicators for the effectiveness of the implementation of priority socio-economic measures and programs. Usually, the obstacle in the implementation of non-profit projects is the lack of financial resources to ensure their implementation. Among all the known tools for attracting financial resources (sponsorship, charity, philanthropy, etc.), fundraising has already established itself as an effective tool in the structure of potential sources of funding. In this case, a non-profit project should be understood as a set of planned activities, combined with common goals, which aim to achieve social effect, not profit.

Fundraising as the newest mechanism for attracting financial resources is stepping up its activity in Ukraine. At the same time, there is a radical rethinking of the categories of fundraising: it is interpreted not as a solicitation of financial resources to cover its existence, but as an invitation for investors, sponsors, patrons to participate in socially important local projects. Moreover, it teaches a new type of thinking and sets a new vision for charity, business and volunteering.

The definition of fundraising is multifaceted and in the scientific literature is considered from different points of view. In our opinion, the following category of fundraising as a professional activity in mobilizing financial and other resources from various sources will be most fully revealed in the investigated category for the implementation of socially significant and non-profitable research projects, which require special knowledge and skills of the fundraiser, which may influence the adoption of positive donor solution [1].

The peculiarity of the concept of "fundraising" is in the process of attracting not only money, but also human, material, information and other resources necessary for the implementation of a socially important project, event or program.

Fundraising as an alternative mechanism for raising funds can be used not only by non-profit organizations, but also by public authorities in the form of state fundraising. The most appropriate and effective, in our opinion, is its application at the level of united territorial communities [2].

Decentralization of public power, by creating new opportunities for local

self-government, has also brought new challenges for integrated territorial communities regarding issues of spatial planning, formation of new points of economic growth, ensuring social standards of residents, infrastructure development, provision of administrative services and more. New challenges require significant financial resources. There are not enough own taxes and fees to sort out the problems that are constantly arising. Therefore, in the context of decentralization, local governments need to actively work to find ways to attract extrabudgetary (alternative) funds to solve these problems. Fundraising is very relevant in this aspect, since it is directly focused on finding sources of providing non-profit programs and projects that help solve very important socio-economic problems.

In our country, municipal fundraising is not yet widespread, unlike in developed countries. This is due to the presence of problems that hinder its development: in most territorial communities there is no fundraising strategy, no information databases on sources of funding, not enough professionals capable of conducting market research, monitoring, selecting a donor, writing an application, etc. Fundraising is often perceived as philanthropy and implementation of social projects, although this concept is much broader and also involves attracting resources for commercial projects, finding a financial sponsor, sponsoring on a barter basis.

One of the main current problems in local development is the tendency to ensure such development only at the expense of budgetary funds. This tendency is related to the social and psychological complex of the heads of local self-government bodies, which was formed under the influence of lack of psychological incentives for finding additional opportunities for attracting targeted financing for community development, as well as psychological barriers to accessing additional resources. The existence of a subsidized nature of the activities of the majority of village and village councils for a long time has formed, both in the public consciousness and in the community leadership, a negative image of an active position in attracting additional sources of funding for local development.

Regarding the development of fundraising at the municipal level, there is a review of donors and budgetary institutions of higher level of funding mechanisms for programs and projects of territorial communities today, which is largely determined by the change in management priorities, the desire to give local governments more autonomy and self-sufficiency. In such circumstances, a reorientation of extrabudgetary funds through fundraising can be a guarantee of attracting funds to socially important local programs.

Municipal fundraising can be defined as attracting and accumulating resources from various sources for socially and economically important purposes. The main method of municipal fundraising is the implementation of joint programs, which include a representative body of the territorial community, business representatives and ordinary citizens.

Thus, it can be summarized that municipal fundraising is the process of attracting money and other resources (human, material, informational, etc.) that a municipal fundraiser cannot accumulate from own territorial community sources and which are necessary for the implementation of certain socially important programs and projects of the community. In this process, the search for funds takes a significant but not the only place in this process. Municipal fundraising plays an important role in the successful conviction of others that activities planned or undertaken in the community deserve additional support and attention from donors and sponsors. The success of fundraising depends largely on the extent to which the municipal fundraiser has professional skills in attracting external resources.

A promising direction for the expansion of fundraising activities is the perfect mastery of the methods of its implementation and the awareness of the differences between these methods for different categories of donors. For business structures, an effective form of participation in charity is social investment, for individuals – their recognition; for the authorities - cooperation and mutual benefit from the implementation of projects in the implementation of social policy, etc.

REFERENCES

1. Chernyavs'ka, O. V. (2013), Fandrayzynh: navch. posib. [Fundraising: tutorial], Tsentr uchbovoyi literatury, Kyiv, Ukraine.
2. Ogorodnik V. O. Fundraising is a tool for activating socially responsible interaction of public relations entities. Economics and management organization. 2014. №1 (17) -2 (18). Pp. 195 – 199.

Слободян Володимир Дмитрович,

викладач кафедри обліку і оподаткування

Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу, кандидат економічних наук, доцент,

Довгань Ірина Артурівна,

співробітник Подільського аграрно-технічного університету

РИНОК ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ: ДЕЯКІ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНІ АСПЕКТИ

У сучасних умовах досить актуальною є проблема ринку землі сільськогосподарського призначення. Впродовж кількох десятиліть у період існування соціалістичного ладу на теренах бувшого Радянського Союзу це питання не могло розглядатись, оскільки тодішня ідеологія та економічна доктрина заперечувала існування цього питання в принципі.

Тільки з переходом України до ринкових відносин питання куплі-продажу землі почало розглядатись не тільки з позицій економічної теорії, але й безпосередньо в практичній площині. Багато українських вчених-економістів довели, що земля як найважливіший капітал підприємства, повинна мати грошову оцінку, бути відображені як складова сукупного капіталу та відображати в бухгалтерському обліку.

Серед таких слід відмітити Саблука П.Т., Гайдучького П.І. [1], Жука [2], Юрченко Т.В. [3], Коваль Л.В. [4] і багато інших. У цій публікації ми розглянемо деякі обліково-аналітичні аспекти, що виникають у результаті купівлі-продажу земель сільськогосподарського призначення, а саме: зміни, що відбудуться у валюті та структурі бухгалтерського балансу та зміни у фінансовій стійкості підприємства.

Дослідження проведено за матеріалами сільськогосподарського виробничого кооперативу (СВК) «Летава» Чемеровецького району Хмельницької області. Інформаційними матеріалами стали дані балансу підприємства на кінець 2018 року та реструктуризований баланс СВК«Летава». Для цього враховано той факт, що підприємство використовує у своїй діяльності на умовах оренди 2864 га ріллі, нормативна оцінка якої станом на 1 січня 2019 року склала в Хмельницькій області 30477 тис.грн. [5]. Таким чином, якщо б підприємство мало у своїй власності цю землю, то в бухгалтерському обліку слід було відобразити 87286 тис. грн активів у складі необоротних активів та у складі власного капіталу. Слід відмітити, що цей показник є досить умовним, оскільки реальна вартість землі може бути встановлена в результаті реальної купівлі-продажу.

Реальні та прогностичні показники свідчать про таке. У результаті відображення землі сільськогосподарського призначення на рахунках бухгалтерського обліку валюта балансу зростає на 87286 тис. грн або на 65,0%. Зміниться відповідно і структура розділів балансу підприємства. Так, перший розділ активу балансу зросте з 39,2% до 63,1%, перший розділ пасиву балансу з 96,2% до 97,7%. Останнє пов'язане з тим, що СВК «Летава» має низький рівень зобов'язань у зв'язку з чим його фінансова стійкість і фінансова незалежність є високою. Одночасно у структурі активів різко зменшилась частка оборотних активів з 60,8% до 36,9%, а зобов'язань тільки на 1,5% (з 3,8% до 2,3%).

За даними фактичного та реконструйованого балансів розраховані показники (коефіцієнти) фінансової стійкості СВК «Летава» (таб 1.).

Слід відмітити, що ці показники широко використовуються при загальній оцінці фінансового стану підприємства його, інвестиційної привабливості і, особливо, при ймовірному отриманні кредитів банку.

Аналізуючи дані таблиці, в цілому слід відмітити, що по-перше, фінансова стійкість СВК «Летава» сьогодні є і так високою і, по-друге, в результаті

придбання земель стане ще більш стабільною. Про це свідчить рівень наведених коефіцієнтів і їх порівняння з рекомендованими значеннями. Величина цих коефіцієнтів зросла або досягла максимального значення. Виняток тільки спостерігається за коефіцієнтом маневреності власного капіталу, який зменшився з 0,59 до 0,35, але залишився в межах рекомендованих значень.

Таблиця 1

Показники фінансової стійкості СВК «Летава»

Назва коефіцієнтів	Формула розрахунку	Рекомендоване значення	Фактично	З урахуванням вартості землі
1. Фінансової стійкості	Власний капітал	>0,8	∞	∞
	Позичковий капітал			
2. Фінансової стабільності	Власний капітал+ Довгострок. забезпеч.	>0,7	0,96	0,98
	Валюта балансу			
3. Фінансової незалежності	Власний капітал	>0,5	0,96	0,98
	Валюта балансу			
4. Фінансової залежності	Позиковий капітал	<0,5	0	0
	Валюта балансу			
5. Фінансового ризику	Позиковий капітал	<0,8	0	0
	Валюта балансу			
6. Власний оборотний капітал	Власний капітал – Необоротні активи	збільш.	76548 грн	76548 грн
7. Робочий капітал	Оборотний капітал – Поточні зобов'язання	збільш.	76548 грн	76548 грн
8. Забезпечення власного оборотного капіталу	Власний обор. капітал	>0,1	0,94	0,94
	Оборотні активи			
9. Забезпечення робочого капіталу	Робочий капітал	0,75 -1,0	0,96	0,96
	Оборотні активи			
10. Маневреності власного оборотного капіталу	Власний обор. капітал	0,2-0,5	0,59	0,35
	Власний капітал			

Безумовно, вкладені результати аналізу не є повними, оскільки тут не враховано ту обставину, що земля кооперативу на сьогодні не є його власністю, а орендується. Тому для її купівлі, очевидно, можуть бути використані кредити банку. У такому випадку структура балансу й показники фінансової стійкості будуть суттєво змінені, що потребує додаткового дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бухгалтерське та податкове забезпечення майнових і земельних відносин у новоутворених сільськогосподарських підприємствах / за ред. П.І.Гайдуцького, П.Т.Саблука. К: ННЦ «Інститут аграрної економіки»УААН, 2002. – 408с.
2. Жук В. М. Бухгалтерський облік земель сільськогосподарського призначення: теорія і практика // *Збірник наукових праць Луцького національного технічного університету*. Луцьк : ЛНТУ, 2008. Вип. 5 (20). Ч.1. С.179-185.
3. Юрченко Т.В. Земельні ресурси як об'єкт бухгалтерського обліку. Агросвіт. 2017. №13. С. 43-51.
4. Коваль Л.В. Облік земель с/г призначення через призму чинної методології. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2017. №7. с.83-92.
5. Довідник показників нормативної грошової оцінки сільськогосподарських угідь в Україні станом на 01.01.2019 URL : <https://land.gov.ua/info/dovidnyk-pokaznykiv-normatyvnoi-hroshovoi-otsinky-silskohospodarskykh-uhid-v-ukraini-stanom-na-01-01-2019/>

Сорохан Катерина Андріївна,*

студентка 3 курсу спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування» Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

ЕКОЛОГІЧНЕ ПІДПРИЄМСТВО ЯК СУЧАСНА ФОРМА ВЕДЕННЯ СУСПІЛЬНО-ВІДПОВІДАЛЬНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Сьогодні науково-технічний прогрес, впровадження новітніх технологій у виробничий процес, надмірне використання природних ресурсів з метою забезпечення безмежних людських потреб призвів до появи глобальних екологічних проблем – забруднення світового океану, змін клімату, надмірних викидів вуглецю в атмосферне повітря тощо.

Розбудова екологічної держави стала пріоритетним напрямком сучасної державної політики в будь-якій країні, що обумовлено світовою тенденцією збереження навколишнього середовища, та створення безпечних умов для життя людства. Тому така наука, як економіка природокористування, виходить на новий рівень важливості на сучасному етапі. Економіка природокористування – це наука, яка вивчає особливості, закономірності й наслідки впливу людини на природне середовище у процесі здійснення господарської і природоохоронної діяльності.

* Науковий керівник – Захаркевич Н.П., доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, к.е.н., доцент

Сучасні умови розвитку суспільства ставлять нові завдання перед економічною теорією, і, насамперед, перед теорією формування та вибору економічних рішень. Необхідною умовою та важливою складовою подальшого соціально-економічного та екологічного розвитку суспільства є екологічне підприємництво («зелений» бізнес).

Популярність «зеленого» бізнесу стрімко зростає у світі, істотно змінюється концепція його ведення. Так, в економічно розвинених країнах світу урядові програми спрямовані, наприклад, не на введення в дію очисного обладнання, як це було донедавна, а на створення екологічно чистих технологій. Це свідчить про тенденцію до зростання інтересу, активізацію ініціатив компаній та інших організацій щодо втілення стратегій відповідального ведення бізнесу.

Європейською комісією ЄС екологічне підприємництво визначається як виробництво товарів та надання послуг з вимірювання, попередження, обмеження або усунення екологічної шкоди, ліквідації відходів та зниження рівня шуму, а також екологічно чисті технології, застосування яких мінімізує використання сировини та забруднення довкілля.

ЄС у рамках програми «Екологізація економіки в країнах Східного партнерства ЄС» (EaP GREEN) допомагає шести країнам, у тому числі й Україні, прискорити процес переходу до «зеленої» економіки. Можна сформулювати ключові принципи «зеленої» економіки, до яких ми відносимо:

- гармонізацію відносин у системі «природа – людина – виробництво», належну узгодженість економічних, соціальних та екологічних пріоритетів;
- захист як людини, так і природи від руйнівного впливу виробничої діяльності суспільства;
- забезпечення сприятливих умов життєдіяльності в поточному й майбутньому періодах;
- гарантування зростання економічного потенціалу суспільства та його соціально-культурного розвитку в умовах екологічної безпеки.

Активне інвестування вітчизняного капіталу в зелений бізнес розпочалося після впровадження на законодавчому рівні «зеленого» тарифу – спеціального тарифу, за яким закуповується електрична енергія, вироблена на об'єктах електроенергетики, що використовують відновлювані джерела енергії. «Зелений» тариф може використовуватися виробником упродовж 10 років з моменту встановлення. Ухвалення Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо встановлення «зеленого» тарифу дало імпульс розвитку нових напрямів «зеленого» бізнесу в Україні, а саме:

- виробництво біопалива;
- виробництво сонячних панелей;
- виробництво паливних гранул з відходів (пелет);
- виробництво електроенергії на малих гідроелектростанціях (встановленою потужністю до 10 МВт);

– вітрова енергетика.

Також Україна має потужний потенціал щодо розвитку відновлюваної енергетики. Це стосується енергії малих ГЕС, вітроенергетики, сонячної енергетики, переробки побутових відходів, розвиток біоенергетики, у т.ч. енергетичних культур (верба, тополя, міскантус та ін.), що дозволяє отримати екологічно чисті та дешеві біопаливо, електроенергію та біогаз. Використання нових відновлюваних джерел енергії в Україні є незначним (менше 1 % генерації електроенергії).

Досвід щодо розвитку біоенергетики в Україні мають компанії з іноземними інвестиціями. Так, «Phytofuels» вирощує енергетичні культури (просо прутоподібне, міскантус, енергетичну вербу та ін.) на площі понад 35 тис. га у Полтавській області. З цих культур виробляють брикети і пелети. Компанія «SalixEnergy» налагодила в Україні вирощування плантацій енергетичної верби (Волинська та Львівська області) на площі понад 1500 га. Компанія «KSG Agro» на площі понад 65 тис. га земель у Дніпропетровській області вирощує міскантус (рослина, яка використовується для виробництва твердого біопалива – паливних гранул). Вагомий потенціал має комерціалізація українського інтелектуального продукту у сфері енерготехнологій, розвитку відновлюваної енергетики, зокрема біопалива, що виробляється з рапсу, відходів тваринницьких ферм, відходів соломи, соняшника, деревообробки (з цього роблять брикети, пелети, енергетичні гранули тощо).

Україна має значний потенціал для виробництва органічної сільськогосподарської продукції. Більшість українських органічних господарств розташовано в Одеській, Херсонській, Київській, Полтавській, Вінницькій, Закарпатській, Львівській, Тернопільській, Житомирській областях.

Проте діяльність українських органічних компаній зорієнтована на експорт. Основні експортно-орієнтовані органічні сільгосппродукти – це сільськогосподарські культури (зернові, олійні, бобові), дикорослі рослини (ягоди, гриби, горіхи, лікарські трави) та мед.

Існує високий потенціал для збільшення експорту органічної продукції через те, що попит на українську органічну продукцію від міжнародних покупців із країн ЄС, Швейцарії, США та інших країн є високим і постійно зростає.

Екологічна політика України покликана узгодити соціальні та екологічні завдання суспільства як основу вирішення проблеми глобальної екологічної кризи. Основні принципи екологічної політики України викладені в Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища».

Незважаючи на значні кроки України щодо стимулювання розвитку «зеленого» бізнесу, існує велика кількість проблем реалізації державної екологічної політики в Україні, такі як:

– відсутність системного моніторингу стану навколишнього природного середовища на основі сучасних технологій;

- проблеми реконструкції інфраструктури житлово-комунального господарства населених пунктів, перш за все великих міст;
- екологічні проблеми пов'язані із поводженням з небезпечними відходами, зруйнованими сховищами, знятими з експлуатації шахтами та кар'єрами;
- руйнація природного середовища унікальних рекреаційних регіонів (Карпати) в результаті несистемної і часто безконтрольної господарської діяльності;
- адаптація економіки України до глобальних змін клімату.

Отже, екологічна орієнтація українського бізнесу повинна передбачати активізацію інвестицій у високотехнологічні галузі з метою вирішення природоохоронних завдань. Популяризація та розвиток «зеленого» підприємництва в державі сприятиме покращенню екологічного стану, вирішенню проблем раціонального природокористування та підвищення екологічного, матеріального і духовного добробуту громадян України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зелений бізнес: життя заради майбутнього: зб. матеріалів IV Міжнар. наук.-практ. конф. за ред. В.Д. Базилевича, Г.І. Купалової. К. : ДП «Прінт Сервіс», 2016. 260 с.
2. Купалова Г.І. Екологічне підприємництво як невід'ємна складова сталого розвитку України. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2011. № 26. С. 36–39.
3. Про внесення змін до деяких законів України щодо встановлення «зеленого» тарифу Закон України від 25.09.2008 р. N 601-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/601-17>
4. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-XII. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1264-1>.
5. Фомичева Е.В. Экономика природопользования : учеб. М. : Издательско-торговая корпорация «Демков и Ко», 2004. 396 с.

Ткачук Наталія Миколаївна,

*доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та
страхування Хмельницького університету управління та права імені
Леоніда Юзькова,*

кандидат економічних наук, доцент

КОРПОРАТИВНА СУТНІСТЬ КОНСОЛІДАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ

Завдання забезпечення стійкого динамічного зростання банківської системи зумовлюють пошук шляхів ефективної взаємодії корпоративного управління та економічного зростання банків. Більшість вчених і дослідників сходяться на думці, що пошук подальших принципів формування та функціонування ринкової (інтеграційної) економіки суттєво актуалізує можливі шляхи та методи перебудови функціонування банківської системи з урахуванням операцій консолідації банків у формі злиття й поглинання.

Консолідація банків тісно пов'язана з ринковою корпоратизацією банківського сектора, яка передбачає якісні перетворення структури власності банків, посилення конкуренції, підвищення конкурентоспроможності, що, у свою чергу, знижує рівень кредитних ризиків, підвищує рівень інвестиційної привабливості та стійкості банківського бізнесу як конкурентних і довгострокових детермінант розвитку банківської системи та економічного зростання країни в цілому.

У сучасному світі саме корпоративний бізнес, що представлений великими компаніями та фінансовими об'єднаннями, чинить серйозний вплив на розвиток світової економіки. Сутність корпоративного бізнесу полягає у фінансовій могутності, завдяки чому корпорації успішно функціонують в умовах економічної кризи й створюють серйозну конкуренцію іншим суб'єктам ринкових відносин [1].

Корпоративний бізнес є справжньою економічною системою між корпораціями та державою. Яскравим прикладом цього є банки, механізм функціонування яких передбачає те, що більшість операцій здійснюється на договірній основі та в безготівковому порядку. Вагому частину корпоративного бізнесу складають інформаційні технології, адже однією з головних умов побудови бізнесу є забезпеченість усіх її учасників достовірною та своєчасною інформацією.

Для правильного розкриття сутності консолідаційних процесів у банківському секторі необхідно встановити причинно-наслідкові зв'язки консолідації банків із розвитком корпоративного бізнесу в банківському секторі та процесами концентрації банківського капіталу.

Власне кажучи, становлення в XIX ст. корпоративної форми власності та організація економічних відносин і економіки сформували адекватне середовище й поклало початок процесам консолідації в економіці. Тому справедливим є твердженням, що історія всіх корпорацій – це історія злиття і поглинань. Цілком закономірно, що в Україні злиття і поглинання з’явилися внаслідок появи корпорацій, а не навпаки. Так, у процесі масової приватизації в першій половині 90-х рр. XX ст. було створено більшість акціонерних компаній, у тому числі банків, й лише після цього в середині 90-х рр. розпочався перший – постприватизаційний етап вітчизняної історії злиття і поглинань.

Механізм взаємодії процесів консолідації та банків як корпорацій базується на процесі концентрації капіталу. З переходом від індивідуальної до корпоративної організації бізнесу досконала конкуренція перетворилася на недосконалу форму, а процеси концентрації капіталу набувають нової форми – злиття і поглинань. Як відомо, у класичному вигляді концентрація капіталу забезпечується накопиченням капіталу та розширенням відтворенням. Тому можна відзначити, що корпорації зобов’язані своїм виникненням класичним процесам концентрації виробництва і капіталу. Водночас з виникненням корпорацій ці процеси не зникають, а доповнюються консолідацією. Саме так і виявляється одна з суттєвих особливостей корпоративних структур в економіці – унікальна можливість використовувати для свого зростання консолідацію у формі злиття і поглинання поряд з традиційними способами капіталізації та укрупнення бізнесу.

Процеси класичної та корпоративної концентрації виробництва й капіталу тісно пов’язані між собою. Принципова відмінність між ними полягає в такому: за класичної концентрації капіталу зростання окремих корпорацій означає одночасно розширення загальних масштабів економіки та збільшення сукупного суспільного капіталу. У випадках корпоративної концентрації капіталу шляхом злиття й поглинання зростання компаній досягається переважно шляхом перерозподілу суспільного виробництва та капіталу між корпораціями. Симбіоз класичної та корпоративної концентрації банківського капіталу може бути визначений як процес консолідації корпоративного бізнесу в банківському секторі. Відтак термін «консолідація» доцільно використовувати в цьому контексті для ідентифікації нової якості процесу концентрації капіталу в умовах інтеграції банків. Банки як різновид корпорацій діють як консолідатори в банківській системі, сприяючи інтеграційними процесами зростанню економіки держави й завжди спираються в своєму зростанні на комбінацію всіх доступних форм концентрації капіталу, з метою отримання конкурентних переваг на фінансовому ринку. Це свідчить про необхідність розмежування консолідуючих дій банків на ті, що відносяться, й ті, що не відносяться до злиття й поглинання. Не всі випадки консолідації в банківському секторі стосуються злиття й поглинання. Так,

не є злиттям і поглинанням консолідація банків, яка базується на традиційних способах зростання банківського бізнесу: капіталізація прибутку, використання залученого капіталу та інвестицій для розширення масштабів діяльності, емісія боргових цінних паперів, корпоративні об'єднання (альянси, спільні компанії, асоціації, спілки, холдинги).

З організаційно-правового погляду зору злиття є формою консолідації банківського бізнесу, за якої відбувається об'єднання декількох самостійних компаній у нову юридичну особу. Поглинання, на відміну від злиття, є консолідацією корпоративного бізнесу без створення нової юридичної особи, коли один чи декілька банків стають частиною іншого банку, тобто інтегруються в нього.

Отже, підбиваючи підсумок вищевикладеного, відзначимо, що консолідація у формі злиття й поглинання є історичним продуктом корпоратизації банківської системи та економіки в цілому; причинно-наслідковий зв'язок корпорацій з процесами злиття й поглинання виявляється в консолідації банківського бізнесу, який за своєю сутністю є корпоративним. Ключовою ознакою ідентифікації банківської консолідації слід вважати зростання банківського бізнесу шляхом перерозподілу прав власності на активи та капітал банків-учасників між ними. Тому за економічним змістом злиття і поглинання банків – це форми їх консолідації, що передбачають концентрацію банківського капіталу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Цветков В. А. Корпоративный бизнес: теория и практика СПб. : Нестор-История, 2011. 504 с.

Трачук Вікторія Володимирівна,*

*студентка 3 курсу спеціальності «Менеджмент»
Хмельницького університету управління та права
імені Леоніда Юзькова*

СИСТЕМА МАТЕРІАЛЬНОГО СТИМУЛЮВАННЯ ПЕРСОНАЛУ БАНКУ

У сучасних умовах ринкової економіки в Україні перед значною кількістю підприємств постала проблема перебудови всієї системи управління персоналом. Значне місце в оновленій системі займає механізм матеріального

* Науковий керівник – Кудельський В.Е., доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, кандидат економічних наук.

стимулювання, спрямований на підвищення кінцевих результатів трудової діяльності та максимізацію прибутку підприємств.

Мотивація взагалі ґрунтується на потребах людей. Оскільки людині властиві різні потреби, теоретики їх класифікують за певною ієрархією. Найбільш поширеною є класифікація потреб А. Маслоу, яка описана у спеціальній літературі. Виходячи з неї, базовими для людини є матеріальні потреби. Відповідно в системі мотивації вирішальна роль належить матеріальному (економічному) стимулюванню, яке здійснюється в таких формах, як грошові виплати (прямі й непрямі), матеріальні блага й певні пільги. У нормально функціонуючій ринковій економіці грошова форма матеріального стимулювання є основною. Винагорода у формі матеріальних благ чи пільг вважається винятковою і застосовується епізодично [1, с.10].

Таким чином, проблема підвищення матеріальної мотивації трудової діяльності є однією з постійних проблем на підприємстві.

Постійні зміни в економічній та політичній сферах нашої держави, одночасно створюють великі можливості й серйозні загрози для кожної особистості та вносять значний рівень невизначеності в життя практично кожної людини. Тому лише дієвий мотиваційний механізм, що відповідає сучасним умовам та є гнучким до швидких економічних змін, забезпечить ефективне використання трудових ресурсів. Розробка й запровадження ефективних мотиваційних моделей сприяє підвищенню конкурентоспроможності, продуктивності і в кінцевому результаті прибутковості підприємства. Також це дозволяє вийти підприємству на економічно новий рівень розвитку й відкриває можливості реалізувати свої можливості на світовому рівні [2, с. 45].

Досить вагомий внесок у розгляд питань матеріального стимулювання праці персоналу зробили такі вітчизняні та закордонні вчені, як А. М. Кузнецов, А. М. Дубовий, О. В. Посилкіна, Н. С. Данилевич та інші науковці.

Мета: Дослідження системи матеріального стимулювання праці персоналу в банківських установах України

Усе більше керівників банківських установ розуміють, що головна цінність банку – це його персонал і те, наскільки ефективно він виконує свої завдання. Методи впливу на трудову активність персоналу, засновані на застосуванні грошової форми винагороди, використовуються дуже давно і у всіх країнах світу. Побудувати стратегію активізації діяльності персоналу, не використовуючи грошових стимулів, не можливо. Матеріальне стимулювання праці – це засіб забезпечення матеріальних потреб працюючих залежно від результатів їх колективної та індивідуальної праці через систему законодавчих, нормативних, економічних, соціальних та організаційних чинників і заходів, пов'язаних з виробництвом. Можна виділити такі типи матеріальних стимулів: заробітна плата, надбавки та доплати, премії, участь у прибутках організації, інші планові та одноразові платежі. Для ефективного управління

також застосовують різні теорії мотивації, але варто зауважити, що вони не є ідеалом до якого варто прагнути. Це вказівки, якими менеджер має керуватись у кожній конкретній ситуації [5, с. 12].

Розглянемо систему матеріального стимулювання персоналу на прикладі ПАТ «Ощадбанк». Ощадний банк України є найбільшим універсальним державним банком України, головою метою якого є досягнення лідерства у банківській сфері за рахунок покращення сервісу на основі НТП і вихід на міжнародну арену через співпрацю з ЄБРР. Ощадбанк активно працює для підвищення своєї вартості й готується до випуску власних акцій на міжнародний ринок. ПАТ «Ощадбанк» – організація з складною структурою. Головними органами управління банку є наглядова рада банку, правління банку. У своїй діяльності Ощадбанк підпорядковується Кабінет Міністрів України, оскільки це держустанова. І саме цей орган обирає стратегію розвитку підприємства. Так, стратегія на 2018–2022 роки, прийнята на засіданні 21 лютого 2018 року, передбачає завершення трансформації держбанку та утримання лідерства в банківському секторі на наступні 5 років, зменшення частки державних банків шляхом їх часткової чи повної приватизації, покращення корпоративного управління за рахунок створення незалежних наглядових рад банків [4].

У ПАТ «Ощадбанк» розроблена ефективна система стимулювання персоналу, яка в основному базується на матеріальному методі заохочення, оплаті праці. Нарахування заробітної плати працівників проводиться централізовано за даними табельного обліку. Також з коштів, отриманих від реалізації платних послуг персоналу виплачуються премії та надбавки за поліпшення продажу показників (до 20 % від заробітної плати), поєднання функцій і посад (до 40 % від заробітної плати), своєчасне виявлення і реагування на сбой в системі продажу продукту (до 100 % заробітної плати за кожен випадок), за роботу у вихідні та святкові дні (100 %). Для підтримки рівня кваліфікації працівників, що диктується організаційною необхідністю, проводиться щорічна атестація кадрів. За результатами атестації розробляється план організації підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів, а також стверджується список керівників, висунутих на посади з резерву на висування. [3]

Так як Ощадбанк планує вийти на міжнародний ринок, то і система стимулювання праці потребує вдосконалення. Доцільним буде орієнтуватись на досвід іноземних партнерів. Як показує досвід провідних зарубіжних банків, найефективніша система мотивації складається з таких трьох елементів: фіксована заробітна плата, доплата за якісні показники роботи, премія за відмінну роботу. Ще одним вигідним покращенням мотивації персоналу стане введення соцпакетів, наповнення якого буде збільшуватись із просуванням по кар'єрі вгору [3].

Отже, реалізація вищезазначених заходів дозволить підвищити систему матеріального стимулювання персоналу та підвищити ефективність роботи банку загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Башмак М. С. Матеріальне стимулювання персоналу підприємства. URL : <http://masters.donntu.edu.ua/2010/iem/bashmak/diss/indexu.htm>
1. Марінець О. Премії, надбавки, доплати. /Вісник. – 2015. № 45. С.45
2. Ощадбанк, його структура та діяльність URL : https://revolution.allbest.ru/bank/00285316_0.html
3. Офіційний сайт ПАТ «Ощадбанк. URL : <http://www.oschadbank.ua/ru/>
4. Циганова Н. Система мотивації банківського персоналу: проблеми оцінки та удосконалення. URL : https://www.researchgate.net/publication/322342097_SYSTEMA_MOTIVACII_BANKIVSKOGO_PERSONALU_PROBLEMI_OCINKI_TA_UDOSKONALENNA

Требик Людмила Петрівна,

*доцент кафедри публічного управління та адміністрування
Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова,
кандидат наук з державного управління*

АКТИВІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ УПРАВЛІНСЬКИХ КАДРІВ РЕГІОНУ З ГРОМАДОЮ

Термін «взаємодія» визначається як інституціоналізований і стійкий процес впливу індивідів, соціальних груп, інститутів один на одного в ході реалізації їхніх інтересів. Змістовно така соціальна взаємодія є обміном діяльністю. Її результатами є досягнення узгодження особливих інтересів громади та її жителів як важливого соціального утворення, задоволення їхніх потреб, розвиток соціальних якостей, покращення умов життєдіяльності.

Технологія соціальної взаємодії покликана своєчасно вирішити соціальні протиріччя з метою досягнення балансу актуалізованих інтересів та максимально повної самореалізації особистістю свого творчого потенціалу [1, с. 61-62].

У понятті «взаємодія» закладено значення активності й безперервності контактів взаємозацікавлених суб'єктів, якими в нашому дослідженні виступають управлінські кадри регіону, органи державної влади, органи місцевого самоврядування та територіальні громади та їх жителі.

Виходячи з положення про те, що в реальному житті, як і в управлінні, має

місце діалектична взаємодія соціальної та технологічної системи, основна значимість технологічних нововведень полягає у тому, що вони, на думку О.Тоффлера, «пропонують також можливість нових рішень суспільних, філософських і навіть особистісних проблем. Вони змінюють увесь духовний світ людини, її спосіб мислення та погляди на оточуючих» [2].

У цьому контексті необхідно виділити основні форми технологічного рівня соціальної детермінації інформаційно-комунікаційної взаємодії управлінських кадрів регіону, підлеглих співробітників, територіальної громади та її жителів:

- рівень розвитку людських ресурсів;
- організаційно-технологічна сторона людської діяльності;
- технологічно-управлінські відносини.

При цьому важливим є врахування основних напрямів оптимізації інформаційно-комунікаційної взаємодії [3, с.26, 27, 104]: недопущення інформаційного перенавантаження шляхом фільтрації інформації, яка надходить, та встановлення черговості для переробки повідомлень залежно від їх значимості, рівномірного розподілу інформації по різних каналах; зменшення спотворень і втрат інформації за рахунок зниження її надмірності, повторення повідомлення, її верифікації, усунення посередників у потоці інформації; збільшення обсягів інформації в каналах зворотного зв'язку; підвищення швидкості інформаційних потоків.

Від врахування цих напрямів у діяльності управлінського персоналу регіонального рівня залежить якість життя жителів територіальної громади. Під терміном якості життя ми розуміємо інтелектуальну характеристику об'єктивних і суб'єктивних умов життєдіяльності, які виражають задоволеність людини, групи, суспільства різними сторонами життя. Це поняття виділяється та характеризується в контексті співставлення з рівнем чи стандартом життя, якісною стороною задоволення матеріальних і культурних потреб людей.

Необхідно при цьому зазначити, що підвищення якості життя розглядається як важлива умова удосконалення всього способу життя людей: зміцнення довіри населення до влади, створення матеріально-технічної бази місцевого самоврядування, здійснення низки соціальних програм тощо.

Ми погоджуємося з тими науковцями, які вважають, що поняття "якість життя" ототожнюються такими поняттями, як: «спосіб, стиль, рівень життя», «ціннісні установки», «особистісне сприйняття умов проживання», «індекс щастя», «життєва задоволеність». Саме тому доцільно виділити їх об'єднаний компонент, яким є їх ключова мета. Вона полягає в комфортності проживання, під якою ми розуміємо комплексну ситуаційну характеристику соціально-економічних, екологічних та інших умов проживання населення [3, с. 54-55].

При цьому важливо. На нашу думку, враховувати відмінності у пріоритетах показників комфортного проживання за пірамідою А. Маслоу для людини, соціуму, організації (рис. 1).

Як видно з рис. 1, саме середовище проживання, його фактичний стан та потенціальні можливості розвитку має стати основою для максимального використання інформаційно-комунікаційних технологій у щоденній діяльності управлінських кадрів регіону та органів державної влади й органів місцевого самоврядування в цілому. Результатом використання такого підходу стане гнучка перебудова систем пріоритетів під впливом середовища. Причому її основними властивостями стане адаптивність, саморегульованість, самоконтрольованість, які необхідні особливо в сучасних умовах децентралізації влади та реалізації усіх стратегічних реформ.

Своєчасність інформаційного забезпечення для управління ефективністю державного й муніципального менеджменту базується на підвищенні зрілості адміністративних процесів, їх формалізації та повторюваності. Це забезпечується підвищенням зрілості відповідної ІКТ-інфраструктури. Причому оптимізація, спрямованість на кінцевий результат залежить від формування інноваційної культури та культури командної роботи.

При цьому інтеграція даних із операційної діяльності на рівні підрозділів є необхідною умовою формування приборної панелі керівника. Тільки в цьому випадку з'являється відповідальна особа за кожний конкретний показник, а далі актуальні в реальному режимі часу, їх збір, вбудований у поточні процеси. Важливо, що пріоритет від збору й пошуку інформації переміщується до її осмислення, а у сфері ІКТ реалізується еволюція від управління технологіями до управління інформацією, адміністративними процесами, які відображають чи впливають на кінцевий результат – комфортність проживання.

Генерація навіть незначних інновацій у численні процеси, розповсюдження інформації про них через внутрішні форми та інші засоби призведе до синергетичного ефекту змін, що саморозвиваються та переходу від інертного, закостенілого бюрократичного середовища до рухливої, гнучкої структури, орієнтованої на значимий для життя людей, зрозумілий і вимірюваний результат.

Саме тому органи державної влади та органи місцевого самоврядування зобов'язані нині функціонувати й діяти як єдина, цілісна, налагоджена система, яка гнучко, адекватно та максимально оперативно відповідає на існуючі виклики та загрози, забезпечуючи при цьому необхідне власне реформування і стимулювання модернізації в приватному та суспільному секторах. Основою такого їх ефективного й результативного функціонування має стати адекватне використання нових ІКТ у щоденній професійній діяльності.

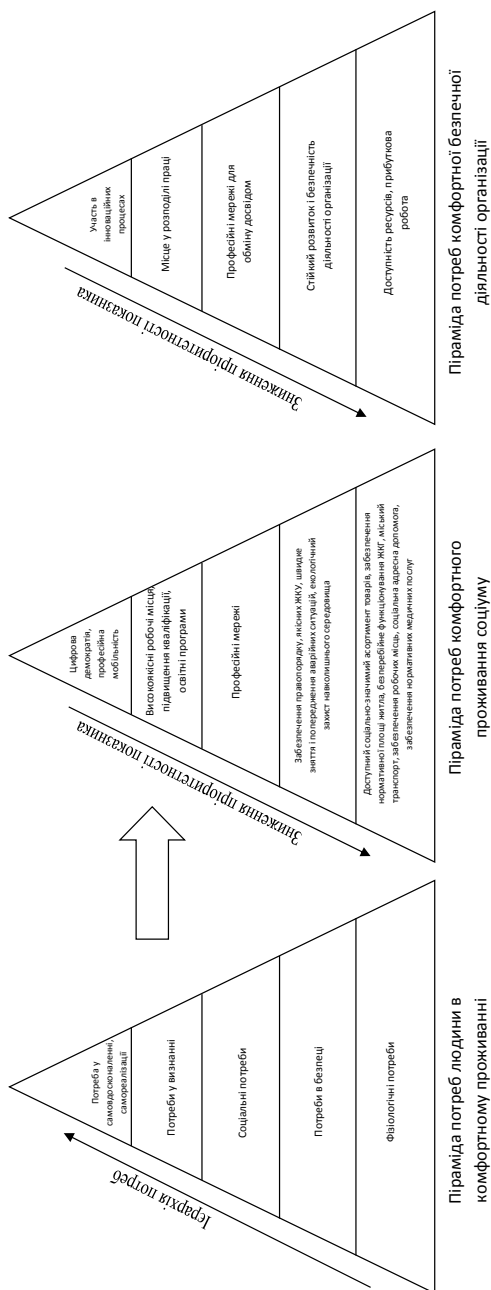

Рис.1.1 Розстановка пріоритетів показників комфортного проживання за пірамідою А. Маслоу для людини, соціуму, організації*

*— розроблено автором

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Иванов В.В., Коробова В.В. Государственное и муниципальное управление с использованием информационных технологий. М. : ИНФРА-М, 2014. 383 с.
2. Теория управления : социально-технологический подход. Энциклопедический словарь / под ред. Иванова В.Н., Патрушева В.И.; Акад. наук социал. технологий и местного самоуправления. 3-е изд., перераб. и доп. М. : Муниципальный мир, 2004. 672 с.
3. Тоффлер Э. Шок будущего. М. : Издательство АСТ, 2004.

Трусова Наталя Вікторівна,

*професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Таврійського державного агротехнологічного університету
імені Дмитра Моторного
доктор економічних наук, професор*

ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ТА ЄВРОПІ

Державна фінансова політика інноваційного розвитку підприємницької діяльності в Україні та країн Європи залежать від динамічних, багатоглибких та багатоваріантних процесів структурної перебудови податкових відносин, організації вихідних формують елементів трансформації моделі прибуткового оподаткування, інтенсивної розбудови секторальної регіональної політики, своєчасного наповнення державного фонду регіонального розвитку та мотивації до ефективного використання бюджетних коштів на місцевому рівні. Постійний аналіз наповнення бюджету й упередження випадків нераціонального витрачання коштів дозволяє визначити зміни в системі майнового оподаткування за напрямом механізму цінової адаптації (аукціонного продажу), і, таким чином, компенсувати «фіскальний маневр» податку на прибуток, підвищити рівень прогнозованості дохідної частини місцевих бюджетів у ВВП країни, спростити фіскальну систему податку на майно, знизити корупційний рівень у площині земельних відносин та прискорити економічне зростання суб'єктів бізнесу в цілому.

У більшості країнах Єврозони діє модель класичного оподаткування прибутку, який розподіляється підприємствами у вигляді дивідендів чи виводиться з податкової системи держав іншим шляхом [2, с. 20]. Найвищу сходинку серед країн Єврозони в рейтингу конкурентоспроможності податкових систем (International Tax Competitiveness Index) займає Естонія. Це

обумовлена тим, що, по-перше, 20% ставка податку на корпоративний дохід застосовується виключно до розподіленої частини отриманого прибутку; по-друге, це фіксована ставка податку на індивідуальний дохід; по-третє, параметри оподаткування податку на нерухомість також мають свої особливості – оподатковується лише вартість землі; по-четверте, 100% іноземного прибутку від вітчизняних корпорацій звільняється від оподаткування [5].

На початок 2018 р. середня ставка податку з прибутку суб'єктів підприємництва в країн Європи становила 21,5%. В середньому за 2000–2018 рр. ставка податку зменшилась на 33%, його питома вага у структурі ВВП – на 14%. Водночас у таких країнах, як: Австрія, Бельгія, Кіпр, Хорватія, Латвія, Словенія, Словаччина зниження ставки спричинило зростання частки податку у структурі ВВП країн. Виключення складають Греція та Фінляндія – податкові надходження від податку на прибуток скоротились більше ніж вдвічі, а ставка податку – на 27,5 % та 31,03 % відповідно. У період з 2008 р. по 2017 р. більшість країн Європи не тільки знизили рівень ставки податку на прибуток для суб'єктів підприємницької діяльності, затвердженої на державному рівні, але й майже всі існуючі надбавки до неї, на місцевих чи регіональних рівнях. Так, в Німеччині ставка податку зменшилась до 30,2%, зокрема, на державному рівні до 15,8% (більше ніж на 40%), на місцевому рівні – до 14,4%, тобто приблизно на 15%. Це позитивно вплинуло на процеси активізації підприємницької активності, прискорило процеси децентралізації, що підтверджується структурним розподілом податкових надходжень до бюджету Німеччини, при чому розподіл податкових надходження між державним та місцевими бюджетами приблизно однаковий [3, с.74-79].

Згідно з податковим законодавством різних країн світу зменшення прибутку до оподаткування для суб'єктів підприємництва можливе за рахунок прискореної чи одноразової амортизації. У Франції дозволяється прискорена амортизація об'єктів робототехніки за два роки, а не протягом терміну їх корисного використання. Австралія ввела можливість одноразової амортизації для підприємств із одночасним дозволом віднесення на витрати активи вартістю до 20000 AUD протягом 1 року. У Кореї підприємства, які інвестують у матеріальні активи на інноваційній основі, із підвищенням продуктивності, збереженням енергії та соціального забезпечення, можуть застосовувати для працівників інвестиційний податковий кредит у розмірі 3–10% своїх капітальних витрат. У Франції надаються дослідницькі податкові кредити інноваційним компаніям, якщо їх витрати на науково-дослідні роботи досягають 15% загальних витрат. В Аргентині для суб'єктів бізнесу діє знижена 17% ставка внесків на соціальне страхування. У Франції інноваційні стартапи повністю звільнені від оподаткування податком на прибуток у перший рік існування та сплачують 50% цього податку протягом другого року функціонування. Загальний рівень оподаткування українських

підприємств значно вищий та становить 52,2% від прибутку. Основну частку в оподаткуванні в Україні займають саме податки та збори з працівників, близько 43%, в той час як в інших країнах вони досягають тільки 24% від прибутку підприємства [4].

Україна зацікавлена в покращенні ефективності адміністрування податків і зборів суб'єктів підприємницької діяльності, які показують високі й динамічні темпи приросту власних доходів, джерела та резерви їх наповнення через результати впровадження податку на виведений капітал, метою якого є відновлення підприємницької активності в країні. Механізм дії податку на виведений капітал, який за своїм змістом містить інвестиційну складову, стимулює до реінвестування обігових коштів та розширення виробництва (поповнення власного капіталу) і, як наслідок, прискорює зростання рівня підприємницької активності, встановлює прості й прозорі правила оподаткування, усуває дискретність, зупиняє відтік капіталу з країни, зменшує фіскальний тиск на бізнес, надає відчутний позитивний ефект для економіки України у вигляді стабільного економічного розвитку.

Деякі експерти вважають, що податок на виведений капітал може створити умови для «внутрішньої офшорізації» за рахунок фізичних осіб-підприємців на єдиному податку. Зазначимо: щорічно з України в офшорні юрисдикції перерозподіляється 250–300 млрд грн за рахунок роялті, фінансової допомоги, кредитів материнських структур [1; 6]. На нашу думку, ПВК має бути стимулом до зниження тіньових схем в економіці держави, і, за відсутності повної прозорості фінансових результатів від підприємницької діяльності за умови введення цього податку, держава повинна обкладати офшорні доходи суб'єктів за ставкою 20%.

Вирішення питання зміни класичної системи прибуткового оподаткування малого підприємництва податком на виведений капітал, сприятиме: по-перше, зменшенню адміністративного навантаження через обмежений перелік транзакцій з неплатниками податку, який пов'язаний з виведенням капіталу різними шляхами з податкової системи; по-друге, покращенню доступу до кредитних коштів, за відсутності необхідних маніпуляцій щодо показників фінансової звітності з метою оптимізації податкових платежів; по-третє, позитивному впливу на підприємницьку активність, через отримання можливості самостійно приймати рішення щодо часу сплати податку та інвестування підприємницької діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Стратегічні пріоритети і завдання податкової реформи в Україні / Інститут стратегічних досліджень України. URL : http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/podatкова_ref-21822.pdf
2. Тапунова І. Трансформація податку на прибуток підприємств у податок на

виведений капітал / *Європейський інформаційно-дослідницький центр*. Київ, 2016. 43 с.

3. Шаров О. Процес створення фіскального союзу країн ЄС. // *Міжнародна економічна політика*. 2015. № 1. С. 74-99.
4. Doing Business – 2017. International Bank for Reconstruction and Development. The World Bank. URL : <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/ukraine#close>
5. International Tax Competitiveness Index. 2016. Tax Foundation. URL : <https://taxfoundation.org>.
6. Tax on withdrawn capital: a threat to the state or revolutionary innovation // Informational and analytical magazine «Employer». – 2018. URL : <https://google/2cF3uV>.

Tulai Oksana Ivanivna,

Professor of the Department of Finance named after S. I Yuriy

Ternopil National Economic University

Doctor of science in economics, Professor,

Alekseyenko Lyudmyla Mychajlivna,

Head of the Department of Management and Administration

Ivano-Frankivsk Research and Development Institute of Management

Ternopil National Economic University

Doctor of science in economics, Professor

FINANCIAL MARKET OF UKRAINE: CURRENT SITUATION AND DEVELOPMENT PROSPECTS

Economic and political uncertainty and associated risks affect the development of the financial market in Ukraine, therefore, to respect the principles it is important to implement regulations and rules that may directly affect the financial situation and management decisions. So the principles of the financial market are the main rules which ensure the functioning of an efficient financial market.

In the financial markets they are guided by the “Principles for financial market infrastructures”, developed by the Bank for international settlements and the International organization of securities commissions [1]. These principles should ensure the establishment of internal procedures for the assessment of financial stability, the continuity of the performance and appropriate risk management infrastructure of the financial market. The principles should contribute to the harmonization of the interests of members, customers and employees of financial market infrastructure.

For the final formation of the economic essence and principles of financial markets is to overcome the contradiction which arises between the excess of cash savings in some sectors of the economy and the need to attract additional financial resources for investment in others. In general, the development of financial markets is an objective process caused by the actual need of economic activity. The need for accumulation occurs in the process of expansion of consumption, which requires appropriate material conditions. The latest ones create a jumble, which further affects consumption, identifying opportunities for its expansion. The current understanding of accumulation for the twenty-first century testifies a kind of evolution of the material conditions of reproduction [2, c. 3-9; 3, c. 164-167; 4]. In this regard, a comprehensive study of trends of financial capital in various relationships and dependencies makes it possible to identify the main regularities of financial market development in emerging digital economy.

The National Commission on Securities and Stock Market of Ukraine is implementing a phased process of adapting of conditions of national trading systems to the EU rules to achieve greater transparency in the market, establishing fair prices that allows the regulator to respond more quickly to the so-called “manipulative transactions” [5]. In the process of comprehensive reform of the rules and conditions of organised trade a special attention is paid to:

- implementation of a new model of regulatory supervision of the capital markets, based on risk assessment (Risk-based regulatory supervision), which allows to determine the feasibility of inspections and audits of market participants subject to identify the potential effects of possible irregularities in the capital markets;
- to improve the activities of stock exchanges and settlement procedure of admission of securities of the issuer to the stock exchange;
- the introduction of new terms “before sessional period” and “after sessional period” instead of the term “trading session” that will allow stock exchange to divide trading day for the relevant periods and the trading session for the submission of applications for the purchase and sale of securities, other financial instruments and to conclude exchange contracts (agreements) for such applications, including with the participation of a market maker;
- the changing the rules of reports on OTC transactions (the parties to the transactions must report the fact of their detention, and not the fact of their execution);
- to establish new requirements for trading systems, cyber protection and implementation of the corporate governance of exchanges;
- the introduction of restrictive measures, in particular the ban on the use of economic entities in their activity of electronic trading systems “the Plaza software” and “Forts software”.

In accordance with the current law, issuers whose securities are admitted to trading, as well as banks, insurers, pension funds and other financial institutions

are classified as “enterprises of public interest”, therefore, recent years the requirements are significantly increased to specified categories of enterprises regarding accounting and auditing [6]. In addition, the holders of securities of "large enterprises" and public joint stock companies have the right, at its own initiative, to include securities (total cost of such block of securities is not less than UAH 5 million) in the exchange list by making appropriate proposals to the stock exchange.

An important role in defining the rules of development of national financial market plays project office “Support of reforms for financial sector in Ukraine”. European partners who are cooperating with the National Commission on securities and stock market of Ukraine is the European Bank for reconstruction and development, the Spanish stock exchange BME and legal company Dentos. In terms of digital economy development, there is a need in the typology of financial innovations and the implementation of a system of organisational and administrative measures to implement these innovations.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Principles for Financial Market Infrastructures, April 2012 / Committee on Payment and Settlement Systems. URL : <http://www.bis.org/cpmi/publ/d101.htm>
2. Косова Т. Д., Ярошевська О. В. Відтворення капіталу в аграрному секторі економіки: перспективи фондового ринку. *Агросвіт*. 2019. № 13-14. С. 3-9.
3. Тертишник В. М. “SQUEEZE-OUT” (Сквіз-аут): юридична знахідка чи правничий офсайд на ринку капіталів. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. № 1. С. 164-167.
4. Калівошко О. М. Оцінка функціонування фондових бірж, як елемента інфраструктури фінансово-кредитного ринку України. *Ефективна економіка* URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6960>
5. Рекомендації щодо стратегічного підходу до створення, ліцензування та нагляду за інфраструктурою ринку капіталу з фокусом на біржі. URL : <https://www.nssmc.gov.ua/documents/rekomendats-shtodo-strategtchnogo-pdhdu-do-stvorennnya-ltsenzuvannya-ta-naglyadu-za-nfrastrukturoyu-rinku-kaptalu-z-fokusom-na-b>
6. Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень від 05.10.2017 року № 2164-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2017. № 44. Ст. 397.

Фасолько Тетяна Миколаївна,

*доцент кафедри математики, статистики та інформаційних технологій
Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова,
кандидат економічних наук,*

Кушнір Оксана Климівна,

*доцент кафедри економіки підприємства
Кам'янець-Подільського національного університету
ім. І. Огієнка*

МОДЕЛЮВАННЯ ДОПУСТИМИХ МЕЖ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ

Державний борг є не тільки іманентною компонентою сучасної економіки, але і її невід'ємною проблемою. Зважаючи на проблеми та недоліки у сфері запозичень, вважаємо, що стратегію управління державним боргом слід будувати з урахуванням обов'язкового дотримання боргової безпеки держави. Для оцінки оптимальних варіантів стратегічного управління державним боргом, і прийняття вигідних фінансових рішень, урахування подальшої динаміки, структури та обсягів державної заборгованості необхідний відповідний математичний інструментарій.

Під час здійснення запозичень в кінцевому результаті на певну дату ми будемо мати валову суму боргу, цифри якої самі по собі нічого не говорять. Актуальними для України є гранично допустимі межі державного боргу, що не нестимуть загрози національній безпеці. Які ризики для держави можуть існувати за неконтрольованого збільшення суми боргу, адже витрати, пов'язані з його обслуговуванням, дуже швидко починають перевищувати суму одержаних позик. Більше того, необхідність обслуговування державного боргу може бути обтяжливим фактором для економіки країни з усіма негативними наслідками для населення і всіх галузей народного господарства.

У загальному випадку існування можливості брати в борг визначається довірою інвесторів до держави, що, у свою чергу, залежить від здатності держави повертати борги, від репутації держави як платника боргів. Саме тому необхідно побудувати модель для визначення оцінки платоспроможності держави перед кредиторами з урахуванням відношення між темпами зростання державного боргу та ВВП. Введемо такі позначення.

Нехай, GDb – обсяг боргу; Y – обсяг ВВП; Dft_b – дефіцит бюджету; $i_b = \frac{T_i}{GDb}$ – відсоткові видатки бюджету; g_t – темп зростання ВВП; $T_i'(\%)$ – інфляційні очікування.

Оцінку здатності держави виплачувати борг і відсотки по ньому проведемо на основі порівняння вказаних відношень.

У кожний момент часу темп приросту боргу буде визначатися:

$$\frac{\Delta GDb_t}{GDb_t} = \frac{Dft_B + i_{B_t}}{GDb_t} \quad (1)$$

а темп зростання ВВП:

$$\frac{\Delta Y_t}{Y_t} = (1 + g_t) \left(1 + Ti_t' \right) \quad (2)$$

Якщо за рік темп приросту боргу вищий за темп зростання ВВП, то відношення боргу до ВВП буде зростати на деяку величину α . Звідси маємо такі співвідношення:

$$\frac{GDb_t}{Y_t} = (1 + \alpha_t) \cdot \frac{GDb_{t-1}}{Y_{t-1}} \quad (3)$$

$$1 + \alpha_t = \frac{\left(1 + \frac{Dft_{B_t} + i_{B_t}}{GDb_t} \right)}{(1 + g_t) \left(1 + Ti_t' \right)} \quad (4)$$

тоді

$$\alpha_t = \frac{\left(1 + \frac{Dft_{B_t} + i_{B_t}}{GDb_t} \right)}{(1 + g_t) \left(1 + Ti_t' \right)} - 1 \quad (5)$$

Звідси для будь-якого періоду T можна визначити співвідношення державного боргу до ВВП:

$$\frac{GDb_T}{Y_T} = \frac{GDb_0}{Y_0} \prod_{i=1}^T (1 + \alpha_i) \quad (6)$$

За умови $\alpha > 0$ маємо високий рівень боргу та високий рівень відсоткових платежів. Інвестори не матимуть довіри до країни.

Знайдемо межі відсоткових платежів і обсягів державного боргу, за яких ситуація зростання боргу буде загрожувати втраті довіри інвестора.

Якщо $\alpha > 0$, то матимемо нерівність:

$$\frac{Dft_{B_t} + i_{B_t}}{GDb} > g_t + Ti_t' + g_t Ti_t' \quad (7)$$

Перепозначимо темп зростання ВВП:

$$(1 + g_t) \left(1 + Ti_t' \right) = g_m \quad (8)$$

а різницю між темпом зростання боргу та ВВП

$$(9)$$

Отримуємо таке співвідношення

$$\frac{Dft_{B_t} + i_{B_t}}{GDb} = g_{nt} + \lambda_t \quad (10)$$

Звідси визначаємо темп відношення зростання боргу до ВВП:

$$\alpha_t = \frac{1 + \lambda_t + g_{nt}}{1 + g_{nt}} - 1 = \frac{\lambda_t}{1 + g_{nt}} \quad (11)$$

Нехай α^* – нижня межа допустимого для сприйняття інвестором співвідношення між боргом і ВВП. Тоді:

$$\alpha^* = \frac{\lambda_t}{1 + g_{nt}} \quad (12)$$

Якщо прийняти співвідношення боргу до ВВП як $\frac{Dft_{B_t}}{Y_t} = y_t$, а середній відсоток по сплаті боргу як $\frac{Tt'_t}{GDb_t} = i_{B_t}$, то нерівність $\alpha > 0$ набуде виду

$$\frac{1}{y_t} \cdot Dft_{B_t} + i_{B_t} > g_{B_t} \quad (13)$$

Для прийнятного для інвестора значення y^* отримаємо співвідношення рівновагових номінальних показників бюджету, що забезпечують його стабільність

$$\frac{1}{y^*} \cdot Dft_{B_t} + i_{B_t} + r'_t = g_{B_t} \quad (14)$$

Наступним важливим кроком є визначення граничної величини співвідношення між державним боргом і ВВП. При виплаті відсотків за кредит із залученням нових позик отримуємо фінансування у вигляді піраміди. Виплата відсотків за рахунок доходів є першим кроком до погашення боргу. У зв'язку з цим актуальною є проблема розробки оптимальної програми зовнішніх запозичень, яка повинна враховувати вище подану модель для визначення граничної межі останніх, а також оптимальну структуру позик, нормальні часові інтервали погашення, уникнення піків платежів щодо обслуговування боргу. Питання оптимізації національної боргової політики та економічної безпеки постає на перший план для всіх держав світу, незалежно від рівня їх розвитку, адже розмір державного боргу, методи розміщення та погашення безпосередньо впливають на всі процеси економічного життя країни (дефіцит бюджету, розмір грошової маси, темпи інфляції), тобто на економічну безпеку.

Фасолько Тетяна Миколаївна,

*доцент кафедри публічного управління та адміністрування
Хмельницького університету управління і права імені Леоніда Юзькова,
кандидат економічних наук,*

Сем'яничук Петро Михайлович

*доцент кафедри підприємництва та спеціальних дисциплін Хмельницького
навчально-наукового інституту
Тернопільського національного економічного університету,
кандидат економічних наук*

МОДЕЛЬ ПОВЕДІНКИ ТУРИСТА: КАРДИНАЛІСТСЬКИЙ ПІДХІД

Туризм – це одна зі сфер господарської діяльності, від правильності організації якої можна тривалий час отримувати фінансову вигоду шляхом мультиплікативно-акселеративного ефекту. Туризм – це тимчасовий виїзд особи з місця постійного проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності в місці перебування [1]. Туризм проявляється як форма суспільного споживання специфічних благ, послуг і товарів, що об'єктивно розвинулася внаслідок соціологізації відтворювальної функції, утворивши галузь діяльності зі створення цього специфічного продукту та організації його споживання, яка за кінцевим призначенням та характером діяльності належить до споживчих галузей господарства [2].

Туризм виконує такі функції, як: рекреаційна (*a*), соціальна (*b*), культурна (*c*), екологічна (*d*), економічна (*e*), просвітницька (*f*), виховна (*g*), релігійна (*h*), гуманітарна (*i*). Оскільки турист – це самостійний унікальний індивід, то кожна з цих функцій, тобто отримане під час подорожі відповідне благо, має своє індивідуальне значення й цінність. Відповідно рівняння рівноваги туриста можна описати другим законом Госсена, окресленого кардиналістською версією поведінки споживача:

$$\frac{MU_a}{P_a} = \frac{MU_b}{P_b} = \frac{MU_c}{P_c} = \frac{MU_d}{P_d} = \frac{MU_e}{P_e} = \frac{MU_f}{P_f} = \frac{MU_g}{P_g} = \frac{MU_h}{P_h} = \frac{MU_i}{P_i} \quad (1),$$

де $MU_a, MU_b, MU_c, MU_d, MU_e, MU_f, MU_g, MU_h$ – граничні корисності спожитих благ, що задовольняють рекреаційні (*a*), соціальні (*b*), культурні (*c*), екологічні (*d*), економічні (*e*), просвітницькі (*f*), виховні (*g*), релігійні (*h*) та гуманітарні (*i*) потреби туриста; $P_a, P_b, P_c, P_d, P_e, P_f, P_g, P_h$ – ціни спожитих туристом благ, що задовольняють його рекреаційні (*a*), соціальні (*b*), культурні (*c*), екологічні (*d*), економічні (*e*), просвітницькі (*f*), виховні (*g*),

релігійні (*h*) та гуманітарні (*i*) потреби. Така модель поведінки суто теоретична, позаяк турист навряд математично групуватиме й обчислюватиме відношення граничних корисностей і цін спожитих благ. Проте він свідомо й підсвідомо прагне максимізувати сукупну корисність від своєї подорожі, розподіляючи свої кошти таким чином, що кожна витрачена грошова одиниця на будь-яке благо принесе йому однакову граничну корисність.

Варто додати, що більшість туристичних благ є ненасичуваними. Тобто не піддаються дії першого закону Госсена й зі збільшенням їхнього споживання, їхня гранична корисність є незмінною або ж зростає (рис. 1). З рисунку випливає інша закономірність: зростання граничної корисності зі збільшенням споживання ненасичуваного блага знаменує збільшення попиту. Відповідно ціни цих благ також підвищуватимуться.

Рис. 1. Поведінка граничної корисності у випадку збільшення насичуваних і ненасичуваних благ*

* *Складено авторами*

Оскільки ненасичувані блага перебувають у комплементарному поєднанні з насичуваними, попит на них також збільшуватиметься, а ціни зростатимуть. До прикладу: турист, щороку перебуваючи в аурі Чудотворних Ікон Зарваницької чи Лeticівської Богородиці, або ж відпочиваючи в Українській «Атлантиді» Бакоті чи в Одесі, або ж відвідуючи Старе Місто Кам'янець-Подільського чи природно-архітектурні особливості Бучача, усе більше прагне знову потрапити туди. Водночас здійснюються супутні витрати на проїзд, харчування, проживання, сувеніри тощо. Зростання попиту на ненасичувані туристичні блага сприяє підвищенню цін на всі комплементарні з ним насичувані товари й послуги. Таким чином успішна туристична сфера через мультиплікативно-акселеративний ефект сприяє розвитку інших галузей як на мікро-, так і на мезо- й макрорівні.

Враховуючи індивідуальний характер кожного туриста, варто зазначити, що теоретична модель (1) для усіх однакова, проте задані параметри й

розв'язок різні. Окрім того, різними бувають параметри і розв'язки кожної подорожі туриста, адже враження від відвідин Коропця, Львова, Бердичева та Почаєва можуть бути різними. Так само, як подорожі до Франції, Гренляндії, Англії і Шотляндії. Практично невирішеною проблемою є відсутність фіксованих одиниць виміру корисності й задоволення. Зазвичай використовують бальну систему, що також є суцільно суб'єктивно. Важко знайти об'єктивну основу суб'єктивних оцінок, проте бали дозволяють наближено встановити рівень обслуговування, рейтинг, репутацію країни, населеного пункту, туристичної агенції.

Зі всього сказаного випливає, що очікувана максимальна корисність туриста ($U_{\max}$) залежить від ступеня задоволення (U) його рекреаційних (a), соціальних (b), культурних (c), екологічних (d), економічних e , просвітницьких (f), виховних (g), релігійних (h) та гуманітарних (i) потреб:

$$U_{\max} = f(U_a, U_b, U_c, U_d, U_e, U_f, U_g, U_h, U_i) \quad (2)$$

Ступінь задоволення вищезгаданих потреб, у свою чергу, залежить від наявного рекреаційного (A), соціального (B), культурного (C), екологічного (D), економічного E , просвітницького (F), виховного (G), релігійного (H) та гуманітарного (I) потенціалу країни чи населеного пункту, в якому відпочиває турист. Окрім того, на максимальну корисність туриста від подорожі впливає низка чинників, зокрема: погода, суспільно-політична ситуація в країні-реципієнті туристів, агресивна ідеологія, відпочиваючі, настрій, здоров'я туриста, харчування, тривалість подорожі, транспорт, умови проживання, рівень обслуговування, програма відпочинку, ремонт чи реставрація цінностей, тощо. Якщо вплив цих чинників на ступінь задоволення кожної з потреб, до прикладу, позначити через j . Тоді реальна корисність туриста від подорожі (U_r) становитиме:

$$U_r = j \cdot U_a + j \cdot U_b + j \cdot U_c + j \cdot U_d + j \cdot U_e + j \cdot U_f + j \cdot U_g + j \cdot U_h + j \cdot U_i \quad (3)$$

Якщо $j < 1$, тоді $U_r < U_{\max}$. У випадку $U_r \rightarrow 0$ отримуємо $U_r \rightarrow 0$. Водночас неналежне використання свого рекреаційного (A), соціального (B), культурного (C), екологічного (D), економічного E , просвітницького (F), виховного (G), релігійного (H) та гуманітарного (I) потенціалу країни чи населеного пункту, в якому відпочиває турист, зменшуватиме величини $U_a, U_b, U_c, U_d, U_e, U_f, U_g, U_h, U_i$. За такої ситуації турист наврядчи вибере цю саму країну, населений пункт і туристичну агенцію. А за сучасної мобільності розповсюдження інформації – негативні відгуки істотно знижать репутацію, рейтинги і доходи останніх.

Якщо $j=1$, тоді $j \rightarrow 1$, а $j \rightarrow 1$ сприятиме $U_r \rightarrow U_{\max}$. Відтак

дбайливе та ефективне використання свого рекреаційного (A), соціального (B), культурного (C), екологічного (D), економічного (E), просвітницького (F), виховного (G), релігійного (H) та гуманітарного (I) потенціалу країни чи населеного пункту, в якому відпочиває турист, сприятиме збільшенню $U_a, U_b, U_c, U_d, U_e, U_f, U_g, U_h, U_i$. Це матиме тривало-позитивний результат для усіх учасників туристичної подорожі. Саме тому усім їм слід прагнути досягти ($j \Rightarrow 1 \Rightarrow (U_r \Rightarrow U_{\max})$) умови.

Є ще одна умова, що сприятиме або стоятиме на заваді досягнення ефекту $U_r = U_{\max}$, – це фінансові можливості туриста. Саме тоді він обиратиме порядок переваг у задоволенні своїх потреб залежно від наявності грошових коштів. Така ситуація не повинна суттєво позначитися на репутації країни чи населеного пункту, в якому відпочиває турист, а також на престижі туристичної агенції, яка організовує цю подорож. Єдине – може бути невдоволення високими цінами.

Таким чином туристична сфера покликана привабити й утримати клієнта, шляхом максимізації його корисності від подорожі й відпочинку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Енциклопедичний словник-довідник з туризму / автори-укладачі В. А. Смолій, В. К. Федорченко, В. І. Цибух. Передмова В. М. Литвина. К.: Видавничий Дім «Слово», 2006. 372 с. ISBN 966-8407-55-5
2. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) К.: Альтерпрес, 2002. 436 с. URL : http://tourlib.net/books_ukr/lubiceva_rtp.htm

Федоришина Олена Володимирівна,*

студентка 3-го курсу спеціальності «Публічне управління та адміністрування» Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ ТА ТРИВАЛОСТІ РОБОЧОГО ЧАСУ

Сьогодні світ переживає масштабні та бурхливі зміни, які кардинально трансформували чи не всі складові соціально-економічного буття. Процеси глобалізації впливають не лише на зближення національних культур та традицій, а поширюються на всі сфери суспільного розвитку, в тому числі і на соціально-трудову сферу.

* Науковий керівник : Захаркевич Наталя Петрівна, доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, кандидат економічних наук, доцент.

Глобальна космополітична культура перетворює людину з соціокультурної особистості в «людський фактор» розвитку технології. Людині нав'язується інша мета: по-перше, покращувати не себе, а умови свого існування; по-друге, стати на шлях задоволення своїх гедоністичних бажань. Останнє виявляється в покращенні умов існування, що, безумовно, впливає на продуктивність праці. Низька продуктивність праці – це одна з найбільш глибинних і серйозних проблем, яка заважає розвитку економіки в багатьох країнах. Одним із ключових питань подолання Україною нинішнього економічного колапсу є те, як саме країна сформує ставлення до власних трудових ресурсів, зокрема чи зуміє вона зробити продуктивність праці пріоритетною в економічній політиці.

Перехід на інноваційну модель розвитку економіки країни неможливий без створення умов для безпечної, якісної, ефективної праці з гідною оплатою в різних секторах економіки, що сприяє реалізації людського потенціалу.

Ефективність праці – це її результативність. Вона показує зіставлення обсягу вироблених матеріальних або нематеріальних благ та кількості затраченої на це праці. Тобто зростання ефективності праці означає збільшення обсягу вироблених благ без підвищення трудозатрат.

Однією з важливих умов підвищення продуктивності праці є ефективна зайнятість населення, яка включає в себе організацію праці, раціональне використання знань, висока заробітна плата, можливість кар'єрного зростання, підвищення кваліфікації та мотивації працівників. Але не можна забувати про умови праці, адже це важливий елемент, який впливає на її продуктивність. Роботодавці зобов'язані створювати такі умови праці для своїх працівників, які задовольняли б їх потреби та створювали можливості для швидкого відтворення робочої сили.

Тривалість робочого часу й оплата праці – фактори, які суттєво впливають на трудові відносини та можливості розвитку особистості працівника. Невипадково, що в історичному плані скорочення тривалості робочого часу було однією з перших вимог трудящих, об'єктом перших трудових законодавчих норм у країнах Європи і першим міжнародним стандартом.

В Україні робочий тиждень складає 40 годин, хоча в 2015 році були спроби реформувати трудове законодавство. Проте варто зазначити, що підприємства та організації при укладенні колективного договору мають законне право встановлювати меншу норму тривалості робочого часу, ніж визначено у Кодексі законів про працю.

Тривалість робочого тижня у Франції встановлюється у розмірі 35 годин, а от Швеція, Польща та Іспанія також мають 40-годинний робочий час, як і в Україні. У Нідерландах найкоротша середньостатистична тривалість робочого тижня – 27 годин. Голландські підприємства все частіше переходять на чотириденку, а середній робочий день жителя цієї країни триває 7

годин 30 хвилин. Найпрацелюбнішими в Європі, як виявилось, є працівники у Великобританії, Греції та Португалії. Британці, працюючи по 43,7 годин на тиждень, дуже часто затримуються на робочому місці. Португальці працюють по 8 годин, в середньому по 48 годин на тиждень. В Азії люди працюють набагато більше. Середній робочий день у Китаї триває 10 годин, при цьому робочими є шість днів. У Таїланді та Індії також шестиденка, більшість працівників працюють до 48 годин на тиждень. У державних установах, а також в офісах західних компаній діє норма 40-годинного робочого тижня.

Чи можна сказати, що в країні з більшою кількістю робочих годин працівники працюють ефективніше? Країни з більшою тривалістю робочого тижня не відрізняються показниками ефективності від тих, де кількість годин менша. Працівники можуть частіше відволікатись, запізнюватись, а також бути більш втомленими в країнах з більшою кількістю робочих годин. Сучасний світ має тенденцію до змін, і це варто брати до уваги. Останнім часом все більшої популярності набувають професії, де кожна людина може індивідуально розробити свій графік. Тобто головне результат дій працівника, а не кількість годин проведених на роботі. У популярних компаніях, зокрема в тих, які працюють з ІТ сферою розповсюджена ідея, що, перш за все, повинні бути створені комфортні умови праці.

У деяких компаніях світу перейшли на 4-денний робочий тиждень. При цьому результати роботи зросли, кількість запізнень зменшилась, а самі працівники стали щасливіші та якісніше почали працювати. Варто зауважити, що країни почали думати про те, щоб також змінити свій звичайний робочий тиждень на коротший. Якщо люди будуть вмотивовані працювати ефективніше, щоб мати більше вільного часу, то в результаті, це призведе до позитивних наслідків. Багато хто з працівників не може влаштувати особисте життя через брак вільного часу, немає змоги відпочити, налагодити відносини в родині, але зі зростанням вільного часу ситуація може докорінно змінитись.

Отже, світ у процесі глобалізації вимагає докорінних змін у всіх сферах суспільно-економічного життя. Сьогодення потребує гнучкості та адаптивності в процесі створення організацій. Підприємці повинні ефективно використовувати трудовий ресурс з метою підвищення результативного функціонування підприємства. Тому потрібно концентруватись не тільки на кінцевому результаті, а й покращувати умови досягнення цього результату. На нашу думку, варто скоригувати тривалість робочого часу для українців до 36 годин на тиждень, що дозволить оптимізувати зайнятість, підвищувати вмотивованість персоналу до продуктивної праці та забезпечити більш ефективне відтворення робочої сили.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Левченко Н. І. Правове регулювання робочого часу: європейський досвід. Журнал східноєвропейського права. 2015. №14. С. 141–146
2. Погорелова Т. О. Аналіз факторів, які впливають на ефективність праці персоналу. Економічні науки. 2016. №27. С. 17–19.
3. Саракун Л. Космополітизм сьогодні: спроба концептуалізації. Вісник КНТЕУ. 2017. №2. С. 63–72.
4. Урбанович В. А. Аналіз продуктивності праці в Україні. Економіка і суспільство. 2017. №13. С. 1419–1422

Федорчук Дар'я Андріївна,*

*студентка магістратури за спеціальністю 073 «Менеджмент»
Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова*

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ХОСТЕЛІВ В СУЧАСНОМУ БІЗНЕС СЕРЕДОВИЩІ

На сьогодні важливим заходом, спрямованим на розвиток внутрішнього та в'їзного туризму в Україні, є створення мережі засобів розміщення, які б за невисоку ціну забезпечили можливість проживання для молоді, школярів та іноземних туристів під час мандрівок історичними і рекреаційними центрами країни.

Відкрити хостел сьогодні саме час, адже по Україні їх ще не так багато, приблизно 5–7 тисяч. Великим попитом ваш міні-готель буде користуватися, якщо місто курортне або має пам'ятки.

Що таке хостел? Це невеликий готель, який має європейську методику розміщення меблів в спальні. Крім ліжка і, максимум, шафи для одягу, в кімнаті хостелу ви нічого не побачите. Таке житло здають на короткий час і за невелику плату. Це відмінний варіант, якщо людині потрібно переночувати десь у чужому місті, а витратити величезну суму на готель просто немає сенсу.

Відповідно до ДСТУ 4527:2006 «Послуги туристичні. Засоби розміщення. Терміни та визначення» хостел – це засіб розміщення, в якому номери розташовані, як правило, за коридорною або блочною системою, та мають умови для самостійного приготування їжі й санітарно-технічні зручності на поверсі або в блоці [5].

В Україні з 2003 р. функціонує Всеукраїнська молодіжна хостел-асоціація (далі – ВМХА), яка щорічно здійснює перевірку хостелів на предмет

* Науковий керівник – Граматович Ю.В., в.о. старшого викладача кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова.

відповідності стандартам IYHF. Хостели – це своєрідна альтернатива традиційним засобам розміщення в Україні. В Україні мережею «Молодіжний туризм і хостели України» розроблені стандартні вимоги для хостелів. Відповідно до цих вимог, подібно до стандартів, розроблених Міжнародною асоціацією, хостели поділяють на три категорії: стандарт (Standart), покращений (Superior) та люкс (Luxury) [3].

Враховуючи досвід різних країн світу, де мережа хостелів вже розвинена, в Україні на початковій стадії розвитку доцільно організовувати такий тип розміщення на базі існуючих засобів, наприклад, студентських гуртожитків, виділяючи один або декілька поверхів в оренду.

Як відомо, найкращим партнером у сфері просування пропозицій на ринку готельно-ресторанних послуг мають бути та у дійсності реально є туристичні фірми, які враховують під час формування свого туристичного продукту, як один із обов'язкових сегментів туристичної пропозиції, саме розміщення туристів на ночівлю.

Досвід роботи показує, що міста та регіони України мають потужний історико-архітектурний, культурний та сприятливий природний потенціал, значні передумови для розвитку цієї галузі та приваблюють щороку дедалі більшу кількість іноземних туристів [4].

З метою створення мережі хостелів у містах України, доцільно було б розглянути можливість застосування низку найбільш прийнятних практичних заходів, зокрема це можуть бути використання порожніх приміщень студентських гуртожитків і готелів; пристосування будівель, що знаходяться під юрисдикцією міністерств та відомств; адаптація оздоровчих таборів, приватних будівель; а також передача приміщень та ініціативи з розбудови готелів приватним власникам, зацікавленим у створенні хостелів [1].

Як сучасної форми розвитку молодіжного підприємництва в Україні розвиток молодіжних (студентських) хостелів може сприяти створенню нових робочих місць у сфері послуг, адже у разі обладнання хостелу на базі декількох приміщень студентського гуртожитку, як обслуговуючий персонал можуть бути залучені безпосередньо студенти на волонтерських засадах або на основі оформлення з оплатою на півставки. Подібна практика досить поширена на заході, адже одночасно з освоєнням теоретичної бази в навчальному процесі студенти мають можливість здобути практичні навички за обраною спеціальністю або за особистим інтересом щодо розширення спектру відповідного професійного засвоєння знань [2].

Інвестування в будівництво нових студентських хостелів може стати наступним етапом цього напрямку роботи, оскільки він характеризується набагато довшим терміном окупності. Причому задля досягнення окупності таких інвестицій протягом 3–4-х років потрібно забезпечити принаймні 70% наповненості хостелів. Утім, варто зазначити, що навіть у країнах, де мережа

студентських хостелів більш розвинена, ніж в Україні, на цьому етапі середньорічна наповненість хостелів сягає лише 40–50 % і це свідчить про те, що молодіжне хостельне господарство доцільно розвивати паралельно з екскурсійною діяльністю, а також із дитячим, молодіжним і сімейним туризмом. Саме тому створення молодіжних хостелів має стати невід’ємною складовою молодіжного і дитячого туризму в Україні [2].

Підбиваючи підсумки, слід зробити висновок, що хостел – це один із найбільш затребуваних засобів тимчасового розміщення серед молоді в Європі та й в усьому світі. Популярність цього типу розміщення забезпечується, перш за все, невисокою вартістю послуг. Вимоги до хостелів в Україні практично не відрізняються від міжнародних вимог, що, у свою чергу, має свідчити про належний рівень обслуговування клієнтів у вітчизняних хостелах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беляєва С. С. Концептуальні засади діяльності хостелів / С. С. Беляєва, О.І. Заїка. // *Економіка. Управління. Інновації*, 2015. № 2. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2015_2_3.
2. Беляєва С. С., Панасенко Л. М. Маркетингова політика хостелів. // *Молодий вчений*. 2015. № 9(1). С. 41-46.
3. Про внесення змін і доповнень до Закону України «Про туризм»: Закон України від 18.11.03 р. URL : <http://rada.gov.ua./pravo>.
4. Дослідження ринку готельного бізнесу України. URL : <https://fitnessconnect.com.ua/files/2018.pdf>.
5. Поняття хостелу. URL : <http://www.allbest.ru/>.

Халавчук Валерій Олегович,*

студент 3 курсу за спеціальністю

«Публічне управління та адміністрування»

Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

ІНОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У СФЕРІ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ

Електронні послуги спрощують людям життя. Не потрібно їхати до соціальної установи, стояти в чергах, нести стоси довідок та папірців. Уже зараз можна оформити не виходячи з дому допомогу на дитину, подати документи на субсидію, зареєструвати ФОП чи зробити безліч інших важливих справ. Тепер українці можуть ідентифікувати себе в електронній

* Науковий керівник – Захаркевич Н.П. доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, к.е.н., доцент.

системі або підписати документ за допомогою свого мобільного через сервіс Mobile ID.

Mobile ID, або мобільний паспорт, – це інноваційна технологія, яка дозволяє здійснювати електронну ідентифікацію особи. У перспективі Mobile ID може застосовуватися всюди, де сьогодні потрібно пред'явити паспорт. Особисті дані та електронний цифровий підпис (ЕЦП) людини записуються на SIM-карту, тому систему можна використовувати замість паспорта та ідентифікаційного коду.

Мобільний паспорт ідентичний SIM-карті, однак містить у собі електронний підпис і персональні дані особи, які є захищені.

За допомогою такого паспорта користувач може отримати в електронному вигляді потрібні довідки. Наприклад, довідка про місце проживання, склад сім'ї або техпаспорт.

Що активніше відбуватиметься в Україні автоматизація різних процесів (від отримання електронних лікарняних до оформлення паспортів), тим більший спектр послуг стане доступним для тих, хто підключить Mobile ID.

Отже, Mobile ID дозволяє: отримувати державні електронні послуги з мобільного телефону, користуватися комерційними онлайн-сервісами, наділяти електронні документи юридичною силою.

У новій технології дані захищаються найсучаснішими криптографічними алгоритмами. Mobile ID доступний для всіх видів мобільних пристроїв, на яких встановлені операційні системи Android, iOS, Symbian тощо. Плюс Mobile ID в тому, що ключ, який знаходиться на SIM-карті, не можна видалити або ж скопіювати на інший носій. Він також захищений двома паролями, тобто першим пін-кодом користувач розблокує SIM-карту, а другим – особистий ключ, тому при втраті телефону зломисник не зможе скористатися електронним підписом абонента.

Цю технологію мобільні оператори разом із Державним агентством з питань електронного уряду України почали впроваджувати ще в грудні 2017 року як пілотний проект, з 2018 року проводилися здебільшого тестові роботи та запуски, а починаючи з 2018 року починається повномасштабне функціонування сервісу Mobile ID в Україні.

Першим мобільним оператором, який почав тестувати послугу, став «Київстар», але про повноцінний запуск компанія оголосила тільки наприкінці грудня 2018 року. Тоді послугами Mobile ID від «Київстар» змогли скористатися близько сотні контрактних абонентів компанії, які взяли участь у тестуванні використання електронних сервісів Держгеокадастру та Онлайн-будинку юстиції.

«Київстар» запустив у комерційну експлуатацію інструмент цифрового підпису Mobile ID в Києві, Дніпрі, Івано-Франківську, Одесі, Харкові, Херсоні, Вінниці, Хмельницькому, Львові, Житомирі та Черкасах. Всього

в цих містах відкрито 22 точки видачі SIM-карт Mobile ID і сертифікатів від АЦСК (Акредитованого центру сертифікації ключів) органів юстиції.

Послуга Mobile ID діє по всій країні й доступна всім абонентам Vodafone, незалежно від того, де абонент її підключив або де проживає. Сьогодні фізично підключити послугу можна в Києві, Харкові, Одесі, Дніпрі, Львові. Потрібно подати заяву на підключення послуги Mobile ID з пакетом необхідних документів.

У прес-службі компанії зазначають, що Україна стала третьою країною після Великобританії і Німеччини, в яких міжнародний оператор Vodafone реалізовував цю технологію. У більшості країн Mobile ID використовується в дещо «спрощеному» вигляді — тільки для ідентифікації користувача. Далеко не скрізь реалізована можливість справжнього цифрового підпису. В Україні ж Vodafone пропонує таку функцію з самого початку запуску послуги. Система вже здатна працювати за європейськими стандартами шифрування.

У компанії «lifecell» наразі тільки тестують сервіс серед працівників, а запускать його вже найближчим часом.

На сайтах мобільні операторів можна знайти інформацію про те, за якими адресами і з якими документами потрібно прийти, щоб замінити карту й підключити Mobile ID. Оператори зазначають, що формлення займає всього 15 хвилин.

Вартість послуги MobileIDy операторів різниться. Так, у компанії «Київстар» розповіли, що видача нової SIM-карти буде безкоштовна, а ось вартість користування послугою Mobile ID на місяць коштуватиме 50 грн. Якщо ж у абонента тариф дорожче – 225 грн на місяць, то послуга буде безкоштовною.

У компанії «Vodafone» зазначили, що вартість SIM-карти з встановленим ПЗ Mobile ID становитиме 100 грн, а абонплата на місяць буде всього 15 грн. Також за підключення послуги та оформлення сертифіката АЦСК з терміном дії 1 рік потрібно буде заплатити 150 грн.

Зазначимо, що згідно із законом №4685 «Про електронні довірчі послуги», який Рада ухвалила ще восени 2017 р., електронний цифровий підпис, який зберігатиметься на карті, доведеться оновлювати через два роки після реєстрації. Зробити це можна буде в режимі он-лайн, просто залишивши запит і підписавши його за допомогою ще чинного Mobile ID.

Сьогодні більшість людей намагаються всіма способами зекономити свій час і сервіс Mobile ID є тому підтвердженням. Наприклад, щоб зареєструвати бізнес за допомогою Mobile ID, потрібно зайти на сайт й обрати спосіб ідентифікації – Mobile ID. Потім необхідно вказати свій номер телефону. На цей номер надійде службове SMS з унікальним кодом документа, який ви збираєтесь підписати. Після цього слід ввести пін-код доступу до SIM-карти, а потім – до особистого ключа ЕЦП. Процедура завершено.

На жаль, процес впровадження Mobile ID в державних та інших структурах не є простим, адже кожна організація має свої власні інтерфейси до цифрових систем ідентифікації. Наприклад, Державна податкова служба вже адаптувала свої системи фіскальної звітності до ЕЦП, а от Mobile ID вони поки що не підтримують. Тобто поки що абоненти з Mobile ID не можуть застосовувати цей засіб для тих самих цифрових послуг, що й власники ЕЦП, і навпаки.

Як показує практика, Mobile ID успішно працює в більшості країн Євросоюзу. І його поява в нашій державі – це фактично інтеграція України в електронний цифровий простір ЄС. Впровадження MobileIDу всі сфери життя громадян України та українським бізнесменам дозволяють отримувати та надавати електронні послуги не лише в Україні, а й на території всього Євросоюзу, що буде сприяти інтеграції України у ЄС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про електронні довірчі послуги : Закон України від 5 жовтня 2017 р. № 2155-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19>
2. Mobile ID в Україні: скільки коштує і як підключити: URL: <https://ukr.segodayna.ua/ukraine/mobile-id-skolko-stoit-i-kak-podklyuchit-1205213.html>
3. Nachasi. URL : <https://nachasi.com/2018/10/04/elektronna-demokratiya-v-ukrayini/>(дата звернення: 16.09.2019)

Цвігун Інна Анатоліївна,

*завідувач кафедри обліку, оподаткування та технологій електронного бізнесу Подільського державного аграрно-технічного університету
доктор економічних наук, доцент*

ФОРМАЛЬНІ ТА НЕФОРМАЛЬНІ ІНСТИТУТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕМОГРАФІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ЇХ ВЗАЄМОДІЯ

Забезпечення демографічної безпеки значною мірою залежить від формальних інститутів, тобто інститутів, у яких обсяг функцій, засоби і методи дії регулюються приписами законів або іншими правовими актами, формально затвердженими розпорядженнями, правилами тощо. Формальні інститути та механізми їх захисту встановлюються і підтримуються свідомо, в основному силою держави [1].

Вплив на демографічну безпеку в Україні правових норм та структури, які забезпечують їх дотримання є визначальним. Досвід демографічних політик країн світу показав, що якраз у межах цих інститутів держава має найбільше

можливостей та варіантів впровадження певних заходів, спрямованих на врегулювання демографічної ситуації та забезпечення демографічної безпеки.

Неформальні інститути складаються спонтанно, без чийогось свідомого задуму, як побічний результат взаємодії безлічі людей, що переслідують власні інтереси. Людина є носієм цінностей, які сформувалися в неї у певному культурному середовищі під впливом ментальності народу, зокрема його культури та релігії і, безперечно, є важливими спонукальними чинниками її демографічної поведінки.

Досліджуючи неформальні інститути, варто зауважити, що основою їх становлення та розвитку є культура, культурні традиції та цінності певної країни чи регіону, які визначають демографічну поведінку населення. Демографічна поведінка – це продукт таких інститутів, як релігія, система освіти, виховання. Тому саме створення сприятливого середовища для забезпечення демографічної безпеки потребує врахування таких неформальних чинників, як традиції, звичаї, культура, релігія, ментальність, – що в кінцевому підсумку визначають і характер формальних інститутів [2, с.23].

Аналізуючи дію формальних і неформальних інститутів забезпечення демографічної безпеки, встановлено, що:

1. Формальні інститути – це державний рівень прийняття ключових рішень, при якому регіональна виконавча влада є лише транслятором прийнятих рішень і, отже, не володіє можливістю адміністративного впливу на розвиток відповідних процесів у регіоні;

2. Формальні інститути формуються на міжвідомчому рівні: прийняття та виконання як державних, так і регіональних законів, стратегій, програм демографічного розвитку, обумовлений високою складністю об'єкта управління. На додаток до складного об'єкта управління необхідно констатувати наявність комплексної системи управління, при якій дуже важко виділити конкретного суб'єкта управління у сфері відтворення населення з усіма наслідками з контролю і коригування чинних програм і відповідальністю за проведені заходи;

3. Неформальні інститути є стійкою інерційною системою, які не сприяють швидкій зміні демографічної поведінки;

4. Неформальні інститути демографічної безпеки можуть виступати в ролі самостійного сектора демовідтворення та протистояти формальним інститутам, що стає джерелом загроз демографічній безпеці або фактором їх нейтралізації.

Сфера демографічної безпеки – це сфера міжінституціональних взаємодій з приводу здійснення соціально-демографічної політики держави, збереження чисельності населення, шляхом оптимального співвідношення природної і міграційної складових та високих якісних параметрів населення.

Необхідно знайти неповторне поєднання формальних інститутів, які ми можемо вводити більш-менш свідомо, з інститутами неформальними, які властиві цій країні, пов'язані з цінностями цієї країни. Якщо з'єднати перше і друге, то країна починає рухатися більш високою траєкторією.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бортникова О.Г. Інституціональний підхід до вивчення систем безпеки в теорії державного управління *Електронне наукове фахове видання «Державне управління: удосконалення та розвиток»*. № 6. 2012. URL : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=429>.
2. Цвігун І.А. Дослідження демографічної безпеки: інституціональний підхід / І.А.Цвігун, В.Я.Брич// *Інноваційна економіка. Науково-виробничий журнал*. 2014. №6 (55). С.20-24.

Чайковська Інна Ігорівна,

*доцент кафедри математики, статистики та інформаційних технологій
Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова,
кандидат економічних наук, доцент,*

Думанська Катерина Сергіївна,

*докторант Хмельницького національного університету,
кандидат економічних наук, доцент*

МОДЕЛЮВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ НАБОРОМ СТРАТЕГІЧНИХ ЗОН ГОСПОДАРЮВАННЯ В ПРОМИСЛОВОСТІ ШЛЯХОМ ЗАСТОСУВАННЯ АСПЕКТІВ ТЕОРІЇ ІГОР

Застосування прогнозних і статистичних моделей як одного з важелів стратегічного управління компанією формує високий рівень запасу фінансової надійності, оскільки подібні моделі допомагають передбачати можливі незаплановані витрати і втрати, а відтак забезпечують процес завчасного розширення фондів заощадження, формування стабілізаційних фондів та позбавлятися від нерентабельних видів діяльності.

Особливе значення набуває застосування теорії ігор для формування стратегічних факторних систем, таких як набір стратегічних зон господарювання (СЗГ) компанії – адже основою створення набору СЗГ є формування матричної моделі з метою вибору найбільш ефективної стратегії для кожної зони господарювання. Ефективна сегментація економічного простору компанії на відповідні стратегічні зони господарювання, кожна з яких є певним напрямом її діяльності, дозволяє компанії чітко формулювати завдання й визначати

пріоритетні напрями функціонування. Кожна СЗГ може поєднувати як монофункціональний, так і поліфункціональний набір перспективних напрямів розвитку, наприклад, в одній стратегічній зоні можна об'єднувати лише виробничі, або фінансові, або інноваційні пріоритетні напрями діяльності (котрі також слугують цілями компанії), а також поєднувати виробничо-фінансові або інноваційно-інвестиційні стратегічні напрями діяльності компанії в економічному просторі. І саме матрична форма постановки стратегічного завдання у процесі вибору найбільш ефективного СЗГ дає всі підстави застосовувати в процесі відбору методологічний апарат теорії ігор.

На основі проведених експертних досліджень стратегічного потенціалу та пріоритетних напрямів діяльності компанії було обрано та відповідно оцінено за 100-бальною шкалою такі стратегічні зони господарювання: СЗГ1 – контрольно-вимірювальні пристрої та автоматика (лічильники газу, води гарячої та холодної); СЗГ2 – медичне обладнання й матеріали (прилади медичні); СЗГ3 – електротехнічна продукція (апаратура зв'язку та сигналізації); СЗГ4 – товари широкого споживання (телевізори); СЗГ5 – технологічне обладнання (машини для обробки кореспонденції).

Моделювання системи управління набором стратегічних зон господарювання промислової компанії здійснюється за допомогою матриці розміром $n \times m$ (табл. 1). Елементами цієї матриці є вертикальні та горизонтальні інформаційні блоки. Кожен вертикальний блок є критерієм оцінки СЗГ, який ми позначили латинською літерою S. Таким чином, у табл. 1 внесено 5 критеріїв, а саме : стратегічна гнучкість (S1), синергізм (S2), рівень прогнозованих змін у перспективі зростання (S3), рівень прогнозованих змін у перспективі рентабельності (S4), рівень конкурентної привабливості (S5). У свою чергу, кожен горизонтальний блок є стратегічною зоною господарювання, позначеною відповідно літерою A. Таким чином, у табл. 1 внесено 5 СЗГ, а саме : СЗГ1 (A1), СЗГ2 (A2), СЗГ3 (A3), СЗГ4 (A4), СЗГ5 (A5). На основі запропонованої матриці (табл. 1) результатами оцінки кожної СЗГ (A) згідно із вказаними критеріями (S), є бальні значення, отримані у процесі експертного оцінювання за 100-бальною шкалою.

Обрані критерії оцінювання конкурентоспроможності стратегічних зон господарювання для промислової компанії у сукупності формують і водночас характеризують стан її стратегічного середовища. Запропонована матрична модель системи управління набором стратегічних зон господарювання передбачає моделювання ситуації вибору найбільш конкурентоспроможної, а відтак – найбільш доцільної СЗГ з набору за умов невизначеності економічного оточення.

За результатами аналізу подальших розрахунків за такими критеріями теорії ігор, як критерії Вальда, Лапласа, Севіджа (за умов повної невизначеності) та Гурвіца з коефіцієнтом оптимізму 0,6, необхідно прийняти

управлінське рішення щодо обрання найбільш конкурентоспроможної і доцільної для виділення у філію стратегічну зону господарювання.

Таблиця 1

Альтернативні варіанти вибору оптимальної стратегічної зони господарювання (СЗГ) в умовах невизначеності

Визначення найбільш конкурентоспроможної СЗГ	Варіант стану стратегічного середовища (середня кількість балів по кожного з критеріїв оцінювання, максимальна кількість – 100 балів)				
Варіант СЗГ	Блок 1 (S1)	Блок 2 (S2)	Блок 3 (S3)	Блок 4 (S4)	Блок 5 (S5)
СЗГ1 (A1)	100	70	80	50	90
СЗГ2 (A2)	20	60	70	90	50
СЗГ3 (A3)	10	80	60	20	70
СЗГ4 (A4)	50	30	60	70	80
СЗГ5 (A5)	80	40	80	90	100

У процесі застосування запропонованої моделі системи управління набором СЗГ компанії було виявлено, що найбільш ефективною, доцільною та перспективною стратегічною зоною господарювання в наборі з 5-ти запропонованих зон виявилася СЗГ1. Таке рішення підтверджують дані табл. 2, в якій зазначено підсумкові результати застосування статистичної гри (гри з «природою») для обрання найбільш конкурентоспроможної СЗГ.

Таблиця 2

Результати застосування статистичної гри для обрання найбільш конкурентоспроможної СЗГ

№	Назва критерію	СЗГ1 (A1)	СЗГ2 (A2)	СЗГ3 (A3)	СЗГ4 (A4)	СЗГ5 (A5)
1.	Критерій Вальда	+	-	-	-	-
2.	Критерій домінуючого результату	+	-	-	-	+
3.	Критерій Севіджа	+	-	-	-	+
4.	Критерій Лапласа	+	-	-	-	+
5.	Критерій Гурвіца	+	-	-	-	-
Сума		5	0	0	0	3

Таким чином у результаті прийняття управлінського рішення за допомогою моделі системи управління набором стратегічних зон господарювання компанія має можливість виділити СЗГ1 в окрему філію з виготовлення контрольно-вимірювальні пристроїв та автоматики (лічильників газу, води

гарячої та холодної). Графічне зображення процесу обрання найбільш доцільної СЗГ з набору запропоноване на рис. 1.

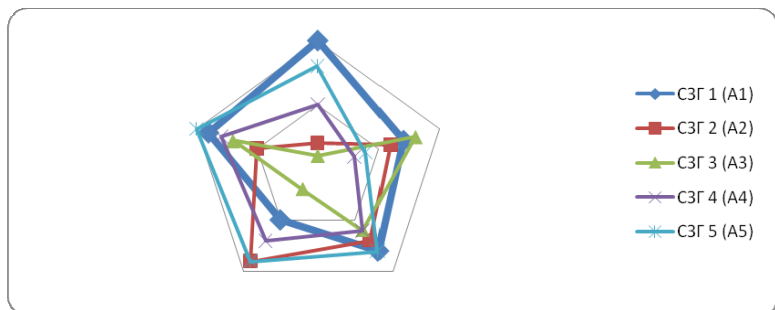

Рис. 1. Вибір найбільш конкурентоспроможної СЗГ на основі статистичної гри («гри з природою»)

Застосування теорії ігор у процесі управління набором СЗГ є необхідним, адже дозволяє обрати найбільш конкурентоспроможну зону господарювання шляхом мінімізації ризику та надати відповідні рекомендації щодо її обрання згідно з рис. 1.

Чмир Олена Сергіївна,

завідувач відділу супроводження академічних ресурсів

ДНУ «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації»

доктор економічних наук, професор

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ПАТЕРНІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Культура академічної доброчесності дуже потрібна вітчизняній науці та освіті на всіх рівнях – від початкової до вищої. Ці питання активно обговорюються у Верховній Раді, Уряді, в МОН, НАЗЯВО, на майданчиках, де ведуть свій діалог представники громадянського суспільства [1-5]. Реалізуються проекти відповідного спрямування, якими опікуються також бізнес-структури [6]. Ми вважаємо за необхідне долучитись до обговорення прикладних питань імплементації академічної доброчесності в Україні.

Неможливо побудувати позитивну академічну репутацію окремого науковця, закладу вищої освіти, наукової установи та їх структурних підрозділів без прозорості оцінок якості наукових текстів та індивідуальної відповідальності авторів, інституцій, до яких вони афілійовані, а також безпосередніх учасників процесу здобуття освіти, тому потрібно зробити нормою практику

обов'язкової перевірки кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти та наукових праць, у яких висвітлені результати досліджень, наявність збігів текстових й графічних фрагментів, фахової експертизи та відкритості отриманих результатів.

Як відомо, зручним та доступним інструментом, що дозволяє виявляти наявність такого роду збігів, є антиплагіатні сервіси. В останнє десятиріччя вони зайняли чільне місце в системі вищої освіти та використовуються, у першу чергу, під час оцінювання кваліфікаційних робіт здобувачів освітньо-наукового та наукового рівня. Існує багато антиплагіатних програмних продуктів [7]. Обирати адміністративними рішеннями окремі з них для використання закладами освіти і науковими установами буде дискримінацією учасників ринку, надаватиме окремим з них неконкурентні переваги. З іншого боку, від якості програмних продуктів та інформаційної бази, яку вони використовують для порівняння, залежить якість антиплагіатної перевірки. Цю дилему можна вирішити двома шляхами. По-перше, пропонується в рамках широкого діалогу з фахівцями та громадськістю розробити й ухвалити мінімальний набір вимог до антиплагіатних програмних продуктів. Такі вимоги можуть бути оприлюднені й рекомендовані для урахування в роботі освітніх і наукових установ. Можна запровадити процедуру ліцензування та вносити всі антиплагіатні сервіси, що відповідають зазначеним вимогам, до реєстру, складеного МОН. По-друге, потрібно всебічно, через прийняття нормативних документів МОН та партнерську взаємодію ЗВО і НУ, підтримувати та поширювати практику використання антиплагіатних продуктів і процедур.

Кодекси академічної доброчесності будуть важливим несудовим інструментом боротьби з академічною недоброчесністю. Вони покликані інтегрувати в собі кращі вітчизняні та зарубіжні практики й містити максимально повний комплекс процедур із виявлення, оцінювання та реагування на випадки академічної недоброчесності з боку їх співробітників та студентів закладів освіти й наукових установ.

Реалізація принципів академічної доброчесності та застосування відповідних норм і правил відбуватиметься більш активно й з меншими витратами, якщо масштабувати кращий досвід. Отже, доцільно обрати з тих, що існують або створити спеціальну інституцію, яка системно опікуватиметься питаннями впровадження основ академічної доброчесності. Це може бути асоціація, науково-практичний центр тощо. Така інституція могла б здійснювати чи підтримувати профільні дослідження, оприлюднювати та всебічно сприяти розповсюдженню кращих практик; підготувати «типовий» Кодекс академічної доброчесності та в подальшому його оновлювати; здійснювати постійний моніторинг запровадження та використання закладами освіти й науковими установами Кодексу академічної доброчесності; сформулювати та

підтримувати в актуальному стані електронний майданчик для висвітлення кращого досвіду.

Практику академічної доброчесності неможливо запровадити, якщо інформація про її зміст своєчасно не доведена до учасників процесу освіти. І тут є дві групи суб'єктів, на які потрібно звернути увагу. Одна група – це здобувачі освіти. Від початку навчання і впродовж усього його терміну (від школи і до здобуття наукового ступеня) вони повинні отримувати знання та навички академічної доброчесності. Необхідно включити у навчальний план здобувачів вищої освіти усіх рівнів обов'язкове викладання «Основ наукових досліджень» (бакалаврат, магістратура) та «Методології наукових досліджень та академічного письма» (аспірантура, докторантура). Під час їх вивчення слухачі мають отримати розуміння сутності академічної доброчесності; зрозуміти відмінність доброчесних і недоброчесних практик; опанувати правила цитування та коректної роботи з джерелами інформації (включаючи набори даних); зрозуміти для себе важливість набуття та збереження наукової репутації; отримати навички роботи з антиплагіатними програмними продуктами і навчитись аналізувати результати їх використання; ознайомитись зі змістом та практиками впровадження Кодексу академічної доброчесності; навчитись академічному письму; опанувати методологію наукового дослідження, навчитись будувати індивідуальні стратегії наукового та освітнього розвитку. Друга група – фахівці, які безпосередньо забезпечують підготовку здобувачів освіти. Для того, щоб максимально повно та ефективно залучити їх у процес утвердження принципів академічної доброчесності, їх також потрібно навчати та інформувати. Стимулом для цього можуть стати нормативні вимоги щодо включення відповідних модулів до програм підвищення кваліфікації або запровадження окремих курсів, де викладатимуться правила, методики і технології дотримання академічної доброчесності.

Забезпечення прозорості освітнього процесу та зменшення впливу суб'єктивних чинників під час виконання здобувачем освіти індивідуального навчального плану – ще один актуальний напрямок. Доцільно розробити рекомендації з широкого використання цифрових інструментів та майданчиків, які нададуть можливість об'єктивного контролю своєчасності виконання освітніх завдань, прозорого оцінювання результатів, унеможливлять (або як мінімум ускладнять) порушення встановлених правил, сформують «цифровий відбиток» усіх учасників навчального процесу. Також важливо забезпечити організаційну, методичну та інформаційну підтримку практичного втілення цих рекомендацій.

Просування практик академічної доброчесності неможливе без громадської підтримки та публічності. Зважаючи на це, необхідно запровадити належне публічне висвітлення інформації про вітчизняні інституції, які реалізують кращі практики академічної доброчесності. Це може бути

спеціальний щорічний загальнонаціональний конкурс, окремий публічний рейтинг або відповідні критерії оцінювання під час формування зведеного рейтингу закладів освіти й наукових установ, які також враховуються під час проведення конкурсів на отримання державного фінансування.

Поширення практик академічної доброчесності неможливе в закритому сегментованому середовищі з надмірним обмеженням доступу до наукової інформації, тому є сенс зосередитись на розробленні та розповсюдженні інформаційних матеріалів щодо політики відкритої науки та відкритого доступу. У нагоді можуть стати відповідний меморандум чи декларація; включення до угоди/контракту зі здобувачами освіти та працівниками освітніх і наукових установ зобов'язання керуватись принципами відкритої науки; отримання під час прийому на роботу і навчання, згоди робітників та слухачів на розміщення в інституціональних депозитаріях академічних текстів та службових творів їх авторства.

Ті самі питання є актуальними в діяльності наукових видань, засновниками яких є заклади освіти та наукові установи. Потрібно шукати баланс між комерційною та відкритою моделлю розповсюдження інформації, підтримувати видавництва, які дадуть згоду на передачу у відкриту або закриту базу даних Національного репозитарію академічних текстів власні публікації та забезпечать доступ до них антиплагіатнихсервісів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Збалансований розвиток людського капіталу в Україні: завдання освіти і науки: Рекомендації парламентських слухань на тему: «» (10.04. 2019. URL: http://kno.rada.gov.ua/news/Robota_Kom/Parl_Kom_slukh/Parl_slukh/8_skl/75312.html
2. «Про затвердження плану дій із впровадження Ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд» у 2018—2020 роках». Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2018 р. № 1088-р URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1088-2018-%D1%80>
3. «Про затвердження деталізованого плану заходів МОН з виконання Плану пріоритетних дій Уряду на 2019 рік». Наказ Міністерства освіти і науки України від 03.04.2019 р. № 436 URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/5cb/f08/02d/5cbf0802dc861831675220.pdf>
4. Стратегія національного агентства із забезпечення якості вищої освіти до 2022 р. URL : <https://bit.ly/2o7SUj6>
5. 100+ корупційних схем: антикорупційний порядок денний для уряду та громадськості. URL : <https://bit.ly/2obXc90>
6. Проект сприяння академічній доброчесності в Україні (SrtengtheningAcademicIntegrityinUkraine Project — SAIUP). - URL : <https://saiup.org.ua/pro-proekt/>

7. Інформація про сервіси з перевірки наявності збігів текстових та графічних фрагментів (т.зв. «антиплагіатна перевірка»). URL : <https://bit.ly/2nZoBv4>

Шелега Маріна Миколаївна,*

студентка 2 курсу за спеціальністю «Фінанси, банківська справа та страхування» Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

КРИПТОВАЛЮТА ЯК ВІРТУАЛЬНА ФОРМА ГРОШЕЙ

Розповсюдження технології криптовалют є найбільшою подією, що відбувається у сфері розвитку валютно-фінансових відносин за останнє сторіччя, і це призводить до глибинних змін у банківській та фінансовій системах. Віртуальні валюти стають усе більш поширеними й все активніше входять в повсякденне життя людей по всьому світу.

Криптовалюта – це цифрова (віртуальна) валюта, одиниця якої – монета, захищена від підробки. Криптовалюта – це зашифрована інформація, скопіювати яку неможливо, емітується безпосередньо в мережі й ніяк не пов'язана з будь-якою валютою або з валютною системою держави. На сьогодні у світі кількість видів криптовалют уже наближається до тисячі й ринок криптовалют продовжує зростати. Нині найбільш поширеними у світі криптовалютами є такі: біткойни (45 % ринку), ефіріуми (20 %), ріпли (5 %), лайткойни та інші [1].

Під час створення й розподілу криптовалют використовуються спеціальні криптографічні (шифрувальні) протоколи, які нікому й ніколи не вдавалося зламати. Способом отримання цифрової валюти є майнінг (від англ. to mine – добувати), сутність якого полягає в тому, що на комп'ютери користувачів, які знаходяться в різних точках планети, встановлюються спеціальне програмне забезпечення, за допомогою якого в результаті вирішення певних математичних завдань створюються біткойни. Такий процес їх створення та розповсюдження не контролюється єдиним емісійним центром держави.

Слід зазначити, що емісія криптовалюти може бути повністю прозорою, керуватися надійним, заздалегідь визначеним правилом, алгоритмом, який можна контролювати та навіть трансформувати за певних обставин, наприклад, для відображення суттєвих макроекономічних змін.

Власники криптовалюти можуть вільно розпоряджатися нею, зокрема здійснювати операції обміну криптовалюти будь-яких видів на іншу

* Науковий керівник – Ткачук Н.М., доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, к.е.н., доцент

криптовалюту, обмінювати її на електронні гроші, валютні цінності, цінні папери, послуги, товари тощо.

Деякі науковці відносять криптовалюту до «віртуальної валюти» та називають інноваційною мережею платежів та новим видом грошей [2], інші заперечують «причетність» криптовалюту до грошей та називають «цифровим активом». Сьогодні Національний банк України розглядає віртуальну валюту/криптовалюту Bitcoin як грошовий сурогат, який не має забезпечення реальною вартістю і не може використовуватися фізичними та юридичними особами на території України як засіб платежу, оскільки це суперечить нормам українського законодавства [3].

Грунтуючись на класичній класифікації грошей, біткоїни слід віднести до приватних, неповноцінних, електронних грошей. Біткоїн у якості грошей не виконує дві з п'яти функцій, а саме (міра вартості та засіб платежу), інші три функції (засіб обігу, засіб нагромадження та світові гроші) властиві криптовалюти.

Криптовалюта як міра вартості та засіб обміну, відрізняється від традиційних грошей тим, що її вартість не регулюється національною монетарною політикою, але, водночас, може бути прив'язана до стабільної національної валюти або кошику валют, вартості дорогоцінного металу, нафти, тощо.

Розглянемо більш детально переваги й недоліки криптовалют. Основними перевагами віртуальної грошової системи є такі: відсутність посередників, миттєвість платіжно-розрахункових операцій та відсутність необхідності конвертації у валюту країни здійснення розрахунків. За допомогою біткоїнів можна укладати міжнародні угоди, не беручи до уваги різницю в курсі валют, і не сплачувати податків взагалі. Враховуючи те, що біткоїни контролюються єдиною віртуальною системою, її досить важко зламати й таким чином проникнути в чужий гаманець. Але, водночас, характер дій споживачів криптовалют не контролюється жодним юридичним органом, що збільшує непередбачуваність поведінки власників криптовалют.

Маючи певні переваги віртуальна грошова система не позбавлена й недоліків. По-перше, така валюта ніким не контролюється і тому є ненадійною. Багато людей ризикують, купуючи такі гроші, не маючи можливостей реально їх повернути в разі втрати збережень. Тому рішення щодо придбання криптовалют мають бути дуже зваженими й свідомими.

По-друге, такі кошти можуть використовуватися для фінансування тероризму, злочинності, для легалізації грошових коштів, отриманих злочинним шляхом. Ніхто не знає, на що й куди витрачаються біткоїни, тому існує загроза небезпечного їх використання.

По-третє, недоліком є те, що курс біткоїна постійно коливається відносно долара США. Такий капітал витісняє реально існуючу суму грошей, адже з криптовалютами може зростати корупція, кримінал та дискримінація.

Отже, криптовалюта цікава тим, що вона не належить конкретній людині й при цьому немає єдиного центру емісії та нагляду. Все, що відбувається в середині системи, є діями користувачів і безпосередніх власників цифрових грошових одиниць. Відтак у сучасних умовах криптовалюта претендує на рівні можливості й статус із звичайними грошовими одиницями. До того ж, поширення криптовалют вимагає великих інвестицій і неабиякого досвіду.

Подальший розвиток та поширення криптовалют викликає багато питань серед науковців та практиків щодо їх походження та використання. Оскільки ці інструменти є відносно новими на фінансовому ринку, поки що не існує єдиної думки щодо доцільності їх обігу та застосування. Зокрема, регулювальні органи більшості країн не наважуються взаємодіяти з криптовалютами через потенційну належність до відмивання доходів та фінансування тероризму, й фактично, через неспроможність контролювати їх емісію та обіг.

Узагальнюючи викладене вище, можна стверджувати, що криптовалюта та інші електронні замітники грошових одиниць у перспективі набуватимуть більшого розповсюдження та популярності серед громадян України. Передусім, це пов'язане з уявленнями населення про фінансову можливість заробити непогані статки, використовуючи криптовалюту, до того ж сам по собі біткоїн є унікальним, він відображає нові технологічні ідеї, не маючи на сьогодні жодних аналогів. Суспільство частіше починає використовувати ці нові форми електронних грошей, залучаючи їх у різні сфери фінансової діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Галушка Є. О. Сутність криптовалют та перспективи їх розвитку. *Молодий вчений*. №4 (44). 2017. С. 634-638.
2. Карчева Г.Т., Нікітчук С.М. Віртуальні інноваційні валюти як валюти майбутнього. *Фінансовий простір*. №2 (18). 2015. С. 24–30.
3. Роз'яснення Національного банку України щодо правомірності використання в Україні «віртуальної валюти / криптовалюти» URL :https://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=11879608=11879608

Шимко Ольга Володимирівна,

доцент кафедри менеджменту

Рівненського державного гуманітарного університету,

кандидат економічних наук, доцент,

Веретін Людмила Станіславівна,

завідувач підготовчого відділення Національного університету водного

господарства та природокористування,

кандидат економічних наук

ІМІДЖ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА В СИСТЕМІ ФОРМУВАННЯ ЛОЯЛЬНОСТІ СПОЖИВАЧІВ

У нових економічних умовах проблема забезпечення конкурентоспроможності торговельних підприємств вимагає визначення шляхів створення стійких конкурентних переваг та посилення конкурентних позицій як взаємопов'язаних та взаємообумовлених елементів одного процесу, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності підприємства через розробку стратегій конкурентної поведінки.

Виділяють два основні підходи до отримання конкурентних переваг :

- маркетинговий підхід, орієнтований на споживачів;
- конкурентний підхід, орієнтований на конкурентів.

Підхід, орієнтований на споживачів, використовує концепцію маркетингу і виходить з того, що позиція підприємства є провідною, якщо вона сприймається як цінність для споживача і відповідає його мотиваціям. Саме завдяки реструктуризації свідомості споживача під час позиціонування торговельного підприємства створюється його конкурентна перевага, яка полягає у спрощенні процесу прийняття рішення споживачем на користь такого підприємства, формуванні його лояльності [4].

Лояльність – безумовні позитивне ставлення і емоційна прихильність, що є визначальними чинниками під час ухвалення будь-яких рішень, що стосуються об'єкта лояльності.

Маркетологи розглядають лояльність як «міру нечутливості поведінки покупців товару або послуги до дій конкурентів – таким як зміни цін, товарів, послуг, супроводжувана емоційною прихильністю до товару або послуги Х» або як «рішення, у першу чергу, про регулярний вжиток того або іншого бренду (усвідомлене або неусвідомлене), що виражається через увагу або поведінку» [3].

Узагальнення вітчизняної та зарубіжної літератури дають змогу виділити такі види лояльності споживачів:

1. Комплексна лояльність (змішана/ справжня/ абсолютна/ прихильність

й лояльність). Характеризується наявністю як емоційної прихильності споживачів до підприємства, так і попиту на товари або послуги підприємства.

2. Трансакційна лояльність (поведінкова/ хибна/ лояльність без прихильності). Характеризується відсутністю емоційної прихильності споживачів до підприємства попри наявності попиту на товари або послуги підприємства.

3. Перцепційна лояльність (емоційна/ латентна/ прихована/ прихильність без лояльності). Характеризується наявністю емоційної прихильності споживачів до підприємства, але з різних причин обмеженістю або відсутністю попиту на товари або послуги підприємства [1].

Особливу роль у процесі формування лояльності споживачів відіграє позитивний імідж торговельного підприємства, який доцільно розглядати як сформований, візуально підкріплений, сприйнятий і усвідомлений суб'єктами внутрішнього й зовнішнього середовища (споживачами, діловими партнерами, контактними аудиторіями та персоналом) на асоціативному рівні образ організації, що наділяє її додатковими цінностями (конкурентними перевагами), впливає на її успіх та конкурентоспроможність.

Найважливішим методом формування іміджу підприємства є позиціонування, тобто закріплення унікальних ідентифікуючих рис підприємства у свідомості покупців, які відрізняють його від інших аналогічних підприємств.

Рис. 1. Вплив іміджу торговельного підприємства на поведінку споживачів

На думку Ж.Ж.Ламбена позиціонування торговельного підприємства пов'язане з «концепцією магазину як сукупністю атрибутів» [2, с.433-435]:

- простір – територія, на якій встановлюються контакти з споживачами;
- асортимент – різноманітність товарів у термінах широти та повноти;
- рівень цін – широта цінової гами, стимулювання покупок, знижки;
- послуги – зі створення комфорту для покупця, технічні (метод продажу), фінансові та додаткові;
- час – витрати часу покупця на покупки;
- атмосфера – охоплює розміщення товару, інтер'єр.

Тобто ймовірність формування позитивного іміджу торговельного підприємства й перетворення відвідувача в реального покупця значною мірою залежить від ефективності застосування інструментів маркетингу, що наглядно демонструє рис. 1.

В умовах загострення конкуренції на внутрішньому споживчому ринку провідне місце серед інструментів конкурентної боротьби, за допомогою яких торговельне підприємство може досягти та утримувати належне конкурентне становище на ринку, посідає сформований позитивний імідж, специфічні особливості якого пов'язані з мультиплікативним ефектом маркетингового впливу. Його ефективність визначається не лише короткостроковим фінансовим результатом, а, насамперед, як ефектом лояльності – високою оцінкою магазину, усними рекомендаціями, нечутливістю до пропозицій конкурентів, так і поведінковою лояльністю, що проявляється в повторних покупках та збільшенні їх величини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гурджиян К.В. Види лояльності споживачів. Економіка. Управління. Інновації. URL : http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/eui/2012_1/PDF/12gkvvls.pdf.
2. Ламбен Ж. Ж. Стратегический маркетинг. Европейская перспектива: С франц. СПб: Наука. 1996. 589с.
3. Петриченко П. А., Рудінська О. В., Яроміч С. А. Лояльність клієнтів на споживчому ринку: основні поняття і тенденції розвитку. *Бізнес Інформ*. 2012. №5. С. 255–257.
4. Шимко О. В. Імідж як інструмент досягнення конкурентних переваг торговельного підприємства. *Бізнес Інформ*. 2019. №1. С. 440–446.

Щепанський Едуард Валерійович,

к.е.н., доцент, професор кафедри публічного управління та адміністрування Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

Панасюк Людмила Вікторівна,

студентка магістратури за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Створення високоефективної та конкурентоспроможної туристичної галузі для регіонів є перспективним напрямом розвитку економіки. Підвищення рівня використання туристичного потенціалу потребує розробки стратегічних напрямів його реалізації з урахуванням фактичного стану сформованості та наявних ресурсів до використання. Потрібно брати до уваги також ситуацію навколишнього середовища, з метою попередження негативного впливу на неї.

Умови прогресивного розвитку держави вимагають підвищення прогнозованості та ефективності розвитку сфери регіонального туризму. Одним із важелів вирішення цієї проблеми є підвищення рівня наукового забезпечення ефективного прийняття рішень та стратегічного планування.

Стратегічне планування полягає в розробленні стратегічних рішень, які передбачають постановку завдань і стратегій розвитку територій на довгострокову перспективу, реалізація яких забезпечує ефективне функціонування економіки та швидку адаптацію до змін умов зовнішнього середовища. Суб'єктом стратегічного планування розвитку туризму є безпосередньо органи управління туризмом, а також підприємства туризму. Об'єктом є вся інфраструктура туризму, а також соціально-економічні процеси, що протікають у системі туризму. Стратегічне планування розвитку туризму в регіоні – це процес моделювання ефективної діяльності підприємств туризму на певний період функціонування зі встановленням завдань розвитку туризму в регіоні та їх змін в умовах невизначеності ринкового середовища, а також визначення способу реалізації цих завдань та мети відповідно до ресурсних можливостей регіону [2].

Особливістю державної політики у сфері розвитку регіонального туризму є те, що її удосконалення одночасно входить до складу двох напрямків державної політики (рис. 1). Тому її формалізація повинна ґрунтуватися на результатах формалізації кожної із зазначених державних політик із зумовленням потреби пошуку компромісних стратегічних рішень.

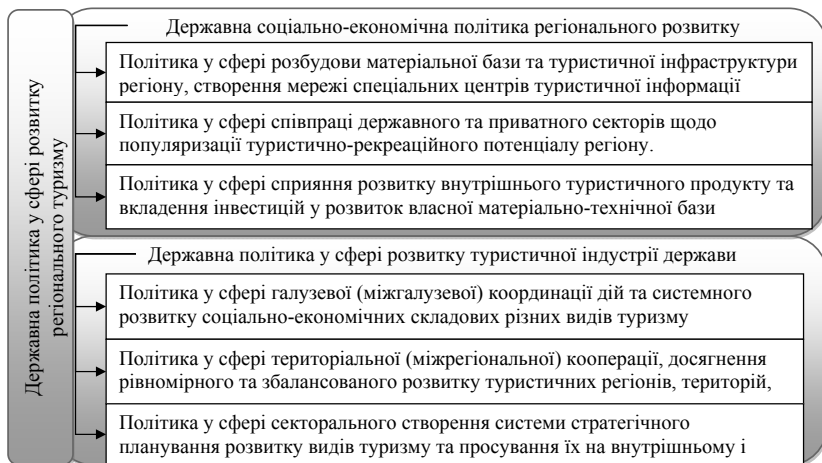

Рис. 1. Державна політика у сфері розвитку регіонального туризму [1].

Стратегія реалізації туристичного потенціалу регіону передбачає чітке розмежування та поєднання у взаємодії стратегічних напрямів, стратегічних орієнтирів регіональної політики та сценарних варіантів поведінки. Так, диференціація регіонів за рівнем сформованості та розвитку туристичного потенціалу зумовлює обрання одного з трьох стратегічних напрямів, які поєднують у собі стадії чотирьох рівнів туристичного потенціалу (низький, середній, високий, найвищий):

- формування;
- нарошування;
- активізація використання.

Вибір пріоритетних напрямів під час стратегічного планування повинен базуватись на оцінці його індикаторів у динаміці з метою збалансування потенціалу для отримання достатнього ефекту від його використання. При цьому, враховуючи один із законів організації: – закон найменшого» [3, с. 69], ефект від реалізації потенціалу буде отриманий лише від рівня найменшої за значенням її складової.

Ми пропонуємо такий перелік індикаторів, за якими варто проводити оцінку стратегічних пріоритетів туристичного розвитку України, а саме:

- сфери, які визначають конкурентоспроможність туристичної галузі;
- визначення країн – потенційного ринку туристів до України та наскільки ця цільова аудиторія має бути пріоритетною для туристичного розвитку України;
- пріоритетні види туризму для розвитку туристичної галузі України;
- напрями ефективного розподілу бюджетного фінансування промоції України в світі.

Варто визначити зміст зазначених індикаторів.

До напрямів, які визначають конкурентоспроможність туристичної галузі слід віднести: державне управління, інституційна спроможність, стратегічне бачення та політична воля для розвитку галузі; стимулююча податкова політика в індустрії гостинності; вдосконалення транспортної інфраструктури та зв'язку; залучення інвестицій в українську туристичну індустрію; проведення візової лібералізації, полегшення умов в'їзду до України; збільшення рівня захисту та безпеки туристів у подорожах Україною; реалізація інформаційної політики, брендингу та промоції українського туристичного продукту; удосконалення сервісу, імплементація стандартів якості у туризмі та подорожах; розвиток освіти та кадрового потенціалу в туризмі; запровадження репрезентативної статистики та збору даних у туризмі; збереження та відновлення туристичного потенціалу природних, лікувально-оздоровчих, культурних, історико-архітектурних, паломницьких об'єктів; легалізація заборонених на сьогодні видів діяльності (ігорний бізнес, легкі наркотики, проституція тощо).

Визначення переліку країн, які є пріоритетними для туристичного розвитку України повинен включати всі країни, незалежно від географічного розташування.

Щодо пріоритетних видів туризму, які доцільно розвивати в Україні, то, на нашу думку, до них можна віднести такі: гастрономічний, гірський (гірськолижний), діловий (конференц-туризм), дитячий, екологічний (зелений), екскурсійно-пізнавальний, кінотуризм, лікувально-оздоровчий, мисливський, науково-освітній, паломницький, пляжний, подієвий, пригодницький (екстремальний), чорнобильський, шопінг-туризм тощо.

До основних напрямів ефективного розподілу бюджетного фінансування промоції України у світі, які слід враховувати під час стратегічного планування належать такі: участь у міжнародних туристичних виставках, проведення Днів України в країнах-цільових туристських ринках, відкриття українських інформаційно-туристичних центрів в країнах-цільових туристських ринках, виготовлення друкованої сувенірної продукції, маркетинг у соціальних мережах та спеціалізованих додатках для туризму і подорожей, реклама у країнах-цільових туристських ринках, проведення престурів та фамтріпів для представників ЗМІ та туроператорів країн-цільових туристських ринків тощо.

Отже, сформувавши головний напрям стратегічного планування можна визначити одну із траєкторій розвитку туризму – часову послідовність реалізації заходів, дій та прийнятих рішень системою забезпечення розвитку туристичної сфери, які дадуть змогу від початкового стану якнайкраще досягти прийнятного рівня розвитку регіонального туризму за умови мінімального використання різних видів ресурсів. Лише взаємодія центру й

регіонів, узгодженість національних інтересів із загальносвітовими, усвідомлення людиною її взаємозалежності з навколишнім середовищем забезпечить сталий розвиток туристичної сфери в певному регіоні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Грицюк Ю., Грицюк М. Формалізація процесу стратегічного планування розвитку регіонального туризму в Україні *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Комп'ютерні науки та інформаційні технології. 2017. № 864. С. 24-36. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPKNIT_2017_864_6
2. Семенов В.Ф., Богодьорова Л.М., Герасименко В.Г., Горбань Г.П. *Управління регіональним розвитком туризму: навч. посібник*. Одеса : Одеський державний економічний університет. - 2011. - 225 с. URL : http://tourlib.net/books_ukr/semenov.htm
3. Фатхутдинов Р. А. *Стратегический менеджмент : учеб.* / Фатхутдинов Р. А. 6-е изд., испр. и доп. М. : Дело, 2004. 448 с.

Юреть Карина Анатоліївна,*

*студентка магістратури за спеціальністю «Право»
юридичного факультету Хмельницького університету
управління та права імені Леоніда Юзькова*

СОЦІАЛЬНА СПРЯМОВАНІСТЬ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ ФРАНЦІЇ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

У сучасних умовах процесів глобалізації та євроінтеграції Україна як молода держава перебуває на етапі постійних перетворень та удосконалення законодавства. Це, безперечно, стосується і податкової системи. Зважаючи на це, доцільним було б, з наукового погляду, обґрунтувати реформування податкової системи з урахуванням досвіду європейських країн.

Особливості оподаткування у Франції пов'язані з історичним розвитком політичної системи й економіки країни. Податкова система відрізняє, насамперед, системність на широкій законодавчій основі, яка базується на положенні про те, що всі заходи щодо оподаткування перебувають у компетенції парламенту.

Франція характеризується високими соціальними податками – платежі та внески до фондів соціального призначення (більше 40 % загальної суми

* Науковий керівник – Самарічева Т.А., доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, кандидат економічних наук

обов'язкових платежів і податків у співставленні з майже 30 % у середньому по країнах Європейського Союзу).

Соціальні платежі чітко розділяються залежно від їх призначення. Так, за законодавством податки на соціальні витрати поділяються на пенсійне забезпечення, медичне страхування, допомога при звільненні, страхування життя, гарантія виплати пенсій у випадках банкрутства компаній, пенсійна страховка та інші [1, с.27].

Окрім того, у Франції існує збір на професійну підготовку в розмірі 1,5 фонду оплати праці (ФОП) кожного працівника з метою фінансування професійної підготовки працівників на державних та приватних підприємствах.

Характерною ознакою французького податкового законодавства є пріоритетність захисту інтересів сімей. Таким чином, у Франції запроваджена система коефіцієнтів, за допомогою якої на державному рівні врегульовано питання пропорційного зменшення розміру обов'язкових виплат залежно від кількості членів родини (табл. 1).

Таблиця 1

Коефіцієнти пропорційного зменшення розміру обов'язкових виплат залежно від кількості членів родини

Склад сім'ї	Коефіцієнт (частини)
Самотні, розлучені, овдовілі без утриманців	1
Самотні, розлучені, овдовілі з однією дитиною	1,5
Подружня пара без дітей, розлучені з однією дитиною	2
Подружня пара з однією дитиною, розлучені чи самотні з двома дітьми	2,5
Подружня пара або овдовілий з двома дітьми	3

Джерело: [2, с. 242].

Застосування цих коефіцієнтів здійснюється таким чином. Припустимо, сім'я, що складається з чоловіка, дружини й однієї дитини отримала, за підсумками податкового періоду, загалом 100 000 євро оподаткованого доходу. З метою оподаткування цей дохід має бути розділений на 2,5. Тоді податкові ставки будуть застосовуватися, зважаючи на суму доходу у 40 000 євро, тобто максимальна (гранична) ставка складе 30%.

Таким чином, на наше переконання, держава створює максимально лояльні економічні та соціальні умови для вразливих верств населення.

Слід відмітити, що у процесі збору й обробки податкової інформації широко застосовуються комп'ютеризовані технології. Так, податкова служба має спеціальний підрозділ, який займається питаннями спрощення документообігу та автоматизації розрахунків. Декларації обробляються

у спеціальних обчислювальних центрах, кожний з яких обслуговує кілька десятків податкових центрів, а також забезпечує обмін податковою інформацією та послугами. Наприклад, у разі потреби певний обчислювальний центр може взяти на себе обробку декларацій іншого центру, перевантаженого нині роботою [3].

На противагу Франції, в Україні, незважаючи на активний процес євроінтеграції, наразі немає можливості, беручи до уваги тяжке економічне становище, повністю перейняти податковий досвід інших держав. Проте, за думками багатьох науковців, податки – це фундаментальна похідна успішної економіки, складова частина соціального та етичного добробуту населення.

Розглядаючи податкову систему Франції порівняно з українською, можна говорити про її більшу ефективність. Багато її переваг майже дзеркально проектується у сферу проблем української податкової системи – слабкий територіальний аспект, низьке збирання, слабо виражені соціальні функції, суперечливість багатьох податків. Але тут варто враховувати період часу, протягом якого розвивалися системи. Українська податкова система тільки формується. Її переваги в тому, що у власному розвитку вона може використовувати досвід багатьох країн світу. І французький досвід також був би корисним. Серед рис, які можна запозичити у французької податкової системи, у першу чергу, слід назвати соціальну спрямованість і територіальний аспект.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Корецька С.О. Аналіз податкової системи Франції. *Економіка та держава*. 2017. № 12. С. 27-29.
2. Крисоватий А.І. Податкова система зарубіжних країн : навчальний посіб. Тернопіль: Економічна думка. 2016. 242 с.
3. Податкова система Франції. URL: <http://www.sta.lviv.ua/index.php?id=1056>.

Юрчук Наталія Петрівна,

*доцент кафедри комп'ютерних наук та економічної кібернетики
Вінницького національного аграрного університету
кандидат економічних наук, доцент*

РОЗВИТОК ТЕХНОЛОГІЙ БЛОКЧЕЙН В УКРАЇНІ

Бурхливий розвиток цифрових технологій обумовлює трансформацію суспільства та економіки. Повсюдне поширення цифрових технологій сприяють створенню нових електронних продуктів, послуг і форм, у яких вони

пропонуються. Ефективним інструментом для реалізації можливостей цифрової економіки є технологія «блокчейн».

Блокчейн – це розподілена база даних, що є безпервним і послідовним ланцюжком блоків, які містять інформацію, тобто відсутній єдиний центр зберігання даних. Саме тому інформація в такій базі є більш надійно захищеною, а синхронізація даних відбувається швидко. Блокчейн як технологія виник завдяки появі криптовалют. Проте зараз його використання є більш універсальним, оскільки має багато очевидних переваг для зберігання, обробки та обміну даними.

Зміст технології «блокчейн» розкриває назва, що походить із двох англійських слів – block і chain (ланцюжок блоків). Тут інформація групується в блоки, а вони, своєю чергою, – у послідовний ланцюг. Записують новий блок у систему ноди (англ. node – вузол мережі блокчейн, що складається з одного або кількох комп'ютерів і є мінімальною та неподільною одиницею блокчейн-мережі), які розраховують хеш-суму (що є алгоритмом шифрування) і записують її в блокчейн, пов'язуючи з попередньою. Як наслідок, блок останньої версії містить дані щодо всіх попередніх. І коли хтось втрутиться в систему, наприклад, змінить інформацію в одному з блоків, останній просто «зламається» – зміниться хеш-сума, і весь ланцюжок стане невалідним. Якщо в дані не вносилися зміни, то ноди підтверджують їх валідність і блоки зберігаються в блокчейн.

Застосування технології блокчейн сприяє поширенню інформації, дозволяє відстежувати цифрові активи, підтверджувати їх автентичність, але обмежує можливості її копіювання.

Технологія «блокчейн» успішно використовується перш за все для підтримки ринку криптовалют, зокрема біткойну. Однак, можливості використання технології «блокчейн», що дозволяють здійснювати з його допомогою цифровими цінностями, контрактами, іншим підтвердженням майном, практично безмежні (рис. 1).

Фінансовий сектор одним з перших звернув свою увагу на технологію «блокчейн», оскільки спрощення, пришвидшення і здешевлення транзакцій для гравців цього ринку є надзвичайно важливими. Сфер застосування блокчейну у фінансовому секторі дуже багато: банківський ринок, страхування, фондова біржа тощо. Здійснення транзакцій на базі блокчейн-технології усуває проблему «людського фактора», зайвих посередників, максимізує рівень безпеки таких операцій на випадок шахрайства чи злому. Найперспективнішим напрямом застосування блокчейну у фінансовій сфері є розробка нової системи міжбанківських і міжнародних розрахунків. Над цим проектом працюють паралельно багато компаній. Багатофункціональна, швидка система розрахунків, яка зможе підтримувати й обробляти великі масиви даних стане інноваційним проривом на фінансовому ринку і змінить конкурентні позиції багатьох габаритних світових гравців.

Рис. 1. Сфери використання технології блокчейн

Джерело: узагальнено автором

Початок розвитку блокчейн-індустрії в Україні припадає на 2014 р. із відкриттям Сатоші-скверу, Біткоїн посольства та Bitcoin Foundation Ukraine. Тоді в посольстві Біткоїна працювало кілька людей, а ентузіасти й експерти обмінювалися ідеями на зустрічах у сквері. В Україні створена і працює Асоціація «Блокчейн України» (БАУ), яка об'єднує фахівців, співпраця яких бере початок із 2014 року. БАУ є некомерційною організацією, яка активно сприяє поширенню інтеграції технології «блокчейн» в економіку України. Сьогодні кількість інформації та освітнього контенту, створеного в Україні на тему блокчейн-технологій і криптовалют величезна, в середньому щотижня проводяться заходи, а ком'юніті та всі, хто бажає, мають можливість зустрічатися на новій фізичній локації. більшість компаній були засновані в 2017 році – 32 % від загальної кількості опитаних, менше, 20 %, в 2016 році, 14 % у 2018, 12 % в 2015 і по 8 % в 2014 і до нього. Більшість фаундерів компаній прийшли у сферу блокчейн із розробки та програмування, фінансів та інвестицій, а також криптографії та криптовалют, що говорить про сильну експертизу засновників компаній.

Україна потрапила до списку 14 країн-лідерів із впровадження блокчейну. У квітні 2017 року уряд уклав угоду з американською компанією

“BitFury” про переведення державних реєстрів на блокчейн-платформу. А в жовтні 2017 року Міністерство аграрної політики та Агентство з питань електронного уряду запустили оновлений Державний земельний кадастр, який працює на технології «блокчейн».

Крім того, у вересні 2017 р. Державне агентство з питань електронного урядування перевело на блокчейн-систему держзакупівель «Сетам», яка займається реалізацією арештованого, конфіскованого та заставного майна банкрутів.

У подальшому прогнозується активне впровадження технології блокчейн не лише у фінансовий і корпоративний бізнес, але і в е-урядуванні, соціальні медіа, освіту, тощо.

Технологія «блокчейн» відкриває нові можливості для економічних суб’єктів, створює основи для майбутнього економічного розвитку і зростання не лише на рівні підприємницьких структур, але й на рівні держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Асоціація «Блокчейн України». URL : <https://bau.ai/>.
2. Блокчейн у держструктурах: які країни вже використовують технологію. URL : <https://www.slovoidilo.ua/2018/04/17/infografika/suspilstvo/blokchejn-derzhstrukturax-yaki-krayiny-vzhe-vykorystovuyut-technolohiyu>.
3. Бондаренко Л. П., Мороз Н. В., Лащик І. І. Функціональні особливості застосування блокчейн технології у фінансовому секторі. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 3. С. 21–25.
4. Что такое технология блокчейн и ее роль в криптовалютах. URL : <https://clickchain.ru/library/chto-takoe-technologiya-blokchejn-i-ee-rol-v-kriptovalyutax/>

Якимець Анастасія Анатоліївна,*

студентка магістратури за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

БІДНІСТЬ ЯК ПРОБЛЕМА ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

Обрана тема є актуальною із суспільно-політичного погляду захисту інтересів населення, що із недавнього часу стала особливо важливою складовою збереження трудових ресурсів України, адже таке явище як «бідність» є одним із основних чинників масштабної трудової міграції українців. За останні

* Науковий керівник – Арзянцева Д.А, доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, к.е.н., доцент

роки не тільки підвищився рівень бідності за абсолютними критеріями, а й зросли масштаби вразливості до різних форм бідності. Сьогодні є очевидним той факт, що система державної соціальної підтримки як важіль прямого впливу на бідність виявилась непристосованою до сучасних умов. Як відомо, бідність як економічно-соціальне явище подолати неможливо, проте можна вжити дієвих заходів для зменшення її масштабів та пом'якшення її проявів.

Бідність в Україні має цілу низку специфічних особливостей: низький рівень життя населення в цілому; психологічне несприйняття економічної нерівності; висока питома вага людей, котрі вважають себе бідними; поширеність бідності серед працюючого населення [5, с.22]. Проблему бідності необхідно розглядати крізь призму різносторонніх інтегрованих факторів. До причин формування та ескалації у соціальному просторі бідності можна зарахувати цілий комплекс уніфікованих передумов: 1) природні та географічні фактори; 2) економічні фактори; 3) медичне забезпечення; 4) адміністративно-урядові проблеми; 5) соціальні та демографічні фактори [1, с.81].

ООН наголошує на чотирьох основних проявах бідності: коротка тривалість життя; низька професійно-освітня підготовка; відсутність необхідної бази для нормального життя – чистої питної води, медичних послуг, якісного харчування; ізолюваність від суспільного життя [4, с.16].

Поняття «бідності» можна розглядати крізь призму двох факторів – абсолютна та відносна бідність. Абсолютна бідність – це критерій порівняння загального доходу особи чи сім'ї із загальною вартістю кошика товарів та послуг, який охоплює базові потреби суспільства. Ті особи, доходи яких нижчі від базових потреб, вважаються такими, що належить до абсолютної бідності. Щодо поняття «відносної бідності», то воно з'явилося у розвинених країнах, де практично ніхто не відчуває проблем із харчуванням, а критерію «абсолютна бідність» не існує. Але соціальна диференціація все-таки поділяє людей. Так з'являється поняття «відносна бідність», яка об'єднує осіб, заробітна плата яких становить удвічі менше від прийнятого середнього рівня доходів.

Основними показниками масштабів бідності є межа, рівень і глибина. Межа бідності – це рівень доходів у середньому на члена родини, нижче від якого неможливе задоволення основних потреб, або це частка прожиткового мінімуму на одну особу в розрахунку на місяць. За допомогою цієї межі визначаються сім'ї, які належать до категорії бідних. За західними стандартами, якщо витрати на харчування становлять 60 % сукупних витрат або більше, така сім'я вважається бідною. Рівень бідності в Україні за останні п'ять років зріс на 10 %, за даними [3] на сьогодні за межею бідності в Україні перебувають 25 % населення.

Рівень бідності – це питома вага сімей, чий рівень споживання (доходів) на одну особу є нижчим за визначену межу бідності. Глибина бідності –

це зменшення доходів або витрат бідних від визначеної межі бідності. До таких також належать ті, хто опинився нижче від межі бідності.

В Україні для вимірювання межі бідності використовуються такі показники: мінімальний споживчий бюджет, межа малозабезпеченості, прожитковий мінімум. Мінімальний споживчий бюджет – це набір продовольчих і непродовольчих товарів і послуг у натуральному та вартісному вираженні, що забезпечує задоволення основних фізіологічних і соціально-культурних потреб людини. Межа малозабезпеченості – це величина середнього сукупного доходу на душу населення, який забезпечує непрацездатному громадянину споживання товарів і послуг на мінімальному рівні, встановленому законодавством. При цьому вартість непродовольчих товарів не може становити менше 15 % вартості продуктового набору

В Україні з 1 січня 2019 року розмір мінімальної заробітної плати становить – 4173 грн, а прожиткового мінімуму – 1921 грн [2], що доволі суперечливо, адже, враховуючи темпи, з якими зростають ціни в реальному житті, розміри прожиткового мінімуму значно знижені. До того ж, в Україні спостерігається посилення регіональної диференціації доходів та рівня життя населення, що значною мірою впливає на масштаби відпливу населення з метою заробітків. Так, підвищена інтенсивність трудових міграцій спостерігається в західних прикордонних регіонах, де вищі рівні бідності. Максимальний рівень бідності спостерігається у Закарпатській області, яка є незаперечним лідером за інтенсивністю трудових міграцій. Також серед регіонів про найнижчий ступінь задоволення житловими умовами повідомили домогосподарства Закарпатської, Вінницької та Черкаської областей (34–22 % незадоволених або дуже незадоволених) [6].

На нашу думку, головними напрямками державної політики щодо скорочення масштабів бідності в Україні повинні стати:

- збільшення ВВП на особу;
- індексація заробітної плати в разі затримки виплат та/або підвищення цін;
- адресність системи соціальної підтримки вразливих верств населення;
- виважена регіональна політика щодо викорінювання регіональної бідності;
- реформування пенсійної системи;
- розробка механізмів стимулювання підприємців до створення нових робочих місць;
- стимулювання зростання легально сплачуваної заробітної плати.

Отже, варто зазначити, що в умовах ринкової економіки необхідно враховувати високий диференціації окремих соціальних груп за рівнем життя та зростання частки бідного населення. Важливо не допускати переходу масштабів і рівня бідності в системі суспільного відтворення за критичний рівень, за яким починається ланцюгова реакція зростання бідності. Також необхідно

підтримувати інвестиційний процес в країні за рахунок погашення частини інвестицій комерційних структур для створення нових та підтримки існуючих підприємств, що випускають нову продукцію на новій технологічній базі. Підприємства інноваційного комплексу, які створюють нові робочі місця з більш високим рівнем оплати праці, повинні отримувати податкові пільги. Важливо також сформувати дієву систему соціального страхування як важеля подолання бідності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Красун А., Турчин Я. Бідність в Україні та шляхи її подолання *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку*. 2008. Випуск № 20. С. 81-85.
2. Про прожитковий мінімум: *Закон України* від 15.07.1999 № 966-XIV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966-14>
3. «В Україні 25% населення за межею бідності». URL : https://dt.ua/POLITICS/v-ukrayini-25-naselennya-za-mezheyu-bidnosti-svitoviy-bank-283300_.html
4. Гнибіденко І.Ф., Колот А.М., Новікова О.Ф., Новікова В.М., Пасхавер Б.Й. *Соціальна безпека: теорія та українська практика*: Монографія. К.: КНЕУ, 2006. 291 с.
5. Білоус І.І., Кравчук Н.Я., Ткачук Н.М. *Фінансові важелі подолання бідності в Україні* за ред. Кириленко О. П. Тернопіль : Видавництво Тернопільського економічного університету, 2010. 430 с.
6. Соціально-демографічні характеристики домогосподарств України у 2018 році: Доповідь Н. Сушкової. від 02.08.2018. - № 194/0/07.1вн-18

Ярмолинська Ілона Валентинівна,

*в.о. асистента кафедри публічного управління та адміністрування
Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова*

ДЕІНСТИТУАЛІЗАЦІЯ У СФЕРІ ІНСТИТУЦІЙНОГО ДОГЛЯДУ ТА ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ В УКРАЇНІ ЯК СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ПОВНОВАЖЕНЬ

Питання реформування сфери інституційного догляду та виховання дітей в Україні давно ініціюється громадськістю та науковими дослідженнями в соціальній сфері. На жаль, процес зміни світоглядних орієнтирів сучасного суспільства щодо утримання, виховання та захисту прав дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей з інвалідністю, дітей, які

перебувають у складних життєвих обставинах, частково дітей з особливими освітніми потребами, які мають складні вади розвитку, на сьогоднішній день випереджає процес реалізації державної політики у соціальній сфері.

У квітні 2014 року уряд схвалив Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади і План заходів щодо її реалізації. Прийняття цих документів дало початок реформи децентралізації.

Мета децентралізації – формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади для створення й підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, узгодження інтересів держави та територіальних громад. Реформа передбачає відповідальність органів місцевого самоврядування перед виборцями – за ефективність своєї роботи, а перед державою – за її законність [3].

Одним із напрямів децентралізації у соціальній сфері є реалізація реформи деінституалізації. Основним документом, що регулює процес деінституалізації в Україні є Національна стратегія реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017 – 2026 роки та План заходів з реалізації I етапу.

Ця Стратегія розроблена та прийнята 09 серпня 2017 року на засіданні Кабінету Міністрів України у межах виконання Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року та Плану пріоритетних дій Уряду.

Саме прийняття та введення у дію Національної стратегії реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017 – 2026 роки вважається офіційним стартом реформи деінституалізації.

На думку Уповноваженого Президента з прав дитини М.Кулеби, вирішення проблеми полягає у визначенні потреб сімей для запобігання потраплянню до інституцій дітей, які мають хоча б одного з батьків.

Отже, деінституалізація не повинна обмежуватися тільки виведенням дітей із інтернатних закладів, вона має передбачати розвиток мережі превентивних і послуг, що підтримують на рівні громади, орієнтованих на задоволення потреб дітей і захист їхніх прав [1].

Уряд виділив основні завдання деінституалізації в умовах проведення реформи децентралізації повноважень у сфері інституційного догляду та виховання дітей:

- забезпеченні умов для повернення дітей, які зараз перебувають у закладах, у рідні сім'ї або переведення їх на сімейні форми виховання (усиновлення, опіка родичів, прийомні сім'ї, дитячі будинки сімейного типу);
- запобігання розлучення дітей з батьками та влаштування до інтернатних закладів шляхом запровадження послуг з підтримки дітей і сімей у громадах;
- підготовці до самостійного життя, забезпеченні соціального включення випускників інтернатних закладів [1].

Для подолання негативних наслідків порушень прав дітей потрібно вжити заходів щодо:

- розмежування повноважень із соціального захисту дітей у системі органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади на різних рівнях адміністративно-територіального устрою;
- забезпечення наявності у структурах виконавчих органів об'єднаних територіальних громад посадових осіб, відповідальних за захист прав дітей;
- запровадження механізму державного контролю за дотриманням законодавства України та якістю надання соціальних послуг [1].

Оцінюючи функції державних органів, що відповідають за соціальний захист дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей з інвалідністю, дітей з особливими освітніми потребами, дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, слід зазначити, що відомча розрізненість підпорядкування інтернатних закладів, відсутність єдиного бачення і брак політичної волі щодо їх поетапного закриття, одночасно з розвитком на рівні громади мережі послуг для дітей і сімей, спрямованих на попередження вилучення дитини із сім'ї, призвели до консервації проблеми та неможливості впровадження якісних змін [2].

Підбиваючи підсумки, зазначимо, що наразі триває закінчення першого етапу деінституалізації, результатом якого є формування регіональних планів щодо реформування системи інституційного догляду та виховання дітей. Обширність мережі закладів інституційного догляду та органів державної влади, що задіяні у процесі управління сферою інституційного догляду, великий обсяг нормативно-правової документації, широкий кількісний об'єм категорій дітей, що знаходяться в системі та інші проблемні моменти створюють перешкоди в реалізації реформи деінституалізації, але водночас підтверджують актуальність реформування системи інституційного догляду та виховання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дакал А. Реформування системи інституціонального догляду та виховання дітей у контексті захисту їх прав. URL : <http://www.e-patp.academy.gov.ua/pages/dop/16/files/221bbfb5-a299-4206-bf3c-d1e7d65cb3c7.pdf>.
2. Ілюзія захисту. Аналітичний звіт за результатами комплексного дослідження системи захисту дітей в Україні. URL : https://issuu.com/katyachtelsova/docs/audit_report_fin_opt/1?ff=true&e=12107844/41389705.
3. Реформа децентралізації. URL : <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/reformi/efektivne-vryaduvannya/reforma-decentralizaciyi>.

Гаврилюк Наталія Олександрівна,*

студентка магістратури

*Хмельницького університету управління та права
імені Леоніда Юзькова*

ОСОБЛИВОСТІ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Важливим елементом на етапі реалізації основних функцій управління є розробка управлінських рішень, які визначають ефективність діяльності підприємства, забезпечують його стабільність, стійкість та виживання в конкурентному середовищі.

Управлінське рішення – результат аналізу, прогнозування, оптимізації, економічного обґрунтування й вибору альтернативи з багатьох варіантів досягнення конкретної мети системи менеджменту [1, с. 17].

Прийняття управлінського рішення на підприємстві можна охарактеризувати як:

- цілеспрямовану діяльність, здійснювану людиною;
- процес взаємодії працівників підприємства;
- вибір альтернатив в рамках соціального, економічного, політичного стану зовнішнього середовища підприємства;
- частина загального процесу управління підприємством;
- основу для здійснення інших функцій управління.

Розробка і прийняття управлінського рішення передбачає складний і систематизований процес, який складається з логічно вибудованих, послідовних етапів, серед яких основними є:

- 1) збір та аналіз інформації;
- 2) виявлення і чітке формулювання проблеми;
- 3) вибір і формулювання оптимального рішення;
- 4) моделювання процесу прийняття управлінського рішення.

Для підвищення ефективності прийняття управлінських рішень необхідно дотримуватися таких правил: не можна поспішати або запізнюватися з прийняттям рішення; необхідна відповідність прийнятого рішення чинному законодавству та організаційно-нормативним документам підприємства; необхідне співвідношення витрат на розробку та реалізацію рішення з очікуваними або отримуваними результатами.

Безумовно, в ході прийняття управлінських рішень на підприємстві виникають проблеми, які потребують вирішення. Основною причиною

* Науковий керівник – Арзянцева Д.А, доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, к. е. н., доцент

виникнення проблем є застаріла система управління на підприємстві, тобто, управлінські рішення приймаються керівниками суто суб'єктивно, на основі їхнього особистого досвіду.

Також на багатьох підприємствах ще не впроваджена єдина мережна комп'ютеризація. Для цього необхідно об'єднати локальні мережі, що дозволить працівникам отримати доступ до необхідних даних, а також полегшить їхню роботу та заощадить робочий час.

Для підвищення ефективності управлінських рішень на підприємстві ми вирішили розробити такий комплекс заходів:

1. Зміна стилю керівництва.
2. Перерозподіл і розвантаження обов'язків між ключовими ланками управління підприємством (в тому числі шляхом створення нової посади).
3. Розвиток лояльності працівників підприємства, компетентності керівництва та корпоративного духу.

Розглянемо ситуацію, коли на підприємстві досить формалізований характер прийняття рішень, в процесі якого виявляються стандартні та рутинні управлінські рішення, що в свою чергу, приймаються по відпрацьованому плані та наявній програмі дій. Також на підприємстві спостерігається централізація у прийнятті рішень. Однак перед прийняттям великих рішень (наприклад, про постачання або закупівлю товарів) проводиться дослідження даного питання. Але вирішальна думка стоїть за керівництвом підприємства.

Таким чином, в ситуації, розглянутій вище, для підвищення ефективності управлінських рішень ми змінимо стиль керівництва. У сучасному економічному середовищі дуже важливо звертати увагу на те, хто приймає управлінське рішення. Якщо змінити стиль управління на більш демократичний (в нашому випадку), то це дозволить співробітникам проявляти свої творчі здібності та навички на новому рівні. Крім того, нові обов'язки і більш високий рівень довіри стануть мотивуючим фактором. А передача частини обов'язків дозволить поглянути на завдання під новим кутом.

Також, не менш важливим є підвищення лояльності співробітників. В даному випадку ми виділили такі заходи: впровадження системи пільг і нематеріального заохочення; щомісячні змагання "Найкращий працівник" тощо.

В результаті впровадження запропонованих заходів можна досягти:

- підвищення лояльності співробітників;
- набір кваліфікованих і перспективних фахівців;
- розвантаження топ-менеджменту, підвищення якості та ефективності управлінських рішень.

Отже, прийняття управлінських рішень на підприємстві є одним зі складових будь-якого управлінського процесу. Даний процес потребує велику

кількість часу, що витрачається на прийняття необхідного управлінського рішення. Від того, яким буде рішення, залежить вся діяльність підприємства, залежить і те, чи буде досягнута поставлена мета.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Фатхутдинов Р. А. Разработка управленческого решения: учебник для вузов. – 3-е изд., доп. М. : ЗАО "Бизнес-школа "Интел-Синтез", 1999. 240 с.

Лаврук Віталій Валерійович,

*доцент кафедри фінансів, банківської справи, страхування та
електронних платіжних систем*

*Подільського державного аграрно-технічного університету,
доктор економічних наук, доцент*

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА

В умовах ринкової економіки, як показує економічна теорія і практика, агропромисловий сектор став найбільш вразливим перед негативними наслідками різного роду факторів нестабільності, що робить необхідним розвинуте бюджетне регулювання цього сектора. При визначенні перспективи розвитку агропромислового виробництва та його подальшої ролі в економіці країни ми повинні врахувати той фактор, що від діяльності цієї галузі залежить економічне, соціальне і, зрештою, політичне становище в суспільстві. Проте, майже всі його сектори мають слабо розвинену матеріально-технічну базу і соціальну інфраструктуру. У країні відсутнє машинобудування для більшості технологічних процесів сільськогосподарського виробництва. Енергоозброєність працюючого на селі майже у п'ять разів нижча, ніж у розвинених країнах. Значно відстає технічний рівень переробних і харчових підприємств. Це зумовлює істотні втрати сировини, стримує її вчасну переробку, нарощування обсягів та розширення асортименту продуктів харчування.

Сільське господарство за часів незалежності пережило один з самих важких періодів своєї історії. В даний час в країні відбувається лібералізація цін, зведені до мінімуму державне регулювання та підтримка сільськогосподарських товаровиробників, активно пропагується власне землекористування і купівля-продаж землі сільськогосподарського призначення.

Уже зараз з важкими наслідками супроводжується втрата державою функцій управління приватизацією власності аграрного сектора. Немає

стабілізації в розвитку та діяльності сільськогосподарських підприємств, особливо великих: тепличних комбінатів, переробних підприємств, тваринницьких комплексів, птахофабрик, ремонтних заводів та інших. Порушилися міжгалузеві і регіональні зв'язки, пропорції в розвитку галузей агропромислового комплексу. Все це привело до значного погіршення фінансового стану підприємств АПВ і, в кінцевому підсумку, негативно відбилося на рівні виконання ними держбюджету за доходами. Але навіть при теперішньому складному становищі сільського господарства держбюджет в своїй доходній частині на 23 % формується за рахунок підприємств АПВ, причому селу з цієї частки вертається лише десята частина. Диспаритет цін став легальною формою перекачування грошових засобів з сільського господарства в інші галузі. З метою усунення цінового диктату з боку підприємств, які забезпечують сільське господарство матеріально-технічними засобами, необхідно вжити ряд заходів, які стосуються їх демонополізації, створення розгалуженої мережі суб'єктів підприємницької діяльності, що обслуговуватимуть сільське господарство на конкурсних засадах.

Не менш важлива проблема виникла і в соціальній сфері агропромислового комплексу. В даний час закриваються в селах, залишені без державної підтримки школи, клуби, будинки культури, бібліотеки, магазини, лікарні. Соціальна і інженерна інфраструктура, яку втратили колгоспи і радгоспи, виявилася зовсім беззахисною. Оплата праці працівників сільського господарства в 2,5 рази нижча, ніж в середньому по країні. Крім того несвоєчасно і з великою затримкою виплачується заробітна плата в зв'язку з відсутністю коштів у бюджеті.

Особливо негативно вплинули на розвиток аграрно-промислового комплексу диспропорції у фінансово-кредитній системі, ціновій і податковій політиці, а також руйнівні наслідки інфляції. Значно скоротилися поставки селу матеріально-технічних ресурсів та інвестицій на зміцнення та розширення виробничої бази. В системі кредитних відносин необхідно створити умови для спрямування кредитних коштів в агропромислове виробництво з врахуванням його сезонності та уповільненого обігу коштів шляхом:

- розробки і впровадження механізму кредитного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників та заготівельно - переробних підприємств, що розширить їх доступ до кредитних ресурсів;
- забезпечення більш тісного взаємозв'язку діяльності банків із сільськогосподарськими підприємствами та надання позик на лізинговій основі;
- розробка та впровадження життєво необхідного процесу здійснення заліків взаємної заборгованості;
- вдосконалення порядку розрахунків для подолання кризи неплатежів, шляхом застосування векселів державного казначейства та інших цінних паперів.

Таким чином, відродити сільське господарство можливо тільки при активній підтримці держави та бюджету. А тому вихід з існуючої ситуації об'єктивно потребує необхідності зміцнення фінансової системи і стабілізації гривні. Зараз, в результаті непередбаченої монетарної політики, гроші частково втратили свої функції, в результаті чого порушився взаємозв'язок між різними галузями виробництва, особливо між промисловістю і сільським господарством. Необґрунтована політика в цінових, податкових і інвестиційних методах обумовили по суті розлад виробництва, а виробники і споживачі втягнуті у великий грошовий дефіцит. В таких умовах ринок не може нормально функціонувати.

Важливим джерелом фінансового забезпечення аграрної галузі виступають і кошти бюджетів усіх рівнів. Вони спрямовуються на потреби сільського господарства в таких формах: кошторисне фінансування (фінансування установ та організацій, які реалізують урядову політику в аграрній сфері); фінансування бюджетних програм; державні субсидії, субвенції, дотації та інші державні трансферти [4, с. 26].

На нашу думку, необхіден якісний бюджет держави, який був би детально розписаний по всіх статтях та рівнях класифікації бюджетних витрат. Виконання такого бюджету, де все регламентовано законом, легко здійснюється, упереджуються всі спроби незаконного використання бюджетних коштів. Отже закон про бюджет повинен бути розроблений і деталізований до такої ступені, яка необхідна для всебічного виконання бюджету.

Бюджетна підтримка є лише частиною фінансової політики в АПВ. В цілому вона визначається і умовами залучення в цю сферу коштів інвестиційних фондів, міжнародних фінансових структур, банків та фірм. Проте держава не змогла своєчасно використати всі методи бюджетної підтримки і зробити агропромислове виробництво привабливим для потенційних недержавних інвесторів. Реальне економічне становище сільських товаровиробників не давало змоги і не дозволяє зараз вважати їх кредитоспроможними. Ступінь ризику довгострокових і короткострокових вкладень дуже високий при нестабільному політичному становищі в країні і низькій здатності державних структур піти на ризик, надавши потенційним інвесторам необхідні гарантії. Все це робить агропромислове виробництво закритою сферою для зовнішніх інвестицій.

Вихід з такого складного становища, на нашу думку, полягає в своєчасному розв'язанні декількох основних взаємопов'язаних завдань. В першу чергу це стосується збільшення об'єму бюджетної підтримки з доведенням рівня фінансування АПВ від 5 до 12% видаткової частини бюджету у наступних роках і спрямування основної частини коштів, що виділяються на розвиток насінництва і племінної справи, підвищення родючості ґрунтів і культури землеробства. Все це забезпечить пріоритетні напрямки розвитку

аграрної науки, освіти та стимулюватиме ріст продуктивності праці товаровиробників у суспільному виробництві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабенко В.О. Стан, проблеми та перспективи розвитку в агропромисловому комплексі України. Наукові праці ПФ НУБіП України "КАТУ". Вип. №140. 2011. С. 4-71.
2. Бабко В. М. Державна підтримка сільськогосподарського виробництва як чинник забезпечення його конкурентоспроможності. Інвестиції: практика та досвід. 2010. № 7. С. 79-81.
3. Гривківська О.В. Забезпечення фінансової безпеки сільського господарства: монографія. Т.: Астон, 2012. 337 с.
4. Коваль С. Л. Прагматика бюджетного фінансування розвитку сільського господарства. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»*. 2010. Вип. 13. С. 23–30.
5. Лаврук В.В. Фінансове забезпечення економічної модернізації і розвитку тваринництва аграрних підприємств. Економіка та суспільство. Електронне фахове видання. Мукачівський державний університет. 2017. №9. С. 270-275. Режим доступу: <http://economyandsociety.in.ua>.

ЗМІСТ

<i>Вітальне слово ректора Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, доктора юридичних наук, професора, академіка Академії наук вищої освіти України, заслуженого юриста України Омельчука О. М.</i>	3
Синчак В. П. <i>З менеджментом до фінансів</i>	4
Алексесенко М. Д. <i>Депозитна політика банків у контексті забезпечення сталого розвитку економіки України</i>	10
Андрос С. В. <i>Активізація банківського кредитування як джерело зростання аграрного сектора України</i>	13
Андрушко Л. В. <i>Вплив екосистем на економіку та життя населення</i>	16
Арзянцева Д. А., Пунда О. О. <i>Інтелектуальна система контролю кордонів ЄС (досвід формування для України)</i>	18
Багрій Н. А. <i>Інвестиційна привабливість України</i>	20
Барабаш Л. В. <i>Реалізація принципу справедливості оподаткування у податковій системі України</i>	23
Баранецька О. В. <i>Трансформація боргової політики як стратегічний вектор зміцнення боргової безпеки України</i>	25
Бахарєва Я. В. <i>Умови онлайн-реєстрації індивідуального підприємництва</i>	28
Білик К. А. <i>Деякі проблемні аспекти публічного управління соціально-економічним розвитком регіонів України</i>	31
Бондаренко В. А. <i>Зміна принципів побудови системи розпорядження конфіскованим майном, вилученим митницями</i>	34
Булат Г. В. <i>Гармонізація облікової політики підприємств споживчої кооперації до вимог МСФЗ</i>	37
Булешна В. А. <i>Еколого-економічний аналіз водних ресурсів</i>	41
Бучковська Я. Г. <i>Витрати домогосподарств: сутнісно-аналітичний аспект</i>	44
Виговська Т. В. <i>Проблеми ефективності екологічного управління та використання коштів з фонду охорони навколишнього природного середовища на Хмельниччині</i>	48
Власюк С. А., Бондаренко Н. В. <i>Економічні основи фінансування сільськогосподарських підприємств</i>	52

Вовчак О. Д. Інтеграційні процеси в економіці та їх вплив на розвиток банків як корпорацій	55
Вовчак О. Д., Кравченко А. С. Факторний вплив на рівень банківської кредитної ставки	57
Волонтир Л. О. Методи прогнозування: використання в буряківництві	59
Галус О. О. Програма соціального та економічного розвитку як вид муніципально-правового акту	61
Гармата О. М., Бондаренко Л. І. Сучасні методи охорони та розвитку рекреації природно-заповідного фонду України	63
Герасимчук В. Г. Сталий розвиток в Україні: економіка, інновації, природокористування	65
Гернего Ю. О. Соціальні інвестиції як джерело формування доданої вартості в Україні	68
Годнюк І. В. Розвиток людського капіталу в інклюзивному середовищі	71
Городецька А. Є. Аграрний сектор як драйвер вітчизняної економіки	74
Граматович Ю. В. Управління кар'єрним зростанням персоналу підприємства	76
Грехова О. В. Проблеми та перспективи медичного страхування в Україні	79
Грицькова А. П. Державний борг України: сучасний стан та напрями підвищення ефективності управління	82
Грінченко А. В. Механізми публічного управління соціально-економічним розвитком регіонів України	85
Гуменюк Д. С. Інтегрована модель внутрішнього контролю підприємства <i>coso-ert</i> : переваги та необхідність впровадження в Україні	89
Далекий А. Р. Доходи місцевих бюджетів як складова фінансової основи місцевого самоврядування	92
Дема Д. І., Сус Л. В. Модель організації діяльності спеціалізованих банків з позиції державних інтересів	94
Дем'янишин В. Г., Лободіна З. М. Дискусійні питання сутності бюджету держави	98
Довгань В. І. Муніципальний консалтинг як сучасний інструмент стратегічного планування територіального розвитку	101
Жогіна О. В. Основні підходи до складання та виконання бюджетів	103
Захаркевич Н. П. Оцінювання інвестиційної привабливості підприємств регіону	106

Зелінська О. В. Інформаційні технології в управлінні логістичною системою підприємства	109
Іонін Є. Є. Актуальні питання теорії та практики економічного аналізу	112
Карлюка Д. О. Нормативно-правові засади здійснення стратегічного планування розвитку об'єднаної територіальної громади	115
Кіпоренко С. С. Використання хмарних технологій у бізнесі.....	116
Кірін Р. С. Закони в системі джерел права житлово-комунальних послуг.....	120
Колесніков А. П. Інституційні засади економічної безпеки підприємств.....	123
Коляденко Д. Л Перспективи збільшення експортного потенціалу АПК України в умовах глобалізації.....	125
Коляденко С. В. Переваги та недоліки процесів глобалізації для сільських територій України.....	128
Комар Ю. М., Дубас Р. Г. Створення концептуальної десятикової моделі управління процесом формування повноцінного здоров'я людини	130
Коркушко О. Н. Особливості децентралізації в Україні	134
Корюгін А. В. Впровадження комплексної системи управління якістю послуг на підприємстві.....	137
Крушинська А. В. Особливості фінансування туристичних об'єктів	140
Кудельський В. Е. Податкове адміністрування: переваги та недоліки	143
Кузьмак О. І. Умови та напрями розвитку промислових підприємств в контексті комунального сервісно-виробничого обслуговування	146
Кузьмак О. М. Еволюційна трансформація ризик-менеджменту у міжнародній практиці	149
Кузьмук Н. С. Децентралізація влади в Україні як механізм розвитку громад.....	151
Кулинич Р. О. До питання відродження вітчизняної статистичної освіти і науки	154
Кухта Ю. В. Роль видатків місцевих бюджетів у фінансовому забезпеченні соціально-економічного розвитку територій.....	158
Кушнір І. Д. Сучасний стан фінансування «нової української школи» у Хмельницькій області	162
Khytrun T. Metodologiczne aspekty zarządzania dystrybucją przedsiębiorstwa	165

Лаврук О. С. <i>Умови побудови організаційної культури муніципального управління</i>	167
Лалуєва Н. М. <i>Орієнтири стратегічного управління розвитком інтелектуального капіталу Хмельницької області</i>	170
Левицька І. В. <i>Впровадження інноваційних методів автоматизації в процес обслуговування відвідувачів закладів ресторанного господарства</i> 173	
Лободіна З. М., Ревак О. В. <i>Бюджетні ресурси як об'єкт бюджетного менеджменту</i>	177
Маріянчик Т. С. <i>Характеристика розвитку ломбардів на ринку фінансових послуг України</i>	179
Матвейчук Л. О. <i>Розвиток публічного управління в умовах глобалізації цифрового суспільства та економіки</i>	181
Мельник Д. В. <i>Теоретико-методичні аспекти управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування</i>	187
Місінькевич О. П., Кудельська Л. О. <i>Ефективність виробництва зернових культур в агроформуваннях Хмельницької області</i>	189
Мощанець А. А. <i>Сучасний стан інвестицій у хмельницькій області</i> 195	
Олійник У. М. <i>Сутність соціальної держави в умовах глобалізації</i> 197	
Оліх А. О. <i>Процес формування місії підприємства</i>	199
Пелех О. Б. <i>Трансформаційні процеси в економіці України в 1990-х рр.</i> 203	
Petrushka O. V., Shuliuk B. S. <i>To the question of efficiency assessment of state pension insurance</i>	207
Пешко Л. А. <i>Зовнішньоекономічна безпека України: сутність та ключові загрози</i>	209
Пиріжок Ю. Л. <i>Раціональне природокористування: проблеми і перспективи розвитку</i>	212
Піхняк Т. А. <i>Аналіз власного капіталу та інформаційних джерел його забезпечення</i>	215
Потапова Н. А. <i>Управління продажами в логістичних системах</i>	218
Продан І. О., Семанюк Т. М. <i>Брендинг як інструмент підвищення ефективності функціонування туристичної дестинації</i>	221
Прус Л. Р. <i>Роздрібна торгівля в магазинах «Конфіскаст»</i>	223
Рябінчак В. С. <i>Сутність кадрової політики у Збройних Силах України</i> 226	
Самарічева Т. А. <i>Перспективи регуляторного впливу ПДВ на соціально-економічні процеси в державі</i>	230

Сисоєнко І. А. Конституційна основа місцевого самоврядування в Україні	233
Sydor I., Skoblyak T. <i>Fundraising in Ukraine: essence and prospects of development</i>	235
Слободян В. Д., Довгань І. А. Ринок земель сільськогосподарського призначення: деякі обліково-аналітичні аспекти	237
Сорохан К. А. Екологічне підприємство як сучасна форма ведення суспільно-відповідального бізнесу в Україні	240
Ткачук Н. М. Корпоративна сутність консолідаційних процесів у банківському секторі	244
Трачук В. В. Система матеріального стимулювання персоналу банку	247
Требик Л. П. Активізація соціально-технологічної взаємодії управлінських кадрів регіону з громадою	249
Трусова Н. В. Фіскальна політика інноваційного розвитку підприємницької діяльності в Україні та Європі	253
Tulai O. I., Alekseyenko L. M. <i>Financial market of ukraine: current situation and development prospects</i>	256
Фасолько Т. М., Кушнір О. К. Моделювання допустимих меж державного боргу.....	259
Фасолько Т. М., Сем'янчук П. М. Модель поведінки туриста: кардиналістський підхід	262
Федоришина О. В. Взаємозв'язок продуктивності праці та тривалості робочого часу.....	265
Федорчук Д. А. Особливості діяльності хостелів в сучасному бізнес середовищі	268
Халавчук В. О. Інноваційні технології в сфері надання адміністративних послуг.....	270
Цвігун І. А. Формальні та неформальні інститути забезпечення демографічної безпеки та їх взаємодія	273
Чайковська І. І., Думанська К. С. Моделювання системи управління набором стратегічних зон господарювання в промисловості шляхом застосування аспектів теорії ігор.....	275
Чмир О. С. Імплементация патернів академічної доброчесності	278
Шелега М. М. Криптовалюта як віртуальна форма грошей	282
Шимко О. В., Веретін Л. С. Імідж торговельного підприємства в системі формування лояльності споживачів.....	285

Щепанский Е. В., Панасюк Л. В. <i>Стратегічне планування розвитку туризму в Україні</i>	288
Юреть К. А. <i>Соціальна спрямованість податкової системи Франції: досвід для України</i>	291
Юрчук Н. П. <i>Розвиток технології «блокчейн» в Україні</i>	293
Якимець А. А. <i>Бідність як проблема державної політики</i>	296
Ярмолинська І. В. <i>Деінституалізація у сфері інституційного догляду та виховання дітей в Україні як складова процесу децентралізації повноважень</i>	299
Гаврилюк Н. О. <i>Особливості прийняття управлінських рішень на підприємстві</i>	302
Лаврук В. В. <i>Проблеми фінансового забезпечення сталого розвитку агропромислового виробництва</i>	304

Наукове видання

**збірник тез
Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції**

**СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ
ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

(м. Хмельницький, 20 вересня 2019 року)

Відповідальний редактор – *Синчак В.П.*
Комп'ютерний набір – *Корюгін А.В.*
Верстка та дизайн – *Масловська Л.В.*

Підписано до друку 10.10.2019 р. Формат 60×84 ¹/₁₆
Ум. друк. арк. 18,2. Наклад 50 прим. Зам. № 121.

Віддруковано у Хмельницькому університеті управління та права
імені Леоніда Юзькова.
29013, м. Хмельницький, вул. Героїв Майдану, буд. 8
Тел.: (382) 71-75-91
www.univer.km.ua

Свідоцтво Державного комітету інформаційної політики, телебачення
та радіомовлення України про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції
Серія ДК № 6982 від 19.11.19 р.